Bedri Rahmi ~ Eren Eyuboğlu

Aşk Mektupları

1932 ~ 1933

Yayına Hazırlayan: Mehmet Hamdi Eyuboğlu

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

Bedri Rahmi Eyuboğlu (1911 - 21 Eylül 1975), Cumhuriyet devri şair, yazar ve ressamlarmdandır. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da yaptı. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Paris'e gitti. İki yıllık Avrupa yaşamından sonra yurda döndü, Akademi öğretim üyeleri arasına girdi. Cemal Tollu'nun kurucusu olduğu "d Grubu"na bir yıl sonra katıldı. İlk şiiri *Muhit* dergisinde yayımlandı. *Yeni Adam, Ağaç, Tan* gibi, gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı (1933-35).
Şiir kitapları: *Yaradana Mektuplar* (1941), *Karadut* (1948), *Tuz* (1952), *Üçü Birden* (1953), *Dördü Birden* (1956), *Karadut 69* (1969), *Dol Karabakır Dol* (1974). *Tuz*'dan sonrakiler, bir öncekinde olan şiirlere yeni eklemelerle oluştu.
Gezi ve yurt yazıları: *Canım Anadolu* (1953), *Tezek* (1975).
Sanat yazıları: *Delifişek* (1975).

Eren Eyuboğlu 1907'de Romanya'nın Yaş kentinde doğdu. Ortaokul yıllarında, resme olan tutkusundan ötürü, Bükreş Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Mezun olduktan sonra, Paris'teki André Lhote atelyesinde Bedri Rahmi'yle tanıştı (1932). 1936'da İstanbul'da evlendiler. Bir süre, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde misafir öğrenci olan Eren Eyuboğlu, devlet tarafından Edirne'ye resim yapmak üzere gönderilen Bedri Rahmi'ye eşlik etti. Bu, onun ilk Türkiye deneyimi oldu. 1939'da oğlu Mehmet'i dünyaya getirdi. Eren Eyuboğlu, Bedri Rahmi'nin 1950'lerden sonra başlattığı büyük duvar mozayiklerine katkıda bulundu. Daha sonra İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nda, 2. Levent binalarında, Ankara Kızılay'daki Etibank'ta büyük mozayik panoları gerçekleştirdi. Çeşitli ödüllere değer görülen Eren Eyuboğlu, 30 Ağustos 1988'de İstanbul'da vefat etti.

KDV dahil fiyatı: 5.000.000 TL.

Her hakkı
Kültür Yayınları
İş-Türk Limited Şirketi'ne aittir.

Yayına Hazırlayan Mürşit Balabanlılar

Kitap Tasarımı Mehmet Ulusel
Dizgi Tipograf (0212) 292 41 11
Birinci Basım 5000 adet, Kasım 1999
ISBN 975-458-184-3
OTM 11010101
Ofset Hazırlık ve Baskı Mas Matbaacılık (0212) 285 11 96
İstanbul

Bedri Rahmi - Eren Eyuboğlu
Aşk Mektupları
1932 - 1933

Yayına Hazırlayan: Mehmet Hamdi Eyuboğlu

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

ÖNSÖZ

Eren ve Bedri Rahmi'nin tek oğluyum. Bedri Rahmi gibi bir babayla, Eren hanım gibi bir anneyi, kaybetmenin sarsıntılarına hep tek başıma göğüs gerdim.

Babamı, 21 Eylül 1975'de, annemi de 29 Ağustos 1988'de yitirdim. Her ikisinde de çok sarsıldım. Bir daha geriye gelmemecesine yuvalarından uçan bu güzel insanlardan geriye kalanlara, akıllıca sahip çıkabilmek için çok zaman güç ve para harcadım. Her ikisinin de çok özel ve güzel insanlar olduklarını, aklım, ilkokul çağlarında kesmişti. Çevremizde bir sürü ana, baba vardı. Ama bizimkilerin havaları bambaşkaydı. Sergileri bir başkaydı. Konuşmaları, tartışmaları bir başkaydı. Eşleri dostları, gelenleri gidenleri bir başkaydı. Yemeleri içmeleri bir başkaydı. Her ikisi de çok sevgi dolu insanlardı. Hayret ederlerdi. Şaşarlardı. Çok okurlardı. Çok severlerdi. Her zaman, her yerde, herkesi severlerdi. Yedikleri sevgi, içtikleri sevgi, soludukları bile sevgiydi. Her günümüz bir şiir tadındaydı. Coşkulu insanlardı. Babamın kaç kere Ankara'da Saman Pazarı'nda bir kilim satıcısında gördüğü bir kilim karşısında heyecanlanıp uzun süre ağladığına şahit olmuşumdur. Çok çalışkan insanlardı. Yaşam sarhoşuydular. İnsan gibi güler, insan gibi ağlar ama devler gibi çalışırlardı.

Zaman içerisinde sevgiyle eriyip, birbirimize yaklaşıyor, hep birlikte sulara, yıldızlara karışıyorduk.

Her günümüz, iki dev sanatçının yaratabilme heyecanlarının çevrelerini etkilemeleriyle dopdolu geçiyor, akla gelen ve gelmeyen her yere bu sevinçlerini taşıyorlardı. Ortaya yeni bir güzellik

çıkartabilmenin o tarifsiz çocuksu sevinci hayatımızın her anına beklenilmedik, umulmadık görülmedik bir heyecan, bir renk cümbüşü, bir güzellik katıyordu. Bayram gibi mevsimler yaşıyorduk. Her yerden yuvalarına güzellikler, kokular, tatlar taşıyorlardı. Evimizde hareket vardı. Doğurganlık vardı. Hiç böylesine geçen bir ömrün içersinde ölüm, aklımızın ucundan bile geçmediydi. Ölüm, bu cıvıl cıvıl hayat ağacının hangi dalma konabilirdi ki, sanki? Ölümle, hiç düşünmediğim bir anda burun buruna geliverdim. Kişisel işlerimin en iyi olduğu bir dönemde, babamın ölümcül bir hastalığa yakalanmış olduğunu ve en çok beş-altı aylık bir ömrü kaldığını öğreniverdim. Kafamdan aşağıya kaynar sular döküldü. Çılgına döndüm.

Böyle bir haberi, hem babamdan, hem de anamdan nasıl saklayabilecektim? Yüzlerine, gözlerine nasıl bakabilecektim? Soran, sorgulayan o endişeli bakışlardan kendimi nasıl koruyacak ve ayakta kalabilecektim?

Evet bu çok zor oldu. Ama başardım. Babam hastalığını hiç bilmedi. Gözlerini bu canım dünyaya yumduğu sabahın gecesinde bir dahaki senenin Mavi Yolculuğunun planını, nerelere gideceğimizi ve kimleri alacağımızı konuştuk. O, esaslı bir karaciğer sorunuyla karşı karşıya kaldığını ama özverili sıkı ve sert bir perhizle bunu da atlatabileceğini sanıyor:

"Bu da geçer ya hu"

diyordu. Halbuki çok ilerlemiş bir pankreas kanseri vardı. Hastalık onu bizden kopardı aldı. Dört elle anama ve babamdan geriye kalanlara sarıldım. Çok çalıştım. Çok uzun bir savaş verdim. Bu savaş benim için bir ölüm-kalım savaşıydı. Bir ölüme meydan okuma savaşıydı. Evet, babamı yitirmiştim ama ondan geriye kalanlardan zırnık kaybetmeye tahammülüm yoktu. Onun yapmak isteyip de yapamadıklarını yapabilirsem kendimce, onu yaşatmış olacaktım.

İşte, Bedri Rahmi arşivinin temeli, bu kaybın gönlümde açtığı yaranın, henüz çok taze olduğu 1976'yı takip eden yıllarda atılmıştır. Bu uzun yıllarda B. Rahmi'den geriye kalan her şey arşivlendi. Evin altından girdim, üstünden çıktım. Çekmecelerden, çantalardan, elbise ceplerinden, kitaplar arasından, çıkınlardan, resim kitap ve dergileri arasından dünya kadar mektup çıkıyordu. Her şey teker teker elimden geçti, sınıflandı. Bütün bu işler de öy-

le şıp diye kolaylıkla yapılmadı; yıllar sürdü. Ailecek, yılmadan Deli Dumrullar gibi çalıştık. Bu çalışmalarımızın bir kısmını da kitap haline sokabildik.

- Resme Başlarken,
- Kardeş Mektupları,
- Yukulele ye Mektuplar,
- Bütün Şiirler,

işte bu devrede ortaya çıktılar.

Bu arada resim çalışmaları da sonuçlandığı için, aynı konulu resimlerin öbek öbek toplandığı ilginç albümler de ortaya çıkmıştı. Ferit Edgü'yle birbirinden güzel kitaplar yayınladık. Bunlar:

- Binbir Bedros
- Karadut
- Babatomi'dir.

Babamın kâğıtları arasından annemin mektuplarını da bulup derlemiştim. 1988'de durup dururken bir mide kanseriyle canım Annemi de üç ay içerisinde kaybettim. Annemle müthiş bir dostluğumuz vardı. Gitmesine alışmam çok zor oldu. Aylarca onun katma çıkamadım. Babamı hastanede yitirmiştim. Annem yatacığında veda etti bizlere. Allah sabır verdi. Annemin de yokluğuna alıştım. Bu kez de B. Rahmi mektupları işlemeli Romen mendillerine sarılı olarak çıktılar yatacığının altından.

Eren hanımın mektuplarıyla, B. Rahmi mektupları tarihlerine göre sıralanıp arşivlendi. Mektupların derlenme işleri 1989 yazını buldu. O sene yanıma bir dosya alıp Bodrum'da, Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmek üzere çalışmaya niyetlendim. Ne mümkün? Evdeki hesap çarşıya uymadı. Senelerdir içimde bastırmaya çalıştığım duygular, daha ilk mektuplarda ortaya çıkıverdi. Ağlaya ağlaya bir hal oldum. Daha sakin, bir başka dönemde tekrar ele alabilmek üzere bir köşeye koydum onları.

Ve geçen bahar bir gün Mürşit Balabanlılar telefon etti. Kendisini tanıttı, randevulaştık. Geldi, görüştük. "Aşk Mektupları"ndan ve defterler dolusu anılardan da söz ettim.

Balabanlı Reisin yüreklendirmesiyle, bir nisan sabahı işe koyuldum. Aradan geçen on sene içersinde sağdan soldan çıkıp yerlerine yerleştirilmiş mektupları tekrar ele aldım. Yine ağladığım, sulu gözlü olduğum dönemler de oldu ama bu kez sebat ettim. Otuz sekiz yıllık eşim aslan Hughette'le mektupları baskıya hazırladık.

Eşim örnek bir özveriyle çalıştı. Onun bu çok yoğun gayreti olmasaydı, bu kitap Kasım 1999'a imkân yok yetişemezdi. Elleri dert görmesin.

Bu aşk mektuplarının kapsadıkları dönem 1 Nisan 1932 ile 1950 yılı arasındaki dönem. 1950'den sonraki yıllarda da Eren ve Bedri Rahmi arasında mektuplaşmalar var. Ama o mektupların içeriği "Aşk Mektupları"na pek uymuyor. Kim bilir, belki günün birinde onlara da sıra gelir.

Gelelim bizim "Aşk Mektupları"na: 1932-1950 arasında üçyüze yakın mektup, kartpostal, telgraf ve gazete içlerine yazılmış yazılar var. Okuyucumuza çok uzun ve karmaşık bir özet yazmaya hacet yok. Mektuplar, her şeyi açık açık ortaya koyuyorlar. Ancak okuyucunun birkaç önemli oluşumu iyi kavraması lazım.

Tarihin garip bir cilvesiyle Romen kızı Ernestine ile Türk delikanlası Ali Bedrettin (Bedri Rahmi babamın takma adı. Adı, nüfusta Ali Bedrettin) 1931 yılında Fransa'ya giderler.

Ernestine, ortaokuldan sonra Güzel Sanatlar Akademisi'ne gider. Bitirince de Paris'teki André Lhote Atölyesi'nde sanatını geliştirmek üzere öğrenimine başlar. Paris'e yerleşir.

Bedri Rahmi, Trabzon Lisesi Müdürü'nün bütün okulun önünde, kendisini matematik dersinde başarısızlığından ötürü aşağılaması üzerine Trabzon Lisesi'nden soğur. Babası, o sıralar ortaokul mezunlarını kabul eden İstanbul'da Fındıklı semtindeki Güzel Sanatlar Akademisi'ne yollar onu. Akademiyi birincilikte bitirince, hocası İbrahim Çallı, babası Rahmi Beye oğlunun kendi öğrencisi olarak öğrenecek bir şeyi kalmadığını bildirir. "Eğer olasılığınız varsa siz bu çocuğu Avrupaya yollarsanız çok iyi olur" der! Benim Rahmi dedem namuslu bir aydındır. Gönlü zengin ama parası pek yoktur. Zaten büyük oğlu Sabahattin Rahmi de o sıralar Fransa'da, devlet hesabına bursla okumaktadır. Dünyalar tatlısı eşi Lütfiye hanım, benim canım bal nenemin araya girmesiyle para sorunu da halledilir. Neneciğimin gerdanlığındaki çil çil altınlar bozdurulur. Ali Bedrettin'e Marsilya'ya giden bir vapurda bir yer bulunur. Henüz yirmi yaşma yeni girmiştir Bedri Rahmi. Ağabeyi Sabahattin Rahmi'nin de bulunduğu Fransa'ya Rahmi bey yollar Bedri Rahmi'yi. Vapurun her uğradığı limanda şiirler yazıp, resimler yapan B. Rahmi 1931'de Dijon'daki ağabeyinin yanına yerleşir. Artık B. Rahmi için de Fransa yılları başla-

mıştır. İki kardeş bir bursu, bir somun ekmek gibi paylaşırlar. Küçücük odalarda daracık imkânlarıyla hayata kafa tutarlar. Lütfiye nenemin altınlarıyla da, arada bir desteklenen bütçeleriyle Sabahattin Rahmi, kardeşine hem ağabeylik, hem de babalık yapar.

İşte şimdi bizim masalımız başlamakta!! 1932 başlarında Türk Talebe Müfettişliği Sabahattin amcamı Paris'e çağırır. Sabahattin amcam da babamı alır, Paris'e birlikte giderler. Bu ilk Paris'e geliş mucizelerde doludur. İlk mucize rahmetli Cemal Tollu mucizesidir. Bedri Rahmi'nin İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi çevresinden tanıdığı kendisinden yaşça başça daha deneyimli Cemal Tollu o sıralarda Paris'te André Lhote atölyesindedir!! Bedri Rahmi hem Cemal Tollu'yu, hem de çok tanınan bu atölyeyi görebilmek için sabırsızlanmaktadır.

André Lhote, Romen kızı Ernestine'i sınamış, beğenmiş, güvenmiş, ona reddedemiyeceği bir teklifte bulunmuştur. O sıralar Ernestine hanıma Bükreş'ten Paris'e yollanan aylıklar, dünyayı kasıp kavuran krizden ötürü, bir türlü zamanında ulaşmamaktadır. Ernestine hanım da Lhote atölyesinin aidatlarını ödemekte çok zor durumda kalmaktadır.

Lhote, Romen kızı Ernestine'e atölye masiyesi olmasını teklif eder. Ernestine atölyedeki tuvaller, fırçalar, yağlar, incelticiler, şövaleler ve her türlü malzemenin istenildiği anda hazır bulunmasına ve öğrencilerle malzeme ilişkilerinin yürütülmesine göz kulak olacaktır. Her öğleden sonra atölyeyi o açacak, o kapatacaktır. Buna karşılık da Lhote ondan bir ücret talep etmeyecektir. Ernestine hanım bu teklifi kabul eder, işe başlar.

İşte tam da bu sıralarda Ali Çelebi'nin bir resmi, Almanya'dan, Cemal Tollu'nun evine gelmiştir. O akşam Cemal Tollu'nun evinde Türk öğrenciler toplanıp, bu resmi tartışacaklardır. Bu haber daha Paris'e yeni gelen B. Rahmi'nin de kulağına gider. Cemal Tollu'nun da devam ettiği bu atölyeye giderek evinin adresini öğrenmek ister. İşte bu da Cemal Tollu mucizesidir. Eğer o daveti yapmasaydı, belki bütün bunlar olamayacaktı değil mi? Şimdi anlıyorum evimizde her zaman baş köşede Cemal Tollu'nun bir resminin asılı olmasını. Cemal Tollu'nun daveti olmasaydı, belki bizimkiler de tanışmayacaklardı.

Şimdi de geldik Ernestine hanım mucizesine: Bedri Rahmi, ilk kez geldiği Paris'te, arar tarar Lhote atölyesini bulur. Gider, kapı-

yı çalar. Bilin bakalım atölyenin kapısını kim açar? Üstü başı, eli, yüzü, gözü yağlı boya lekeli, henüz yirmi dört yaşından gün alan Ernestine hanım!!! Bütün bunların bir kısmı mektuplarda var. Birazı... Çoğu da yok... Ben annemden öğrendim. Ernestine hanım B. Rahmi'yi içeri buyur eder. Ne istediğini sorar. Babam da çat pat Fransızcasıyla o akşam Cemal Tollu'da bir davet olduğunu ve adresi öğrenmeye geldiğini söyler. "Henüz gelmedi siz buyurun, oturun, bir kahve için" der Ernestine hanım. Gider bir süre sonra elinde kahveyle gelir. Bekleme salonunun bütün duvarları, öğrencilerin resimleriyle doludur. Bedri Rahmi'nin çok büyük bir dikkatle resimleri incelediğini fark edince sorar Ernestine hanım:

– Bana en çok sevdiğiniz üç tuvali gösterir misiniz?

Bedri Rahmi, sıkılgandır. Dalgındır. Fransızcasına da pek güvenmemektir. Fransızcayı papazlardan değil, sokaklarda öğrendiği için argo kelimeler kullanmaktadır. Hemen cevap vermez. Ernestine hanım soruyu yineleyince ezile büzüle:

– Şu duvardaki sol baştan üçüncü tuval!

Ernestine hanımın birden bütün vücudu kasılır, hayretle irkilir!

– Karşı duvarda sağ üst köşenin hemen altındaki peyzaj!

Ernestine hanım, kıpkırmızı kesilir!!

– Sağ duvarın tam ortasındaki natürmort!!

Ernestine hanım artık gülmektedir. Bedri Rahmi yüzlerce resimden onun üç resmini seçmiştir. Bu da Ernestine mucizesidir. Bu aşk masalı da işte böyle başlar. Akşam Cemal Tollu'nun partisine birlikte giderler. Cemal Tollu'nun evinde Bedri Rahmi taze bir resme sürtününce ağabeyinden ödünç aldığı gömlek fena halde lekelenir. Haydi bilin bakalım o gömleğin temizliğiyle kim meşgul olur? Mucize devam eder.

İşte bu sıralar Paris'te çok kısa bir süre arkadaşlık ederler. Oraya, buraya, sergilere giderler. Ok yaydan çıkmış, birbirlerine fena halde abayı yakmışlardır.

Ağabeyin işlerini bitirmesi uzun sürmez. İki kardeş Lyon'a dönerler. Ama Romen kızı Ernestine B. Rahmi'yi esaslı büyülemiş olmalı ki, B. Rahmi ona hemen ardı ardına iki mektup yazar. Bu mektuplar ortada yok. Kitabımızdaki ilk mektupta onlardan söz edilmiş. Çok büyük bir olasılıkla Ernestine'in 1935'te odasının atlattığı yangında kaybolmuş olmalılar.

Aşk Mektupları'ndaki belli başlı devreler şunlar:
Lyon-Paris-Lyon mektupları
Londra-Paris-Londra mektupları
İstanbul-Paris-İstanbul mektupları
İstanbul-Bükreş-İstanbul mektupları
İstanbul-Yaş-İstanbul mektupları
Ankara-Yaş-Ankara mektupları
Çerkeş-Bükreş-Çerkeş mektupları
Çorum-Bükreş-Çorum mektupları
İzmir-İstanbul mektupları

Her mektubun başına yazılı tarihlerini ve nereden yollandıklarını koydum. Çok az mektubun zarfı yoktu. Onları da içeriklerinden tahmin ederek tarihlerini belirttim. "Tahmini tarih" diyerek açıkladım.

Bu mektuplar bir ciltte toparlanamayacak. Her halde üç kitap yayınlanacak.

Okuması keyifli olsun diye mektuplarda birbirlerine yolladıkları resim, kroki, desen ve fotoğraflardan da istifade ettim. Mürşit Balabanlılar'a güvendim ve onu çok sevdim. Bana iyi fikirler verdi. Kendisine açıkça teşekkür ederim.

Bakalım hoşunuza gidecek mi bu mektuplar? Benim gitti, içime sindi. Kaybettiğim bu iki güzel insanı mektup sayfalarında yine buldum. Onlarla beraber yaşadım, sevdim, ağladım. Şimdiye kadar hiç farkına varmadığım olayların farkına vardım. Bu mektuplarda bir çok sorunun cevabını buldum.

Ben, annemle babamın hayatlarında, mektuplaşmalarının bu kadar önemli bir yer tuttuğunu hiçbir zaman bilmedim. 1956-1960 arası mektupla tanıştığım bir Fransız Kanadalı ile 1961'de evlendim. Elma dalından uzağa düşmezmiş!!

Oğlum Sabahattin Rahmi bizim mektupları inşallah derler toparlar, yayınlar! Onlar da Fransızca, sana kolay gelsin oğlum.

Bu kitabı annemle babamın tanışmasına vesile olan rahmetli ressam Cemal Tollu'ya ithaf ediyorum. Nur içinde yatsın.

MEHMET HAMDİ EYUBOĞLU
17 Ekim 1999
Kalamış

1 Nisan 1932

Bedri!

Ruhumu okşayan iki mektubunuzu birden aldım. Lyon'a ne zaman dönmüş olabileceğinizi hesaplıyor ve mektubunuzu sabırsızlıkla bekliyordum. Lyon şehrini hiç tanımaz ve merak etmezdim. Şimdilerde çok merak ve hayal eder oldum.

Son gezintimizde, tanışmamızdan söz ederken, takınmış olduğunuz alaycı ve sarfettiğiniz iğneleyici sözlerden şüphelenmiş, belki de bir daha bana yazmazsınız sanmıştım.

Her şeye rağmen, yine size kalbimde tatlı bir heyecanla cevap veriyorum. Gittiğiniz günden beri nasıl olduğumu size belki tam manasıyla anlatamam ama gittiğimiz günün gecesi çok neşeli olduğumu söyleyebilirim, o kadar sevinçliydim ki herkes benim aklımı yitirdiğimi sandı! Ancak pazartesi günü sahiden de gitmiş olduğunuza karar verdim. Odamın her köşesi bana sizi hatırlattı. Odamın içine sinen sigara dumanı kokusu bile, bana artık gittiğinizi hatırlatıyor.

Bu da benim yüreğimi sıkıyor. Bana kalan, gün geçtikce artan bir yalnızlık duygusu... Bu da beni çok hüzünlendiriyor... Tanışmamızda konuştuklarımız hiç aklımdan çıkmadı.

Dün "Trocadero" yöresinde dolaştım, sizinle geçirdiğim her anı, beraber attığımız her adımı, hatırladım. Bütün bunlar rüya değildi, değil mi? Belki de şimdiye kadar gördüğüm en güzel rüyaydı, kim bilir?.. Şimdi de, elimde olmayarak, Bedri, size, sizi... tanımaktan ötürü ne kadar mutlu olduğumu ve Lyon'a geri dönüşünüze ne kadar üzüldüğümü yazabiliyorum!

Zaman zor geçiyor. Ama daha önümüzde yaşanacak nice aylar var. Paris'e tekrar geldiğinizde beraber çok mutlu olacağız. Buna eminim. Sizin de beğeneceğiniz resimler yapmak istiyorum. Sizin de, kendi çalışmalarınıza, adamakıllı bir hız vermenizi dilerim. Zira, açılmasını şakacıktan ortaya attığınız resim sergisi, bu gidişle gerçekleşebilecek.

Bedri, tahta kalıp yaptığınız denemeler pek hoşuma gitti. Beni tüm çalışmalarınızdan haberdar etmeniz büyük incelik*.. Bana gelince, evimde sizin de tanıştığınız genç kızın portresine başladım. Bugüne kadar iki seans yaptık. Pazartesi yine çalışacağım.

Bedri, çalışmalarınızda size cesaret dilerim. Kopya etmek istediğiniz "Gauguin" tablosunda şansınız açık olsun. Bunu bütün kalbimle diliyorum.

Lekelenmiş elbiselerimi yıkadım. Sizin için çok güzel olmayı ve hoşunuza gitmeyi isterim. Benden istediklerinizi de bir dahaki mektubumda yollarım. Sabırlı olmalısınız. Zaten fotoğraflar da ne işe yararlar ki, bilmem. Fotoğraflar "ölü" ben ise hayat doluyum! Bir an önce iki ayın geçmesini, sizlerin de Paris'e gelmenizi bütün kalbimle, bütün gücümle diliyorum Bedri, buna lütfen inanın.

Haberlerinizi beklerken, size ilkbaharın en güzel görüntülerini yolluyorum.

Ernestine

Cemal'i görmedim. Zaten onu görmekten utanır, yüzüne bile bakamazdım.

Ama, Cuma günü öğleden sonraki düzeltmelere katılacağım.

İyi günler Bedri**

Demek ki bu ilk mektup değil. 1 Nisan 1932 den önce de bir mektuplaşma olmuş. Ancak arşivde böyle bir mektup bulunamadı. Bükreş'deki yangında kaybolmuş, yanmış olabilir (M.H.E.)

** *Annem bu cümleyi Romence yazmış (M.H.E.)*

Mlle Ernestine Leibovici
14 Avenue Klebér 14
Paris XVI

1932
4-Avril-Lundi

Ernestine

Je suis tout seul dans ma chambre. Je viens de faire quelques chasses avec pastels qu'un peintre m'a emprunté hier sa boite à pastel
Je suis tout seul.. Il pleut au dehor et je relis votre lettre pour être une troisième fois ; d'ailleurs je peux vous dire que je le sais bien tout par cœur. Si Ernestine voyait que, que de choses que des espoirs m'a donné sa lettre. elle ne oserait pas me repeter ces frase : " Croyez moi .. "
Croire !.. mais pourquoi pas Ernestine ?. pour ne faire pas de la literature je ne vous dirai pas que " je vous crois avec tout mon cœur " mais je vais vous dire tout simplement et franchement : " je vous crois Ernestine ..... sans avoir des mechants idées .... Croire, il me semble que sans cela on ne peut même pas vivre.. et ni espérer ni rêver..

je veux rêver Ernestine...

Il pleut en dehors cela me rappel le soir ou je vous quitait. il pleuvait comme il pleuvait, je ne sais par comment j'ai pris Metro. comment j'ai pris encor ma valise chez le Djemal.. mais je me rappel bien que quant j'etai arrivé à la gare j'etait tout mouillé..... en ce temp là ! dans quelle état d'âme me trouvai-je !. je etai comme un enfant qui on vient de lui donner la chose qu'elle le voyait dans ses plus heureux de ses rêve.. il me semblait que j'ai une chose... Il faut le cacher pour ne voir par personne .....

je le cache encore, et je le cacherais Ernestine ...

Mais ces deux mois ? comme ils sont grands et bête.. Mais dites moi comment passent-ils ? Il faut s'occuper à la peinture .. Il faut travailler comme un

Lyon'dan Paris'e

Pazartesi 4 Nisan 1932

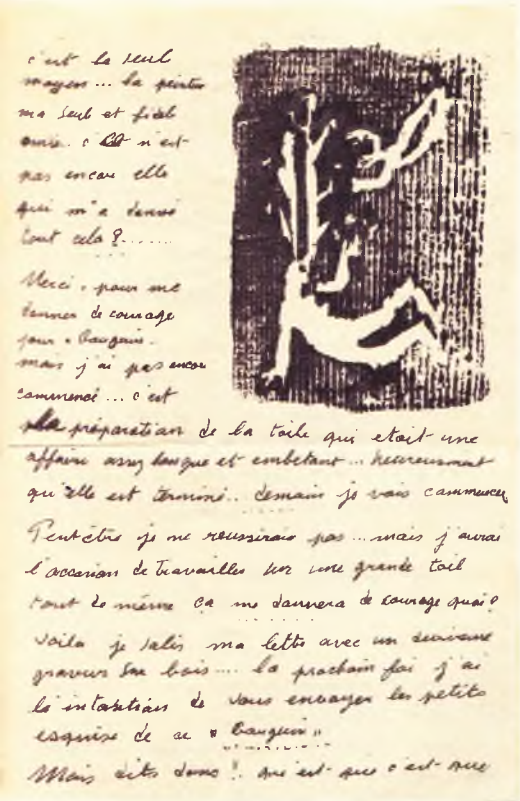
Ernestine,

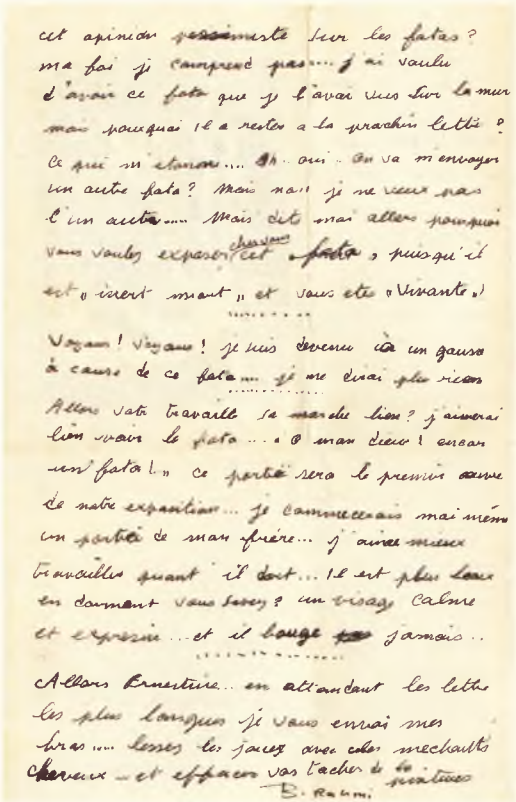
Odamda yapayalnızım. Pastel kutusunu bana ödünç veren bir ressam arkadaşın pastelleriyle bir şeyler yapmaya çalıştım. Yalnızım. Dışarıda yağmur yağıyor... ve ben, belki de yirminci kere mektubunuzu okuyorum. Hatta size, mektubunuzu okuya okuya ezberledim, diyebilirim.

Evet, Ernestine... Mektubunuz bana neler neler, ne ümitler vermedi ki! Hiç durmadan, ben şu cümleyi tekrarladım durdum:

"Bana güveniniz"

Güvenmek! Nasıl olur da ben size güvenmem? Ernestine..

Edebiyat yapmış olmamak için, size: "Bütün kalbimle size güveniyorum" demeyeceğim. Size çok samimi ve çok basit olarak, sadece: "Ben size güveniyorum, Ernestine" diyeceğim. Aklımdan en ufak bir yaramazlık geçirmeden, bunu size söyleyeceğim. Güvenmek... Bu güven duygusu olmazsa ne hayat yaşamaya değer, insan ne ümit edebilir, ne de hayal kurabilir. Ernestine hayal kurmak istiyorum.

Dışarıda çılgın gibi yağmur yağıyor. Bu yağmur bana, sizin yanınızdan ayrıldığım son geceyi hatırlatıyor. O akşam da ne çılgın bir yağmur vardı. O gece metroya nasıl binebildim, Cemal'den valizimi nasıl alabildim, hiç bilemiyorum. Bildiğim tek şey gara vardığımda sırılsıklam ıslanmış olduğumdu... O zaman kendimi ne kadar acayip bir duyguyla dopdolu hissetmiştim! Kendimi, çok güzel bir rüyanın en heyecanlı yerinde uykusundan uyandırılan çocuklar gibi hissettimdi... O akşam bu rüyayı benden başka kimse görmesin, kimsecikler bilmesin diye, benliğimin ta içine saklamıştım.

Halen bu rüyayı, olduğu yerde sıkı sıkıya muhafaza ediyorum... Daha da çok uzun süre saklayacağım, Ernestine. Ya şu iki aya ne demeli? Ne kadar aptalca ve ne kadar uzun koca iki ay!.. Söyleyin bana, nasıl geçireceğiz bu ayları? Resim yapmak gerek... Deliler gibi çalışmak icap edecek... Tek çıkış yolu bu... Resim benim biricik ve en sadık dostumdur. Bütün bu son gelişmelerle resim beni tanıştırmadı mı?

"Gauguin" için bana cesaret verdiğiniz için size çok teşekkür ederim. Fakat ben henüz çalışmalarıma başlayamadım. Tuvalin hazırlanması epey uzun ve belalı bir iş oldu. İnşallah yarın çalışmaya başlayacağım. Belki de giriştiğim bu işi beceremem. Ama, yine de büyük bir tuval üzerinde çalışma şansım olacak. Herhalde bu da bana bir cesaret verecektir. İşte mektubumu bir iki tahta baskıyla berbat ediyorum. Bir dahaki sefer size "Gauguin"nin küçük bir eskizini yapıp, yollarım.

Söyleyin bana... Şu fotoğraflar üzerine söylediğiniz kötümser düşünceler de nereden çıktı? Duvarlarınızda görüp çok beğendiğim fotoğraflarınızdan kopyalar istemiştim sizden... Bir dahaki mektuba niçin kaldıklarını pek anlayamadım! Bana bir başka fotoğraf yollamanıza da pek şaştım. Ama ben bu resmi değil, du-

varda gördüğüm öteki fotoğrafı istiyordum. Madem bu resim cansız ve ölüydü de, siz canlıydınız da öyleyse neden evinizin en güzel duvarında ona yer verdiniz? Hay Allah. Bir resim için yine çocuklaştım. Artık başka bir şey söyleyemiyorum!

Sizin çalışmalarınız nasıl gidiyor? Fotoğraflarını bekliyorum. Hay Allah, yine fotoğraflar!...

Bu portre, serginizin ilk resmi olacak anlaşılan. Ben de ağabeyimin bir resmine başlıyacağım. Ben ağabeyim uyurken çalışmayı tercih ediyorum. Biliyor musunuz o uyurken daha da yakışıklı oluyor. Hiç kıpırdamayan, sakin ve anlamlı bir yüz..

Haydi, Ernestine; sizden mektupların en uzununu beklerken, size kollarımı yolluyorum. Onlara izin verin de, sizin yaramaz saç buklelerinizle oynasınlar ve yüzünüzdeki boya lekelerini silsinler!!!

B. Rahmi

10 Nisan 1932

Bedri,

Sana* biraz geç cevap veriyorum. Kabahat benim değil. Ama bir kaç zamandır çevremde cereyan eden olaylar sinirlerimi bozdu. Dün gece çok ağladım. Evvelsi gün de çok ağladım... Ne yapayım? Bugün bile canım çok sıkılıyor... İşte böyle... Bedri. Hayat çok zor... Hayır, hayır, sizinle en ufak bir ilgisi yok. Tam tersine... Sadece sizin mektubunuz bana daha güzel şeyler düşündürdü ve beni hayata bağladı. Hakkımda kötü şeyler düşünmeyin. Size yalan konuşamam. Ama size olup biteni de anlatamam. Çok kederlendim... Ama nasıl olsa elli gün sonra buraya döneceksiniz. Şimdi size söz edemiyeceğim bu konulardan, o zaman daha yakın olabileceğimize göre, söz açabileceğim sanırım. Sabırlı olun ve size anlatmam için sakın bana ısrar etmeyin.

Şimdi size daha ilginç şeylerden söz etmek istiyorum. Hiç tanımadığım bir beyden, geçen gün bir mektup aldım. Bağımsız Ressamlar Salonu'nda benim resimlerimi görmüş bu bey... pek beğenmiş... ve bana "Çingene yaşantısıyla" ilgili bir eserinin resimleme işini vermek istiyormuş. Herhalde Romanyalı olmam ve Romanya'da da Çingenelerin çok kalabalık gruplar halinde bulunmaları dolayısıyla, ve benim de Çingeneleri çok iyi tanımamdan ötürü, benden randevu talep etti... İşin kapsamı 18.000 Fransız frangı. Belki de daha fazla tutabilir. Üç aşağı beş yukarı bu civarda bir toplam ediyor. Bu işi bir sene içersinde bitirmek gerekiyormuş... Şimdiye kadar iki kez görüştük. Bu görüşme üçüncü görüşmemiz olacak. On desen hazırladım. Bakalım adamın hoşuna gidecek mi benim desenler? Eğer hoşuna giderse bugün 450 desen için bir anlaşma imzalayacağız... Bu zor günler için çok esaslı bir sipariş... Ama benim yaratılışımdan ötürü ezeli bir kötümserliğim olduğu için pek bir şey ümit etmiyorum. Ama yine de, iş iştir diyerek dün bütün gece çalıştım. Desenlerimde çini mürekkebi, kara kalem ve sulu boya kullandım. Uzun zaman da kompozisyon çalışmamış birisi için, bu desenleri ayrı ayrı hazırlamanın ne kadar belâlı bir iş

* *Daha, çok resmiler. Yanlışlıkla "sana" demiş olmalı. (M.H.E.)*

olduğunu tahmin edebilirsin! Fakat çok da kötü olmadılar. Bilinçli olarak biraz ilkel çalıştım. Her ne ise... Bugün geldi... Size, bu görüşme sonunda yazıyorum. Benim desenlerimi pek sevdi, ve siparişi aldım. Bedri, düşünebiliyor musun... 18.000 franklık hayatımın ilk siparişini aldım. Çok mutluyum. Keşke siz de burada olsaydınız... Bu sipariş için kendime bir yardımcıya ihtiyaç duyabilirim. Sadece ben yaparsam bu kadar deseni başka hiçbir şey yapmamam gerekecek.

Bedri, bana çabucak cevap veriniz. Çünkü sizin bu sipariş konusunda ne düşündüğünüzü bilmem gerek. Ah! Dışarıda çok kötü bir hava var... Şakır şakır yağmur yağıyor. Evde oturmak da doğrusu çok sıkıcı oluyor ama gel gör ki mecburum. Geçen günü Cemal beni evden aramış, saat 7-8 arası... Ne yazık ki o sırada ben evde yoktum. Şimdi ne yapsam diye düşünüyorum. Acaba, ona iki satır bir not mu yollasam? Bilmem. Herhalde bir şeyler yazarım. Sizler nasılsınız? Söz konusu hayalleriniz devam ediyor mu? Bana doğrusunu söyleyin. Bana gelince, abartmak da istemiyorum ama duygularım gün geçtikçe yoğunlaşıyor.. Her geçen gün kendimi size daha da yakınlaşmış hissediyorum. Paris'e tekrar gelebilmenize bir rüya olarak değil, gerçekleşmesi çok güzel olabilecek bir beklenti olarak bakıyorum. Yanılıyor muyum? Veyahut bütün bunları size anlatmadan önce gelmenizi mi beklemeliydim? Fakat beni anlamalısınız. Sevincimi paylaşacak kimsem yok buralarda... Bir kabahat işlemiş de cezalandırılmayı bekleyen bir küçük çocuk gibiyim. "Gauguin"iniz ve resim hayatınız ne sularda? Bir köşeye kıstırılan bir yaratık gibi çalışmayın. Güzel şeyler düşünün ve çalışmanın tadını çıkartın. Tabii bunları söylemek çok kolay ama sizin gidişinizden beri ben de ne doğru dürüst çalışabiliyorum, ne de doğru dürüst yemek yiyebiliyorum.

HER NEYSE... Beni anlamaya çalışın. Siz de pek açıklamalar yapmaktan hoşlanmıyorsunuz... öyleyse beni anlamaya çalışın. Ben de size, aynı şeyleri defalarca tekrarlamış olmayayım.

Benimle samimi olun. Mektubunuzu geciktirmeyeceğinize söz verin. Ben bu resimleme işiyle, gece gündüz meşgul olduğuma göre sizin benden daha fazla zamanınız var demektir. Ne kadar güzel bir fırsat, değil mi? Çok sıkı çalışıp güzel resimlerle esaslı bir

sergi açarız, değil mi? Gömleğiniz tertemiz olarak temizleyiciden geldi... Doğrusu kısa kollar da size pek yakışıyordu!!!

Ernestine

12 Nisan 1932

Ernestine,

Mektubunuz dün sabah elime geçti. Nasıl da bekliyordum mektubunuzu Ernestine! Özellikle, bu son iki gün, tamamen çılgın gibiydim. Uçakla gelen mektubunuz bana güzel bir fotoğrafınızı ve çok önemli bir değişikliğe uğrayarak "iş kadını" oluveren bir "Ernestine" getirdi...

Bu çok paralı siparişin şartlarını ve akıl almaz tutarını öğreneceğime, bana kalsaydı, ben sizin göz yaşlarınızı paylaşmayı tercih ederdim. 18.000 frank mı? Sizce bu bir ressam için çok para değil mi? Ernestine, bana bu konuda ne düşündüğümü soruyor! Ben de, ne kim olduğunu hiç bilemediğim bu adamı, ne de onun zevkini biliyorum.

Beni asıl şaşırtan husus... sadece tuvallerinize bakarak, onun istediği kitap resimlerini yapabileceğinizi nasıl tahmin edebilmiş olması... Bu herif çok akıllı olmalı! Desenlerinizden bir tanesini bile görmeden ben size ne gibi bir tavsiyede bulunabilirim? Ama, bana öyle geliyor ki önce resimlendirilmiş bir başka kitaba başvurmak daha akıllıca olurdu. Mesela, Raoul Duffy'nin resimlediği bir kitaba bir göz atsaydınız, çok iyi olurdu... Ben bu sanatçıyı çok seviyorum. Böyle bir araştırma, size bazı yeni fikirler verebilirdi. Desenleriniz, romandaki hareketi takip edebilmeli ve olayların yöresel renklerini de yansıtabilmeli. Herhalde bu herif sizi bundan ötürü seçmiş olmalı... Kendisi de Romanyalı mı? Sözünü ettiğiniz "Çingenelerin hayatı" konulu romanı yazan, kendisi mi?

.....

İnşallah, bir dahaki mektubunuzda çalışmalarınızdan bazı örnekler de bana yollarsınız. Eğer size yardımcı olabilirsem, çok sevinirim. Size "Gauguin"den küçük eskizler yollamak isterdim. Ama bugüne kadar hiçbir şey yapamadım. Bir haftadır desenimi düşünüyorum. Bir hayli güç ve belalı bir iş. Belki de bir iki gün sonra ortaya bir şeyler çıkarmaya başlarım. Ya bizim serginin başına neler gelecek? Siz müthiş bir işe kalkışmışsınız. Benim de başım, şu "Gauguin" kopyasıyla sıkışık. Bana çok renkli olarak yazdığınız gibi, bütün gücümle çalışıyorum. Geçen gün kağıt üze-

rine yağlı boyayla çalıştım. Çalışmam gün boyu sürdü. Günün sonunda da yaptıklarımın çok kötü olduğunu fark ettim. Hırsımdan oturdum, ağladım.

Bir sergi açmak! Önce büyük bir üne, sonradan da çok paraya kavuşmak! Söyle bana.. Ernestine... sen bunlara çok mu önem veriyorsun? Ne yapardınız, çok çok paranız olabilseydi eğer? Benim cebimde üç-beş kuruşum olsaydı. "Matisse", "Picasso" kitapları alırdım. Çocukluğumda motosikletlere bayılırdım. Motosiklet benim tek tutkumdur. Eğer yanlış hatırlamıyorsam Ernestine'nin de tek tutkusu, pastalardı... Hani hatırlıyor musunuz, çay içerken bana öyle demiştiniz. Pastalar! Çok da pahalı bir şeyler değillerdir. Geldiğimde size en güzellerinden alırım, inanın bana, Ernestine. Hatta isterseniz, onları size ben kendi elimle yediririm! Ah! Müzede yediğimiz çikolataları hatırlıyor musunuz! Ne kadar güzellerdi... Şimdi olsalardı da yeseydik... Size, yine o çikolatalardan alırdım. Müzeleri, galerileri gezerken yerdik, çocuklar gibi...

.....

Ah! Acaba ne zaman oraya gelmiş olabileceğim? Söyleyin bana ne zaman? Artık hiç sabrım kalmadı.. Günleri saymaya başlayınca, kalan günler geçmez oluyorlar. Bugünlerde çok zayıfladım. Daha elli gün var Ernestine, kim bilir, belki de o kadar yaşamam bile... Öff! Ne kötü bir düşünce... Hayır! Hayır! Ölmek istemiyorum! Yaşamak istiyorum. Ernestine beni bekliyor. Bana güzel şarkılar söylersin. Öylece uyur kalırım...

.....

Gelecek sene belki Paris'te kalacağız. Hep seninle birlikte çalışabilirdim, Ernestine... Senden bir dakika bile ayrılmazdım.

.....

İşte akşam oluyor. Hiç yemek yiyesim yokken yine lokantaya gitmeliyim..

.....

Ah! Başımda binbir düşünce cirit atıyor. Sanki Ernestine'e hiçbir şey yazmamışım gibi...

Ernestine, Ernestine... size bu adı binlerce kere tekrarlayabilirdim.

B. Rahmi

17 Nisan 1932

Bedri!

Mektubunuza ve küçük fotoğraflarınıza çok sevindim. Beni düşünmeniz ve beni sevindirecek yazılar yollamanız doğrusu ne kadar ince bir düşünce... Sağ olun. Bu güzel ve sıcak davranışınızdan ötürü size çok teşekkür ederim. Ernestine'nin işler becermesi sizi çok şaşırtıyor, değil mi? İnanın bana, bu sizi şaşırttığı gibi, beni de çok şaşırtıyor!! Bir kere müthiş zaman alan bir uğraş... İki haftadır resimle uğraşacak hiç vaktim olmadı... Bu durumun pek de iyi olmadığını biliyorum. Ayrıca değişik kompozisyonlar düşünebilmek... hem beni sevindiriyor..hem de müthiş yoruyor. Şimdiye kadar hiçbir zaman kompozisyon üzerinde bu kadar yoğunlaşmadığım için bu sarfettiğim gayret, ayrıca benim çok hoşuma gidiyor... Hiç gözümü kırpmadan bir gün ve bir gece, hiç yorulmadan çalışabilmeme rağmen, bu çalışmalar devam ettikçe, tabii yorgunluklar da başlıyor. Bu beyefendi, benim ilk yaptığım on deseni pek beğendiydi. O günü bir on tane daha ısmarladıydı. Ancak bugüne kadar da bana beş para ödemedi... Gelmesi gereken bir dahaki Pazartesi gününe kadar bekleyeceğim. Bugünlerde ortada çok dolaşan üçkâğıtçılardan biridir belki de... O günü paramı isteyeceğim. Bakalım ne olacak... Ah! Çok sıkıcı bir durum. Teklif ilginç geldi... Herhalde ben de biraz hırslı ve iddialıyım ve Çingeneleri iyi tanıdığım için, acaba benden fikir mi almak istiyordu?. Göreceğiz bakalım. Sonuçtan, olan bitenden sizi haberdar ederim. Sabredin. Dün değişik ressamların sadece çıplak çalışmalarının sergilendiği bir sergiyi dolaştım. Şahane bir "Gauguin" vardı. Keşke görebilseydiniz... Bütün bunlar "Benheim"lardan en genç olanının "Faubourg St-Honoré" sokağındaki galerisinde sergilendi. Oradan da "Pisanella"ya yine uğrama fırsatı buldum. Beraber gittiğimiz son seferde her şey o kadar güzeldi ki... bu kez hiç tadına varamadım serginin, yanımda siz olmayınca... İzlenimlerimi şimdi kendime saklayacağım. Buna hakkım da var... Yüzünüzde o beni deli eden şeytani gülümseme belirdi mi yeniden?!

Simdi günlerden pazar öğle üzeri, dışarıda hava çok güzel.

Fakat dışarıya çıkmayı canım hiç istemiyor... Bütün gün asabım bozuktu... Tanışlarla sözleşmeme rağmen saat ikideki randevuya hiç gidesim yok. Hepsini atlatıp ya yürüyüşe, ya da sinemaya gidesim var... Gördüğünüz gibi bugün canım sıkılıyor. Anladığım kadarıyla, sizin durumunuz da pek parlak değil... Muntazam yemek yemeniz, zayıf düşmemeniz ve mutlu olmanız gerekiyor. Size, birbirinden akıllı tavsiyelerde bulunmama rağmen, ben bu öğütleri kendi hayatıma bir türlü uygulayamıyorum. Çok mu para kazanmak istiyorum? Yok canım, ne gezer... Para hiçbir zaman mutluluğuma mutluluk katmadı. Haklısınız... Pastaya bayılırım... Çok sevdiğim pastaları bile yiyesim yok, inanın. Ne istediğimi de pek kestiremiyorum, Bedri. Mutlu olmak istiyorum. Evet... Kendi kendime soruyorum: Mutlu muyum? Değil miyim? Ya siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Çok çalışıyor musunuz? Bu hafta portre üzerinde çalışacağım. Bir fotoğraf makinamın olmaması çok kötü. Yaptığım desenlerin fotoğraflarını çekip size yollamak isterdim. Bakalım siz benim desenlerim hakkında ne düşüneceksiniz? Bana kendi dilinizi öğretin. Ne kadar yoğun bir anlatım şekliniz var. Sizin bana bir cümleyle yansıttığınız düşünceleri ben size dört sayfada anlatamıyorum! Evet Bedri söylediklerinizi, hissederek mi söylüyorsunuz, yoksa öylesine mi yazdınız onları? Bana karşı bir "trajikomedi mi" oynuyorsunuz yoksa! Bana doğruyu acımasızcasına, çekinmeden söyleyebilirsiniz. Bana doğrusunu söyleyin, Bedri... Sizden bunu istemem yersiz bile olsa... Bana yazın ve doğrusunu söylemekten çekinmeyin. Ben çocuk değilim...

Fotoğraflarınız, çok güzel çıkmışlar. Sadece siz çok hüzünlü görünüyorsunuz... Çok da zayıfamışşınız...

Paris'e ne zaman tekrar geleceksiniz? Bunu bilmek istiyorum... zira şimdiden hiç sabrım kalmadı...

Cevap verin. Hatalarımın kusuruna bakmayın. Mazeretim var... Kalbim artık Paris'te değil.

Ernestine

27 Nisan 1932

Bedri!

Mektubunuzu aldım. Bir ay sonra Paris'e gelebileceğinizi bilmek beni çok heyecanlandırdı... Peki ya bir koca ay nasıl geçecek? Çok çalışmak istiyorum. Akademideki çalışmalarıma, bu sabah yeniden başladım. Öğleden sonraları da natürmortlar yapıyorum. Çok çalışmam gerekiyor.. Bir ayımı, boşu boşuna kaybettim. O Allahın belası resimleme işi çok canımı sıktı. Ne beş kuruş kazanabildim, ne de o herifin suratını bir daha görebildim. Güvendiğim bir arkadaşımı yanıma alıp o herifin evine gittim. Paris dışında oturuyordu. Elimizdeki adresle aradık taradık. Kaldığı yeri bulduk. Evde kimse yoktu. Bir de belalı azgın bir köpek musallat oldu başımıza... Çok rahatsız olduk... İşte benim "resimleme" maceramda son durum. Ama ben bunu o herifin yanına kâr bırakmam. Gidip bu herifi Emniyet Müdürlüğü'ne şikayet edeceğim. Benden aldığı desenlerin parasını ona ödeteceğim. Benim şapşallıklarımla sizin canınızı sıktım, artık bu konuya boş verelim. Gelelim sizin yaptıklarınıza... Paris'e tekrar geldiğinizde, bakalım bu cıvıl cıvıl şehir, sizin yaşınızda genç bir adama*, neler hissettirecek? Bakalım... Göreceğiz, bana o zaman anlatırsınız. Belki hayal kırıklığına uğrayacaksınız. Belki de eskisinden daha fazla seveceksiniz. Belki de sizi bu sefer Paris hiç etkileyemeyecek... Siz de, kim bilir, ilk trenle bakarsınız Lyon'a dönmüşsünüz! Ne denilebilir ki?

Hayatta... biraz da hayal kurmalı. Ama, herhalde benim kadar da kötümser olmamalı.. Size olabildiğince açıkça yazmaya çalışıyorum. Söylediğiniz gibi, bulutlar kadar temiz kalpli olabilmek ne kadar zor? Bulutların el değmemiş beyazlığı kadar temiz olmak, olabilmek mümkün müdür? Söyleyin bana... Bütün bunlar doğru mu? Aklınızdan geçenlerle kaleminizin ucundan kağıda dökülen sözler aynı mı? Söyleyin bana.. Sanki her şey bir rüyadan ibaret ve biz bu rüyalardan mutluyuz... Gerisi lafı güzaf. Ama karşımızdaki ilk gerçek: Paris'e geri dönmeniz... Hele önce bir gelin. Sonrasına bakarız. Çok gezip tozarız, Bedri. Parkları, mü-

* *O tarihte Bedri Rahmi 21 yaşında (M.H.E.)*

zeleri, güzel ve yeşil olan her yeri, çiçekli bahçeleri gezer, dolaşırız. Burada vakit, çabuk geçer...

Siz de, bu sıralar orada sıkı bir çalışmadasınız herhalde, Bedri. "Gauguin"de sebat edin. Kendinizi gösterin.. Cesaretiniz sakın kırılmasın, yoksa sanat yapmak çok zorlaşır. Çok çalışın. Ciddi bir sergi açmak gerek. Bana Türkçe bir kelime yazmışsınız. Ama bana bununla ne demek istediğinizi pek anlayamadım. Paris'e geldiğinizde size sorduğum sorunun cevabını da bana temiz temiz şeylerin tüm saflığıyla, bir bulutun beyaz temizliği kadar içtenlikle iletebilirsiniz. Gördüğünüz gibi bütün gün işim başımdan aşkın. Akşamları da eş dost uğruyor. Size hemen mektup yazmak pek öyle kolay değil. Bugün, size yatağımın içinden yazıyorum. Zaten yazımın kargacık burgacık oluşundan, belki anlamışsınızdır. Kusura bakmayın. Hep gecikmeli gelen mektuplarınızdan, mektup beklemenin ne olduğunu iyi öğrendiğimden sizi de bekletmeyeyim diye geç kalmayı hiç arzu etmiyorum.

Şimdi, mektubuma son veriyorum. Sizinle konuşmamı bitirerek kalkmam, çalışmaya gitmem gerekiyor. Bu mektuba bir son vermek çok zor olacak, çünkü size yazacağım daha bir sürü başka şey vardı. Ama biliyorum ki Bedri siz bunların ne olduklarını tahmin edebiliyorsunuzdur!

Ernestine

Mlle Ernestine Leibovici

14 Avenue Kléber 14

Paris XVI

20 — 1932 — LYON

Ernestine

Quelle bêtise ! Ce
j'ai oublié timbr
je vieux-là vous
distraut Ernestine
Ernestine me par
c'est vatis manière

Je vous ai demandé
je me demande enco

Me voila ! la vie
Aujourd'hui j'ai
pour copier ce l
une taile spéciale
Gauguin ne sait
En même temps
travaille pas trois
peut-être je ferais
ma foi je ne sais
j'ai l'intention
ce sérieux .. et ..
la marche ?.. Dans
nous travaillerons
Langue et dure Er

Travailler mon travail chez vous, j'attend les photo
de vos affaires, puisque votre amie « j'ai oublié
nom : elle a un appareil .. j'ai acheté hier un
petit appareil .. je vais vous envoyer les petits
et j'attend encor ce photo que vous me l'avez
promis ... ne dites rien : je l'attend je le verr
Ce matin j'ai fait mon premier essai de « bois
sur un bois ordinaire que je l'ai trouvé dans le
Voila le résultat !!!.

qu'en vous dites !..
Mais attendez voir
j'en ferais des autres !
et dans mon lettre
je vous affirai un
fameux bois gravure ..
.....

Ernestine. Ernestine
mais répondez moi !..
qu'est-ce que vous faites maintenant - qu'est ce
vos méchants yeux ? est-ce que il y a encor des
leur vilain visage ?.... ah ces tableaux .... et que est ce que
les gants ? comment les étaient chaudes .. comment je le
souhaitant l'un deux qui avait des yeux méchants ... gar
bien Ernestine je les vous demanderai ....
.....
Avez vous eu Djemal après les parents ? l'auto
lui ai écrit et renvoyé .. je l'avais dérangé assez .....
.....
Allons Ernestine ..... avec ce diable de langue, je me
je ne vous dit que des choses pareille ..... c'est impardon
mon propre sentiment avec ces mots ..... allons Ernestine
j'attend les lettres, les lettres seule
me trouvant que ce n'était pas

Bons baisers Ernestine
Jeff

30 Nisan 1932

Ernestine,

Allahım ne aptallık, ne aptallık! Size yolladığım mektuba pul yapıştırmayı unutmuşum. Ne dalgınlık bu, Ernestine..? Eminim ki Ernestine benim kusuruma bakmaz... Beni asıl meraklandıran sizin etrafınızdaki bir sürü vatandaşlarınız... Onlar kim bilir hakkımda neler demişlerdir?

Size bütün bunların bir "rüya olup olmadığını" sormuştum. Bu soruyu hâlâ kendi kendime bir çok kere soruyorum!

İşte, Lyon'daki tekdüze hayatım yeniden başladı. Bugün nihayet Gauguin'nin kopyası için gerekli izni alabildim. Şimdi de "Gauguin" için özel bir tuval hazırlamaya başladım. Gauguin'in kullandığı tuvaller herkesin kullandığı tuvallerden değil... Yani zamanla evde de çalışacağım. Müzede, haftada üç gün çalışabiliyorsun.. Ya birkaç natürmort yaparım, ya da başka konular bulurum, henüz karar vermedim. Size ciddi çalışmalar göstermek isterdim... Ya bizim sergimiz, Ernestine? Açabilecek miyiz bu sergiyi? İki ay sonra orada olacağım. Birlikte çalışabilecek miyiz? İki ay! Bu çok uzun bir süre ve pek güç bir şey Ernestine! Siz su sıralarda evinizde mi çalışıyorsunuz? Çalışmalarınızdan, fotoğraflar yollamanızı bekliyorum. Adını şimdi unuttuğum bir arkadaşınızın da bir fotoğraf makinesi yok muydu? Ben de küçücük bir makine satın aldım dün. Ben hâlâ, bana söz verdiğiniz fotoğraflarınızı bekliyorum. Söz vermiştiniz... Hiçbir şey söylemeyin, onları bekliyorum. Onları istiyorum...

Bu sabah ilk ağaç baskı denememi yaptım. Bizim bahçede bulduğum bir tahta parçası üzerine çalıştım. İşte sonuç!!! Ne düşünüyorsunuz? Ama durun bakalım.

Başkalarını da yapar, size her mektubumda çok meşhur ağaç baskılarımdan "birini" yollarım...

Ernestine, Ernestine... Bana cevap verin. Şu anda ne yapıyorsunuz? Yaramaz gözleriniz ne alemdeler? Yüzünüzde göz izleri var mı? Ah! Bu lekeler... Eldivenleriniz nasıllar? Ne kadar da sıcacıktılar... Onları ne kadar çok sevmiştim... Bir tanesi de bana kötü kötü bakıyordu... Onları iyi saklayın Ernestine.. Bir gün gelir onları sizden isteyebilirim.

O günden sonra bir daha Cemal'i gördünüz mü? Geçen gün ona bir mektup yazıp teşekkür ettim. Onu bir hayli rahatsız etmiştim.

Haydi Ernestine... Fransızca yazmak bana çok zor geliyor... Sanki size hep aynı şeyleri yazıyormuşum gibi geliyor bana... Bu yabancı kelimelerle bir türlü size duygularımı yansıtamıyorum. Haydi, Ernestine... Mektuplarınızı bekliyorum.

Bütün bunların birer rüya olmadıklarını bana sadece mektuplarınız söylüyor.

B. Rahmi...

İyi günler, Ernestine*

* *Mektupta Romence yazılmış. (M.H.E.)*

2 Mayıs 1932

Ernestine,

Evet, bu sefer sahiden de geç kaldım. Mektubunuzu alalı üç gün oluyor* O gün size çok uzun bir mektuba başlamıştım. Benim günlerim kadar uzun bir mektuptu. Bekleyişlerim kadar uzun bir mektup. Dün akşam onu bir güzel yırttım, içinde bir sürü şapşallıklar vardı. O mektupta bir rüyamı tüm ayrıntılarıyla size anlatmıştım. Bakın, bütün bunları size bugün bir tek cümleyle anlatacağım. Rüyalarımdan birinde Ernestine'le bilin bakalım neredeydim? Nerede? Aklınıza gelmesine hiç imkân yok... Biliyor musunuz, nerede? Tahiti'deydik... Gauguin'nin ülkesinde... Gauguin ve Ernestine... Açıklaması tabii çok kolay değil mi? Çok iyi bildiğin gibi, bugünlerde belli başlı iki uğraşım var: Birincisi, müzede yaptığım şu kopya işi... benim saatlerimi büyük bir iştahla yalayıp, yutuyor... İkincisi de, çok iyi tahmin ettiğin üzere, Ernestine hanım. İşte böyle. Bu yüzden "Gauguin"le "Ernestine" geceleri rüyalarımın bir ucundan girip öteki tarafından çıkıyorlar. Her ikisi de bana dünyanın en heyecan veren sözlerini söylüyorlar ve ben bekliyorum. Ah! Zengin olsaydım. Bir Tahiti yolculuğunu karşılayacak param olsaydı! Söyleyin bana... Hiç düşünmeden cevap verin... Benimle gelir miydiniz? Gelirdiniz, değil mi? Zaten, gerçekleşmesi tamamen imkansız olan bir rüya olduğuna göre bana hiç düşünmeden "Evet" deyiniz...

Geçen gün "Gauguin"nin Noa Noa'sını okudum... Hepsini okumadım. Ama okuduğum kadarı beni deli etmeye yetti... Kendi Tahiti yolculuğunu anlatıyordu. Orada yabanileşmiş... Yalınayak, başıkabak sahici bir Tahitili gibi aralarına karışmış... Onlardan birisi olmuş... Dillerini kolayca öğrenmiş. Onların dilinde şöyle bir öğreti varmış:

"Aşık olun... mutlu olursunuz". Gauguin orada sevmek sanatını öğrenmiş. Tabiatı sevmesini...

Bir mavi gökyüzü parçasını, iki yeşil yaprağı, her şeyi sevmesini öğrenmiş...

* *Bu mektup elde yok.. Kayıp. Bulunamadı. (M.H.E.)*

2 – Mai

gunay = bunazivə

Ernestine je vous repet ca(gunay) c'est à lui toujours en tête

Cette fois ci je suis vraiment en retard. Il y a bien jours que j'ai reçu votre lettre.. le même jour que je vous ai commencé à écrire une longue lettre longue comme mes jours, longue comme mon attent.. mais aff l'ai déchiré hier soir... Il y avait tant des bêtises là dedans.. là, je vous racontai un rêve assez détaillé.. écoutez.. je vais vous dir tout ça avec un frase. dans un de mes rêve j'étai avec Ernestine... où ?.. devinez !.. où ! jamais vous en devinerez pas.. où vous savez ? au Tahiti chez pays de Gauguin...

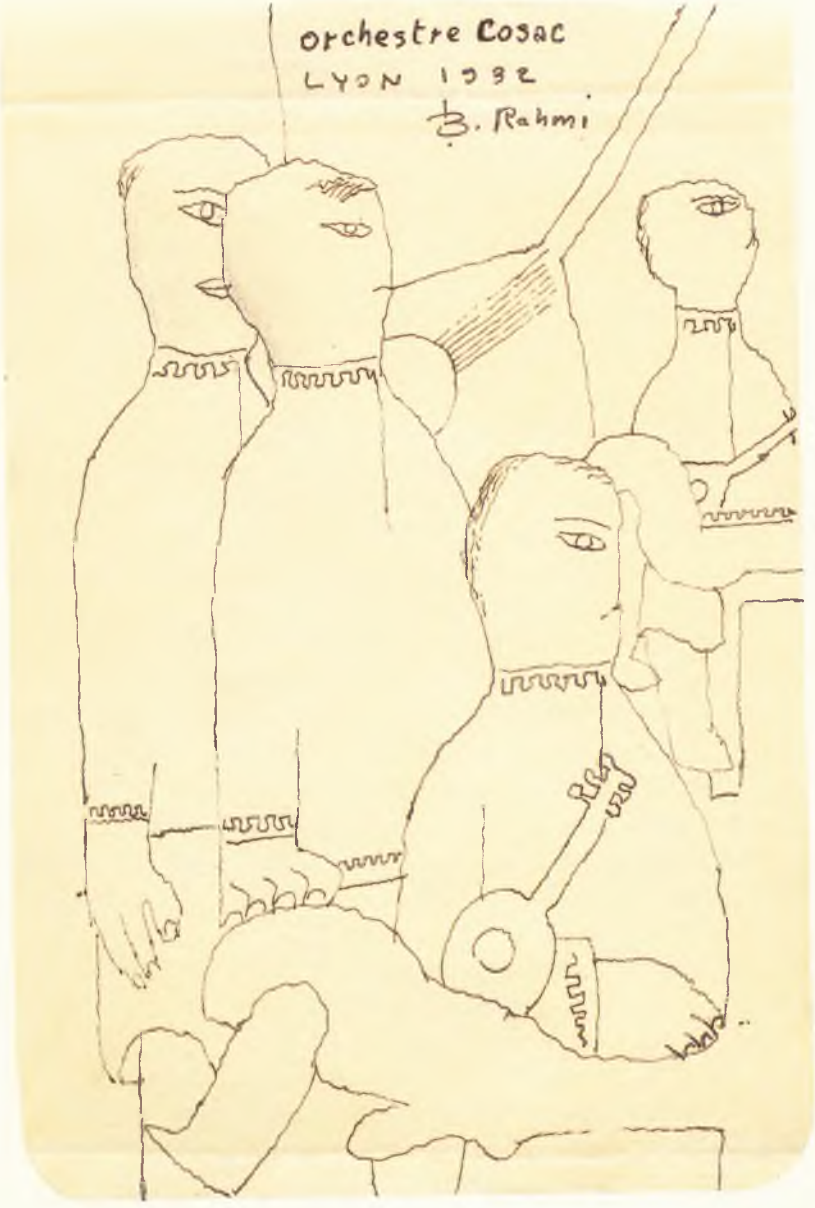
Gauguin ! et Ernestine ? c'est facil à expliquer.... vous savez que pendant ces jours là je ne m'occupe que deux chose l'une cette copi... qui mange avec appetit les longues heures de mes jours.. l'autre.... vous le savez très bien que ça

orchestre Cosac
LYON 1992
B. Rahmi

Bütün bu yepyeni şeyleri sevebilmek için, kim bilir ne kadar eski öğretiyi unutmuştur. Belki de o, kendisi onları "unuttum" sanmıştır... İnanmak gerek... ve sevmek için inanmak gerek... Evet Ernestine. O tanımadığınız herifle ilişkiler ne alemde? Size adını ve uyruğunu sormuştum. Nedenini bilmem. Bundan bana hiç bahsetmediniz! Acaba aklı başında bir Fransız işadamı mıydı? Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz? Bu hususta ısrar mı edeceksiniz? Ama şu kadarını size söylememe izin veriniz. Bu herifi daha bana ilk anlatışızdan beri hiç gözüm tutmamıştı... Kişiliğinden bana hiçbir şey aktarılmadığı için size bu konuda hiçbir şey yazamamıştım. Fakat çok kurnaz olduğunu tahmin edebilmiştim. Şimdi ise "Allah belasını versin o herifin ve köpeğinin de" diyorsun. O köpeğin marifetlerini okurken çok gülmüştüm..

Siz bunlara boş verip, çalışmalarınıza bakın Ernestine. Gelin de benim nasıl çalıştığımı bir görün. Haydi. Gelin Lyon'a... Acaba bu mümkün olabilir mi? Bir haftalığına olsun, belki gelebilirsiniz? Grenoble'e kadar giderdik sizinle.. Orada baştan başa güneş ve "Matisse" dolu bir müze. Buraya üç saat mesafede. İkimiz baş başa. Acaba delirdim mi? İşte insan her düşündüğünü yazarsa, böyle olur.. Söyle bana Ernestine... Mümkün olabilir miydi? Niye olmasın? Bir çocuk değilsiniz ki! Yalnız başınıza bir tren yolculuğu yapabilirsiniz... İşte bende bu bir sabit fikir haline geldi... Eğer Grenoble'e gitmeyi canınız istemez ise başka bir yerlere gideriz... "Isère" nehri boyunda bir köy varmış, orada dünyanın en yeşil ağaçlarıyla dünyanın en mavi göğü bulunuyormuş... Söyleyin bana oraya gidelim mi? Kutularımızı götürelim mi? Poşatlar dolusu resim yapalım mı? Ah! Allahım bütün bunlar mümkün olabilecek mi acaba?

Niye olmasın, diyorum. Ernestine yolculuktan hoşlanırdı... Hatta, Londra'ya bile gelmeyi düşündüydü.

Daha bir ay var! Nasıl sabredeceğim!

Ernestine benim bu fikrimi ya çok çılgınca bulacak.. ya da "çok çocuksu bir fikir" diyecek.. Zamanlamasından ziyade ekonomik tarafı beni düşündürüyor. Ah! Bu para, para, para kelimesi her işimize burnunu sokuyor. Ah! Elimde bir imkân olsaydı eğer şu Lyon'da, bir dakika bile kalmazdım.

Yine de cevabınızı bekliyorum. Kim bilir, belki de trenin biri

bana Ernestine'i getiriverir... Bu kahrolası Lyon şehri de gözümde bambaşka bir hâl alır...

İşte size bir kroki... birkaç küçük resim fotoğrafı ve bütün bir Bedri Rahmi'yi yolluyorum.

B. Rahmi

PARİS'TEN LYON'A

9 Mayıs 1932

Bedri!

Biraz geç bile olsa yazıyorum. Kabahat benim değil... Mektubunuz beni çok düşündürdü. Evet! Neredeyse bir çocuk gibisiniz. İsteklerinizi belki çok içtenlikle belirtiyorsunuz ama bu isteklerinizin yaratabilecekleri zorlukların hal ve gidişatıma ne kötü etkiler yapabileceklerini pek düşünmüyorsunuz... Sahiden de Tahiti çok güzel. Siz de çok sevimli bir hayalcisiniz, kendi deyişinizle. Ama gerçekler bizden daha kuvvetli. Beni, siz Lyon'a çağırıyorsunuz. Halbuki ben de sizin Paris'e geleceğinizi sanıyordum. Ne kadar da farklı bir durum... Meğer Bedri Rahmi benim sandığımdan daha da bencilmiş.. Eğer bir erkek arkadaşınız olsaydım, şimdiye kadar çoktan atlar gelir, sizi ziyaret ederdim. Benim çevremdeki insanları siz, geri zekalı mı sanıyorsunuz? Şerefimi, haysiyetimi hiç düşünmediniz mi? Lyon'a gelmem, hiç söz konusu bile olamaz. Ben bir Romen kızıyım. Gelişmiş bazı ülkelerin kızları gibi hareket edemem. Kişisel olarak, ben de, aşırı serbestlikten hiç hoşlanmayan birisiyim.

Demek ki, gelip gelmeyeceğiniz henüz belli değil... Anlaşıldığına göre gelemeyeceksiniz. Bu sefer benimle, ciddi olarak konuşun... Kulaklarımı ne yöne çevirirsem çevireyim hep "hayır", "hayır", "hayır" sesleri duyuyorum. Şimdi, kaleminizi elinize alıp, kararınızı bana bildirin.

Beni daha çok kısa bir süredir tanımanıza rağmen, beni hiç hoşuma gitmeyen bir tarzda yargılıyorsunuz. Yazık. Belki birbirimizi biraz daha fazla tanıyabilseydik, hakkımda böyle düşünmezdiniz.

Ama belki de, gelirsiniz. Ben çok sabırlıyımdır. Mayıs ayı gelip geçecek. Belki, Bedri, sen de benden intikam almak için bana: "Ben de çok genç bir delikanlı sayılırım. Ne yapayım? Ağabeyim bana Paris'e gelmeye yeterli harçlığı veremiyor" diyebilirsin... Londra'ya söz konusu olsaydı, o başka bir şey. Orası bambaşka bir topluluk. Ayrıca benim orada akrabalarım da var... Sadece arkadaşlarımın hakkımda ne düşündükleri de beni pek etkilemez... Asıl önemlisi, kendimi, olduğumdan bir başka türlü olma-

ya zorlayamam. Herkes hakettiğini alır. Mesela ben bir Bedri Rahmi için, hiçbir zaman, "yeteneksiz bir ressam" diyemezdim. Bu konuyu burada kesiyorum.

Desenlerini çok güzel buluyorum. Genç kız başıyla, delikanlı kafası için çok teşekkür ederim. Onları çok sevdim. Şimdi sizden cevap bekliyorum. Ama cevabınız düşlerle dolu olmasın. Ben de bayılırım düş kurmaya ama bazan de ciddi olmak gerekir. Bu sefer bunu sizden istiyorum.

Şimdi sizden ayrılmam gerek... Akademiye gitme saati geldi... Bütün yaptığınız işlerde ve özellikle "Gauguin"de size iyi şanslar dilerim.

Mektubunuzu bekler, en iyi hislerimi yollarım.

Ernestine.

LYON'DAN PARİS'E

22 Mayıs 1932

Ernestine,

Size uzun zamandır mektup yazamadım. Sadece, geçen günü size bir kartpostal yolladım ve Romence sizden özür diledim.

Size, hiç başka bir şey yazamadım. Bu işte suçum yok... Sizin mektubunuz da beni alt üst etti... Sizi buraya davet ederken acaba deli mi olmuştum? Yahut da sizin o hoş söylemenizle, "sevgili bir hayalperest" miydim? Ne desem ki Ernestine! Bu his benden daha kuvvetliydi. Bu benim uzun zamandır aklımda olan bir şeydi. Sonunda da, sizi davet ettim. Siz de, beni gayet ağır bir şekilde horlayıp, geri çevirdiniz. Mektubunuzu aldıktan sonra aklım öylesine karmakarışık oldu ki, Ernestine, sizin düşünceleriniz bir hayli uzun bir yer tutmuş... Halbuki ben sizden "Gelmem" veya "Gelmek istemiyorum" şeklinde kısa ve net bir cevap bekliyordum.

Fakat, artık bunu geride bırakalım... Sizden, tekrar özür dilerim. Evet, kabahatliydim. Bunu artık unutalım.

Fakat bu arada beni pek tanımamış olduğunuzu da yazmamız, beni çok düşündürdü. Birbirimizi tanımaya nasıl vaktimiz olmadı? Benim sizi tanıyamadığımı, söylüyorsunuz. Eğer, giderek birbirimizi daha da iyi tanıyabilirsek o zaman kendi ağabeyimin beni hiçbir zaman çok iyi tanıyamadığını size söyleyebilirdim Ernestine!! Ne de ben ağabeyimi tam anlamıyla tanımış değilim!!!

Ernestine, Lhote'un atölyesinin giriş kapısında size "Cemal burada mı?" diye sorduğum günü bilmem hâlâ hatırlıyor musunuz? İşte Ernestine... Sizin sevimli hayalperestiniz, sizi, daha o ilk anda tanıdı... Nasıl unutabilirdim o anı? Elinizde kullanılmış fırçalar vardı. Bütün yüzünüz boya lekeleriyle kaplıydı. Ellerinizi temizlemiştiniz ağır, ağır. Ben ise bu esnada, sizi çok büyük bir dikkatle inceliyordum. Gözleriniz dalgındı. Dudaklarınızda çocuksu bir eda vardı. İlk kahkahalarınızı duyduğumda, artık emindim. "Evet, bu küçük bir kız" diye düşünmüştüm.

Ernestine... demek sizin sevimli hayalciniz aslında hiç de hayal görmüyormuş!! Lütfen hatırlamaya gayret edin.

Evet.. Evet... Ernestine... Ben sizi çok iyi tanıdım. Hattâ, ben

Lyon'dan Paris'e –kartpostal–

16 Mayıs 1932

İyi günler Ernestine, Beni affet.*

* *Kartpostalın tümü Romence yazılmış. (M.H.E.)*

14 Avenue Kléber 14

Paris XVI

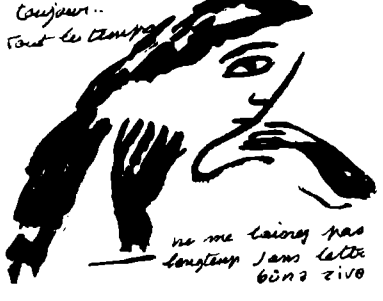
22. mai

Ernestine

Il ya longtemps que je vous ai pas ecri. Seulement l'autre jour par une carte postal je vous ai dit bonjour et demandé pardon en votre l je vous ai Ernestine je que c'etai votre letti l'esprit.. Etai-je irritant rêveur? L expression Que sai-je plus for idée m' longtemps je vous ai on avez y j'etai les avoir les raisonnem Ernestine.. un regard

Ernestine j'ai encor trois romans à lyon.... dans trois semain je serai là... j'ai un examain a passer à la faculté.... j'ai le intention de prendre un certificat de langue française!.... à la faculté en payant 50 frans par moi on avende les certificas pareils! cela me sera peut être pour être boursier d'état... quand je devindrai boursier Ernestine j'aurai la chance de rester encor trois ans à Paris... mais c'est un faible espoir!-

mais en tout cas je resterais quatre mais peut être plus à Paris.... Près de Ernestine.. toujour.. tout le temps

ne me laissez pas longtemps sans lettre bons zivo

sizi, hiç de tahmin edemeyeceğiniz kadar iyi tanıdım, diyebilirim. Benden ciddi olmamı istiyordunuz.. Peki, ciddi olalım. Bütün bu çocuksu konuları geride bırakalım.

Bizim sergimizden biraz konuşalım. Bugüne kadar, bir hayli çalıştım... Ama işlerim benim kadar ciddi değiller. Bazen, işlerime de bir ürkeklik siniyor... Dolayısıyla Ernestine, ben sizin eserlerinize çok güveniyorum. Sizin kocaman tuvallerinizin yanında, ben de, gülünç desenlerimle yer alırım.

Müzedeki zavallı kopyama gelince... Çalışmalarım iyi gidiyor ama iş henüz sona erdi sayılamaz. Başlangıçta çok cesurdum. Yüzde yüz başarılı olacağıma inanıyordum. Ama gel gör ki şimdi biraz cesaretim kırıldı diyebilirim. Bazen krokiler yapıyorum. Bazen de "poşatlar" çalışıyorum. Çalışma heyecanım bir saat bile sürmüyor, Ernestine... Birdenbire bir çalışma sevinci geliyor.. Bu sevinç çeyrek saat devam ediyor... Müthiş bir hızla çalışıyorum, çabuk, çabuk..Sanki bir makineymi-

şim gibi... Hızlı! Hızlı! Düşünebiliyor musunuz bu tempoyu? Tabii sonuçlar genellikle korkunç oluyor! Eğer bu sıralarda bir de yeni bir kitap edindiysem, içim allak bullak oluyor. Bazen "Modigliani" bazan "Raoul Duffy" bazı günlerde de "Matisse" okuyorum. Böyle derken çok büyük lâflar ettiğimin farkındayım. "Matisse" okuyormuşum... Yok daha neler!! Size demek istiyorum ki çok sevdiğim bir ressamın, çoğu kez, etkisinde kalabiliyorum. Burada, tehlikeli olan taraf şu: Etkilendiğim bir sürü ressam var. Mesela Gauguin için çıldırıyorum. Ama aynı zamanda Cézanne'na da vurgunum. Onun özellikle eskizleri, beni çıldırtıyor... Ya Picasso? Biliyorum Ernestine de "Picasso"ya hayran. Daha, sizin ilk portrenizi gördüğümde bunu anlamıştım... Cemal'de, onun evinde bir Picasso kitabını karıştırırken sizin haliniz görülecek bir şeydi...

Bakalım bir daha Ernestine'i tekrar görebilecek miyim?

Ernestine..Daha üç hafta Lyon'dayım. Üç hafta sonra da Paris'teyim. Fakültede bir imtihana girmem lâzım. Fransız diliyle ilgili bir sertifika almak istiyorum!. Ayda elli franga dersler veriyorlar. Dersler sonunda sertifikayı alıyorsun. Bakarsınız bir devlet burslusu öğrenci olabilmeme yardım eder bu sertifika... Eğer burslu talebe olabilirsem. Paris'te üç sene daha kalabileceğim. Çok zayıf bir olasılık bu.

Yine de Paris'te dört ay kalabileceğim... Belki bu süre biraz daha uzayabilir. Ama hep Ernestine'le beraber... Hep Ernestine'le birlikte... Beni uzun zaman mektupsuz bırakmayın. İyi günler.

B. Rahmi

26 Mayıs 1932

Bedri!

Her iki mektubunuzu da aldım. Kusurunuzu affediyorum ve size çok teşekkür ediyorum. Susmanıza bir anlam verememiştim. Sessizliğiniz, şüphelerimi doğrulamaya başlamıştı. "Eh! Artık Bedri hiç yazmaz" diye düşünürken, bir de ne göreyim: Bedri bana Paris'e geleceğini müjdelemez mi! Dünyalar benim oldu. Demek üç hafta sonra Paris'te olacaksınız!! Bu konuda hayal kurmak hiç yaramıyor olmalı... Ne zaman hayal kursam aslı çıkmıyor. Bunun için işi oluruna bırakmayı tercih ediyorum. Nasıl olsa bir haftası geçti sayılır... Geriye kalan iki hafta da nasıl olsa geçer gider. Dört ay kalacağınızı söylüyorsunuz Paris'te. Dört ay, epey uzun bir süre. Birbirimizi, iyice tanıyabileceğiz. Siz beni tanıyabildiğinizi yazabiliyorsunuz... Halbuki ben sizi tanıyabildiğimi pek söyleyemem. Olayların gelişmesiyle fikirler de gelişebilir. Gizli kapaklı kalan yönler ortaya çıkabilir! Bir zamanlar, birisi hakkında iyi izlenimler edinmiştim. O da günün birinde, dünyadaki en aşağılık varlıklardan birisi olduğunu ispat edene kadar, yüzündeki iyilik maskesini çıkartmadı... Ama gün geldi, değersiz ve on para etmez bir insan olduğu ortaya çıkıverdi. Evet, doğrusu bu. Yine de bir süre beni oyalayabildi... Aynı durum, bizim aramızda da tekrarlanabilirdi. Benim karakterim pek kolay değildir. Bunu daha önce de size söylemiştim. Hayatta yapayalnız, kaprisli ama çok iyi kalpli bir insanım. Beni anlayabilmeyi öğrenmeniz icap edecek. Bunları böyle duymanız belki sizi biraz şaşırtabilir. Her neyse! Her şeyi Paris'e gelişinize kadar bir kenara koyalım. Belki siz de bana, benimkilere benzer sözler söylersiniz, kim bilir? Belki evet... Belki de hayır!!

Şimdi size, benim nelerle meşgul olduğumdan söz edeyim. Sizi, pek öyle şaşırtacak yeniliklerim yok.. Büyük ebatlar çalışmamamdan yakınıyordunuz. Ama Bedri, ben şu sıralar derslere devam ediyorum. Tabiata daha yakın olmak istiyorum. İşte tam bu yüzden geçen hafta Lhote'la aramızda bir konuşma geçti. Lhote bana "bir türlü ne yapmak istediğimi anlayamadığını" söyledi. Benim "çok özel bir talebe olduğumu" belirtti. Hem model çalış-

masını, hem tabiata çıkmasını, hem de "non-figüratif" sevdiğimi söyleyerek, beni anlayamadığını belirtti. Uzun uzadıya tartıştık. Şüphesiz ki Lhote haklı... Bedri! Denize düşmüşüm. Çırpınıyorum. Ama bir türlü kıyıya ulaşamıyorum. Bu hafta ruhumu dinlendirmek için hep desen çalıştım. Bakalım bu ne sonuç verecek? Siz de bana hemen hemen aynı şeyleri yazmışsınız. Herhalde bu, birbirimizden ilk etkilenmemiz olmalı! Sanatçı, her etkilenmede kendisini arayıp bulabilmek için bir çaba sarf etmeli... yoksa felaket... Benim bulduğum hal çaresi şöyle: Kitaplardan uzaklaşmak ve hiç kimseyi düşünmeyerek içimden geldiği gibi çalışmak! Bunu mutlaka yapmak lazım. Tabiata da bir parça daha yaklaşabilseydim, ve "non-figüratiflikden" uzaklaşabilseydim, daha fazla resim yapabilirdim. Bize gösterilenler gibi değil (galiba kendime ters düşüyorum) içimizden geldiği gibi çalışabilmeliyiz. Fakat her şeyin başı çalışmak! Beraber çıkıp peyzaj çalışırdık. Şimdiye kadar hiç öyle çalışamadım. Etrafımdaki bir sürü insanın ortasında durup resim yapmak... kolay olmasa gerek. Bedri senin bir sehpan varsa beraberinde getir. Ben de bir tane satın alırım. Dışarıda ne güzel resim yapardık. Bir otoportre yapmak istiyorum. Bir sürü eskiz yaptım ama hiçbiri tam olarak beni andırmıyor. Bir yerlerim sanki benziyor ama yine de ben değilim! Bu son zamanlarda hep çok yorgunum. Her sabah geç saatlere kadar yataktan çıkamıyorum. Neden bilmem, yatıp bir hafta uyuyasım geliyor. Yaşamaktan hiç zevk almıyorum. Arada bir, bir şeyleri hatırlayarak tekrar yaşama sevincini tadıyorum... Görüyorsunuz değil mi. Hiçbir nedeni olmadan hüzünlenebiliyorum. Arkadaşlarım da beni çok merak ediyorlar. Hepsi bana "çok değiştin" diyorlar. İşte, bu güzel hayat beni böyle etkiledi! Şimdi de saçmalamaya başladım. Bu yaşta bir insan böylesine karamsar olabilir mi?*

Şimdi gelelim sizin korku ve heyecanınıza.. Biz Romenlerde bir deyiş vardır "İnsan korktuğuna uğrar" derler. Dostluğumuzun, bir saat bile sürmeyebileceğinden endişe ettiğinizi söylüyorsunuz... Yani beni biraz tutucu bulduğunuzu ima ediyorsunuz.

* *Bu satırları yazan Ernestine o zamanlar 25 yaşında. Hayatının son on beş yılında, eşimin çok büyük bir önseziyle tedavi etmek için uğraştığı rahatsızlık demek ta gençlik çağlarında bile varmış. Ben evladı olarak bunu hiç anlamamıştım. Babam da hiç anlayamamış. Eşim anladı. Tedavi etti. Annem tedaviye cevap verdi ve huzura erdi. (M.H.E.)*

Evet, bu doğru. Her adımda, her güzel sözle, pek heyecanlanmam. Size, en başında söylemiştim. Her şeyden önce, kişilerin birbirlerine güvenebilmeleri çok önemlidir. Gerisi, kendiliğinden gelir. Size, beyaz üzerine siyah kadar kesin açıklamalar yapmak istemiyorum ama şu kadarını söyleyebilirim: Ateş, bir kere tutuştu mu, uzun süre yanar. Garip ama, bu çoğu kez doğrudur. Bedri! Daha çok gençsiniz! Zayıflıklarınızdan, büyük arkadaşlık hislerinizden, korkuyor olabilirsiniz, göreceğiz. Sizi hafife almak niyetinde değilim, ama kalbinizin derinliklerine süzülüp, hakkımda neler düşündüğünüzü ve Paris'e hangi fikirlerle geldiğinizi bilmek isterdim. Çok meraklıyım değil mi? Her zaman çok meraklı oldum ve kendime de çok güvendim. Hiçbir kimseye de yalan söylemedim. Herkes, hislerinde olmasa bile başka bir sürü yerde yalan konuşabiliyor. Bense hiç yalan konuşmam. Eh! İşte size kendimle ilgili bir sürü bilgi verdim. Belki biraz sizi kışkırtmak için böyle davrandım. Ama size ne söylediysem, doğru söyledim.

Haydi bakalım. Bursunuz için en iyi şansları dilerim size... İnşallah kabul olunur. Güzel resimler yapın. Her adımınızda, hepinize iyilikler dilerim. İşte bugünlük de bu kadar.

Bedri! Mektubunuzu bekler, en iyi selamlarımı yollarım.

Ernestine

31 Mayıs 1932

Ernestine,

Dilimizi bilmenizi, hiçbir zaman bugünkü kadar arzu etmemiştim. Size söyleyecek o kadar şey var ki bu ödünç alınmış kelimelerle bütün bunları size anlatmam hemen hemen imkânsız olacak.

Üç gündür çocuklar gibi neşeliyim. Bu üç günlük sevincimi, mektubunuza ve şu güzel havalara borçluyum.

Hava o kadar güzel ki, anlatamam. On gün sonra görüşebileceğiz, Ernestine... Sizin için ne ifade ettiğimi anlayıp, size karşı neler duyduğumu nihayet size anlatabileceğim. Maskelerimizi indirip, kendi kendimiz olabileceğiz. Zaten, siz de, sizi pek tanıyamamış olduğumu demiyor muydunuz? İyi ya işte; zamanı iyi değerlendirip, sizi daha iyi anlamaya gayret edeceğim.

İşte, koca iki ay da geçiverdi. Nasıl geçtiklerini bir Allah bilir, bir de ben. Eğer aklımda yanlış kalmadıysa, bir şairin dizeleri aklıma geliyor:

"Yokluk, kaprisleri ortadan kaldırır, ve sahici duyguları ortaya çıkartır. Büyük alevleri coşturur. Küçük mumları, söndürür".

Ben Paris'e ne gibi duygularla yüklü olarak geleceğim, göreceksiniz, Ernestine. Yanınıza gelince, merakınızın da pek çocuksu olmadığını sezinlediğimi size söylemek isterdim. Bu merakınızı belirtirken aklınızdan neler geçiyordu? Siz beni ne sanıyorsunuz? Neyse! Geçelim, geçtim bunları. Zamanı gelince, her şey oluruna varır.

Beni korkutan şey... sözcüklerin komik kurbanları olabileceğimiz endişesi. Her ikimiz de sözcüklerimizi çok zor bir dilden ödünç alıyoruz... Bu ödünç sözcükler bize ihanet edebilir ve bir yanlış anlaşılmalar zinciri birbirimize karşı duygularımızı berbat edebilir.

Çalışmalara gelince. Size söylemeye utanıyorum ama ciddi hiçbir iş ortaya koyamadım. Bir poşat bile yapamadım. Müzedeki "Gauguin" kopyama çok güveniyordum ama o da pek iyi gitmiyor galiba. Müzenin verdiği süre bitti ama Lyon'dan kaçana kadar çalışmaya devam edeceğim orada.

Gökyüzü, damların üzerinde
O kadar dingin o kadar mavi

Ağaç, damların üzerinde
Sallıyor dallarını

Gökyüzünde görülen çan
Usul usul çınlıyor

Ağaçta tüneyen kuş
Hüznünü ötüyor

Yarabbi. Yarabbi... Hayat orada
Basit ve sakin.

Hoşa giden o uğultu
Şehirden geliyor

Söyle, ne yaptın? İşte sen, orada
İçin, için ağlayan

Söyle ne yaptın? İşte sen, orada
Hani ya gençliğin?

*P. Verlaine**

Yukarıya yazdığım şiir, anlayabildiğim yegâne şiirdir... Duygularımı çok iyi yansıtıyor... Belki onu siz de okumuşzunuzdur! Ben artık onu ezberledim. Tekrar tekrar okuyorum. Eğer bu şiiri bilmiyorsanız bir yerlerden bulun ve ezberleyin. Geldiğimde sizi imtihan edeceğim; okulda bir çocuğu imtihan eder gibi davranacağım. Doğru dürüst, hatasız ezberleyin! Bakalım hoşunuza gidecek mi? Bana yazarsınız. Yukarıdaki desenin şiirle hiçbir alakası yok... Sadece, sayfamızı süslemek amacıyla yaptım onu...

Hiçbir zaman bir kopya yapmanın, bu kadar belalı bir iş ola-

* *Verlaine Baba'dan özür dilerim. Okuyuculardan da özür dilerim. Fransızca aslını da koyabilirdim. İçim el vermedi. Sırf son dörtlüğün anlaşılması için haddimi aştım. Cesaretim affola. (M.H.E.)*

bileceğini düşünememiştim. Vay canına! Müthiş zor bir işmiş Ernestine. Her şeyden önce bir makine temposuyla çalışmak gerekiyor. Eğer isterseniz, bir fotoğraf makinesi hassasiyetiyle de diyebilirsiniz. Halbuki ben başlangıçta, tüm duygularımı işin içine katmıştım. Desenim hiç de fena değildi. Ama renkleri koymaya başlayınca, desen hapı yuttu... Tuvalin kendisi de hiç bana yardımcı olamadı. Taş gibi sertleşti. Her neyse... Daha yüzde on başarılı olma şansım var!!

Sadece geceleri Tabiat'tan çalışabiliyorum. Kardeşim uyuklarken onu çiziyorum. Sık sık şehir kitaplığına gidiyorum. Orada müthiş sanat dergileri koleksiyonları var. Çok hoşlanıyorum onları karıştırmaktan. İçlerinde renkli Matisse'lere, Cezanne'lara rastlıyorum. O renkli baskılar karşısında soluğum kesiliyor, kalbim sıkışıyor, başım dönüyor. Kütüphaneden sarhoş gibi çıkıyorum. Sanki birileri kulağıma durmaksızın bir şeyler fısıldıyor: "Beni dinle, Cezanne gibi çalış. Yaptığın her şeyi evde yüzüstü bırak. Onlar senin gençlik kaprislerin. Onlara, primitifler için gösterdiğin komik bir heyecan veya vahşilere bir özlem de denilebilir." Geçen gün de yine aynı ses bana: "Cezanne iyi bir adamdı. Ama gel sen onu rahat bırak. Sen minyatürlerden hareket ederek yolunu ara." diye fısıldamaz mı! Bir başka günde bir başka öğüt! Sonunda bu kitaplık araştırmalarından bana bıkkınlık geldi. "Hay Allah kahretsin şu dergilerle, kitapları" diyesim geldi! Yolumu ararken, ne çılgınlıklar yapmışım. Tabiata yönelmem lazım. Fakat bunu nasıl yapmam gerekiyor? Önce bir atölye sahibi olmalıyım. Atölye de ne kelime! Daha benim üç ayaklı bir sehpam bile yok! Renkli renkli kumaşlarım, çiçeklerim, çok değişik öbek öbek renklerim olsaydı belki ben de Matisse gibi natürmortlar yapardım!!! Ah! Ernestine. Matisse'i de çılgınca seviyorum. Bütün diğerlerini rahat bırakarak "Matisse" üzerine hazırlanmış bir kocaman kitap bulup, onu esaslı bir şekilde incelemek istiyorum. Sizinle böyle uzun uzadıya resim konuştuğum için özür dilerim. Oh! Ernestine... Bütün bunlardan size bahsedince öyle mutlu oluyorum ki! Mesleğimi çok seviyor ve mesleğime tapıyorum. Ama galiba biraz tembelim, Ernestine... Affedilemeyecek kadar tembelim.

Ama birlikte çalışacağımıza göre, hiç sorun yok. Az zamanda, çok iş çıkartabileceğimi, siz de görürsünüz. Sergimize iyi hazırlanmak istiyorum.

Bugün çok konuşkanlığım tuttu... Şimdilik susuyor ve mektubunuzu bekliyorum. Mektubunuz benim tek tesselim ve sevincim.

Size bütün ümitlerimi, serin ve bembeyaz bir gökyüzü yolluyorum.

Görüşmek üzere

B. Rahmi

5 Haziran 1932

Bedri!

İşte beni çok sevindiren mektubunuza cevap veriyorum. Ailem için yapmam gereken bir sürü işim çıktı. Çok meşguldüm. Hemen size cevap veremedim. Ama zaten, siz de her zaman epey geç cevap verirsiniz benim mektuplarıma. Bir taraftan geç kalırsınız, öte yandan mektuplarınız öyle yumuşak ve rüya dolu ki. Sanki bir çelişki içindeymişsiniz gibi geliyor bana. Anlaşılan Paris'e gelmenize, Ernestine'inizi görmenize çok az bir zaman kaldı. Sizi bekliyorum. Ama ne günü geleceksiniz? Söyleyin, ne günü? Henüz bana cevap verecek zamanınız var. Bu mektubu en geç 7 Haziran Pazartesi günü elinize alırsınız. Benim tavsiyemi tutup hemen yazıp yollarsınız, elime zamanında geçer. Artık siz bilirsiniz... Ben çok çok yorgunum. Dün gece, bir tanıdıkların partisindeydim, sabahın yedisinde eve döndüm. Şimdi, öğleden sonra saat altı. Hâlâ çok yorgunum ama size yazmak istiyorum. Gecem, çok iyi geçti... Çok ilgi çektim. Bütün gece dans ettim. Tam bir İspanyol kızıydım. Herkes de beni sahiden öyle sandı, inanabilir misiniz? Biraz da saçlarımı kesip çeki düzen verdim. Onlara pek benzedim. Dantelli siyah elbisem bana pek yakıştı. Geldiğinizde, bir gün sizin için de giyerim ve birlikte bir yerlere gideriz. Ah! Ne kadar çılgın, ne kadar aptalım. Gecenin etkisinde kalmış olmalıyım. Kalkmış size hâlâ bunlardan bahsediyorum. Keşke siz de, o gece, orada alsaydınız. Koca salonda size benzer kimse bulunamazdı. İşte böyle! Şimdi de Paris size kollarını açmış, sizi bekliyor... Bütün müzeleri, bütün galerileri ve güzellikleriyle, Paris emrinize amade. Paris sahiden de çok güzel. İçinde yaşadıkça, onu daha çok seviyorum. Artık kendi memleketimde yaşayabileceğimi hiç sanmıyorum. Fransa beni büyüledi. Halbuki bu hayalin geçekleşmesi, benim için çok zor olacak. Kaldı ki hayatın tüm imkânları sizin önünüzde apaçık durmakta. Paris sizi ağırlamaktan çok mutlu olacaktır. Evet, mutlaka Lyon'da da bir sürü güzellik vardır. Ama yine de, Paris'in benzeri yoktur... Gelmekte çok haklısınız. Bana, benim, neden geldiğimi sormuştunuz. Herhalde sorunuza cevap vermiş oldum, değil mi?

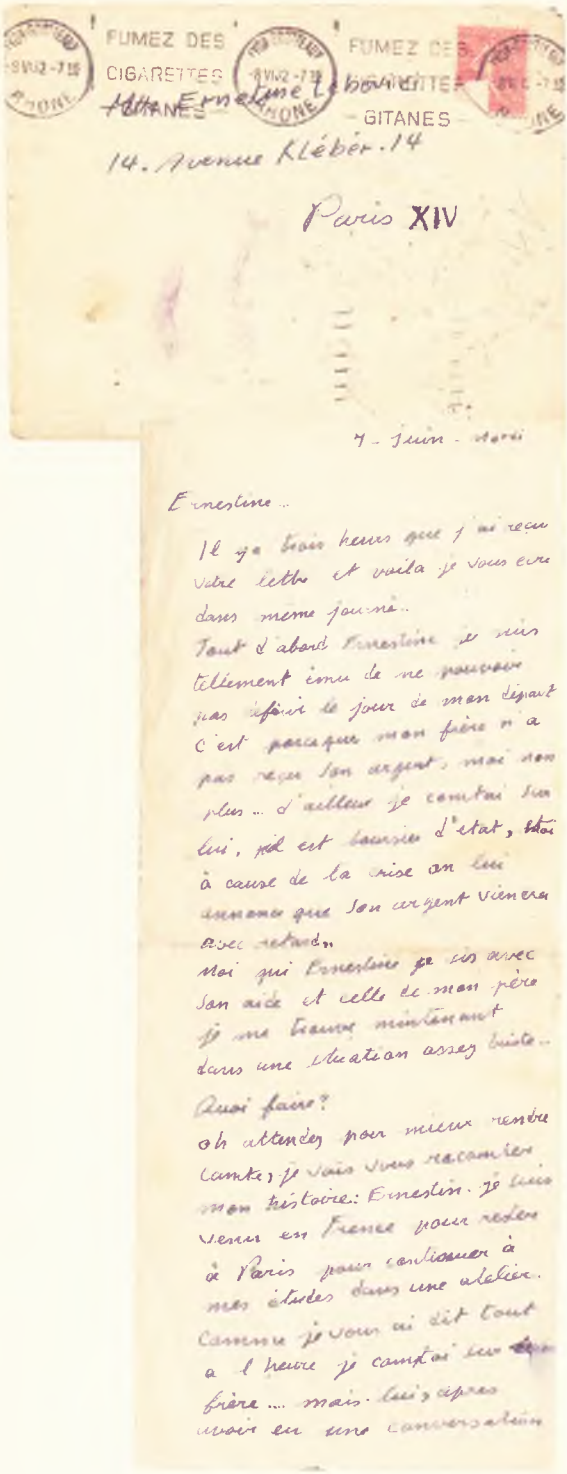
Haydi bakalım. Yarın tekrar çalışmaya başlamam gerek. Bu sıralar, her öğleden sonrası Lhote'da çalışıyorum. Model poz veriyor. İnsan çalışmaya mecbur oluyor. Bazen ben de tembelleşiyorum. Çarşı pazarlarda dolaşmaya bayılıyorum. Kalabalık beni çekiyor. Beni hiç tanımayan bir sürü insan arasında olmak, çok hoşuma gidiyor... Bu anlarda resimden uzaklaşıyorum. Resim yapmak beni sıkıyor... ve mutsuz ediyor. Sonra bu kriz geçiveriyor. Tekrar daha dikkatle çalışmaya başlıyorum. İşte böyle. Hayat da böyle değil mi? Bugün üzüntülü olabilirsin, ama yarın veya öbür gün her şey değişebilir, değil mi? Bedri, şu işe bakın. Görüşmeyeli iki aydan fazla olmuş. İğneleyici gülüşünüz hâlâ aklımda. Bir de şeytanî ifadenizi buraya getirmeyip, Lyon'da bıraksanız ne iyi olurdu!!

Resimde, önümüze çıkan sorunları, siz buraya gelince karşılıklı konuşuruz. Picasso'nun tüm evrelerini kapsayan müthiş bir sergiyi, "George Peter" galerisinde görebilirsiniz. Ayrıca daha bir sürü başka sergi de açılacak. Hepsini görebilirsiniz. Okuma merakınızı biraz azaltmanız gerekecek. Ben de aynı sorunlarla başbaşayım. Ne yapalım? İyi resim yapmak kolay değil! Etrafına şöyle bir bak bakalım, kaç tane iyi ressam var ortalıkta. Bir sürü küçük ressamcık var, var ama değerleri sıfır, veya sıfıra çok yakın. Ya en iyisi olmalı ya da hiç olmamalı. Tabii bunun bir ölçeği yok. Ama iki nokta olduğu kesin: Ya bir hiçsin ya da bir deha... Böyle düşündükçe ölesim geliyor. Bedri! Bu kadar çalışıyoruz... kimin için? Tabii ki önce kendi kendimizi memnun etmek için. İnsanların sanata ihtiyaçları yok. Onlar sanatsız da gayet mutlu olabilirler. Kendi kişisel tatminim için sanat yapmak belki fazla bir bencillik ama evrensel ürüne hepimizin karınca kararınca katkıda bulunmamız gerekiyor.

Haydi bakalım. Bu konuyu burada bırakalım. Sizinle daha ilginç bir başka konudan bahsedelim... Verlaine'den etkilenip yazdığınız şiiri bir kere okudum. Ben bu şiiri eskiden beri bilirim. Daha henüz ezberleyemedim. Kim bilir size ezbere okusam ne komik olurdu. Deseninizi de çok beğendim. Çok güzel ve çok serbest. En çok atınızı sevdim. Bana çok yazıp sabrımı taşıracağınızı mı sanıyorsunuz? Yanılıyorsunuz! Tam tersine, yazılarınız çok hoşuma gidiyor. Mektuplarınızı çok ilginç, çok iyi bir insan ruhunun içi kadar tertemiz buluyorum. İşte gördüğünüz gibi, demek

ki hakkınızda kötü bir izlenimim yok, diyebiliriz! Her halükârda, daha değişik şekillerde de iyi olduğunuzu bilmek isterdim! Ne zaman geliyorsunuz? Projeleriniz nelerdir? Mektubumu alır almaz bana cevap verin ki, ben de projeleriniz hakkında bir bilgi sahibi olabileyim. Öğleden sonraları Lhote'deyim. Eğer tesadüfen, öğleden evvel gelirseniz, gelin beni akademide bulun. Şimdi üzülerek sizi bırakmak zorundayım. Öylesine yorgunum ki gözlerim kapanı kapanıveriyor. Size daha dinç bir anımda yazamadığıma üzülüyorum. Bütün mektup, biraz yorgun. Hakkımda sakın kötü şeyler düşünmeyin. Ben sizden daha ciddiyim. Kendinize, olgun erkek havası vermekte, gösterdiğiniz bütün gayrete rağmen, çocuksu tarafınız hemen göze çarpıyor. Ben de zaten bu tarafınızı seviyorum, Bedri. Gelin artık buraya... Paris'in en güzel zamanı. Hava da çok güzel. "Trocadero" yemyeşil. Hemen sizi bekliyor. Her şey güzel ve taze. Hava mis gibi kokuyor. Sanki her şey size "Gelin, gençler için tüm bugüzellikler" diyor.

Ernestine

Lyon'dan Paris'e

7 Haziran 1932

Ernestine,

Mektubunuzu alalı, daha üç saat olmadı. Hemen cevaplıyorum. Yola çıkış tarihimi kesin olarak size söyleyemeyeceğim için de çok üzüntülüyüm, çünkü, ağabeyimin parası henüz eline geçmedi. Benimki de gelmedi... Ben de ona güveniyordum. Ağabeyim, devlet hesabına okuyor. Krizden ötürü, parasının bu sefer gecikebileceğini bildirmişler ona. Ağabeyimin ve anne ve babamın yardımlarıyla ayakta duran bendeniz, şimdi, çok üzücü bir duruma düştüm. Ne yapayım? Ama durumumu daha iyi kavrayabilmeniz için size öykümü anlatayım, Ernestine... Ben, Fransa'ya, Paris'te kalabilmek amacıyla gelmiştim. Öğrenimime, seçeceğim bir atölyede devam etmek amacındaydım. Size biraz evvel de söylediğim gibi, ağabeyime güveniyordum. Fakat o, Paris'teki talebe müfettişliğiyle yaptığı bir görüşme sonunda, bu sene, Milli Eğitim Bakanlığı'nca,

آلدی کرم سازینی الله
باقالم نه سویلدی ؟ . . .

Paris'te kalmamızın uygun görülmediğini, biraz geç de olsa, öğrenmiş... Ne durumda olduğumu tahmin edebilir misiniz? Hani ben, Paris'te okuyacaktım? Taşrada ne yapacağım? İşte böyle, Ernestine. Paris'e, ne gelecek ne de Paris'te kalabilecek param var. Bu ekonomik tabloya göre burada oturup, önümüzdeki sene Paris'e gelip, kalmayı hayal etmekten başka çarem yok. İşte benim durumum: Bir hayal kırıklığıyla başladı. Daha da büyük bir hayal kırıklığıyla devam ediyor.

"Bir ağır, kara uyku
Düşüyor ömrüm üzerine
Uyusun, tüm ümitler
Uyusun, tüm ağrılar.

Görmüyor, gözüm hiçbir şey...
Hafızamı yitiriyorum.
Ne iyilikte gözüm var, ne kötülükte
Ah! Bu kahrolası hazin hikaye!"

Evet, Ernestine! Hikayem üzüntülü... Hattâ, saçma.

Çok zayıfladım. Zümrüt yeşiline döndü yüzümün esmerliği... Benim için en güzel elbiselerinizi giydiğinizde, benim çirkinliğimden utanırdınız.

Mektubunuz beni ağlattı...

Eğer sizin dediklerinizi doğru anlayabildiysem, siz, bir beyaz gece geçirmiş olmalısınız. Beyaz geceler çok güzel olmalı. Ernestine... Benimkiler simsiyah, çini mürekkebi karanlığında. Bir de rüya görmeyi unutursanız bu kez üzüntü, katmerli oluyor. Ve Paris beni bekliyormuş!!! Ama ben ne zaman oraya varacağım,

artık hiç bilemiyorum. Kahrolası hikaye...

Her halde hastalanacağım. Yok! Yok! Olmam inşallah! Ernestine benim için dua edin.

B.Rahmi

"Ya çok erken doğmuşum
Ya da çok geç.
Ne işim var şu dünyada...
Ah! Hepiniz! Bir bakın şu acıma
Zavallı Gaspar'ın ruhuna Fatiha".

Demek size bir şiir ezberletmek istememi çok gülünç buldunuz? Çok haklısınız. Bakalım ben bu kadar gülünç olmaktan ne zaman vazgeçeceğim? İşte yukarda size bir şiir daha yazdım. Bunu, ezberlemeseniz de olur!

Paris'ten Londra'ya İ'inci mektup

23 Temmuz 1933

Sevgili Memişcik.

Bir saattir Paris'teyim. O kadar üzgünüm ki, tarif edemem. Sana, hemen bugün yazayım istedim. Kapıcımızdan, 20 frank borç aldım. Çok nazikti, verdi... Merdivenleri tekrar indim. Gittim pul aldım... Sana yazmak için geri döndüğümde! Ah! Nono-

şum... Ne boşluk! Anlatılamaz!!! Bu boşluk tarifsiz! "Benim Paris'te ne işim var..." Şaşkına döndüm. "Ben nasıl da Nonoşumun gitmesine seyirci kaldım" diye şaşırıp kalıyorum. Trende, ne kadar akıllı, usluydum, halbuki! Şimdiyse ortalığı kırıp dökebilirim, seninle bir çift lâf edebilmek için ortalığı dağıtabilirim. Evet "Dôme" ve "Mont Parnasse" yerli yerinde duruyorlar ama artık bana hiçbir şey ifade etmiyorlar. Her saniye senin yokluğunu yaşıyorum. Sen, şimdi sana böyle şeyler yazmama da kızarsın ama benim kusuruma bakma! Acım o kadar fazla ve gözlerimden fışkıran yaşlar o kadar bol ki, hiçbir şey beni oyalamıyor! Tuvallerim bile gözüme bu sırada çok kötü gözüktüler. Neyse... Mektuplar gelmeye bir başlasa da sana her akşam mektup yazabilsem! Eve dönerken "La Revue Moderne"ni aldım. Senden ve benden bahseden yazılar vardı. Seninki çok iyi bir yazıydı. Benimki, Romanya için hiçbir değer taşımıyordu. Bu mektupla onu da sana yolluyorum. Demek Londra'dasın. Ağabeyinle berabersin. Belki, otele bile yerleşmişsinizdir.

Senden haber bekliyorum. Nasılsın? Belki de yarın senden bir haber çıkar. Bana çok çok yaz. Kardeşimden çok gelişi güzel bir mektup buldum, dönüşümde, evde... Çok kısa ve anlaşılmaz bir mektuptu... Bana Londra'ya ne zaman gideceğimi soruyordu. İlerde, oradan kendisine mektup yazmamı istiyordu...

Kim bilir, belki Londra'da da görürüm benim küçücüğümü? Başın hâlâ ağrıyor mu? Seni odamın her köşesinde nasıl da arıyorum... Gülen fotoğrafın bana bakıyor. Ama gerçekte sen Londra'dasın. Her şey kafamdan tekrar tekrar geçiyor. Bir an için bile olsa... beni yatıştırabiliyor!

Çalışıyor ve desen çiziyorum. Küçücüğüme, bütün tasarılarımı yolluyorum.

Ernestine

dimanche 23 juillet

Cher Ulmiscka

J'avais pris le train comme c'était convenu, et malgré son départ je luttai entre la pensée de descendre ici de continuer mon chemin mais mon billet était remplis j'ai eu beaucoup de courage je ne voulais penser à rien et le train est parti en m'éloignant de Dieppe les derniers échanges d'adieux le cher visage une atmosphère lourde avec des fins couches, pour mieux dire j'avais pleuré et c'est pas drôle de voyager avec un état d'une pareille il me semblait que je serais malade ensuite je ne comprends pas comment j'ai quitté Dieppe avec quelle force, où allais-je ? Paris ! après — le voyage me valu à Paris Gare St Lazare je crois je me croyais à Londres à 6 h. 30 le matin. mon arrivée en

puisque je lui ai dit à toi opinion son beau travail et toute ma confiance je l'ai seulement en toi je t'envoie à propos de tout mon travail ah dessiner pour moi c'est pas facile quelle difficulté que la même je veux essayer

j'ai copié sommairement le Matisse accroché de ma chambre demain je descendrai après mon Ulmi ne te fâche pas je veux parler d'esprit il faut me remettre je voudrais être forte demain je téléphonerai à Lucienne j'ai besoin de parler avec elle sa présence va me rappeler tant des fois qu'on était en confidence les raisons pourquoi excite elle et notre fâcherie où tant de fois tu a revé devant elle on buvait notre café en fumant nos cigarettes et la journée après avoir mangé et comme l'attachité nous manque tu voulais travailler et maintenant elle fatiguée elle est rentrée se coucher en parlant et malade demain je descendrai sur deux qui'ils m'attend avec le loyer, quand j'aurai l'argent sous le mois prochain c'est encore assez loin ah ma tête est pleine de penser tout ces choses je voudrais dormir déjà mais mon mal à la tête me fait penser que je serais pas mon tit mon petit ma

23 Temmuz 1933

Sevgili Memişka,

Önceden konuştuğumuz üzere trene bindim.* Kalkışı gecikince, bir an yoluma devam etsem, mi etmesem mi diye bocaladım. Gel gelelim, biletim delinmişti. Bütün cesaretimi toplayarak, yerimde kaldım. Hiçbir şey düşünmek istemiyordum. Derken tren birden hareket ediverdi. Beni Dieppe'den uzaklaştırdı. Son vedalaşmalar, birbirlerine hiç güvenmeyen insanlarla havası ağırlaşmış bir kompartımanda burun buruna yolculuk etmek içimi bayılttı... Böyle bir haleti ruhiyeyle yolculuk etmek hiç de hoş değil. Yarı ölü gibiydim. Dieppe'i nasıl ve hangi kuvvetle terk edebildiğimi havsalam almıyordu. Yolculuk nereyeydi? Paris'e mi dönüyordum, acaba? Beş saatlik sıkıcı bir yolculuk sonunda Paris'e, "St-Lazarre" Garına, geldim. Kendimi, senin yanında, Londra'da sandım bir an. Metro ile evimin önüne gelişim, bana çok ters geldi. Odam ve meşhur merdivenlerim beni ürküttü. Demek sahiden geri dönmüştüm Paris'e, Burada ne yapacaktım şimdi ben? Herşey bıraktığımı gibi yerli yerinde duruyordu... "Montparnasse" ve "Dôme" yerlerinden hiç kıpırdamamışlardı. Ama sen yanımda olmadıkça, bütün bunlar kaç para eder. Eve dönüşte, tuvallerimi sevimsiz ve soğuk buldum, içimi ısıtan hiçbir şey yoktu içlerinde. Bana yaşama sevinci veren yegâne şey, bana gülerek bakan fotoğrafındı! Ah! Memişciğim. Oralarda ne yapıyorsun? Neler düşünüyorsun? Haydi ne yapmam gerektiğini çabuk söyle bakayım. Bir türlü karar veremiyorum. Acaba çocuklar gibi oturup, hüngür hüngür ağlamalı mıyım? Yoksa metanet mi göstermeliyim? Ah! Ağlamaktan başka çarem kalmadı galiba... Odam, içinde yatılacak bir halde değil. Cehennem gibi sıcak. Ölsem da kurtulsam. Hiçbir gayem, hiçbir yaşama sevincim kalmadı. Niçin kalkıp seni takip etmedim sanki? Sen şimdi yine bana kızacaksın! Ama sana yazdıklarımda, inan, çok samimiyim. Derdimi, senden başka kime açabilirim? Eğer seninle ben bunları konuşamazsam kiminle paylaşırım? Şimdi bana: "Edebiyat yapma" diyeceksin, bilirim. Ama, Memişim, gözlerimden fışkıran yaşlara mani olamıyorum ki? Senin, ne kadar iyi bir Şeker Çocuk olduğunu düşünüyorum.

Şimdi tek düşüncem seni bir daha görebilmek! Vakit bir an evvel geçse de, İstanbul'da tekrar görüşsek. Seni tekrar kucaklayabilsem! Kollarının gücünü bedenimde tekrar hissedebilsem! En önemlisi seninle doya doya resim konuşabilsem! Memişcik.. Şimdi, Londra'da ağabeyinin yanındasındır. Kim bilir, belki de tatlı tatlı konuşuyorsunuzdur. Ben ise oturmuş sana yazıyorum. Bu da büyük bir nimet benim için. Bütün gece oturup, sana yazabilirim! Sana yazmak istediğim o kadar şey var ki! Fikirler, elele vermişler, kafamın içinde hora tepiyorlar!! Onları sıraya sokmakta büyük güçlük çekiyorum. Üstelik müthiş bir baş ağrısı da peydah oldu. Dahası, cebimde beş kuruşum bile kalmamış... Sana bu mektubu atacak param bile yok!! Çaresiz, borç alacağım ve bu mektup yarın yola çıkacak... Eve dönüşümde "La Revue Moderne"i buldum. Beş adet yollamışlar. İçlerinde ikimizden de söz eden makaleler var. Senden bahseden yazı çok iyiydi. Her halde bu yazının sana çok faydası dokunacak. Halbuki benimle ilgili yazı memleketime pek faydası dokunmayacak sanırım. Sana yollayacağım onları. Bu mektupla birlikte sana dergiyle, "Paris-Soir"ları da yollayacağım. Yarışma sonuçlarını da yollarım. Yarın da "Boulevard Jourdain" garajından* senin dergileri de alacağım. Yeter ki istediklerini bulup çıkartsınlar ve bana versinler. Derhal paketler, yollarım. Çok üzgünüm. Bagajlarımı taşımaktan da kollarım ağrımış. Bir de esaslı bir baş ağrısı geldi, yerleşti. İnşallah yarına bir şeyim kalmaz. Dergilerle birlikte Mina ablamdan da bir mektup geldi. Kısa, hiç haber vermeyen, tatsız tuzsuz bir mektuptu. Beni görmeye gelecek birisiyle kendisine bir eşarp yollamamı istiyordu. Ama bu adam, biz Dieppe'de iken gelmiş olmalı. Görüşemedim, dolayısıyla eşarbı da yollayamadım. Bana İngiltere'ye ne zaman gideceğimi soruyor. "Bana oradan mutlaka yaz" diyor. Ah! Bir dahaki ay elimden ne geliyorsa yapacağım, gelebilmek için. Ah! Şu gözü kör olası para, nasıl da isteklerimizi gerçekleştirebilmemize mani oluyor? Küçücüklerin başına neler geldi şu para kıtlığından, değil mi? Bir hamal tutabilecek kadar paramızın olmayışı, rezaletti. Çok zorlandık. Çocuk da sayılmayız, ama iyi bir ders oldu. Ağabeyine, başımıza gelenleri anlattın mı? Herhalde çok kızmıştır. Ama senin bunda hiçbir suçun yoktu. Hepsi benim ma-

* *B. Rahmi garajın hemen üzerindeki odada kalıyordu. (M.H.E.)*

rifetim... Nereye gidersen git, senin yanında olmak istedim. Kolay kolay ben böyle bir tedbirsizlik etmezdim ama... Nasıl oldu bu iş, hiç anlayamadım. Galiba bizim paralarımızın bir kısmı Dieppe'de çalındı! Söyle bakayım, benim küçük çocuğum, dinleniyor musun? Yoksa karnını mı doyuruyorsun? Nasılsın? Bu kadar birbirimize yakınlaştıktan, kaynaştıktan, aynı havayı soluduktan ve aynı dertleri paylaştıktan sonra, yapayanlız kalmak bir garip geliyor insana. Artık benden kimse bir şey istemiyor! Ne "bir kahve yapsana" diyenim var, ne de "salata var mı?" diye soranım var! Sana bir çocuk gibi bakmak ne kadar hoşuma gitmişti. Al bakalım... Şimdi gerektiğinden de fazla hürüm. Ama bu hürriyet de beni ürkütüyor. Bu boşluğu nasıl doldurabileceği, hiç bilemiyorum! Bana kalan tek kurtuluş yolu çalışmak. Güzel tuvaller yapmaya gayret edeceğim. Nonoşumun beğenisini kazanmak istiyorum. Çalışmalarımda senin görüşlerine, çok önemli bir yer veriyorum. Ben sadece sana, tam anlamıyla sana güveniyorum. Benim çalıştığım tuvalin, sana bir eskizini yollamak istiyorum. Ah! Benim için desen çizmek hiç de kolay bir iş değil ama, bir deneyelim, bakalım!

Benim odamdaki dirseklerini masaya dayayan Matisse'i kopya ettim. Yarın da kendi oto-portremi çizeceğim. Memiş... Kızma... Daha aklım başıma gelmedi. Kendimi toparlamam lazım. Kuvvetli olmam lâzım. Yarın Lucienne'e telefon edeceğim. Onunla konuşmaya ihtiyacım var. Onun varlığı, hep birlikte, defalarca kahvelere gidişlerimizi hatırlatacak bana. Ah!! Şu hatıraları kim icat etti? Kaç kere, önüne oturup, hayallere daldığın penceremiz! Kahvelerimizi höpürdetir, ne güzel sigaralarımızı içerdik... birlikte... Değil mi? Karınlarımızı doyurduktan sonra üzerimize çöken tembellik... Şekerlemelere ne demeli? Ya tam senin çalışma heyecanın geldiğinde "pat" diye kesilen elektriklere ne buyrulur? Şimdi onu tamir etmişler. Elektriği, biz burada olmadığımız için, bağlamamışlar... Az sonra inip, açtıracağım. Yarın da kirayı, aşağı inerek, param geldiğinde ödeyeceğimi, bildireceğim. Bakalım, param ne zaman gelecek? İnşallah çok sürmez!! Ah! Şu kafam, bir sürü şeyi düşünmekten birgün çatlayacak... Şu baş ağrısı izin verse de uyuyabilsem. Benim küçük yatacığım, bana cömert davransa. Çarşaflar arasında, salıncak kurup sallanabilsem! Denizin dalgalarının beni çekip sürüklediği gibi... alıp götürse. Nasıl da bo-

ğulacağım diye kıyametleri koparmış, seni de bir güzel kızdırmıştım, değil mi? Benim ürkekliğim, nasıl da seni deli etmişti? Memiş, her şeye rağmen sen bana şu yüzmeyi öğreteceksin, değil mi? Bir daha, acaba, birbirimizi ne zaman görebileceğiz? İstanbul'da mı? Bana "Şeker Çocuğum" diyerek beni uzun uzun, kucaklayacak mısın? Ah! Gerçekler henüz çok uzakta, sabretmemiz lâzım... Kim bilir, belki bu gece, yatağımın başına tüneyen bir kuş olup, şarkılarınla beni uyutursun, belki. Fotoğrafına bir göz atıyorum. Hâlâ akıllı uslu, bana bakıp, gülümsüyor... Haydi kızım... sen de yat. Geç oldu. Nonoşuna da, en iyi sağlık dileklerini yolla... Onu, sayısız kere kucakla. Bu mektup sana mutluluk getirsin. Haydi, yarın görüşmek üzere, küçücüğüm. Seni çok çok öperim. Ellerini tutup, sıkarım.

Senin küçük kızın
Ernestine

PARİS'TEN LONDRA'YA

24 Temmuz 1933

Benim Küçücüğüm,

Bugün günlerden pazartesi. Akşamın, şimdi saat altısı. Sana, bugün sabahtan beri ne yaptığımı anlatmak istiyorum. Sabahleyin, saat altı otuzda uyandım. Gece yarısına kadar gözüme uyku girmedi, seni düşündüm. Sana mektubumu yollamayı düşündüm. Beğenmediğim on beş resmimi şaselerinden söktüm. Bu arada parmaklarımı da hırsımdan, orasından burasından kestim. İndim ve şaseleri sattım. Artık, cebimde 15 frangım var... Zengin oldum! Hemen mektubumu postaya attım. Raspail–Orléans kapısı yolunu tutup dergilerini aramaya çıktım. Yolda senin kaldığın otelleri gördüm. Hiçbir şey değişmemiş. Ortada soru soracak bir Allahın kulu yok. Bir hayli bekledikten sonra nihayet bir ilgili geldi. Ona, sana gelen mektupları almaya yetkili olduğumu söyledim. Mektup yoktu. Safiye'ye gelen bir mektubu gördüm ama istemeye cesaret edemedim. İlgili, temizlikçi kadını, koridorda bulabileceğimi söyledi. Kadını bulmak bir mesele oldu. Yukarı çıktım ve kadını buldum. Onunla tekrar aşağıya indik. Gelen mektupları sağlama bağlamış, aşağıya saklamış. Paketi açmışlar, içinde on dergi vardı. Buna, "Paris Soir"ı da ekleyerek, tekrar ambalajladım. "Porte d'Orléans" postahanesinden yolladım. İhmal etmek istemedim. Senin de, merakla beklediğini biliyordum. Bir hayli ağır bir paket oldu. Hemen bana alıp almadığını yaz. Sonra çay kahve içip dinlenmek üzere, evime döndüm. Henüz bir şeyler içemedim. İnşallah, beraber içeriz. Yirmi dört saattir Paris'teyim. Ne cehennemî sıcak. Akademiye, çalışmaya gideceğim. Yapayalnız kalmaktan hoşlanmıyorum. Akademinin, bu son haftası... Daha sonra akademi kapanacak. Bu daha da sıkıcı olacak. Dışarıda birileri, hiç bitip tükenmeyen dertli şarkılar söylüyor. Hatırlıyor musun? Biz de beraber dinlerdik!! Akademi, hüzün dolu. Sevgili Bn. Milhaud da gitti. Bn. Wilson'u gördüm, Londra'ya ne zaman gideceğini sordum. Sana bir küçük paketçik yollamak istiyordum. Bana götüreceğine dair, söz verdi, Londra adresini aldım. Paketi, kapıcısına bırakacakmış. Çünkü Londra'da sadece bir gün kalacakmış.

Yarın sana adresi yollarım. Lhote'u gördüm. Senin sertifikandan söz ettim. Bizimle epey dalga geçti. "Ah! Demek arkadaşınız için istiyorsunuz. Romenler çocukları pek severler" demez mi! Nereliymişim? Niçin sana bu kadar sahip çıkıyormuşum? Cumaya bana vereceğine dair söz verdi. Poliakoff'a adını verdim. Ali Bedrettin ve aşağı yukarı bir sertifikada nelerin yer alması gerektiğini söyledim. Çalışma iyi geçti... Heyecan verici modeller vardı. Beyaz tuval üzerine çalışacağım. Başlangıçta, bir iki gün füzenle çalışacağım sonra da taze renkler koyacağım. Bu hafta, modelin varlığından faydalanacağım. Yoksa daha sonra model bana dünyanın parasına patlar. Sen ne durumdasın? Çok kroki çalışıyorsun herhalde. Londra hoşuna gitti mi? Oralarda ilginç, ne var ne yok? İyi pişmiş bir İngiliz bifteği yiyebildin mi? Beraberinde istemeden gelen şaraplardan içebildin mi? Yemene, içmene, çok dikkat et. Sabahattin seni nasıl buldu? Dün ona selâm yollamayı unuttuydum. Bugün ona da selâmımı iletirsin.

Ben ne yapacağıma hâlâ karar veremedim. Hangi tuvale çalışsam, bilmiyorum. Bu akşam, bu konuda düşünüp yarın sabah karar vereceğim ve işe başlayacağım.

Memiş... Dilim bembeyaz... İştahım hiç yok. Canım hiç yemek yemek istemiyor. Şu benim midem beni şaşırtıyor! Halbuki Dieppe'de ne kadar iştahlıydım! Bugün akademide bir sürü kroki çizdim. Hiçbir tanesinden memnun değilim. İnşallah yolumu bulurum. Akademi çıkışı biraz alış veriş yaptım. Renkli bir Rembrandt aldım. Adamın yerine bakan çelimsiz kadın, bana seni sordu! Beni yapayalnız görünce şaşırmış. Ona birkaç aylığına, memleketine gittiğini söyledim. "Canınız çok sıkılıyordur herhalde" diye ekledi. "Ah, tabii ki öyle oluyor" diye cevap verdim.

Ah! keşke seninle kalabilsem, her şeyi seninle paylaşabilseydim. Sabredelim. O da olur inşallah! Beraber mutlu oluruz. Kim bilir... Birbirimizin gözlerinde kaybolur giderdik. Bunları düşünmek bile yüzümü kızartıyor. İnşallah, zaman çabuk geçer, önümüzde daha aylar var Memişim. Benim küçük Memişim. Yatağımın yanı başında duran bir küçük göz, sanki beni izliyor, beni kolluyor. Sana günün birinde çektiğim sıkıntıları anlatacak ve sana, seni kaç kere kucaklamak istediğimi söyleyeceğim. Gözlerimi kapatınca, Dieppe yanı başımda. Daha dün iskelede ayrılmıştık. Ah! O kahrolası iskele!! Bizi birbirimizden nasıl da ayırdı!

Dieppe'i çok sevdim. Bizim çocuksu heveslerimizi ortaya çıkarttı. Çocuklarla ne hoşça vakit geçirmiştik. Marcelle Paummier'yi tarafımdan kucakla. Onu çok kıskanıyorum Ah! Şaka. Şaka!!

Seni, benim biricik Memişciğim, binlerce kere kucaklarım.

Nonoşun

Ernestine

25 Temmuz 1933

Küçücüğüm,

Bu sabah, kartpostalını aldım. Demek benim Nonoşum sağ salim, Londra'ya varmış! Vardığına göre artık sana, seni ne kadar merak ettiğimi söyleyebilirim. Aklıma, bin tane kötü fikir doluyordu. Seni hâlâ ben, Dieppe'deki benim küçük yaramaz şeytanım olarak tasavvur ediyordum. Mektubun, inşallah, yarın elime geçer. Yolculuğun nasıl geçti? Londra'ya gitmeyi kendi başına nasıl becerdin? Mektubunu bekleyecek sabrım kalmadı. Belki, yarın senden daha etraflı bilgi alırım. Ah! Evet. Aynı anda ikimizin de aynı saatte yolculuğa çıkmamız bir sürü kargaşa yarattıydı... Benim Küçücüğümü o binlerce kişi arasında fark edemeyeceğimi nasıl düşünebilirdin? Şartlar ne olursa olsun... ben seni asla gözden kaçırmazdım. Allem eder, kallem eder seni bulurdum. Geçen gün, senin elbisenin rengine tıpatıp uyan bir elbise görünce, yüreğim hopladı. Dönüşte de metroda bir başkasının ensesini tıpkı seninkine benzettim! Koridorlarda, hep senin ayak seslerini duyar oldum. Kaç kere kapıyı açtım bu yüzden. Hayal görmüşüm. Yanlış algılamışım. Benim Ali Bedrettin'im, pazardan bu yana artık Londra'da. Bugün de günlerden sah akşamı. Ah! Bu dünyada herkes için zaman çok hızlı geçiyor olmalı. Bana gelince, seni o kadar düşünüyorum ki başıma ağrılar giriyor. Çok garip. Bu baş ağrısıyla, son zamanlarda çok sık tanışır oldum.

Bugün, akademide, senin koca tuvalinin üzerine çalıştım. Desene füzenle başladım. Fena da olmadı hani. Gölgelere ve geçişlere ağırlık verdim. Çok büyük bir arzuyla çalıştım. İyi bir resim olsun istiyordum. Şimdiye kadar, pek istediğimi, yapamamıştım. Çok yoğun bir çalışma temposuna girmem lazım.

Akademinin hiç tadı yok. Ne Hollandalı kız var, ne de Sally. Aslında olmamaları da benim pek umurumda değil ya! Neyse!

Poliakoff yanıma geldi... Desenimi beğendiğini söyledi. Yeni tuvalime uzun uzadıya baktı, sonra da malzemeyi çok iyi kalitede bulduğunu söyledi. Zengin bir çevreden geldiğimi, tuvalin kalitesinden bunun apaçık ortada olduğundan dem vurdu. Sonra da iyi çizilmiş bir desen konusunda, bitip tükenmeyen nasihatleriyle be-

ni canımdan bezdirdi... Lhote'un yokluğundan istifade ederek, kendi görüşleriyle, sadece beni değil herkesi bunalttı. Bu arada, Mısırlı kız da kafayı bana taktı. O, bildiğin ağır konuşmasıyla girgin renkler konusunda ne düşündüğümü bana sordu. Bütün dinlenmelerde bundan söz açtı. Akademiden sonra Lucienne'le buluşacaktım. Bana sanki son günlerde biraz soğuk davranıyormuş gibi geliyordu. Kendi yerinde, bana yaptığı işleri gösterip benim fikrimi almak istiyordu. Onu, kaç kere telefonla aradım, bulamadım. Yarın sabah, paketimi bayan Wilson'a vermek istiyorum. İnşallah kabul eder, ona, senin için "nümune olarak sigara gönderebilir miyim?" diye sordum. Kabul etmedi. Ben de, gazetelerin içine dört paket sıkıştırdım! Sigaraların eline geçip geçmediklerini bana lütfen hemen bildir. Senin de bana düzenli bir şekilde yazman gerek. Sana her şeyi yazmaya müthiş bir ihtiyacım var. Minuşkacığım. Her yerde küçücüğümü soluyor, onu arıyorum. Onun sözlerinden başka hiçbir şeyin benim gözümde on paralık kıymeti yok. Kartını on kez, tekrar tekrar okudum! Çok kısacıktı. Ona her zaman ve her yerde baktım. Çok uykum var. Seni düşünerek uyumak istiyorum. Göz kapaklarımı küçük bir öpücükle kapat... Bu da şimdi aklıma geldi!! Haydi iyi geceler. Mektubuma yarın devam ederim. Londra'ya ve Paris'e Allah rahatlık versin. İyi uykular, Memişciğim.

Bu sabah da mektup yok. Bir çok kere aşağıya inip mektup arandım. Üzüldüm bulamayınca. Bugün gelir sanmıştım. Londra, senin çok zamanını alıyor, herhalde. Bu sabah, defterleri almaya gittim, bulamadım. Ama başka türlü defterler buldum. Aynı işi görebilecek, ama daha pahallı başka defterler vardı. Paketini bayan Wilson'a verdim. Kabul etti. İçinde üç defter, bir büyük, bir de küçük paket. İçlerinde yemeğe bayıldığın bazı şeyler var! Bana öyle geliyor ki sen onlara bayılacaksın. Cuma günü, gitmeyi planlıyormuş. Cumartesi, 28 veya 29'unda, ona gidersin.

Adresi: Mme Muriel Wilson 11, The Grove The Daltons Londra S.W.10

Eğer evde yoksa, kapıcıya bırakacakmış. Memiş, vaktin nasıl geçiyor? Beni sahiden de özledin mi? Londra'ya gelmemi sahiden de istiyor musun? Hangi müzeleri gezdin? Ah! Birlikte olamamamız, ne yazık! Ne yapalım? Belki bir gün, İstanbul'da acısını çıkartırız!!! Kim bilir, belki de becerir Londra'ya gelirim!

Bir an evvel bu mektubu bitirip postaya atasım geliyor. Sana bir an evvel ulaşmasını istiyorum. Her mektubuma cevap vermeni, canı gönülden istiyorum. Bana bir sürü haber yolla Londra'dan, küçücüğüm. Burada, hâlâ cehennem sıcakları hüküm sürüyor. İnanır mısın, ayaklarımın altında asfalt eriyor. Senin defterleri bulana kadar, uzun bir yürüyüş yaptım. Hani bir gün seninle Montmartre'da dolaşıyorduk. Aman, ne karmakarışık bir semt! Orası, Paris'in karnı. Zerzevatlarla kaplı sokaklar hal binasının yarattığı sıkışıklık... Dönüşte otobüse bindim, canımı kurtardım, öğleden sonra saat bir oldu. Az sonra çalışmaya başlayacağım. Bugün de, biraz desen çalışacağım, sonra da sakin sakin renklendirmeye başlıyacağım... cesurca... Sana böyle yazıyorum, ama aslında, bal gibi bu koca satıhtan, korkuyorum. Koca bir beyaz sathı çeşitli resim ögeleriyle kaplamak, hiç kolay değil. Kim bilir, belki de ilham perileri yardıma gelirler! Zaten kaç zamandır renklerle düşünüyorum. Masa kırmızı ve beyaz, çıplak da, pembe olacak.

Ah... Hâlâ benim parayı bekliyorum. Sabrım hiç kalmadı. Ev sahibi parasını sordu! Hemen öderim, filan dedim. Şimdi yine sana dönelim. Hemen yaz bana... Dergilerle, gazeteleri aldın mı? Sana, her gün "Paris-Soir" yolluyorum. Ağabeyinle aynı odada mı kalıyorsun? Yoksa senin de ayrı küçücük bir odacığın var mı? Her halde bol bol ping-pong da oynuyorsunuzdur! Ne biçim Nonoşun varmış senin? Ne ping-pong oynar, ne de bir işe yarar! Dieppe'deki parasızlık korkuları bitti mi? İkinize de yetecek paranız var mı? Türkiye'ye ne zaman döneceksiniz? Hangi yol üzerinden döneceksiniz?

Memiş, Safiye'yle konuşmuşsun. O da benim binada oturmak istiyormuş. Onun da buraya taşınmasını çok isterdim. Çok canım sıkılıyor... Banacan yoldaşı olurdu...

Bana sık sık yaz. Bana şeref sözü vermiştin. İnşallah sözünü tutarsın. Haydi bakalım. Yaz. Seni binlerce kere öperim. Gözlerinden ve o senin burnundan öperim. Senin.

Nonoşun.

Ernestine

LONDRA'DAN PARİS'E

25 Temmuz 1933

Memişcik,

Dün, gelişimden on beş dakika sonra, sana bir kart attım. Şimdi de çok fiyakalı bir koltuğa yerleşmiş olarak, Bucişimle uzun bir konuşmaya hazırlanıyorum. Buciş. Aslan Buciş... Senden köprü üzerinde ayrıldıktan sonra olup bitenleri sana anlatmamı ister miydin? Hayır hayır. Bu anıları atlayalım. Bu anılar çok zor anlardı. Sadece boğazıma sıkışan, beni boğan, nefes aldırmayan bir şeylerin olduğunu sana söyleyebilirim. Ayaklarımın üzerinde zor durabiliyordum. Ama koşmam gerekiyordu. İskeleye vardığımda valizlerim gitmişlerdi bile. Sadece, çantamla bloğumu buldum. Hamalları boşuna aradım. Herkesin arasında sonu gelmez bir itiş, kakış arasında kendimi birden vapurda buldum. Başım dönüyordu. Bloğumu tutan kollarım uyuşmuştu. On beş dakika arayıp bir yerlere atılmış bavullarımı bulabildim. Başka hiçbir şey yapamazdım. Valizlerimin üzerine bitap ve yapayalnız oturakaldım. Saatimin 13.05 olduğunu fark ettim. Benim Bucişim on dakikadır, yoktu. Her neyse, yolculuk başladı... Beyaz dalgalarla epey oyalandım. İki sene önce, Trabzon'dan ayrılırken seyrettiğim dalgaları hatırladım. Bu sefer bu dalgalar, bana fazla bir şeyler söylemediler.

Memişcik. Üç saat sonra "Menhoven"e vardık. Tüm yolculuk, çok hüzünlüydü. Hayatımda hiçbir zaman, kendimi bu kadar yorgun hissetmemiştim. Trene binme işini becerip beceremeyeceğimi kestiremiyordum. Trene en son ben binebildim. Valizlerimi çok münasebetsizce karıştırdıklarından, onları zor belâ kapayabildim. Tren, bir kibrit kutusu kadar küçücüktü. Koridorun gerisini, benim Allahın cezası bavullarımla tıkadım. Eğer bir beyefendi, yanında bana bir yer açmasaydı, yorgunluktan ne yapardım bilmem. Garda bir saattir beni bekleyen ağabeyimi, kolaylıkla buldum. Bizim tren biraz geç gelmişti. Bir taksi çağırdık. Taksi değil, sanki bir araba karikatürüne bindik. Akşam yedi sularında, otelimize vardık. Acayip bir otel bu otel, Buciş... Benim ve ağabeyimin odası, senin odanın yarısı kadar. Fakat, aşağıda muazzam salonları var. Garsonlar, smokinli. Allahtan, müşterilerin smokin

giymeleri şart değil! Yemekte, çatal bıçak kullanırken canım çıktı... Acayip bir yemekti. Ekmeğe bayılan ben, ancak iki küçük lokmacık yiyebildim. Hattâ ona lokma denilemezdi... Yarım bir bisküvi kadar bir şey!! Ama et haşlamaları, Fransız et haşlamalarına hiç benzemiyordu... Kardeşimi, ayrıldığımız zamandan bu yana, çok daha yakışıklı ve sağlıklı buldum. Üzerideki orta halli İngiliz elbiseler, ona çok yakışıyordu. Benim sandaletleri görünce bana hemen ayağıma biraz da büyük gelen bir çift ayakkabı aldı. Artık benim de esaslı bir ayakkabım var!

Bugün, ilk kez British Museum'a gittik. Çok ilginç yabanıl işler var. Minyatür kısmı, sandığım kadar zengin çıkmadı. Resimli kocaman müthiş kitaplar var... Ama sadece bir sayfaları görüşe açık. Halbuki ben, her sayfasına bakmak isterdim. Müzede ilk işim, senin çok sevdiğin kartı aramak oldu. Tüm koleksiyona sahip olmanı isterdim. Koleksiyon, ağabeyimin bana yolladığı kartlardan oluşuyor. Minyatür baskısı olarak sadece bunlar var... Müthiş, Afrika yerlilerin heykelleri var. Pre-Kolombiyen sanatlar mı? Onlara benzer şeyler... Ama detayları çok güzeldi... British Museum, benim, düzenlenişi açısından, pek hoşuma gitti... Müzeden dışarı çıktığımda başım ağrımıyor. Eh! Memişcik... Şimdi sen anlat bana... Dönünce neler yaptın? Para bulabildin mi? Bana hemen yaz... Eğer bulamadıysan sana bir şeyler yollamaya gayret ederim. Bu arada otel ateş pahası, ikimiz için 2000 Frank ödeyeceğiz. Bu paranın içinde kahvaltı bile yok... Ağabeyime, bunun çok pahalı olduğunu söyledim. O da bir ay için bir deliğe tıkılmamızı uygun görmedi. Ağabeyim adamakıllı İngilizce konuşuyor. Böylesine rahat, onu bu garip, Çinceye benzeyen bu dili İngilizceyi, konuşur görmek, beni çok şaşırtıyor... Yirmi yedi yaşında bir İngiliz arkadaşı var. Kendisi, bir bira fabrikasının reklam görevlisi... Bütün işi gücü koyu renkli, acı biralarının reklamını yapmak. Dün akşam da, bu içkiyle tanışmak gafletinde bulundum. Eğer başlangıçta, sevimli bir insan görüntüsü verdiyse de... bugün onun iş adamlığını gördükten sonra bu sempatikliğinin yarısı uçtu gitti.

Memişcik, İnşallah yarın mektubunu alırım ve sana yazarım... Oh! Oh! Ne iyi! Bir gün yazar, öteki gün senin mektubunu okurum. Buciş, aslan Buciş. Bana bir yanak ver. Al, benden de sana bir öpücük. İnşallah sıcaklardan çok rahatsız olmuyorsun, be-

nim Nonoşcuğum. Yarına görüşmek üzere Memişcik. Senin nonoşcuğun.

B. Rahmi

Mektuba ekli iki kart postal arkasına yazılı olanlar:

Bu espride desenler yapmanı isterim. Hiç fazla kurcalamadan ve mühim olan en az gölgelemelerle çalış. Zevkini, zenginleştirebilmek için, çizgini kullan. Çünkü, Canuş, gölgeyi işin içine kattın mıydı açık ve koyu lekeler bağırmaya başlarlar.

Eğer, burada çok basit çizimli desenler bulabilirsem çok sevineceğim. Orada sen bulabilirsen, sen bana yolla... Bu arada son zamanda bana hediye ettiğin, Matisse'in "Mavi Pencere"sini aradım, ama bir türlü bulamadım. Ama, belki de iyi aramamışımdır. Şimdi, mektubun elime geçti... Yarın sana yazarım.

B. Rahmi

LONDRA'DAN PARİS'E*

26 Temmuz 1933

Memişcik,

Müze ziyaretleri yüzünden, sana daha uzunca yazacak zaman bulamıyorum. Şehir çok büyük. Bir müzeye gitmek için, bir günü harcamak lazım. Müzeler, insanı ne kadar yorar, sen bilirsin. Çıkışta turşumuz çıkıyor. Bu yorgunluk üstüne bir de otobüse kadar yürüyoruz. Burası, inanılmayacak kadar sıcak. İkinci mektubunu, dergileri, Paris-Soir'ları ve "Gauloise Verte" sigaralarını aldım! Benim Şeker Çocuğuma nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

Sana bin öpücük.

B.Rahmi

* *Londra'dan yollanan bir derginin içinden çıkan kartpostal. Tarihi, tahmini olarak konuldu. (M.H.E.)*

27 Temmuz 1933

Küçücüğüm,

Dört uzun gün sonunda, işte cumartesiye geldik. Hâlâ benim pasaportu alamadım. Çok canım sıkıldı. İstersen bir insanı çıldırtabilmek için ne gerektiğini anlatayım: Çarşamba sabahı gittim. Pasaport isteğinde bulundum. Bana, daha büyük 7x7 cm'lik fotoğrafların olmasını şart koştular. Bir de emniyetten, evli olup olmadığıma dair bir belge istediler. Ertesi perşembe günü emniyetten istenilen yazıyla resimleri götürdüm. Cumartesi günü tekrar gelmemi istediler. Ellerindeki belgelerden benim kaydımın olup olmadığına bakacaklarmış. O zaman da araya bayram giriyordu. "Bayramdan sonra buyrun" dediler. Bir dişi aslan gibi kükredim. "Beyler" dedim. "Ben daha fazla gecikemem. Kalacak maddi imkanım yok" dedim. Yine de, cuma günü tekrar gittim. Benim kaydımı bulmuşlar. Bana boş yere zaman kaybetmememi öğüt verdiler. Yeni bir kanun çıkmış. Pasaportunu yeniletmek isteyen herkes Romanya'ya, doğduğu şehrin emniyet amirliğine bir yazıyla başvurarak onlardan izin talep etmeliymiş.

Giderek, iyice şaşırdım kaldım. Karşımdakilere buna bir çare bulunup bulanamayacağını tekrar sordum. Bayramdan sonra tekrar gelmemi söylediler... Bu da Ağustos'un 16'sı ediyordu. Bana geçici bir 15 günlük belge verebilirlermiş. O da ancak Romanya'ya dönebilmem içinmiş. Haydi bakalım... Çık işin içinden! "Ama benim Londra'da halletmem gereken çok önemli işlerim var" dedim. "Bana 15 günlük geçici bir pasaport verilemez mi?" dedim. "İmkânsız" dediler... ne durumda kaldığımı gel de sen tahmin et. Adam elindeki bardağı açık pencereden dışarı fırlatıp, bana "Lütfen artık, daha fazla beni rahatsız etmeyin" demez mi? Oradan öksüz bir çocuk gibi ağlayarak ayrıldım. Ne yapmalıydım? Kime başvurmalıydım? Gözlerimden yaşlar boşanıyordu.. Bütün hayallerimin yıkıldığını hissettim. Ne Mavi Pencere'ler kaldı, ne de Londra yolculukları. Halbuki yeterli param da vardı cebimde. Ah! Bütün bunları kime anlatmalıydım bu koca şehirde?... Hakkım, hukukum neydi acaba? Daha sonra, bu işte bir bit yeniği olup olamayacağını düşünmeye başladım. Hatırlar mı-

sın, bilmem. Sana bir zamanlar anlatmıştım. 1931 yılının Eylül ayında, pasaportumu yenilediğimde, pasaportlara bakan kişi çok kibar biriydi. Tuvallerimin listesini görünce pek ilgilenmiş, "Acaba gelip onları görebilir miyim?" demişti... Tuvallerimin tümünün ambalajlar içerisinde olduğunu, maalesef açıkta gösterecek hiçbir şey olmadığını nazikçe belirttim. Ama adam Nuh diyor, Peygamber demiyordu. Çok ısrar etti. Ben de korktum. Bir daha oraya gittiğimde benimle rahat konuşamasın diye yanıma birilerini alıp gittim. İşte o günden beri bu zat bana içerledi. Her gittiğimde ya yalnız değildim, ya da onun yanında birileri, başka memurlar vardı. Benim işlerimi de elinden geldiği kadar yokuşa sürüyordu. Ama bu kez eline fırsat geçince benim işimi iyice içinden çıkılmaz bir hale sokmuş olabilirdi!! Metroda bütün yol boyunca ağladım. Gelmeyi ne kadar da arzulamıştım. Cevabın gelmesi en azından bir ay alırdı. Bizim görüşmemiz de suya düşerdi. Raspail 214 numaradaki "Hanımlar Evi"ne uğradım. Orada "Marie Antoinette Gauthier" isimli bir arkadaşım vardı. Çok iyi ve akıllı bir kızdı. Fransa'nın Fas kolonisinde görevliydi. Tatilden ötürü Paris'deydi. Benim de bugünlerde Londra'ya gideceğimi biliyordu. Beraber yemek yedik. Bir türlü yemek yiyemediğimi ve her an ağlamak üzere olduğumu görünce benimle çok ilgilendi. Uzun süren ısrarlar sonunda ona durumumu anlattım. Onun da bir memur olarak bu işe hiç aklı yatmadı. "Londra'daki akrabanız çok hasta olsaydı, o zaman ne yapacaklardı" dedi. Bir arkadaşına akıl danışmak üzere telefon etti. Cuma günü öğleden sonra saat iki buçuktan saat beşe kadar sağa sola koşturduk. Önce Dışişlerine baş vurduk. Sonra da daha başka iki yere gittik. Kimse kılını kıpırdatmak istemedi. "Romenler bu işe alınırlar" dediler. Yine de Romanya'yı temsil eden yetkili bir heyetten, yetkili bir arkadaşlarını bulup ayarladılar. Benim "Marie Antoinette" de, bana o gün için çok güzel giyinmemi ve etrafa karşı çok nazik almamı tavsiye etti. Her neyse! Cumartesi günü saat onda Konsolosluktaki Romen Heyetinden "Bay Gheorghiu" ile görüşmeye gittim. Bana kimlik kartımı sordu. Çok efendi bir insandı. İlgili zata telefon edip, benim pasaport işlemimi sordu. Niçin, acele cevaplı telgrafla işimi halletmediğini de sordu! Sonra da Romen Heyeti'nin başkanı olduğu için bu işi hemen bugün derhal çözümleyebileceğini, fakat bunun ilgili memuru, çok müşkül bir durumda bırakabileceğini,

üç günlük tatil sonunda hiç endişeye neden kalmadan bütün bu işlerin sonuçlanacağını, nihayet çarşamba sabahı da, pasaportumun elimde olacağını söyledi... Ben de affına sığınarak, eğer çarşamba günü de pasaportumu alamazsam, çok geç kalmış olabileceğimi, söyledim.

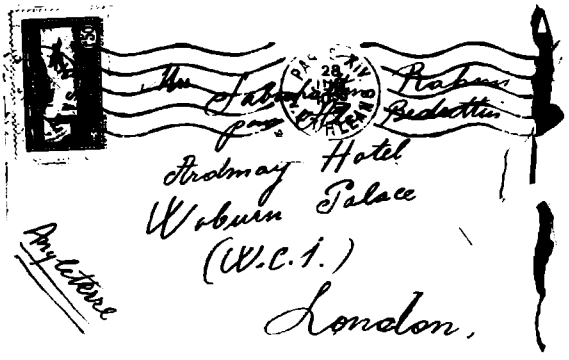
O zaman o da, "Sevgili Bayan, ben bizzat devreye girerim. O memur da artık sizinle uğraşacağına gelsin benimle uğraşın" dedi. "Hiç merak etmeyiniz, İşinizi hallolmuş bilin" dedi. Allahım. Çok sevindim. Sevinçten çıldırdım. Marie Antoinette'e ve bana uğur getirsin diye hediye ettiği "Kutsal Bakire" Meryem Anamızın kolyesi himmetiyle, döktüğüm göz yaşları ve çektiğim sıkıntılar sayesinde, sonunda galiba kesin sonuca yaklaştım. Çarşamba sabahı tekrar gideceğim. Memişciğim. Seni o kadar çok özledim ve seninle konuşmaya o kadar hasret kaldım ki, Londra'ya yürüyerek bile gelebilirim. Allahtan yeterince param var. Artık, ciddi bir şekilde gidiş-geliş bilet ücretlerini incelemem gerekecek. Biletler, meğer sandığımdan daha pahalıymış. Bir de Londra'ya kalkışlar sadece cumartesi günü yapılıyormuş. O zaman ortaya 18 Ağustos tarihi çıkıyor. Her neyse sana yarın da, daha uzunca yazacağım.

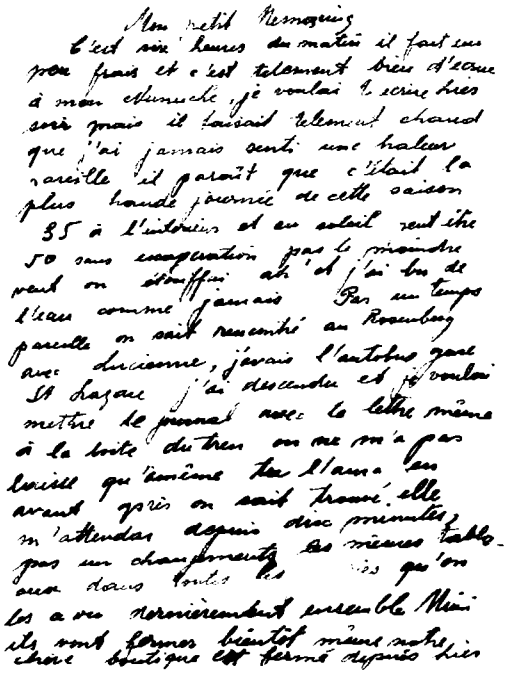
Memişciğim. Önce Allahın yardımıyla, sonra birazcık da şansım yardımıyla galiba buluşabileceğiz. Beraber Berlin'e de gideriz. Hiç ayrılmayıp, mavi perdeli küçük odanda beraber oluruz. Sıcak nefesini, yakıcı sözlerini bakalım ne zaman duyabileceğim! Bu anı çok bekledim... Ağladım, sızladım. Kuvvetimi hep senden aldım. İşte senin aslan Bucişin, sonunda Victoria Garında olabilecek!!!

Birbirimize sıkı sıkı sarılalım. Tam üç haftadır, Küçücüğüme sarılamamıştım. Onu burnundan öpememiştim. Boynunun o çok hassas noktasına dokunamamıştım. Seni nasıl da kızdırırdım... değil mi? Ama hassas noktalarını öğrenmede üstün yetenek sahibi olduğumu kabul etmelisin!

Bir an önce görüşmek üzere, Memişciğim
Senin Küçücüğün.

Ernestine

PARİS'TEN LONDRA'YA

28 Temmuz 1933

Benim Küçük Memişciğim,

Sabahın saat altısı... Hava biraz serince. Ben de oturmuş, keyifle Nonoşuma yazabiliyorum. Sana dün akşam yazmak istemiştim. Ne mümkün! O kadar müthiş bir sıcak vardı ki... anlatılamaz! Hayatımda ben böyle sıcak görmemiştim. Bu mevsimin her halde en sıcak günüydü. Gölgede 35 derece olduğuna göre, herhalde, güneşte 50 dereceye çıkmıştır. Hiç rüzgâr yoktu... Boğuluyorduk. Hayatımda hiçbir zaman içmediğim kadar da çok su iç-

tim! İşte böyle bir havada, Rosenberg'de, Lucienne'le buluştuk. "St-Lazarre" garı otobüsüne binmiştim. İndim. Mektup ve gazetelerini, metro istasyonundaki posta kutusuna atmak istedim. Müsaade etmediler. Her neyse gazeteleri bir başka yerden postalarım. Alırsın. Daha sonra da Lucienne'le buluştuk. On dakikadır beni bekliyormuş... Hiç değişiklik yok galeride. Seninle beraber gördüğümüz, hep aynı resimler, Memişciğim. Bizim sevgili dükkanımızı bile kapatacaklar. Dün, Raspail bulvarındaki öteki dükkana uğradım. Hatırladın mı? Oradan Van Gogh'lar almıştık... Hiç bıkmadan, son mektubunu defalarca okudum. Mektubun çok güzeldi. Teşekkür ederim. Güzel kartları çok beğendim. Basit çizgili, olgun desenleri "Seine" kıyısındaki satıcılarda arayacağım. İnşallah, güzel şeyler bulurum!

Ah! Akademide hüngür hüngür ağlayabilirdim. Yaptıklarımdan hiç memnun değildim. Hava çok sıcaktı... tasarladıklarım, kafamdan uçup gitmişlerdi... Bir Matisse yumuşaklığıyla göğüsleri açık bir kadın bedeni çizmek istiyordum. Bir türlü becerememedim. Model gittikten sonra zorladım, olmadı. Matmazel "Brie" beni, "niçin model olmadan çalışıyorsunuz" diye uyardı. Kimseye güvenim kalmadı... Bakalım Lhote bugün bu işi görünce ne diyecek. Senin sertifikayı, bugün bana verecek... Acaba onu müdürlükten tasdik ettirmek gerekir mi? Bana acele yaz. Senden bir cevap aldıktan sonra yollarım. Memişcik, Küçücüğüm. Demek artık Londralısın? Yazık, odan da çok ufacıkmış. Benim odamın yarısı kadarsa, nasıl becerip orada çalışabiliyorsun? Çalışabiliyorsan, sorun yok! Yine sözünü tutmadın! Hani yollamaya söz verdiğin Londra desenleri? Kim bilir ne ilginç peyzajlar vardır. Sana içimden geldiği gibi yazmak isterdim. Beceremiyorum. Senin mektup müthişti. Senin yumuşaklığın, duygularının o samimi ifadesi sanki mektubunun dışına taşıyordu. Okurken, inan, göz yaşlarım hiç dinmedi. Evet, dün Lucienne'le galerileri gezdik. Ondan yine 15 frank borç aldım. Üzerinde o kadar varmış. Dieppe maceralarımızdan bahsettim ona.. Çocuklarla, nasıl eğlendiğimizi anlattım. Cumartesi akademiye gelecek. Sonra birlikte bana gideceğiz. Son zamanlarda, yaptığım işleri pek merak ediyor. Galeri gezintisinden sonra, tekrar, ikinci kez St. Lazare garına kadar eşlik ettim ona... İnsanları, ellerindeki biletlerine göre, oraya buraya götüren bu gar beni ne kadar etkiledi! Elektrikli tren hareket et-

séchait et puis ça ne me plaisait pas
comme mouvements

ti... Gözlerimle onu ufacık kalıp gözden kaybolana dek izledim. Sonra da tek başına, bu cehennemî Paris'e geri döndüm. Paris, sıcaklar dan kavruluyor. Odamda pencere, yanımdaki yatağımın ardındaki duvar, bir fırın gibi ısınmış. Senin deniz suyunu ne kadar özledim. Ta başıma kadar girebilseydim, o serin suların içine. Memiş, Londra da bu kadar boğucu sıcak mı? Sen, herhalde yüzme havuzlarına gidip serinliyorsundur. Odamın cehennemî sıcaklığını unutabilmek için çalışmaya koyuldum. Benim, iyi sonuç vermeyen tuvallerimden birisinin üzerine bir natürmort başladım. Küçük tahta iskemle ile senin yeşil vazoda sarılı, portakal renkli çiçekler. Arkada penceremin bir kısmı, yüksek siyah korkuluk demirleri ve karşıki binanın pencereleri. Arkadaki sayfaya bir krokisini çizeceğim bunların... Renkler çok basit. Griler, neredeyse bütün fonu kaplıyor. Fonda, tahta kaplamalar ve jaluzilerin çizgileri... Koyu yeşil sap ile açık yeşil yapraklar, değişik portakal renkli çiçekler. Yerde döşeme rengini andıran bir koyu leke... İşte Memişciğim, bu kadar..

Sonra da, pencerenin önünde duran iki çıplak üzerinde çalıştım. Renkler kurumuştu ve hareketleri hoşuma gidiyordu Memiş. Pek parlak değil ama bir fikir edinebilirsin... Biraz da çıplaklarımla, natürmortlarımı da renklendireceğim ve gazetelerin içinde, sana eskizlerimi yollayacağım. Saat sekizi geçti bile. Son zamanlarda sağlığım pek parlak değil. Yemek yeme alışkanlıklarını da kaybettim.

Param gelir gelmez, sana borcumu hemen ödeyeceğim. Kendime yüzlerce mektup kağıdıyla, bol bol pul alacağım. Kendime bir de fotoğraf makinesi almak istiyorum. Bana 96 franga mal olan Matisse'imi 30 franga sattım. Bir de nasıl kurtulacağımı bilmediğim, siyah çerçeveli resim var. Benim bagajlar her gün ağırlaşıyor. Yakında Şeker Çocuğuma kavuşacağım. Onu, hasretle kucaklayacağım. O da bana "Aslan Kızım, Kaplan Kızım. Çiliki, Miliki" gibi kulağa hoş gelen takma adlarla hitap edecek... Şimdi odama güneş vurmaya başladı. Aşağıya inip mektubunu postaya atacağım. Kim bilir? Belki senden de mektup vardır. Ne kadar mutlu olurdum. Senin için çok güzel olmalıyım. Ağlamaya paydos. Resme çalışmak çok güzel...

Memişciğim. Ayrıldığımız günün sabahında bana: "Böyle şeker bir çocuğu Paris'e, tek başına nasıl yollamalı? Ya onu kurtlar

kaparsa" demiştin. Hava müthiş sıcak ve bu sıcaktan kurtlar bile korkuyor... Kış olsaydı, anlardım. Ama kışa, beraber olacağız. Çok da eğleniriz İnşallah!!

Memiş... Bunları hep düşün! Nonoşuma kahve yapabileceğim günlerin hayaliyle, kendimi avutuyorum.

Memişçik

Ernestine

29 Temmuz 1933
(Tahmini tarih, zarfı yok)

Sevgili Memişcik,

Bu sabah sana mektup yazdım. Akşama, senden haber bekledim. Gelmeyince, bari ben yazayım dedim. Ne yapayım? Senin mektup yazmadaki tembelliğin bana bulaşsın istemiyorum.

Sıcak devam ediyor, Nonoşum. Bir cehennem sıcağı. Eğer böyle devam ederse, buna nasıl dayanırım, bilmiyorum. Hiç durmaksızın terliyorum. Kocaman ter damlacıkları, yüzümde dolaşıyorlar. Akşamın saat dokuzu, hava biraz serinledi... Bir buçuk saattir odama kapandım. Saat altı buçukta, inip "France-Soir" aldım. Kendimi çok bitkin hissettim. "Raspail" bulvarındaki bir sırada oturakaldım. Param da gelmiş olmasına rağmen, yine de hüzünlüydüm. Odamın, hamam gibi sıcak olmasından bıkkın ve üzüntülüyüm herhalde... Sıcaktan, oda sanki alev alacakmış... gibiydi... Binbir renkler içinde oradan oraya gidip gelen insanları seyretmek hoşuma gitti... Güzel bir canlılık getiriyorlardı ortalığa. Herkesin sanki bir amacı vardı. Yaklaşan akşam yemeği zamanı da, sanki insanlara bir canlılık kazandırmıştı... Ya ben akşamımı nasıl geçirmeliyim? Herhalde, ben bu akşam hiçbir şey yiyemezdim. Yemek aklıma bile gelmemişti. Mektup kağıdı satın alıp, odama çıktım. Gün çabuk geçti... Biraz resim yaptım... Birazcık da başka işlerle meşgul oldum. Yırtık, sökük birikmişti. Seni şimdiden çok özledim. Sabahattin'e selam söyle... "Kendisinde Manş denizini yüzerek geçme cesareti varmış" de! Yarın yapacak o kadar çok iş var ki nereden başlamalı karar veremiyorum. Matisse kopyama da çalışmam lazım. Kurumasını bekliyorum. Mina'ya bir türlü cevap veremedim. Halbuki sana iki mektup yazacak zamanım pekala oldu! Değil mi? Tamamen kendiliğinden geliyor bu yazma isteği... Hiç zorlanmadan yazıyorum. 14 Temmuz konseri ve Rus orkestrası sahiden çok güzeldi. Bugün "Montparnasse'ın Gölgesi"ni tekrar gördüm. Zavallı adam. Çok endişe verici bir hali vardı. Geçen günü de, onu aynı kadınla birlikte görmüştüm. Kadın herhalde hamileydi. Çok şişmandı. İlgilenmek istedim. Ona, nerede yatıp kalktığını sormayı düşündüm.

Çok zor bir hayatları olduğunu tahmin edebiliyordum. Ama onların hayatlarıyla ne hakla ilgilenebilirdim. Hiçbir şey demeden, yanlarından yürüdüm geçtim. Arkalarından, uzun süre onları izledim.

Pencerem, ardına kadar açık... Bu gece ayın on dördü. Ay, bu gece yusyuvarlak, tostoparlak. Benimle de, çok yakından ilgileniyor, hatta bana sorarsan, bana gülümsüyor... Yanılmıyorum, ben bu işlerden iyi anlarım. Hatırlıyor musun? Beraber bulutlara bakar, onlara da türlü türlü anlamlar verirdik. Bulutlarda "Greco"lar, "Cezanne"lar görürdük. İkide bir şekil değiştirdikleri için anlamları da sık sık değişirdi. Bu akşam ay, sanki yukarıya asılmış gibi; koskocaman ve çok parlak.. Ne yıldız var, ne de bulut!

Bütün bu düşüncelerden sonra, hâlâ sıcaktan yanmaktayım. Anlaşıldı, yıkanacağım bu akşam. Banyomu, ağzına kadar su dolduracağım sonra da içine atlayarak kendimi denizin içinde sanacağım. Boğulmaktan korkmadan, yapacağım bu banyoyu! Hatırlıyor musun? Bana bir insanın çok sığ bir su birikintisinde bile boğulabileceğini söylemiştin. Eğer o kişi bir de sakar olursa hiç kurtuluş yok! Mürekkep şişemi devirdim. Hemen ortalığı temizlemem gerekiyor... Memişçiğim! Yatmam gerek! Uykum geldi. Yarın sabah da haberlerini alırım inşallah.. Artık sabrım da kalmadı ya... Haydi iyi geceler! Yarın sabaha!

Memiş. Sabah oldu. Yine ortalık kavruluyor. Ama kapıcım, mektubunu getirmez mi! Hem sevindim! Hem de üzüldüm. Sebebini pek anlayamadım. Ama galiba "son günümüzü" geçirdiğimizden ve bu son günün de "hayatın gerçeklerinden birisi" olduğunu yazıyorsun. Hatırlıyor musun Raymond nasıl da dans ediyordu? Ah! Ne garip gençti. Bence etrafındaki piliçlerden çok daha ilgi çekiciydi... Memişcik, demek Hastings'e gideceksiniz hep beraber... Tadını çıkartın.

Bugün kiralık bir oda arayacağım, sana yazarım... Veya sana kendim söylerim! Sertifikanın hoşuna gitmesine sevindim. Bayan Wilson'dan, paketini almadın mı? Hiçbir şey anlamıyorum. Bu bayan, Londra'ya gitmedi mi? Yoksa, boş mu verdi?... Her neyse... O paketi alıp almadığını bana yazmayı unutma! Az daha unutuyordum. Mavi Pencereli Matisse'i buldun mu? Memişim bana daha sık yazmaya bak. Cumadan bu salı sabahına kadar, senden mektup yok. Cumartesi, pazar, pazartesi, salı... Dört beş

gün benim için çok uzun bir süre. Sık sık yazman beni çok rahatlatacak. Bu konuda sana daha önce defalarca yazmıştım. Demek Memişciğim, Berlin üzerinden döneceksiniz. Seninle demek az gün kalabileceğim. Bu süre, Dieppe'den de fazla... Herhalde orada, Dieppe'den daha iyi şartlarda kalırız. Durumuna bir açıklık getirebilmek ve niçin güzel güzel çalışamadığını anlayabilmek için, mektubunu defalarca okudum. Belki de şehir çok ilginç geldi sana... Veyahut da müzeler seni çok alt üst etti. Yanında olmak ve seninle uzun uzadıya konuşabilmek isterdim. İngilizlerin temizliklerinden ve hayat tarzlarından bahsediyorsun.. Halbuki, biz onları pek sevimli bulmazdık. Sana poz veren İngiliz kızları mı senin aklını çeldi? Her zaman adamın karşısına Marcelle Paumier'ler çıkmaz tabii! Sesinin onunla konuşurken değişmesini bile kıskanmıştım bir ara! Ama doğrusunu söylemek gerekirse çok sevimli bir insandı. Sadece kendisi değil, bütün grup çok hoştu. Tina, David Paumier ve dört çocukları da dünya tatlısıydılar.

Öyle sanıyorum ki "Paris-Soir"lar eline muntazaman geçiyorlardır. Dün sana iki tane yollamıştım. Bugün de iki taneli bir paket yolladım. Dün akşam Seine nehri kıyısında.. senin için sağa sola baktım. Hiçbir şey bulamadım. Her taraf ölü Paris'te bu sıralar. Herkes tatile gitti. Yakında ben de gideceğim! Bugün bizim Konsolosluğa uğrayacağım, pasaportum için. Sabahın saat dokuz buçuğu. Daha önümde koca bir gün var. Memişciğim. Son satırların çok heyecan verici. Onlarda hem müthiş bir özlem, hem de müthiş bir rahatsızlık hissediyorum. Bana Bulvar Jourdan'dan bahsetmen beni tir tir titretiyor. Seni kucaklayasım geliyor. Evet, bunlar senin kendi düşüncelerin. Hepimiz, aynı şeyleri belki hissederiz, ama açığa vurmayız. Utanırız... öyle düşünmekten!

Ağlayasım geldi. Sonra da sana saçlarımı, ağzımı, dudaklarımı, gözlerimi yollayasım geldi... Onları geçenki mektubuma koymayı unuttuğumdan değil? Birden fikir değiştirdim... Yerli yerlerinde kalsınlar, ama benim bebeğim benimle konuşsun, bana baksın ve beni çok sevsin.

Senin Bucişin

Ernestine

30 Temmuz 1933

Bekleyiş, uzadıkça uzuyor. Senin dergi gelene kadar çok hüzünlüydüm. Kapıcıyı her görüşümde "Mektup var mı?", "Mektup var mı?" diye sormaktan dilimde tüy bitti... Adamcağız da her seferinde "Henüz bir şey gelmedi" demekten usandı. Bana hep gülümseyerek bakan fotoğrafına bakarak, saatlerce yüksek sesle ağladım. Çok dertliydim ve derdimi dökebilecek, yanımda kimsecikler yoktu. Uykuya dalmayı doğrusu çok istedim, ama gözümü uyku tutmadı. Sana ne durumda olduğumu anlatmayı ne kadar arzulardım. Beni bu kadar ihmal etmeni anlamama imkan yok. Senin Nonoş, Paris'in ortasında parasız pulsuz ve Memişsiz, yapayalnız. Seni böyle dört gözle arayabileceğimi kim tahmin edebilirdi? Seni öylesine benimsemişim ki, sanki seni ben yaratmışım gibi bir his var içimde... Belki de böyle olması için özel bir gayret göstermeden, seni kalbimde öyle bir yere oturtmuşum ki senden sık sık mektup alamayınca, sudan çıkmış balığa dönüyorum.

Kabahat kimde? Sende değil şüphesiz. Kabahat bende... İradem, sıfır. Kafam durmadan çalışıyor. Zavallı kafacığım. Bu kafayı, gamsız kedersiz bir çocuk kafasıyla değiştirmeyi ne kadar isterdim! Ama, bunun imkânsız olduğunu da biliyorum. Kartını yeniden okudum. Niçin bana, müzeleri gezdikten sonra yazmayı planladın. Ya ben ne yapacağım, sen müzeleri gezene kadar? Sen de benim kadar yalnız kaldığını tasarlayabilir misin? Tasarlayamazsın. Çünkü yanında çok sevdiğin ağabeyin var. Zamanın bile nasıl geçtiğini anlayamazsın. Ben ise, sabah akşam postacı yolu gözlüyorum. Sanki bir rüya âlemindeymişim gibi bir his var içimde ve sanki borç alınmış bir kuvvetle ayakta durabiliyorum. Sakın bana sinirlenme! Senin Nonoşunu etrafı tuvallerle çevrili olarak, Paris'in göbeğinde bir düşün bakalım!!! Bazen birisine dönüp elime alıyorum, bazen ötekisine çalışıyorum. Derken yalnızlık ürkütücü oluyor. Saat yedi buçuk... Aşağıya inip bakıyorum! Eyvah! Henüz bir şey gelmemiş. Yukarı çıkıp, yatağıma düşüyorum. Seninle yaptığım konuşmalarımı hatırlıyorum. Bana ne kadar yakın ve bana karşı ne kadar iyiydin. Sonra Dieppe, deniz,

çocuklar ve küçük sevimli "Marcelle Paumier"... Orada, ne güzel çalışmıştık. Şimdi benim Nonoşum, kim bilir hangi yeni fikirler peşinde? Beş gündür resim yapmaman endişe verici. Sadece bir dergi ve bir kartpostal dışında senden tam beş gündür haber yok. Memiş derhal bana yaz. Memişcik, inan bana bu hayatta sık sık Memişciklere rastlanamaz ve onlara bağlanılamaz!! Mektuplarımın seni sıkmadığını söyle bana. Bana iyi davran. Endişelerimi gider. Benim en iyi dostum, şu son günlerde tuvallerim. Onlarla epey meşgul oluyorum. Resim yapmak bana çok iyi geliyor ama hangi cesaretle projelerime devam edebileceğim acaba? Yakında 1 Ağustos olacak. Ne zaman dönmeyi düşünüyorsunuz? Safiye'ye benim yanımda oturup oturamayacağımı sormuşsun bile! Bu benim çok hoşuma giderdi. Benim öteki mektuplarımı da almış olmalısın. Desen kağıdını nasıl buluyorsun? Bayan Wilson'dan paketini almaya gittin mi? Cuma günü Lhote, atölyede düzeltmeler yaptı. Benim tuvalime pek ilgi göstermedi. Başka öğrencilerin önemsiz işlerinin üzerinde epey vakit harcadı. Sırf beni deli etmek için, benim resmime hiç yüz vermedi. Geçen gün Matmazel "Brie" çok dertliydi. On beş gündür "Cassou" çok hastaymış. Bir telgraf gelmiş. Çok üzülmüş. Romanya'dan da, Paris'e döndüm döneli hiç haber yok. Para yönünden durumum berbat... Yine Lucienne'den borç istemiştim. Paris'e ikinci gelişinde, söz vermişti... Fakat tamamıyle aklından çıkmış. Bir mektuba pul alabilecek param bile kalmadıydı... İnşallah bir an önce gelir şu havale. Parasızlık canıma tak etti. Dieppe'i hatırlıyor musun! Son pazar günü kaç paramızın kaldığını nasıl da oturup uzun uzun hesap ediyorduk!! Söyle bakayım bana! Parasızlıktan çektiğimiz sıkıntıları hatırlıyor musun?

Londra izlenimlerini, bana etraflıca anlat. Sen benim biricik Nonoş çocuğumdun, hatırla! Paris'in karmaşık hayatından da pek hoşlanmazdın... Çok meraklıyım, değil mi? Ama bana etraflı yazmaya söz vermiştin! Müzeler, öğleden sonra saat beşte kapanır. Akşama kadar dünyanın zamanı var. Nasıl vakit geçiriyorsun? Bana o ilginç krokilerinden yollasana... Aslında hep aynı şeyleri tekrarlıyorum, değil mi? Üçünüz birlikte her halde iyi vakit geçiriyorsunuzdur! Sotty Londra'da daha ne kadar kalacak? Kim bilir, orada ne kadar ilginç güzelliklerle karşılaşıyorsunuzdur! Ah! Keşke ben de sizlerle beraber olabilseydim. Orada, kaç

paraya yaşanılabileceğini bana bildirmeye söz vermiştin. Londra'ya gelmemi çok istiyorsun demek... Peki hangi yoldan İstanbul'a dönmeyi planlıyorsunuz? Ah! Paris'ten geçseniz ne kadar güzel olurdu. Eğer Fransa'nın herhangi bir limanına gelirsen, ne yapar eder, seni bulur, Marsilya'ya bile gelirdim.

Son üç "France-Soir" gazetesini senin için sakladım. Bugün de onları yollayacağım. Eline geçerler umarım. Ne olur, bir kerecik olsun sözlerime güven. Son zamanlar olaylar hep istemediğim şekilde gelişti. Sen de "sözünde durmuyorsun" diye benimle dalga geçtin ama, inan bana haksızsın.

Memişcik. Şimdi de sana güzel, temiz çizgili desenler aramaya gideceğim. Her zaman alış veriş yaptığımız dükkan kapalı. En kısa zamanda "Seine" nehri kıyısında satış yapan yerlere bakacağım. "Sotty" senin resimlerinle desenlerini nasıl buldu? Ne dedi? Hepsini bana anlat. Hangi galerileri gezebildiniz şu son günlerde? Kim bilir ne şaheserler görmüşsünüzdür?

Geçen günü Lhote, senin belgeni bana verecekti. Yazmayı unutmuş. Çok üzüldüm. Bana "Eve uğra da vereyim" dedi, "yoksa kapıcıma bırakırım" Pek inanmadım ama yine de gideceğim. Eğer bırakmaz ise, biraz geç bile olsa mutlaka belgene kavuşacaksın. Herhalde Lhote Miramare'a gidiyor. Herkes ya deniz kenarına ya da dağlara kaçıyor. Biz de tatile çıktıydık değil mi? Ne yazık ki çok kısa bir süre dinlenebildik.

Bu gece seni rüyamda gördüm. Her zamanki gibi hoşça vakit geçirdik... Sabahleyin güzel rüyalar sona erdi. Son üç resmimi şaselerinden sökeceğim. Şaseleri satıp, bu mektubu yollayacak pul parasını denkleştireceğim. Senden para isteyebilirdim. Ama ayın birinde param gelir sanıyorum. Eve, çok sinirlendiğimi yazdım. Herkese borçlanmaktan bıktığımı, bunun da beni çok rahatsız ettiğini bildirdim.

Dergideki makaleye ne dersin? Ben çok kötü buldum. O beş sayıyı gerisin geri yollamayı düşündüm. Böyle bir yazının bana ne faydası olacak ki? Bir de başvuruma bir cevap vermeden 35 franklık faturaları da hemen geliverdi. Sen bu konuda ne karar vereceksin? Herhalde sen de devam etmeyeceksin! Hiçbir şey yapamazlar. Hiç de namuslu sayılmazlar. Her halükârda, ne yapacağına ancak sen karar verebilirsin.

Hatırlıyor musun, bir İtalyan bize "François Villon" derne-

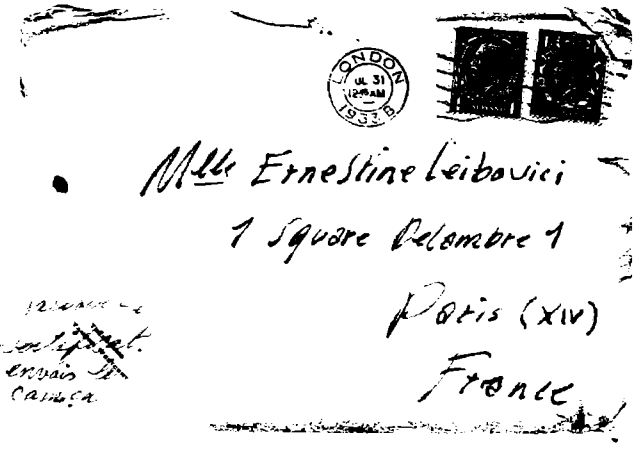
ğinden söz etmişti... Çok ucuza karnımızı doyurmuştuk. Dün şöyle bir dolaşayım, dedim. Beni kabul etmediler. Oraya üye olmak lazım, formlar doldurulmalıymış. Her şeyleri çok güzelmiş. Yukarıda bir okuma salonu, bir piyano ve bir de ping-pong masası varmış. Yazık! Keşke seninle oraya gidebilseydik. Her çeşit şamatayla dolup taşıyormuş. Beni kabul edeceklerine pek inanmıyorum. Montparnasse takımından olmayanları kolay kolay oraya kabul etmezler. Aslında benim oraya yapayalnız gitmem de hiç hoş olmaz. Herkesin bir dostu var. Kaba kaba laf atmalara hiç tahammül edemem.

Şimdi, haberlerini dört gözle bekliyorum. Mektuplarını, kartpostallarına tercih ederim. Ama hem mektup, hem kartpostal gelirse daha da iyi olur tabii... Memiş! Bu Allahın belası müze ziyaretleri ne zaman bitecek? Sakın şu müzeleri bitirmeden, çabuk yaz bana. Beni bu kadar zaman habersiz bırakman çılgınlık. Memişcik... Senin Küçücüğün, bir Şeker Çocuk olacağına bir Aslan olsun istemezdin, değil mi?

Öylese, ona biraz daha fazla zaman ayır ve onu unutma... Sinirlendiğim zaman sana değişik isimlerle hitap ederdim. Hiç, aldırmazdın. Ama "Memişcik" dedim mi yelkenlerin suya inerdi. Ben de o zaman sana bir öpücük verirdim, hatırladın mı?

Bana ne zaman desenler yollayacaksın? Sen yollayınca, ben de sana yollarım.

Ernestine

Londra'dan Paris'e

31 Temmuz 1933

Memişcik,

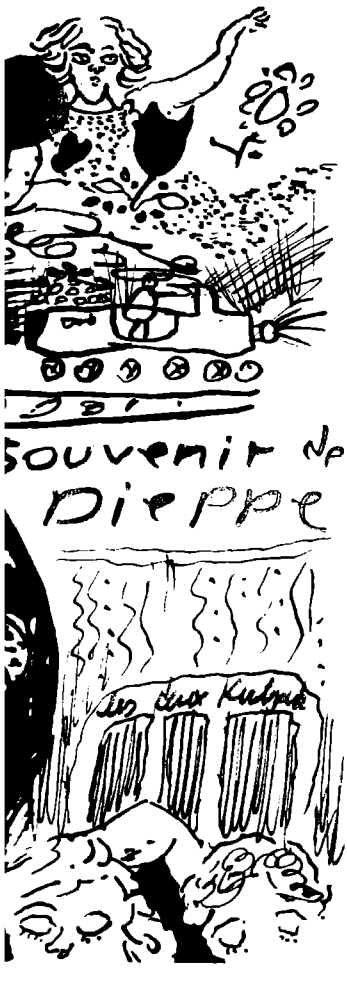
Her sabah mektuplarını alıyorum ve Nonoşuma hemen cevap veremiyorum diye, vicdan azabı çekiyorum. Sabahları saat dokuz buçukta kahvaltıya indiğimizde, aşağıdaki salona bakıyorum. Mektubun gelmiş oluyor. Sağda solda, ayak üstü okumaya çalışıyorum aceleyle... Ancak yalnız kalabildiğimde Memişimle baş başa kalabiliyorum. Kahvaltıdan sonra çıkıp, müzeleri ziyaret

séchait et puis 6 ça ne me plaisait pas
comme mouvements -

programımıza başlıyoruz. Sana geçen günü Londra'ya, Sotty'nin de geldiğini yazmıştım. Bizimle aynı otelde kalıyor. Daha da birkaç gün kalmayı düşünüyor. Londra'yı çok sevdi. Hele fiyakalı Ardamay otelinden de pek memnun kaldı... Geçen gün Sotty ile "Kaladonian Market" adlı bitpazarına gittik. Fiyatları 25 ile 40 Frank arasında değişen çok güzel porselenler vardı. Sotty, iki küçük çirkin porselen köpekçik aldı!!! Kentsoylu!

Geçen akşam, Rus balesine gittik. Duffy ile Matisse'in dekorlarını görürüm sanmıştım. Şansıma "Derain"le "Masson"un dekorları çıktı. Derain çok sevimliydi, Masson'nunkilerde iş yok-

tu... Çok moderndiler! Zaten bu dekorların önünde yapılan danslarda da iş yoktu. Bana "La Paix" danslarını hatırlattı. Dayanılmaz derecede sevimsizdi? Derain'nin dekorlarının önünde yapılan danslarda giyilen giysiler de, dekorlar kadar alçak gönüllüydü. Aklımda, ileride belki bir şeyler çıkartabileceğim, bir sahne kaldı. Sanki, Utrillo'nun bir peyzajından kopartılmışçasına basit bir dekorun önündeki figüranlar, mat beyaz elbiseler giyiyorlardı. Ortadaki balerin ise yine beyaz bir elbise giyiyordu. Ama çok acayip bir beyaz elbise... Bu acayip beyazlığı sana belki "Naftalin Beyazı" diye tanımlayabilirim... Nasıl anlatayım? Hani Matisse'in bazı resimlerinde onun saşmaz zevkini yansıtan, "içinde bir garip müzik bulunan", parlak renkler vardır ya, işte öyle bir beyaz!

Adı "Tate Galerisi" olan bir müzede müthiş bir Gauguin ile birkaç Van Gogh ve iki de küçük Matisse gördüm. Aklımda Gaugin'nin yatan çıplağıyla, Van Gogh'un sarı iskemlesi kaldı. Matisse'ler de güzeldi ama çarpıcı değillerdi.

Nonoşum. Sana, yine benim çok hoşuma giden bir minyatür yolluyorum. İçinde bir minyatür de olan küçük kırmızı kitapçık inşallah eline geçmiştir. Memişcik. Bana, "Gelmemi istiyor musun acaba?" diye, niçin böyle enayi bir soruyu soruyorsun? Eğer, sen işlerini yoluna sokabiliyorsan ben niye gelmeni istemeyeyim? Fakat bende bazı tatsız haberler var. Dün, ağabeyim talebe müfettişliğinden garip bir mektup aldı. Sayın müfettiş, ağabeyime, raporunu hazırlayıp hazırlamadığını soruyor ve kendisine yol parasının yollandığını bildiriyordu! Eğer parayı bu ay alırsa, önümüzdeki ay eline hiçbir şey geçmeyecek demektir. Mektuptan bu anlam çıkıyor. Halbuki o, önümüzdeki ayın başında maaşını alabileceğini sanıyordu. Sonra da, sürenin sonunda bir de yol parası geleceğini umuyordu. Herhalde bir haf-

taya kadar her şey ortaya çıkar. Eğer önümüzdeki ayın sonuna kadar kalabilirsek ve eğer sen de işlerini yoluna koyabilirsen, gidiş geliş bilet almanın faydalarından da yararlanabilirsin! Yok canım, bizim otel o kadar pahalı değil aslında... Haftada 180 frank... Hepsi bu kadar. Bir hafta süresince başka hiçbir şey düşünmezsin. Eh! 150 frank da bir cep harçlığı alırsın yanına. Haydi biraz da baskılara kitaplara para harcasan?... Kısacası, yolculukla beraber bu iş sana 600 franga patlayacakmış gibi görünüyor! Ne dersin?

Otel parasına banyo parası dahil. Aman ne güzel... Her allahın günü yıkanıyorum. Biraz daha az çirkin olmamı sağlıyor. Herhalde meşhur baş ağrılarıma da iyi geliyordur. Ah! Nonoşum. Nihayet dün Londra'da ilk baş ağrısıyla da tanıştım. Allah beni bir ikincisinden korusun. Memişcik... Daha henüz Londra'da pek bir şey çalışmadım. Günlerimin nasıl geçtiğini sana yazmıştım. Müzeler, bütün zamanımı alıyorlar. Dün, Sotty ile ikinci kez "National Gallery"e gittik. Çok tanınmış iki "El Greco" var orada. Bir sürü de "Primitif" var. Çok güzel bir şeylerle karşılaşınca Memişciğim, seninle, usul usul konuşuyor ve sana "Güzel Hava" şarkısını mırıldanıyorum. Her zaman yanımdaki Sotty beni duyuyor!! Buçiş! Allahtan senin adını duyamıyor! Senin Bayan Wilson'nun kapıcısından, ancak yarın gidip paketimi alacağım. Bana dudaklarını ver ve bana on kere tekrarla:..... "Memişcik de Memişcik".

Sertifikayı tasdik ettirmem şart değil. Bana onu olduğu gibi yolla...

B.Rahmi

Memişcik!.. Yine bit pazarına gittik. Müthiş bir Türk kilimi buldum; 40 franga. Gümrüklerde takılmayacağını bilsem, onu sana alırdım. Ancak, eline geçmesinin imkânsız olacağını söylediler.

LONDRA'DAN PARİS'E*

31 Temmuz 1933

Nonoşcuk,

İşte bize birçok şey öğretebilecek bir örnek. Bizim Matisse de bunlardan çok şey öğrenmiş... Eğer sana yolladığım kırmızı kaplı küçük kitap eline geçtiyse, onun içerisinde de temiz çizgiler bulacaksın. Çok çok alçak gönüllü. İşte, ben burada kafama böyle basit çizgiler kazıyorum. Aslan Bucişim. Sen de temiz çizgilere ulaş ve alçak gönüllü ol.

B.Rahmi

* *31 Temmuz 1933 tarihli mektubun içerisinden çıkan "British Museum" C 121 kodlu kartpostal. İran: 16'ncı asır sonu 17. asır başı "Çiçekli Ağaç Altında Kitap Okuyan Genç," kartpostalı.*

2 Ağustos 1933

Aslan Buciş,

Bu sabah mektubunu ve güzel krokilerini aldım. İddiasız ve basit çizgilerini görünce "Aferin Bucişime" dedim, "yararsız ne varsa kaldırmış, atmış." Şimdiye kadar bana yolladığın en iyi işlerdi. Ben de sana ödül olarak, bir şeker Kranach'cık yolluyorum.

Memişcik... Biz ayın 25'ine kadar buradayız. Türkiye'ye hangi yoldan döneceğimize henüz bir karar veremedik. Aslan Buciş, işlerini ayarlarsan seni, Londra'daki son haftamızda bekliyorum. Buradaki son haftamızı birlikte geçiririz... Bizimle aynı otelde, kalırsın. Bizim otel biraz pahalı, ama bir haftalık fazla tutmaz. Güzel güzel ping-pong oynarız. Ben sana öğretirim bu oyunu. Niçin son haftadan söz ettiğime gelince: İlkin, belki de Fransa üzerinden döneriz Türkiye'ye. Fransa'ya kadar beraber yolculuk ederdik! Demek istiyorum ki Londra'daki zamanımızın sonunda gelirsen, Londra'dan beraber ayrılırız. Sotty yarın dönüyor. Sana onunla büyük bir minyatür yollamak istiyordum. Ama birçok çeşidi var. Gelsen, kendin seçerdin. Üçüncü kez "National Gallery"ye gittik. Greco'ları ve Kranach'ları gördük. Buciş, benim paket, henüz elime geçmedi. Dün, kendi başıma harekete geçmeye karar verdim. Ama daha istasyonda kayboldum. Yarın ağabeyimle tekrar gideceğiz. Çok ürkütücü bir durum; iki kelime bile bir araya getiremiyorum. Kendimi kurtarabilecek iki laf bile edemiyorum. Tamamen Çince olan bir dili, anlamaya imkân ihtimal yok!!

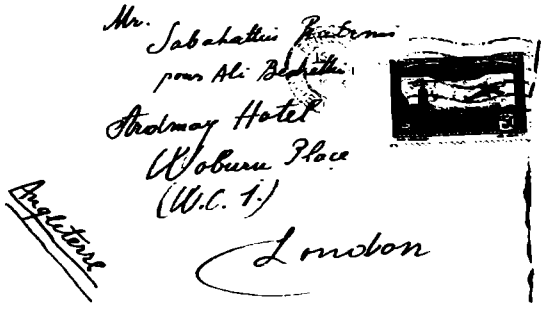
Buciş! Sana yüzüm kızarmadan, şu ana kadar hiçbir şey çalışamadığımı söylemeliyim. Otele dönünce ne yaptığımı soruyorsun bana? Döner dönmez önce bir banyo yapıyorum. Genellikle, müthiş yorgun oluyorum. O rahat koltuklara kuruluyoruz. Başı sonu belli olmayan çılgın karalamalar yapıyorum bazan. Bazen de ağabeyimle ping-pong oynuyorum. O, bu oyunu çok iyi öğrenmiş. Onun yanında çok acemi kalıyorum: Paris-Soir'ları, bir de Türk gazetelerini okuyorum. Bazen gezintilere çıkıyoruz. Sotty meydanlara bayılıyor. Londra'da da bir sürü meydan var. Adım başı durup, İngiliz mimarisi üzerine tartışıyoruz. Sotty, özel

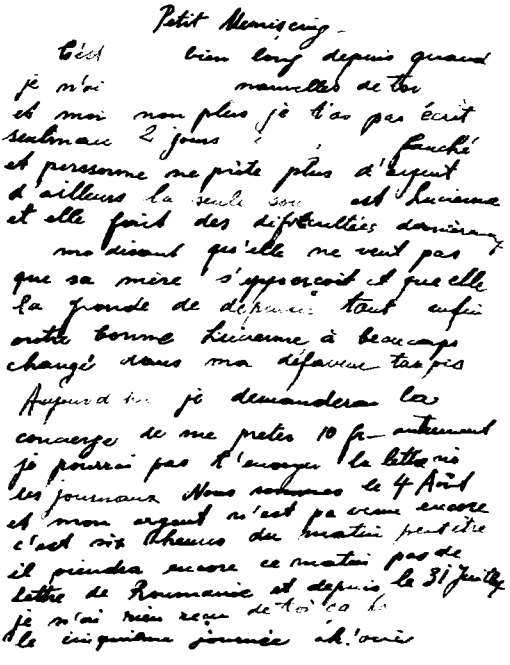
Londra detaylarını didiklemekten büyük bir zevk alıyor. Çünkü buraya gelmezden önce, incik cincik detaylar veren koca bir kitap okumuş, notlar almış Londra hakkında. İkide bir de benim zavallı ağabeyime içinden çıkılmasına imkân olmayan karmakarışık sorular soruyor. Ağabeyim ne bilsin bunları? İngilizler bile cevaplarken, kan ter içersinde kalıyorlar! Bu mektupta sana bir 10 frankçık yolluyorum. Sotty, benden borç aldıydı uzun süre önce. Parasızlıktan şikayet ediyorsun? Niçin bana açıkça söylemedin? Sana birkaç şilin bile olsa, az bir para yollayabileceğimi, söylemiştim değil mi? Her neyse. İnşallah, paran eline geçmiştir. Gramofon ve kemanla ne yapacaksın? İnşallah onlardan da kurtulmanın bir yolunu bulursun! Eğer ikisini Mont-Pieté'de 100 franga satabilirsen, şahane olurdu. Kim bilir belki de daha fazla para ederler. Bucişkam, Lhote benim sertifikayı verdi mi, vermedi mi, pek anlayamadım. Bu sertifika yardımıyla Türkiye'de, " Burslu Devlet Talebesi" olabilmek için üçüncü kere şansımı deneyecektim.

İşte böyle, Şeker Buciş. Şimdi gidip, bir güzel yıkanmam gerekiyor. Bugün testi gibi terledim. Cehennemî bir sıcak vardı. Dün bir film satın aldık. Yakında, benden fotoğraflar da alacaksın. Kulaklarından, saçlarından, o kocaman cömert gözlerinden ve küçücük, o hasis burundan öperim.

Senin Bucişin!!!

B. Rahmi

PARİS'TEN LONDRA'YA

4 Ağustos 1933

Küçük Memişcik...

Senden haber almayalı epey zaman oldu. Bundan sana yazamadım. İki gündür, çok parasızım. Kimse artık borç para vermek istemiyor. Son zamanlar, tek ümit "Lucienne"di. O bile kendisinden borç para aldığımı, annesinin duymasını istemiyor. Annesi, bütün harçlığını çarçur ediyor diye, kendisini azarlıyormuş. Lucienne hanımın benim hakkındaki düşünceleri ne kadar da değişmiş değil

mi? Her neyse! Bugün kapıcıdan bana 20 frank borç vermesini isteyeceğim. Yoksa, benden istediğin gazeteleri ve mektubu sana yollayabilecek param kalmadı... Bugün Ağustosun dördü. Benim param hâlâ elime geçmedi. Sabahın saat altısı. Belki de bu sabah param gelir. Romanya'dan da hiç haber yok. 31 Temmuz'dan beri, senden de mektup yok. Koca bir beş gün ediyor. Halbuki seninle konuşma ihtiyacımdan sana söz etmiştim. Seninle, baş baş kalınca, moralim düzeliyor. Memişcik. Belki de bugünlerin birinde Türkiye'ye dönersiniz? Olanbitenden beni haberdar edersin umarım. Türkiye'deki adresin, yani oturduğunuz yerin adresi bile bende yok! Sotty gitti bile. Sen de, çok meşgul olmalısın. Siz de giderseniz aman ne hoş olur! Acaba Fransa'dan geçer misiniz? Acaba, seni bir daha görebilecek miyim? Acaba bu sorunlar nasıl çözülecek?

Bu akşam, senden bir mektup alacağımı umuyorum. Eğer gelmezse, hapı yuttum. Gecem berbat olacak. Yok! Yok! İnşallah mektubun gelir. Herhalde Türkiye'den bana sık sık yazarsın. Müzeler, senin bu kadar fazla vaktini almazlar. Sen de, Nonoşunla daha fazla ilgilenirsin!

Bayan Wilson'dan paketini aldın mı? Evet, sözümü tuttum. Lhote, bir hayli uzun süren çabalar sonucu artık beni reddedemeyecek bir duruma geldi. "Peki, ne yazalım?" diye sordu. "Yazabileceğinizin en iyisini yazın" dedim. Ama onu sana yollamadan önce, biraz daha saklamak istiyorum. Biliyorum. Onu ellerine alıp okşayacaksın ve canın gibi muhafaza edeceksin.

Evet, Memişciğim. Aşağı yukarı iki haftadır Paris'teyim. Senden, gele gele iki mektupçuk geldi... "Benim Nonoşçuk, beni eskisi kadar sevmiyor mu acaba?" diye düşünüyorum. Bu da beni kahrediyor. Kafamdan kötü düşünceleri kovuyorum. "Herhalde, mektup yazacak vakti bulamıyor?" diye kendimi avutuyorum. Halbuki bana bir gün yazıp, öteki gün okuyacağını söylemiştin, değil mi? Bana yazmaman, sana da azap veriyordur, öyle sanıyorum. Seninle mektuplaşmak, seninle konuşmak öylesine güzel ve kolay ki, tarif edemem. İnan bana, zamanın en güzel geçen dönemleri oluyorlar. Haftada bana üç dört mektup yazabilsen ne güzel olurdu! Tabii senin bir sürü işin vardır. Bu kadar boş zamanın olamaz, biliyorum. Ama, benim çok boş zamanım var. Dolayısıyla hep seninle beraber olabiliyorum.

Çok beklediğim mektubun, nihayet geldi. Derhal sihirli etki-

sini gösterdi. Tamamen değiştim. Yepyeni bir insan oldum. İki saat önce sana yazdıklarıma pişmanım. Mektubunu beklerken, gözlerim ağlamaktan kan çanağına dönmüştü. Okurken bile ağladım... Allahım! Ne kadar bekledim bu mektubu. Sabrımın sonlarına gelmiştim ki mektubun elime geçti. Bana ne kadar ilginç konulardan bahsediyorsun benim küçücük Nonoşum. Londra'ya gelip, benim Nonoşumun, bunca zamandır yaşadığı yerleri göreceğim. Hatta bana mektup yazdığı koltuğa bile oturacağım. Mektubunu şu ana kadar tam iki kez okudum. Okudukça, okuyasım geliyor. Bana, sanki çok kısaymış gibi geldi... Kendime geldim. Kapıcıdan bu sabah yine borç para isteyecektim. Beni kurtardın parasızlıktan. İnşallah, yarın param gelir de borç almaya gerek kalmaz. Param elime geçer geçmez, pasaportumu hazırlatacağım. Lisa'dan "Juan les Pins"den bir mektup geldi. Talebe vizesi almış. Nasıl da becermiş bilmek isterdim doğrusu! O zaman pasaport masrafları yarıya düşüyormuş.İşlerimi, en iyi şekilde ayarlamaya çalışıyorum. Seni bir an önce görmeye can atıyorum. Gelip seni görmeyi becerirsem, yirmi sene fazla yaşarım.*

Memiş, kemanla gramofon hâlâ burada duruyor. Bugün, Mont Pieté'ye gitmek istedim ama kağıtlarım tamam olmadığı için, karar veremiyorum. Paramın gelmesini bekliyorum. Param gelir gelmez yarısını, Emniyet Yabancılar Dairesi'ne ödeyeceğim. Kağıtlarımı tamamlayarak gönül rahatlığıyla seyahat edebileceğim. Her halükârda bu ıvır zıvırı sattığımda elime para geçecek. Hayatımın zor dönemlerinden birini daha geride bıraktım herhalde. Sana yazsam mı, yazmasam mı, bir türlü karar veremedim. Babacığımın bir zamanlar bana armağan ettiği bir kolyeyi satmayı bile düşündüm bir ara... Biraz sonra da, böyle düşündüğüme pişman olup, kolyeyi satmaktan vazgeçtim. Tam bu sırada sokaktan geçmekte olan eskicinin sesini duydum. Dolaplarımda fazla yer tutan ve kullanmadığım elbiselerimi satmak amacıyla, eskiciye seslendim. Geldi. Ona bir sürü elbise gösterdim. Tanesine 20 kuruş verdi. Hiçbir şekilde kabul edilemeyecek bir fiyattı bu. Benimle alay eder gibi biçtiği bu fiyatla elbiseleri satacağıma yakarım daha iyi. Böyle düşünürken aklıma "çalışmak" geldi. "Haydi güzelim" dedim "Kolay olmayacak ama İngiltere için elinde daha

* *Garip bir önsezi. Annem sahiden de babamdan 12 sene fazla yaşadı. (M.H.E.)*

fazla para olabilir". İşte böyle. Pek iyi anlayamadım, ağabeyin yol parasını hazır etti mi? Yoksa hâlâ bekliyor musunuz? Memiş, bir kere daha söylüyorum: Bil ki senin Nonoş, senden haber alınca, tarifsiz mutlu oluyor. Durup dinlenmeden, her Allahın günü sana mektup yazmak istiyorum. Sana yazmadığım günler, bana dar geliyor. Dün akşam kendi kendime, bugün biraz yaramaz olmakla beraber, belki yarın daha da sevimli olabileceğimi, düşünmüştüm. Memiş, sarı elbiseli Matisse'den sana küçücük bir kopyacık yapacağım. Böylelikle, sen de bu güzel röprodüksiyonu görmüş olacaksın. Evet Memiş, param gelir gelmez pasaportumu hazırlattırıp, İngiltere vizesini alacağım. Aynaya bakıp, kendimi görünce, şaşırdım. Ağlayarak geçirdiğim günler, beni sarsmış... Bu nedenle, bugünden itibaren bana, yalvarırım, daha muntazam olarak mektup yaz. Senin Nonoşun ancak böylelikle çalışma huzurunu ve hayata kafa tutacak gücü bulabiliyor.

Kendimi, çok çok yalnız hissediyorum ve sadece senden gelen mektuplardan güç alıyorum.

Memişcik, güzel kartlar için teşekkür ederim. Hele o güzel martılı olanı, bana neler neler hatırlattı. Düşünürken bile yüzümün kızardığını hissettim. Kartlar için, tekrar teşekkürler. Pek yakında senin Nonoş, Nonoşuna, tüm zamanını nasıl geçirdiğini anlatabilecek, belki de tenis oynamasını bile öğrenebileceğim. Kendime, senin gözlerinle bakabilmeyi ve seninle, eskisi gibi beraber olmayı dilerim.

Senin Küçücüğün

7 Ağustos 1933

Memişcik,

Mektubunu dün akşam aldım. Havalara sıçradım. Birdenbire, gidişatım değişti. Sevinçten, bağırasım geldi. Her şey bana güzel göründü. Dün sana üzücü şeyler yazdığıma çok pişman oldum. Ah! Nonoşum. Londra'ya gelmeyi çok istiyorum, ama paramı bekliyorum. Gelir gelmez, pasaportumu yaptıracağım. Ondan sonra da en hızlı şekilde yanma geleceğim. Memişcik bu kez esaslı ekonomi yapıyorum. Param olacak dolayısıyla, borçlarım da azalıyor. Ama sizler oradaki kalışınızı biraz uzatamazsanız, yazık olacak. Herhalde bir hafta sonra, ne yapacağım belli olacak. Yalvarırım, sonuçtan derhal beni haberdar et...

Dün, Lucienne geldi ve bana 20 frank getirdi. Hemen sana yeni bir mektup yazmaya başladım. Sana, gazeteleri ne kadar yollamak istemiştim. Para yokluğundan yollayamamıştım. Bir de tatsız tuzsuz mektup atmıştım. O kadar üzülmüştüm ki, hasta olacağım sandım.

Dün öğleden sonra, bir küçük Rus kızı modelim geldi. Çok tatlı bir kızdı. Ona, önceden haber bırakmıştım. Yarından sonra, saat 3'ten 6'ya kadar poz verecek. Bir sürü poz denedik. Aşağı yukarı iki saat poz verdi. Çok yalnız ve dertli olduğumu anlayınca, beni neşelendirmek için, bir sürü hikâye anlattı.

Dün akşam çok neşeliydim. Mektubunu dört kez okudum. Yatmazdan önce de bir kez daha okudum. Ertesi sabah uyandığımda yanı başımda bulayım diye, yatağıma iğneledim mektubunu. Nonoşum, o küçük beyazlı balerini gözümün önünde canlandırıyorum. Ona, kendimi o kadar yakın hissediyorum ki sanki kendi ailemdenmiş gibi ona ısındım. Sanki onu bir yerlerde görmüşüm gibi geliyordu bana... Bana, Barış Dansları'nı hatırlattı. Anlayamıyorum, çok küçük ve çirkinmiş hissini verdi bana. Acaba, modern dansta bizim bilmediğimiz bir tarz mı? Bunları düşündürttü bana. Belki de, okullardaki bale derslerinde öğrendiklerimle, modern dansı karşılaştırmak acemiliğine kendimi kaptırmışımdır. Zaten, biliyorsun, baleden de fazla anlamam.

Ah! Senin küçük kırmızı kitabın harika. Ne müthiş bir çizgi

hakimiyet ve saflığı. Küçük kart da tam bir Matisse. Ama daha statik. Bu da çok hoş. Hakim olan renk portakal sarısı, okr! Başka hiçbir şey eklemeden, hassas çizgilerle, bu tonalitede bir desen buluyor. Tabii, bu da esaslı bir şekilde kendini hissettiriyor. Hatırlıyor musun bir gün "portique"de, Matisse'in bir resminden bir bölümü kopya etmiştik. Bu resmin solunda da, aynı ağırlık vardı. Ressamını, tuvalinin aynı nüansının üzerine resmetmişti. Kişinin de, bir hayli renkli olmasından hiç korkmamıştı. Bir de, koca yarım dairler şeklinde, uzunca saplı beyaz küçük çiçeklerle, oraya buraya serpiştirilen kısa çizgiler, bir de siyah ağaç, ve morla elde ettiği harika bir uyumsuzluk. Harika bir bütünleşme. Ne kadar basit. Ah! Bizim sevgili Matisse'imiz de ne kadar alçak gönüllü. Ah! Ne yapmalı? Nasıl etmeli? Çünkü insan, bir türlü bu kadarla yetinemiyor. İnsan, Matisse gibi yumuşakça "modle" etmek istiyor. Fakat, bir hayatiyet titreşimi eklemek o kadar belalı bir iş ki!!!

Dün, kendi kendime niçin Matisse'in resimlerini "öğleden sonra çalışması", "sabah çalışması" diye adlandırdığını düşündüm! Şüphesiz aynı odaya gelen ışığın yoğunluğunun veya ışık azalmasından ortaya çıkan gölgeleri düşünerek resimleri böyle adlandırmıştır. Işık azlığı ve çokluğunun odanın içersindekileri nasıl etkilediğini incelemiş. Bakıyoruz sarı elbiseli kadın hep aynı. Ama, bazı köşeleri biraz aydınlatarak, ama her tarafı karartmayarak, müthiş bir derinlik elde edebilmiş... varmak istediği sonuca ulaşmış. Ben de böyle sessiz bir renkle çalışabilmeyi arzu ederdim. Ah! Akıllı olmak! Siyahları nerede kullanabilmeyi iyi bilmek ve tutumlu olmak. Çünkü, siyahları her yerde kullandınız mı, asıl elde etmek istediğiniz sahici koyu lekeyi elde edemiyorsunuz. O sahici koyu lekede karar verip, onu tek başına bırakırken aslında onun her taraftan fark edilmesini sağlarken, onu yalnız başına bırakırken, öteki siyahlıkları, sarı elbisenin altındaki maviler ve yeşillerle değiştirerek, saçların kenarına bir geçiş sağlanıyor. Öteki yanda, sağ tarafta, dipte kirli sarıları kompozisyona katarak, elbisenin sarısına daha koyu tonda bir geçiş sağlıyor. Beyaz leke ise kaybolan değerleri içinde bulabildiğimiz elbisenin sarısı, notaların beyazlığı gibi bir üçgeni geçekleştiriyor. Ah! Evet! Boyalı kolla, elbisenin eğimi arasındaki ilginç boşluğun da şu anda farkına varıyorum! Çok heyecan verici bir form Memişcik. Cumartesi Aka-

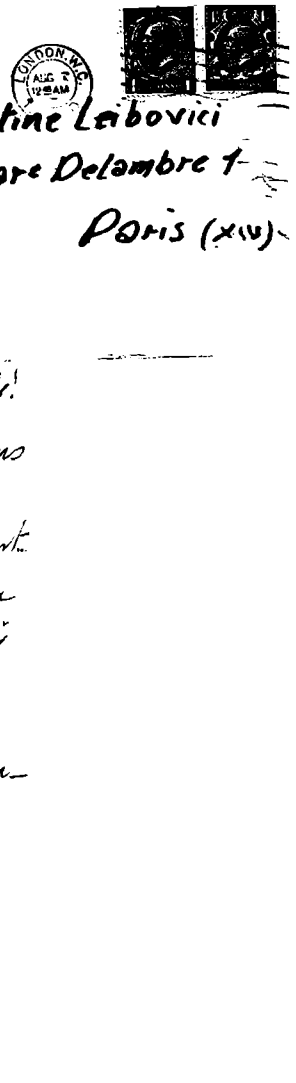
demisi'nde çizdiğim birkaç krokiyi sana yolluyorum. Sadece iki kişi vardı. Fırsat bu fırsat... bir sürü kroki çizdik. Bakalım, senin hoşuna gidecek mi? Fikrini almak istiyorum. Sevdiğimiz şarkıları sessizce mırıldanmana ve Gauguin'in, bayıldığımız çıplaklarını seyredebilmene inan çok sevindim. Ben de, seninle beraber onları seyredip "Ahh!! Ne şaheserler" diyebilmeyi isterdim, ve sonra Dieppe anıları, tren, vapur, plaj anıları, iki küçücüklerin maceraları!!! Bütün bunları düşünebilmek ne saadet! Ah! Evet. O, küçük, yaramaz tekneden çok korkmuştum. Trenden de pek hoşlanmadım ama... Gel gelelim benim Nonoşumun yanına yürüyerek varmam da çok uzun sürecek. Bu yüzden trene, daha çabuk kanım kaynayabilir!! Sabah 10'da hareket edeceğim ve saat altıda, senin yanında olacağım. Bütün bunlar, beni, sevinçten güldürüyor. Fiyat listesini, geçen gün hırsla bir yerlere atmıştım. Şimdi aradım, taradım. Bir türlü bulamadım.

Küçücüğüm. Baş ağrılarına çok üzüldüm. Keşke yanında olsaydım da acını seninle paylaşabilseydim. Belki de çok yoruyorsun kendini? Belki de adam akıllı beslenmiyorsun. Kendine ekmek al. Doyuncaya kadar ye. Karnını doyur Memişciğim. Dieppe'de yediğimiz peynir–ekmekleri hatırlıyor musun?

Memiş. Bugünkü "Paris-Soir" gazetesinde senin çok sevdiğin bir Matisse vardı. Bizim dükkan, eylül başına kadar kapalı olduğu için, benim dergilerimden birinden kestim. Lhote, belgeyi hâlâ hazırlamamış. Beni de yokuşa sürdü, ve doğrusu pek kabaydı. Ama sen hiç merak etme. Ben o kâğıdı onda komam, alırım. Sana şeref sözü, için rahat etsin.

Memişciğim en yakın postaneden, bu mektubu atacağım. Memişciğimle bir an evvel görüşmek üzere diye on kere, yüz kere tekrarlayacağım. Ben, istediğini de sana getireceğim. Küçücüğüm. Şu paketi alıp almadığını bana yaz.

Ernestine

LONDRA'DAN PARİS'E

7 Ağustos 1933

Memişcik,

Tıka basa dolu o mektubu alabildiğine çok sevindim. Yolladıktan sonra, beni vay vaylar aldıydı... "Ah. Ben ne yaptım öyle! Ne kadar da aptalım! O kadar ağır bir mektup kazasız belâsız yerine varır mı hiç" diye hayıflandım.

Demek şu senin meşhur paran daha eline geçmedi. Eğer bu mektup eline geçtiğinde, hâlâ paran eline geçmediyse, derhal bana bildir. Sana bir Sterlingçik koyup yollayayım bir mektubun içine. Sana daha önce de söylediğim gibi, ağabeyim bursunun son ödemesiyle, dönüş yol parasını aldı. Ağabeyim, bir an önce dönmeyi planlıyor. Fakat, "İngiliz Okullarında Fransızca Eğitimi" konulu bir rapor hazırlaması gerekiyor... Bu sorumluluk onun çok vaktini almayacak ama raporunu ne zaman bitirebileceğimi bilemem, tabii! Herhalde, bu ayın 25'inden önce bitiremez bu işi. Dün de babamdan bir mektup aldık. Bana yine para yollamış. Aileye, kız kardeşlerime türlü çeşitli hediyeler getirmeme, şiddetle karşı çıkıyor vs.vs... Türk gümrüğünün çok sıkı olduğunu yazıyor. Neredeyse hiçbir şeye izin vermiyorlarmış. İçeri girmesine izin verilmeyen eşyaları getirenlerin de başlarına bir sürü tatsız iş açılıyormuş! Gelirken, doğru dürüst giyinip gelmemizi istiyor. Neyse. Eğer paramız yeterli olursa, Berlin'den geçerek, birkaç gün de orada kalmayı düşünüyoruz. Artık kardeşim ve ben karar verdik... Babamdan, hiç başka para istemeyeceğiz. Babam, bugüne kadar bize yeterince yardımcı oldu. Zaten, kim bilir ne kadar zorlanarak, şimdiye kadar bize kol kanat gerdi! Her neyse!..

Aslan Bucişim. Bana bu sertifikayı alabildiğin için, sana çok teşekkür ederim. İnşallah işime yarar. Bana çok iyi bir sertifika yollamış. Çok şımartmış beni!!! Dün, Sotty döndü. Bir tek kelime İngilizce öğrenemedi! Benim durumum da, onunkinden parlak değil aslında. Hiçbir şey anlamıyorum. Sadece: "Tenk-yu / Verigut / Ayem– sori demeyi biliyorum. Bu en son yazdığım, en çok kullanılanı."Üzgünüm" demekmiş. Bu insanlar çok nazik! Her adımda "çok üzgünler". Yolda giderken birisine, bir şey sormaya gör. Sana, sanki kendi evleriymiş gibi, canı gönülden tarif ediyorlar. Ama eğer sorduğun yeri bilemiyorlarsa "çok üzgünler!"

Sokaklardaki temizlik, insanın dikkatini çekiyor. Bu ülke insanları da, inanılamayacak kadar temiz. Ağabeyimin dediği gibi, "Dilenciler bile, sinek kaydı tıraşlı." Doğru, insanlar çok temizler, ama çok sevimli değiller. Erkeklerin "Çinli" dişleri var. İşte, bu Çinli dişlerin arasından, tamamen Çince kelimeler çıkıyor! Bugün, pek dışarıya çıkmadım. Canımın istediği gibi krokiler çizerek, çok eğlendim. Otelde küçük çocuklar vardı. Kıyameti kopar-

TELEPHONE:
TERMINUS 2301-2-3-4
ARDM
PLACE
LONDON. W.C.1
TELEGRAMS
YAMDRA WESTCENT

TELEPHONE:
TERMINUS 5201-2-3-4
TELEGRAMS
YAMDRA WESTCENT.

5 (6)

tout ce dessins que je fai a

j'ai soulu

a Banhamm

tranquillement

mai tout d'un

a changi d'id

parti !.

si cette pare

je ne ferai m

un petit aquar

Londre.. il y a

Square ici . a sa

parc qui sont reserve exclu

eux maisons qui l'entour.. a

n'a droit d'y rentrer... il

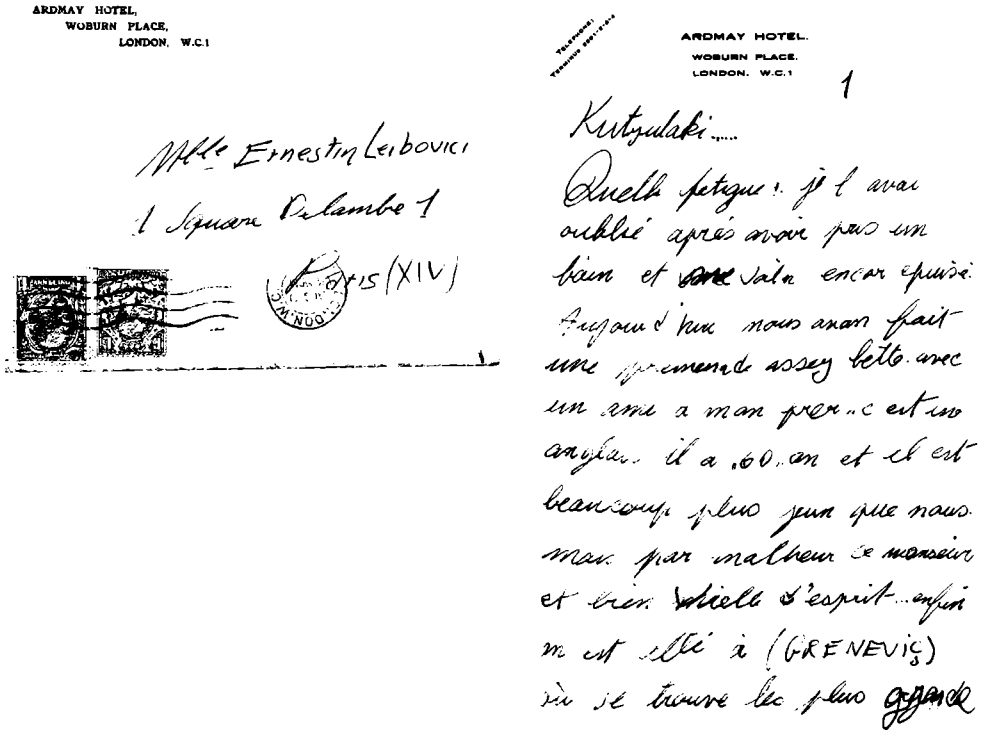
dernie maisan. qui donne a c

tıp çok gürültü yapıyorlardı. Kimse de, çocuklara ağzını açıp bir şey söylemiyordu. Bugün kızlar, benim yaptığım işe ilgi gösterdiler ve gelip bana poz verdiler. Fakat içlerinden birisi çok şımarıktı. Bizim Marcelle Paumier gibi; doğru dürüst poz vermiyordu. Üstüne üstlük, iyi poz veren kız arkadaşını da rahatsız ediyordu. İçimden geldiği gibi çalışıp, bir şeyler çiziktirdim. Çizdiklerimi onlara vermeyi hiç istemiyordum. Gittiler, ağabeyime müthiş ısrar ettiler. Neyse sonunda vermeye mecbur oldum krokileri. Eğer yine poz verirlerse, sana da yollarım. Sana mektuplarımın birisinde bahsettiğim İngilizden, bir hayli kroki çizdim. Fakat garip şey! O da, ondan çalıştığım, bütün desenlere talip olmaz mı!! Şimdi sana şuradan güzel güzel kitabını okuyan adamı çiziyordum. Adam birden fikir değiştirdi. Kalktı, gitti! Eğer benim bu tembelliğim devam ederse, Londra'da küçücük bir Akvarel bile çalışamayacağım. Burada çok güzel "Square" denilen ufacık parkçıklar var. Bu parkçıklar, sadece etraflarını çeviren evlere ayrılmış. Her yolu düşen oralara giremiyor. O parka bakan evlerin birinde oturmak için bahçe anahtarının da elinde olması lâzım, parktan yararlanabilmek için. Maalesef bizim otelin ne böyle bir parkı ne de anahtar var! Sotty, bu bahçeciklerin birinden, bir peyzaj çalışması için bana çok ısrar ettiydi. Bir şey yapamadım. Ama ona sonradan yapıp yollayacağıma söz verdim!

Bir gün, ağabeyim vaktiyle Safiye'nin kaldığı Hastings'e gitmeyi ve beni de götürmeyi düşünüyor. Bu arada ben, Safiye'ye, bana söylediklerini yazmıştım. O da seninle aynı yerde oturmayı çok istiyormuş. Sana, hemen bunu yazmamı istedi. Fakat Safiye'nin Paris'e ne zaman döneceği hiç belli değil. Eğer sen buraya gelebilirsen, beraber dönersiniz. Memişcik... Burada en çok hoşuma giden şey, canım ne zaman isterse banyo yapabilme imkânı. Böyle düzenli yıkanabilme kolaylığını, uzun zamandır unutmuştum. Buciş! Buciş! Bulvar Jourdan 30 numaradaki duşu hatırlıyor musun? Bir balık gibi, ellerimden, parmaklarımdan kurtuluyordun!

Hatırladın mı?

B. Rahmi

LONDRA'DAN PARİS'E

10 Ağustos 1933

Küçücüğüm,

Ne yorgunluk! Bir banyo alınca yorgunluğumu unuturum sanmıştım. Yine halsiz kaldım. Bugün tatsız tuzsuz bir gezinti yaptık, ağabeyimin bir arkadaşıyla. Adam, altmış yaşlarında vardı, ama kendisini bizlerden çok daha dinç hissediyordu. Fakat işin kötü tarafı adamın ruhu yaşlanmıştı! Her neyse, birlikte "Greenwich"e gittik. Orada, en büyük gözetleme aletleri varmış. Sahiden de çok çapraşık bir saat vardı... Kilometrelerce yürüdük. Bütün bunlar, uçsuz bucaksız bir parkın içindeydi. Etrafta, kim bilir hangi İngiltere kralı tarafından dikilen ağaçlardan oluşan ormancıklar. Yani bu parklar, hem prensin doğumuna şahitlik ederlermiş...

Sabahın saat dokuzunda buradan ayrılmıştık. Akşamın saat beşinde ancak otelimize dönebildik. Ne enayi bir gün geçirdim

Comme je te reparlerai d'être
paresseuse. aujourd'hui en
plein tramway j'avais une
peur épouvantable de sommeil.
mes yeux se fermaient tout
seul..

anlatamam! Halbuki ben çok desen çizmek ve oturup uzun uzadıya mektup yazmak istiyordum.

Aslan Bucişkam... Sana yine o kadar uzun uzadıya yazamayacağım. Çünkü canım çok sıkılıyor. Herhalde çalışmadığım için ben böyleyim. Küçücüğümün gelmesi için şimdiden gün sayıyorum. Aslan Buciş. Çabuk gel. Londra sokaklarında şarkılar söyleyelim:

"Yakışıklı bir delikanlı"

Nasıl da sana, "Tembellik yapma" diye çıkışırdım, değil mi? Bugün tramvayda müthiş bir uyku bastırdı. Gözlerim, kendiliklerinden kapanıyordu.

Sana mektup yazarken, mektubu bıraktım. Sana bir "Dieppe Hatırası" çizdim. Bu konuyla seni daha

Ernestine, 1933

çok uzun zaman oyalayacağım. Ama sonunda galiba esaslı bir "Dieppe Hatırası" ortaya çıkacak!

Sana bütün bunları dün yazdım, yoldan dönünce... Fakat yazdıklarımı okuyunca, yazdıklarımın, çok uykulu olduklarını anladım. Sana yollayasım gelmedi. Bu sabah otele, şehirde karşılaştığımız bir vatandaşımız geldi. Miskin, insanı yoran bir kimseydi. Bayağı da yaşlıydı. Ben onları "yazacak mektubum var" diye salonda bıraktım kaçtım.

Yarın, bu beyle beraber Vahti'ye Safiye'yelere Hastings'e, gideceğiz. Bu bey de onları tanıyormuş. Erkenden gidip, akşama buraya döneceğiz. Eğer bu bey ortaya çıkmamış olsaydı, oraya gitmeyi, bir başka, daha dinç olduğum bir güne bırakmayı, seninle beraber olmayı tercih ederdim. Üzülme biz de yalnız başımıza, bir başka gün gideriz Hastings'e.

"Biz, ikimiz beraberken
Her şey daha iyi olacak, derken!"

Haydi, söyle bakayım bana? Ne zaman seni Victoria garında karşılayabileceğim? Hemen otelimize dönerdik... Ne yazık ki bir sürü bagajla gelmiyorsun! O zaman, bir taksiye binerdik. Bu Londra taksileri çok komik. Göreceksin. Sonra bir güzel banyo yapardın! Tertemiz olurdun. Sonra sana odamın gösterirdim. Hoşuna giderdi. Perdelerimizi de kapardık, değil mi Bucişim?..

Çünkü, bizi gözetleyen tam 777 çift göz var tam karşımızda... Doğru. Bizim Ardmay otelinin tam karşısında 777 odalı, "Royal" otel yer alıyor. Bir bu kadar da pencere ve perde ekle... Evet. Benim odamın mavi perdelerini kapayıp Berlin'e giderdik: Çuf. Çuf. Çuf.Çuf.Çuf.Çuf.Çuf.Çuf.Çuf... Berlin'e varmışız bile...

Memişcik. Doğrusunu söylemek gerekirse, henüz nereden döneceğimize karar veremedik. Ağabeyim, bir radyo satın almak istiyor. Eğer bu radyoyu alırsa en ucuz ulaşımı seçmemiz gerekebilir!

Görüyorsun ya, Buciş. Buraya kadar kendi mesleğim olan ressamlıktan hiç söz açmadım! Ne kadar utanç verici bir durum-

dur bu! Arada bir aklıma geliyor ressamlık! Ama pek ender! Bazen kendi kendime:

"Boş ver. Bu ay tatilde olduğunu düşün" diyorum. Bir tatil. Bir parça hoş bir tatil. Hem hoş, hem de boş. Hiçbir sorumluluğu olmayan bir tatil! Bu sayfayı nasıl olmuş da boş bırakmışım?

Mektuplarda boş kalan sayfalardan nefret ederim. Buciş, ikinci kez, az daha unutuyordum sana bir şey demeyi...

Mektuplarımı niye hep ağabeyimin adına yolluyorsun? Benim odam ayrı. Zarfa benim adımı yaz. Bana gelsin. Dün akşam, benim dosyamı karıştırırken... mavi pencereli Matisse'i buldum.

Seni, binlerce kere kucaklarım.

Seni bekleyen,

B. Rahmi

11 Ağustos 1933

Memişcik,

Perşembe akşamı. Senden hiçbir ses yok! Mektuptan yana, bayağı hasissin. Bunun nedenini havanın sıcaklığına mı yormalı, yoksa soğukluğuna mı? Evet, aslında ben de senin mektuplarını belki biraz fazla abartıyorum. Ama, ne yapayım? Benim de sinirlerim çok gergin. İki seferdir, sudan sebeplerle beni oyalıyorlar. İlk seferinde, fotoğrafın çok küçücük diye bir yenisini istediler. Bugün de başka bir neden buldular. Yarın yine gideceğim. Herhalde benim pasaport, 14 Ağustos Pazartesi'den önce hazır olamayacak. Bu arada, 15 Ağustos da "Ascension Bayramı"na rastladığı için, bayrama giriyor. O zaman da 16 veya 17 Ağustos'tan önce yola çıkamayacağım demektir. Yarın, neyin ne olacağını kesinlikle öğreneceğim ve derhal sana bildireceğim.

Dün "Mont de Piété"ye gittim, senin gramafonla... Kaç para teklif ettiklerini duyunca, gülmekten yerlere yatacaksın. O kadar üzüldüm ki sinirimden ağladım. Keşke yanımda birisi bana destek olsaydı. Tahmin bile edemezsin... 10 frank verdiler koca gramofona! Memiş, Raspail Bulvarı'nda bir sıraya oturdum. Hava çok sıcak ve boğucuydu. Çok yorulmuştum. Bu gramofonu şimdi ben ne yapayım? Yanıma alıp da Londra'ya mı getireyim? Yoksa akademi açılana kadar bekleyip sonra bir kere daha mı satmayı denesem? Bu gramofon bana yük olmaz ama karar senin. Belki de İstanbul'da ona ihtiyacın olur? Sana nasıl ulaşacağım? Çat kapı mı geleyim? Ya gelir de evde kimseyi bulamayıp, akşama kadar beklemeye mecbur olursam? 25 Ağustos'tan sonrasına kadar Londra'da kalmanızı isterdim. Benim işlerim biraz uzarsa da, böylelikle yine de beraber bir hafta geçirebilirdik.

Sadece düşünmek bile beni heyecandan titretiyor. Sana "Aslan Bucişim" diyebilmeyi, ne kadar isterdim. Gece geç vakitlere kadar seninle dolaşmaya, konuşmaya, oturup çalışmaya hasretim. Eskisi gibi, yorgun da düşmezdim. Kahve kahve dolaşıp "Bock" içer, baş başa müzik dinlerdik. Gece geç vakitlere kadar beraber olurduk! Seninle birlikte olmaya da çok ihtiyacım var! Bütün bu düşüncelerden ötürü ne bir iş yapabiliyorum, ne de uyuyabiliyo-

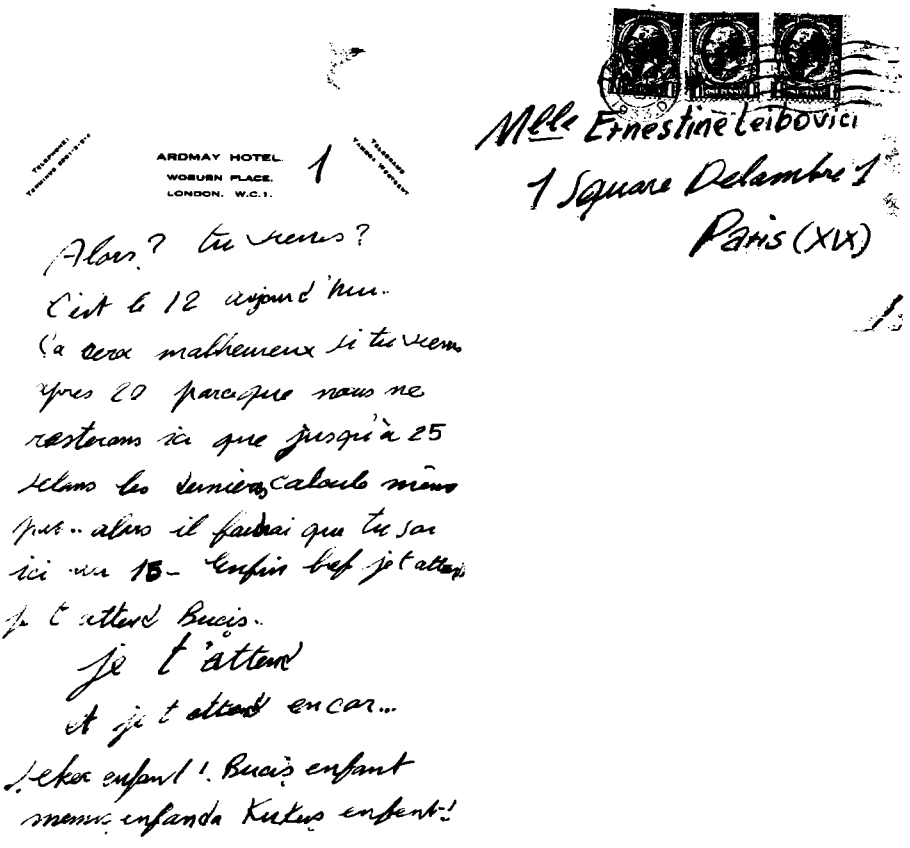
rum. Çok sabırsızım. Şimdiden kendimi, Londra'nın Victoria garında sanıyorum. Her şeyi, şatafatlı otelleri bile kafamda canlandırıyorum. Ama, asıl kafamda sen varsın. Çok sevdiğim, beyazlı sarılı pijaman sana yakıştı mı? Seni çok uysal bir hayvan gibi okşasın ve seni soğuklardan korusun. Nonoşum, canım Nonoşum. Sana çok mutlu olduğumu ve çok yakında beraber olabileceğimizi nasıl söyleyeyim, bilmem. Söylemek istediklerimi, istediğim gibi söyleyemiyorum. Hiç kabiliyetim yok. Dün gece, benim mektup kutumda mektup kağıdı ararken, senin Lyon'dan bana yolladığın mektupları buldum. İçimden müthiş bir okuma arzusu geçti. Eline geçen ilk mektubu aldım. Bana, Lyon'dan yazdığın son mektuplardan biriydi. Ağabeyinin bursunun henüz gelmediğini, dolayısıyla senin de gelemeyeceğinden bahisle çok yıkıldığını ve senin için dua etmemi istediğin bir mektuptu. Çok hüzünlenmiştim ve ağladım. Mektupta çok nadir ve çok kuvvetli bir koku vardı. "Ernestine"e çok güveniyor ve ona güveniyordu. Beaudelaire'in güzel mısralarını bana yolluyor ve seninle dalga geçmememi istiyordun. Allahım, ne müthiş bir mektuptu. Ne kadar kıymetli bir mücevherdi. Böyle bir mektuptan ölsem de ayrılamazdım. İçinden, bir insan sevgisi fışkırıyordu. Ah! Nonoşum. Yine burnuma yeni bir bahar kokusu geliyor. Bu mevsime bayılırım. Her şey yepyeni ve tazedir. Derin derin nefes alırız.

Uzun süre kalan, kuvvetli kokuları severim. Evimizde, babamdan kalan, eski küçük bir kalpak vardı. Babamın kullandığı koku, kalpağa sinmişti. Onu, bir sandıkta muhafaza ederdik... Onu çok özlediğimizde sandığı açar, kalpağı koklar, onu yanımızda var sayardık. Bilirim. Sen benim romantik öykülerimden hiç hoşlanmazsın. Her neyse... Senin Nonoş, bıraktığın yerde akıllı uslu, duruyor. Her akşam, evde seni düşünüyorum, resmine bakıyorum. Her köşe, seni bana hatırlatıyor. Yukarıda fotoğrafın, asılı olduğu yerde, duruma hâkim. Altında, insanın sanki ciğerini söken bakışıyla, oto-portren. Bakışıyla sanki hep beni izliyor. Filli duvar kağıdımda, garip kabalistik işaretlerle süslü 11'den 20'ye, 23'üne kadar uzanan gün hesapları. Ah! Memişciğim. Hatırlıyor musun, Dieppe'deki ilk günlerde, senden ne kadar çekinmiştim.

Memişim, küçücüğüm. Bana güven, kalbim senin için çırpıyor. Kötü bir insan da değilim. Mektubun daha elime geçmeden tadını çıkartmaya başladım. Yarın sabah elime geçebilecek mi

mektubun? Bir sürpriz olarak, düşünebiliyor musun: Her Allahın günü mektup geliyormuş senden. Her gün senin o güzelim mektuplarından olduğunu bir düşün hele! Herhalde sevinçten ölürdüm. Ah! Bunun gerçekleşmesini ne kadar arzu ederdim. Sen İngiltere'ye gitmezden önce az konuşan birisiydim. Bu tanımlamayı veya kusuru, aslında biz hep İngilizlere yakıştırırız, değil mi! Ah! Memişcik! Ne kadar kötü bir duygusallık. Senin çocuğun, hep kendisinden söz etmeye bayılıyor. Herkesin duygularını dışarıya vuruşu, farklı farklı oluyor. Kimi, mektubunu yazar bitirir, sonra ağlamaya başlar. Bir ikincisi hem yazar, hem de ağlar. Üçüncüsü, mektubu yazmadan ağlar. Dördüncü tip ise hiç ağlamaz. Söyle bana, sen hangi tipsin? Sorulmaması gereken bir soru ama, ben yine sordum işte... Ah! Birden şarkı söyleyesim geldi. Beni yanına al ve terk etme bu akşam. Bir çocuk gibi uslu dururdum yanı başında. Bu güzel sözler bende güzellik ve dayanılmaz duyguları uyandırırdı. Bu tatsız konulardan ötürü kusuruma bakma. Ne yaparsın! Serde kadınlık var, Memişciğim.

Ernestine

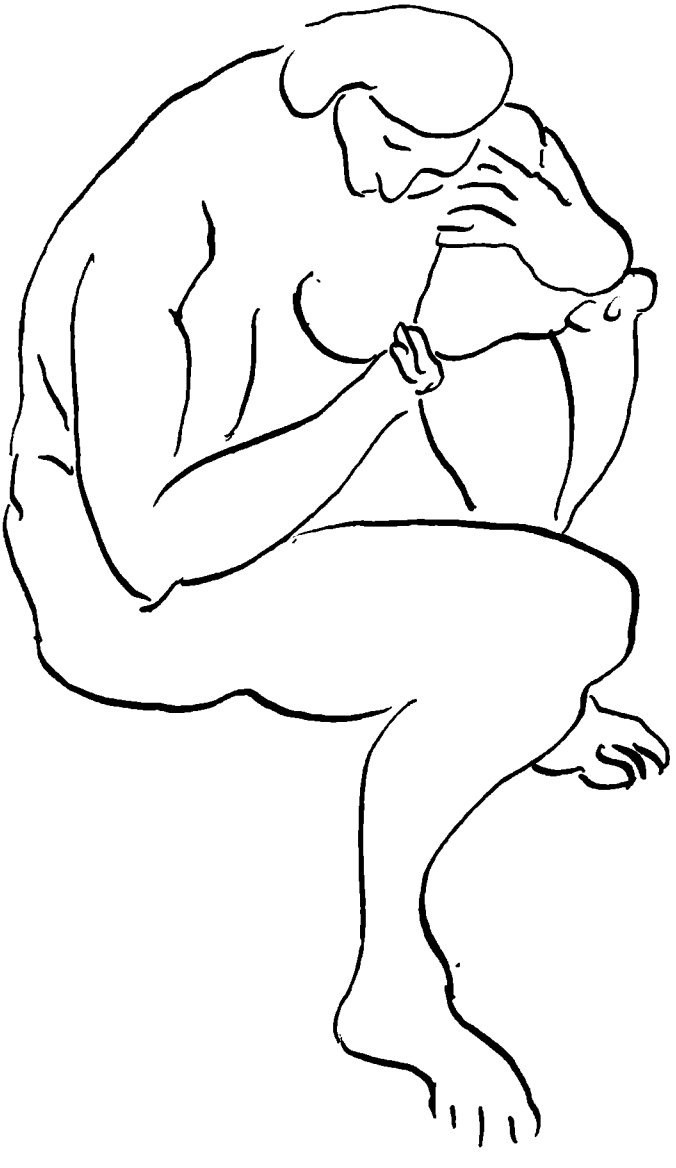

LONDRA'DAN PARİS'E

12 Ağustos 1933

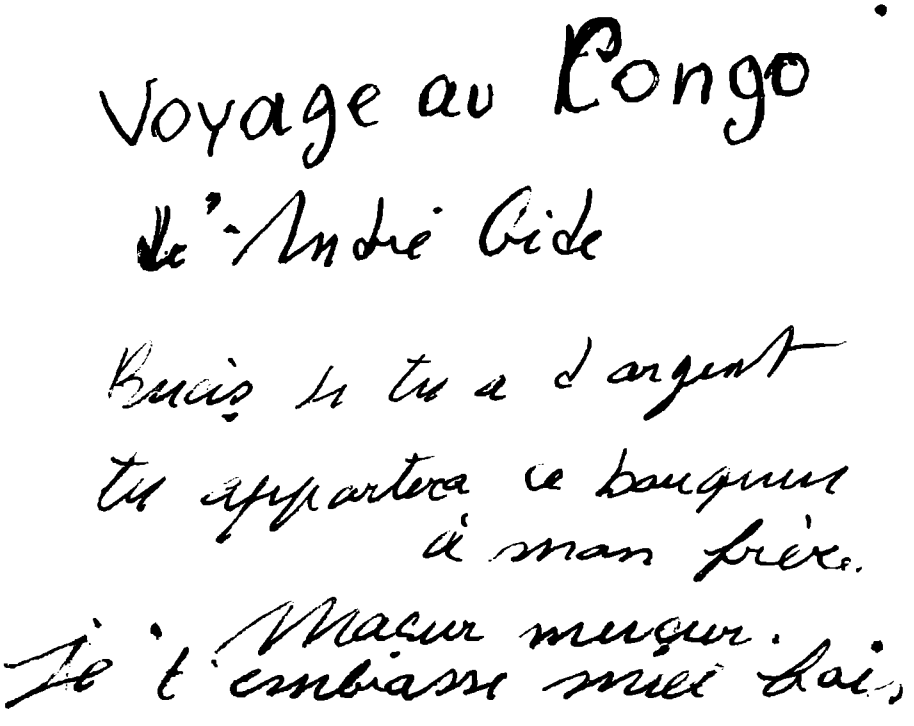
Haydi! Geliyor musun? Bugün ayın 12'si... Gelişin 20'sinden sonraya rastlarsa çok yazık olur. Çünkü, biz burada ancak ayın 21'ine kadar kalacağız. Son hesaplaşmalara göre, bu tarihten az önce de harekete geçebileceğiz. Her neyse kısaca, seni bekliyorum. Seni bekliyorum Buciş... Seni bekliyorum ve hâlâ seni bekliyorum.

Şeker Çocuk. Buciş çocuk. Memiş çocuk da, küçük çocuk!!! British Museum'ma çok ilginç bir ziyaret yaptım. Sana British Museum'un benim otelime çok yakın olduğunu söylemiş miydim? "Lunch" ettikten sonra, öğleden sonra saat iki sularında, ağabeyimden müzeye gitmek üzere ayrıldım. Müzeyi tek başıma

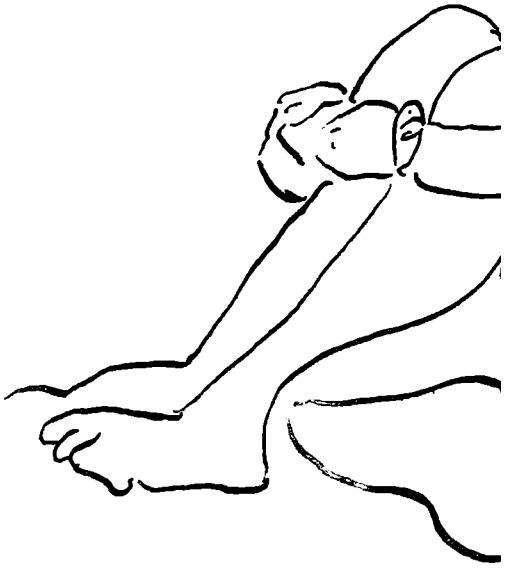

Bedri Rahmi'nin düşündeki Ernestine.

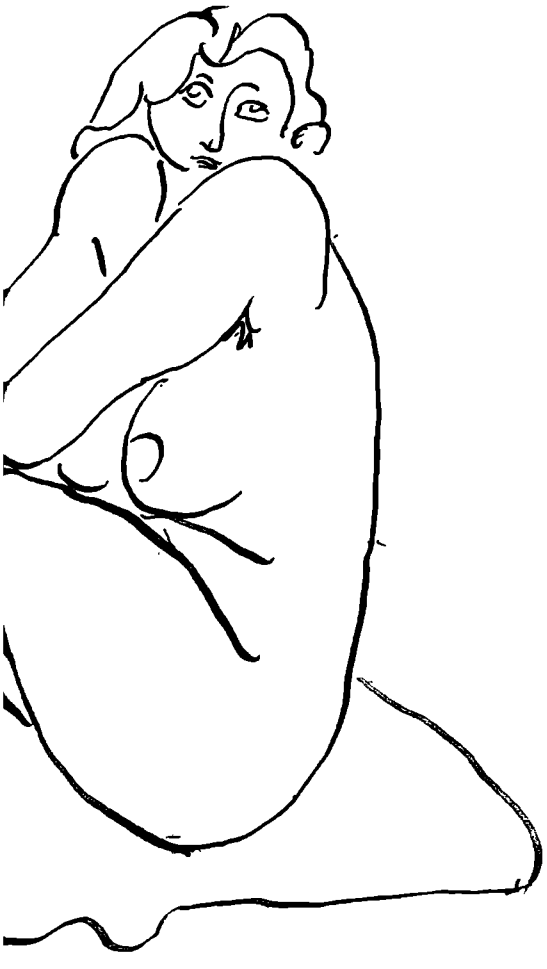
gezip, sevdiğim eserlerin önünde istediğim kadar kalabilme fikrini çok beğendim. Böylelikle sevdiğim eserlerin önünde istediğim kadar kalabilecek, onları yeniden keşfedebilecektim. Zavallı Sotty, bu güzellikleri görmeden çekti gitti... Bu güzellikleri görür görmez "Benim Memişciğime, ilk iş olarak bunları gösteririm" dedim. Buciş. Burada, çok zengin bir "Mısır Medeniyeti Bölümü" ile yine inanılmaz "Türk Çinileri"nin bulunduğu müthiş bir bölüm var. Çok büyük bir vitrin içersinde sergilenmişler. Başarısız tuvallerimin birine resmettiğim tabaklardan birisinin aslını, işte bu vitrinde gördüm!! Röprodüksiyonlarına hayran olduğumuz bir sürü başka şaheseri de burada görmek nasip oldu. Hele bir Hintli portresi vardı; tanınmış bir sanatçı yapmış. Sanki "Kranach" elinden çıkmış dedim. Bu konudaki şüphelerim bugün aydınlandı... Kranach ile İran sanatı arasında, çok samimi bir ilişki var. Özellikle bu eserde, bu çok belirgin bir şekilde apaçık. Sana söz ettiğim portrede fon, tamamen altın kaplı. İnsanın yüzü, çok az bir temasla işlenmiş. Tıpkı Kranach'da olduğu gibi... Saçlar çok dikkatle taranmış. Aman Allahım! Ne stilizasyon. Ne kadar

Desen: Bedri Rahmi

güzel bir zevk! Yarabbi... Ona hiç yorulmadan bakabiliyorsun. İlk bakışta onun renksiz olduğunu söylersin. Hata! Bunu söyleyenin kör olması lâzım. Kırmızı süslemeli yeşil kumaşın şu asaletini, nasıl fark etmezsin. (Kendimi Herault sanıyorum) Her neyse Memişçik. Çabuk gel de, seni buralara götüreyim.

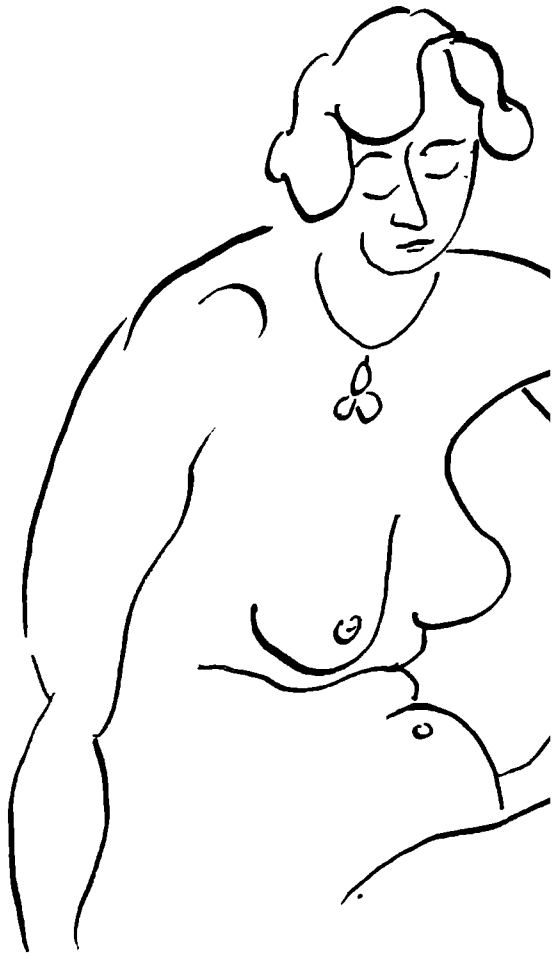
Müzeden çıkar çıkmaz, girişteki güzel konumlu sıralardan birisinin üzerine oturup, biraz desen çizdim. Çok kötü oldular. Sana yollamaya utanırım. Böyle, sadece kalemlerle çalışmaya devam edersem, ben bu işi zor ilerletirim. Koca ırmağın üzerinde bir saman çöpü misali! Sahiden de bu kadar şaheseri bir arada, topluca görmek, insanı çok sarsıyor. Aman Allahım! Güzel şeyler

görmekten bıktım! Artık bu müzeler, benim yakamı rahat bıraksınlar da, ben de biraz çalışabileyim. Canımın istediğini çizebileyim. Bana işkence edeni benim içimi gıcıklayan göğüsleri üstüne kondurabileyim. Aman Allahım! Ben minicik bir çocuğun önünde nelerden söz ediyorum!

Eğer ben sana, bütün bunlardan söz edemezsem hangi şeytana bunları anlatabilirim? Evet, Buciş. Sana yemin ederim harikalar görmekten, bana gına geldi... Kafam müze dolu... Çiniler, Mikelanjelolar, bir de üstüne bu müze gelince serseme döndüm.

İnşallah, Türkiye beni bu hastalıktan kurtarır.

Desen: Bedri Rahmi

Satırı satırına
Rengi rengine
Ben
Şehvetli biriyim.
Hem de, en birinci kalitesinden.
İçleri, koca bebeklerle dolu
Çok büyük karınlar çizerim
Ve bir sürü çiçek...
Çiçekler, masumdur...

Resim sanatını, resmi tarif edecek güzel bir tanımlama buldum: Resim Sanatı! Resim sanatı, edebiyatın, her zaman tarif et-

mekten utanç duyduğu konuları yansıtan sanattır. Hay Allahım! Acaba, dünyanın en şehvetli, en ahlaksız yazarı bize bir kadın vücudunun en mahrem köşelerini tanımlayabilecek cesareti kendisinde bulabilmiş midir? Hayır. Kadınları ve erkekleri soymak ressamların işidir. Ressamlar, işlerini iyi bilirler. Onlara her şey serbesttir.

Sonuç, resim... şairin yazmaya utandığı her şeyi tanımlayan bir sanattır. Ama, bu neden böyle gelmiş, bilemiyorum.

Evet, ressamlara da şehvetlerini ve içgüdülerini sömürmekten başka çıkar yol kalmamış. Cezanne en sonunda "Ben bir şehvet delisiyim" demiş. Renoir da hiç sıkılmadan "Eğer meme uçları

yaratılmış olmasaydı....." Sen gerisini biliyorsundur. Matisse odalıkları resmederken, niçin kendi kendisini aşıyor? Çünkü bu konu, bir erkek için dünyanın en uyarıcı konusudur da onun için. Bir ressam için demiyorum... Bir erkek için. Neyse Buciş, bu konularla belki senin canını sıkmaya başladım.

Benim kardeşim, bana sık sık çok ilginç şeylerden bahsediyor. Felsefeden hiç anlamayan ben, onu can kulağınla dinliyorum.

Mesela bir "Varnach" bey: "İnsan her yerde kendini görür. İnsan kendine benzeyeni beğenir" demiş. Eğer iyi anlayabildiysem: "İnsan kendisine benzeyen şeyleri sever" demek istiyor. Denizi sever... Çünkü onu mavi bir göze benzetir. Yani her yerde, her şeyde insan kendine benzeyeni arar. Bu fikirden hareket ederek, eğriler ve düz çizgilerle sevgilisinin vücudunu çizen bir ressamın haleti ruhiyesine gireceğim. Bu düşünceyle ressam plilerle yaprakları da çizebilir. İşte tamamen bu nedenle Greco'nun plileri şehvetlidir. Greco'nun resminden başları, kolları, elleri çıkart. Kalan meşhur plileri, adamı doyurur.

André Gide'in "Voyage au Congo" kitabını bulursan ağabeyime getiriver.

Seni bin kere, maçur muçur öperim.

B. Rahmi

15 Ağustos 1933

Memişcik,

Nihayet, param elime geçti, az önce... Cehennem sıcağı devam ediyor. Sana yazmak arzusu ile doluydum. Ama ne tek yaprak mektup yazacak mektup kağıdım, ne de cebimde bir kuruşum kaldıydı. Çok zor günler geçirdim! Neyse, her şey çok çabuk geçti gitti. İşte, şimdi iki haftacık sonra yanı başında olacağım. Param, cumartesi akşamı gelmiş, pazar günü bankalar kapalı olduğu için... gelmiş, beklemiş. Her neyse ertesi günü zengin olacağımı bilerek yaşamak da heyecan vericiydi. Paris'in göbeğinde oturup da bir mektup kağıdı satın alamamak... iki satır yazı yazmamak da pek hoş değildi! Çekmecelerimin derinliklerinde, renkli kâğıt parçacıkları buldum. Onları da kaç zamandır, oralarda unutmuşum. Bir müddet sonra buluşabileceğimizi düşünerek, hayat ve günler geçip gidiyor. Ah! şu uğursuz para! Ama neylersin? Onsuz da hiçbir şey olmuyor. Şimdi, sana oturup her şeyi anlatayım. Sabahın saat on biri St. Michel meydanındaki "gar kahvesindeyim". Hatırlıyor musun, bir gün Sabahattin de vardı, bu bahçede! Yaşlı ve sarhoş bir İngiliz, bizi ne kadar çok güldürmüştü! Şimdi, benim burada ne yaptığımı soracaksın değil mi? Belediyeden geliyorum. Oturma kartım için 100 frank ödedim. Kartım 7 Eylül 1933'e kadar uzatıldı. Kâğıtlarımın düzenli olması çok önemli. Önümüzdeki ayda öteki taksitimi de ödedim miydi, başka bir sıkıntım kalmayacak.

Kafam şimdi, büyük bir enerjiyle bir saat gibi tıkır tıkır çalışıyor. Çok akıllı hareket etmeliyim. Seninle, o canım müzeleri gezip dolaşmak, seninle dolaşmak... Seninle olmayı ne kadar isterdim!!! Dün akşam, evde, çok canım sıkıldı. Işıklarım söndü. Son zamanlarda başımıza gelen olayları anımsattı bütün bunlar bana... Yarın veya öbür günü, gidip pasaportumun peşine düşeceğim. Sen de gelip beni Victoria Garı'nda karşılarsın. Daha sabırlı olmalıyız. Biletimi, gidiş-geliş olarak alacağım. Her şey yakında biter inşallah. Bugün daha 15 Ağustos... Hiç zorluk çıkmaz, inşallah. Memiş!! Nasılsın? İyi misin? O senin felaket baş ağrıları yine arada bir seni yokluyorlar mı? Çok berbat bir şey baş ağrısı.

Son zamanlar beni de yokluyor. Cuma ve cumartesi ağrı çektim. İlaç almaktan da hiç hoşlanmam. Dolayısıyla uyuyabilmek de çok zahmetli bir iş oldu çıktı. Uyuyup uyandıkça, ağrı mağrı kalmıyordu. Galiba, bu baş ağrılarının, bugünlerdeki aşırı sıcaklarla da bir ilgisi var. Küçük bir ayı yavrusu gibi, terliyorum. Sen de ayıcıkları çok seversin değil mi, Memiş? Mina'dan, sıcak bir mektup aldım. Çocuklarla bir kaplıcadaymış. Bukovina'da, bizim güzel dağlarımızın birisindelermiş. Oraları çok güzel ve vahşidir. Ben bu bölgeleri çok seviyorum. İnsan eli değmemiş, doğal yerlerdir. Bir zamanlar, senin bana bahsettiğin vahşi ormanlarla çevrili yerler gibi... Benim küçük yeğenim hastalanmış. Aile doktorumuz da kendisine temiz hava tavsiye etmiş. Londra'daki akrabalarımızın adresini, bana yollayacağını söylüyor. Ama artık çok geç, ben planlarımı yaptım bile. Senin kaldığın otelde kalmayı tercih ederim. Hem daha ucuz, hem de daha kolay olur. Paris'te bile, bana yakın bir yerde kalmayı istemez miydin?

Galiba sonunda, Bayan Wilson'dan paketi alabildin! Herhalde bu akşam gelmesini beklediğim mektubunda bunu, sen de bana doğrularsın. Memiş. Sertifikanı, nasıl buldun? Bana sorarsan: Çok iyi. Dinle beni... Ben ayın 15'inde yola çıkacağım. Senin yanında on gün kalmayı düşünüyorum. Paris'te de harcamalarım olacağından, senin yanında üç gün daha fazla kalmam, benim de işime gelir. Otel için bana 180+90=270 frank gerekecek. 150 frank da cep harçlığı ister. Herhalde sana tüm ayrıntıları yazarım. 25 Ağustos'ta Londra'yı terk edip etmeyeceğinizi bana bildir. Ben de sizinle birlikte yola çıkarım. Fikir harika... Ben tabii, Fransa üzerinden dönmenizi tercih ederdim. Olup bitenleri bana hemen bildir Memişciğim. Tembellik yapma! Bak ben sana her gün yazmak ihtiyacını duyuyorum. Her bir şeyden haberin olsun istiyorum. Bir hafta kalmamın, daha uygun olup olmadığını, bana bildir. Aradaki fark, üç gün eder sadece... Kâğıtları beğenip beğenmediğini, acele yaz. Fransa'dan ne arzu ediyorsun? Harika bir fikrim var. Operanın yanında gördüğümüz kareleri hatırladın mı? Onlardan, kız kardeşlerine almak istemiştin. İstersen, ben sana onlardan getirebilirim. Bakalım, para durumum ne olacak!

Mektubumu bitirmek zorundayım. Daha, sana söyleyecek çok şey var ama, kahvede de bu kadar fazla oturmak istemiyorum. Mektup hemen gitmeli. Bu kadar çok sıcak olmasaydı, St.

Lazarre garına kadar gidebilirdim. Ama kan ter içindeyim ve dinlenmeye ihtiyacım var. Elektrik sorunlarımı da çözmem gerek. Yarın gramofonu Mont St. Pieté'ye götüreceğim. Bir güzel temizleyip parlatarak, şansımı deneyeceğim. Az para verirlerse, bir başka zaman, bir kere daha denerim. Fotoğraflarını bekliyorum. Geçen seferki güzel kartlar için, sana teşekkür etmeyi unutmuşum. Şeker Çocuk da çok iyiydi.. Memiş, çok sıkı çalışıyorum. Sahiden de, çalışma bana zamanı unutturuyor. Genç Rus kızı bana iki kere poz verdi. Ama çok geveze. Habire konuşup, kıpırdıyor. Yine de o para için fena değil! İyice çalıştım. Bir şeyler çizdim. Sonra da yoruldum. Yaptığımı beğenmedim. Tuvale çok baktığım için sonunda gözlerim ağrıdı. Ah! İnsanın kendi kendisini yermesi ne kadar zor! Kendi hatalarımızı görmek, her zaman mümkün olmuyor. Zaten, hatalarımızı da kabul etmek kolay değil. Belki Memiş, bir gün böyle olurum. Çok sıkı çalışmaman üzücü. Halbuki Londra'nın değişik peyzajlarından yararlanmam gerekirdi Memiş. Haydi, her şeyi bana yaz. Mektuplarını, çok büyük bir keyifle okuyorum. Bütün bunları bir bilebilsen; sık sık yazmak konusunda, daha dikkatli olurdun.

Memişciğim, Aslan Küçücüğüm, Benim Küçük Memocuğum.

"Sevişmek ne hoştur, yıldızların altında"* Bu şarkıyı güzel Londra meydanlarında söyleyeceğiz değil mi?

Haydi, yarın sana yine yazacağım, Memişciğim.

Ernestine.

* *Metinde Türkçe yazılı. (M.H.E.)*

17 Ağustos 1933

Bugün sana çok az yazabileceğim... Çok yorgunum. Cumartesi saat 10'da Londra'ya hareket edebileceğim... Bugün perşembe. Pasaportum, cuma sabahı hazır olacak. Öğleden sonra vizemi alacağım. Bilet işimi halledeceğim. Cumartesi de öğleden sonra, saat 6'da Londra'da olacağım.

Eğer bir manin yoksa ve istiyorsan, beni beklersin. Sahiden de o koca istasyondan korkardım. İnşallah her şey iyi gider de, ben de sana her şeyi anlatırdım. Memişciğim... Cumartesiye kadar beklemelisin! Bu sabah, yaramaz çocuk, senden mektup gelmedi. Sen, başka işlerle meşgulsun, değil mi? İşte rüyamız, bir sürü sıkıntıdan sonra, gerçekleşmek üzere! Ama zevkler ve dertler, hep bizler için!

Acaba, beni deniz tutacak mı? Dieppe'i hep anıyorum. Marietta'nın küçük yerinde kızarmış patatesler yiyorum. Bizi çok az saatin ayırmasına rağmen, denizden ödüm kopuyor! Tir Tir titriyorum... Mektubunda, yazdıklarından anladığım kadarıyla yenilikler senin kafanı karıştırmış... Yağlı boyayı mı tercih ederdin, yoksa tabiatla bizim ilk temasımızı sağlayan, belli başlı malzemeleri mi tercih ederdin? Bunlar önemli konular... birlikte oturur konuşuruz. Keşke iki gün daha Londra'da kalabilseydiniz... Veyahut da, Paris üzerinden dönseydiniz?..

Memişciğim. Senin mavi perdelerini, masumiyet ve kıskançlığı ifade eden sarı beyaz çizgili pijamanı düşünüyorum. Eski inançlara göre, her rengin ifade ettiği anlamlar varmış...

Evet, Nonoşum. Bana kalsa, ben ayın 15'inden itibaren orada olurdum. Ama bu benim kabahatim değil. Bir sürü zorluk çıktı. Marie-Antoinette de hepsine şahit oldu!.. Bu mektupta iki satırla, yaşadıklarımın ve kurtuluşumun öyküsünü sana anlatmak istedim.

Senin mavi perdelerini düşünerek, sana doğru geliyorum. Nonoşum. O kadar hızlıyım ki, şimdiden seni Victoria tren istasyonunda görür gibiyim.

19 Ağustos Cumartesi günü saat 6'da seni kucaklayacağım,
Memişciğim.

Ernestine

17 Ağustos 1933

Bubuş,

Bu mektubun eline geçeceğini düşündükçe, çıldırıyorum, çıldırıyorum. İnşallah yolda kaybolur veya eline geçmezden önce, sen buraya gelirsin!

Bugün, Vahti ve Safiye, pasaport işlemini yapmak üzere, buradaydılar... Az önce gittiler. Safiye, senin yanında bir oda kiralamak istiyor. İnşallah boş odanız vardır. Sana bir daha yazmam için çok ısrar etti. "Eğer kaldığı yerde bir boş oda varsa, benim için hemen tutsun" dedi. Bu ayın sonunda Paris'e dönecekmiş... Biz ayın 25'inde yola çıkacağız. Babamdan tekrar para istemedik. Ama ağabeyimin hesapları yine alt üst oldu. Valizlerimizi, "American Express" ile yollamakta ısrar etti... Bu da bize, aşağı yukarı 400 franga patladı! Herhalde babamdan yine para isteyeceğiz ve belki de burada oturup bu parayı, beklememiz gerekecek!

Sana Hastings'e yolculuğumuzu, anlatmayı unutmuşum! Hastings, çok ama çok sevimli bir yer. Safiye ile Vahti, burada daha güzel bir yeri zor bulurlardı! Denizi harika... Neyse... sonuç olarak, çok sevimli bir yer... Bugün Vahti, ağabeyime: "Bir hafta burada kalsanız, ne iyi olurdu" demez mi! Kardeşim belki kalmak isterdi... Ama biz, bir türlü gelmek bilmeyen bir Buciş bekliyoruz. Memiş... sakın bizim keyfimize mani olduğunu sanma... Eğer gelebilirsen, sana bu güzel müzeleri gösterdikten sonra, hep beraber yine Hastings'e gideriz. Ne dersin? Orada kiralar, Londra'nın yarısı kadar... En önemlisi, tekrar denize kavuşuruz. Fakat her şeyden önce, senin gelmen gerek! Hay Allah... önce gelmen gerek, anlıyor musun?...

O senin pasaportunu vermek istemeyen herifin, ben canına okurdum, ama, her neyse...

B. Rahmi

OSTEND'DEN PARİS'E (KARTPOSTAL)

27 Ağustos 1933

Buciş...

Sana Ostend'den trenin içinden yazıyorum. Trenin kompartmanındayım. Kompartmanda kimsecikler yok. Buciş... Çok başım ağrıyor... Bir armutla bir aspirin yuttum. İnşallah çabuk atlatırım bu baş ağrısını. Sana Viyana'dan daha etraflı yazarım.

Seni binlerce kere kucaklarım Memişciğim.

B. Rahmi

28 Ağustos 1933

Kuzucuğum,

Sana bir kartpostal atacak kadar param yok! Ostend'de, sana, Viyana'dan uzun uzun yazacağımı vaad etmiştim. Sana Budapeşte'den, bir acayip bekleme salonundan yazıyorum!

Viyana'da, bir gececik bile kalabilmemiz mümkün olamadı. Çünkü oteller ateş pahasıydı... Ağabeyimi, Viyana garında acele acele yaptığı para değişikliğinde dolandırmışlar... Kaybımız oldu. Her neyse... Bu sabah erkenden, Budapeşte'ye vardık ve kalan paramızın, bizi güç bela Edirne'ye eriştirebileceğini öğrendik.

Edirne huduttan sonraki ilk Türk şehri... Oradan, şu veya bu şekilde bir bilet temin edip, herhalde parasını da İstanbul'a vardığımızda, İstanbul'dan geriye ödeyebileceğiz...

B. Rahmi

PARİS'TEN İSTANBUL'A
PARİS'TEN İSTANBUL'A (2 MEKTUP AYNI ZARFTA)

29 Ağustos 1933
2 Eylül 1933

Memişcik,

Bugün günlerden salı. Ostend'den yolladığın kartını, senin için yaptığım alışverişten otele dönünce aldım. Yolda... "Kont d'Orgaz'ın Gömülüşü" röprodüksiyonunun, benim Nonoşumun ne kadar hoşuna gideceğini düşünmüştüm. Bir de, ellerim, sana aldıklarımla dolu olarak eve döndüğümde, kapıcı bana, kartpostalını verince, artık sevinçten çıldırdım. Sadece, bu senin baş ağrıların da ne demek oluyorlar? İnşallah aspirinli armut, Memişe yaramıştır!

Dinle... Evvelâ sana... çok önemli olmayan, Paris'e dönüşümü anlatayım. Trene binişimden, St.Lazare garında trenden inişime kadar, mışıl mışıl uyumuşum. Vapurda, dinlenebilecek ender dakikalar bulabildim. Gece çok güzeldi. Gökyüzü yıldız doluydu! Artık benim de bir ümidim vardı ve çok mutluydum. Sadece ağır valizim sırtımı iki büklüm yapıyordu. Hiç sıkılmadan, biraz yerde, biraz da valizimin üzerinde uyuyordum. Bir gece önce hiç uyumamıştım. Hatırlıyor musun! Sabahın beş bucuğunda Paris'e vardım. Metro hazırdı. Saat altıda eve vardım. Gözümü hiç uyku tutmadı. Nereden başlayacağımı, ne yapacağımı, nereye gideceğimi hiç bilemedim. Bu pis Paris, beni hiç de iyi karşılamadı, Londra'dan sonra. Halbuki, yapacak işlerim birikmişti. Bir türlü işe koyulacak cesareti kendimde bulamadım. Sabah sabah, ilk iş olarak Vahti'yle Safiye'ye gittim. Onlara mektuplarını verdim. Onları gördüğüme çok sevindim. Senin resim kutunu sana ulaştıracaklarına dair söz verdiler bana. Buna da çok sevindim. Kutuyu almak istemezler sanmıştım. Aksine, çok sevinerek kabul ettiler. Sonra sana daha önce söz ettiğim lokantaya, yemeğe gittik. Tek fiyat! 3 frank! Vahti'yle, Safiye buraya pek şaştılar. Çünkü aynı yemek, üniversitede 6 frank. Ben sana bu "François Villon" merkezinden bahsediyordum. Burası, sadece sanatçılar için. Sadece Safiye buraya bir daha gelemeyecek anlaşılan. Aynı masada, yaşlı bir Türk'le tanıştık. Vahti onunla Türkçe sohbet etti. Oradan buradan derken, senin

"Çallı" öğretmenden bile söz açılmış... Ping-pong oynadıktan sonra piyano da çalınan salona çıkıp orada bir kahve içtik. Orada bu yaşlı adam bize, ne yapılması gerektiğini söyledi. Benim için çok basit. Benim değişik salonlarda resim teşhir ettiğimi belgeleyen sanatçı kartım var. Her cuma günü saat 10'la 11 arası, "Grand Palais"de kardeşlik adlı bir kuruluştan sanatçı kartımı göstererek 10 bedava bilet alıyorum, 10 bedava yemek için. Bu bilet koçanını göstererek 3 frank yerine 2 franga da yemek yiyebilme olasılığı var. Çok iyi bir girişim. Aydınlar için, hayırsever kimselerin desteklediği bir kuruluşmuş bu kuruluş.-Pazar günü yine gittik. Bir kere daha bizi kabul ettiler ama bir dahaki sefere formaliteleri tamamlamak lâzımmış. Şimdi Safiye'ye bir şeyler ayarlamam gerekiyor: Safiye'nin de benimle birlikte müracaat etmesi gerekecek. Giriş kartlarının üzerinde fotoğraf yok. Lucienne'den, bu konuda yardım isteyeceğim. Bakalım ne diyecek... Kısacası onun kartıyla Safiye'yi idare etmeyi düşünüyorum. Biraz karışık bir iş, herhalde sen ne demek istediğimi anlamışındır!

Safiye, 18 Eylül'den itibaren odasını kiraladı bizim binada... Aylığı 150 frank. Buna, her şey dahil. Yani temiz çarşaflar ve havlular da dahil bu hesaba. O da, ben de çok memnunuz beraberliğimizden. Artık bütün gün yapayalnız olmayacağım. Çok çalıştığım günlerde buluşup, biraz fikir alış verişinde bulunabilecek, tartışabilecek, belki biraz da müzikle uğraşabileceğiz... Kısacası, onu rahat ettirmeye çalışacağım.

Sana hep, maddiyattan söz açtım ama aldığım siyah, uçları bakır şahane fırçaların güzelliklerinden bahsetmeden edemeyeceğim. Belki hepsi senin arzu ettiğin numaralardan* değillerdir. Ama hepsi de müthiş kullanışlı fırçalar. Ama inşallah tertemiz bir resim kutusu içerisinden ilham perileri çıkıp omuzuna konarlar. Güzel tuvaller boyarsın inşallah, bu güzel fırçalarla!

Sana benim Matisse'den de küçük bir kopya yolladım. Pek hoşuna gideceğini sanmıyorum... Çok küçültünce, yüz detayları kayboluyor. Çok zaman harcadım. Ama yine de istediğim gibi oldu diyemem. Pek kötü de olmadı, ama yine de sen bana kendi düşüncelerini bir söyle bakayım. Gerekirse, İstanbul'da beraberken bu konuyu tekrar konuşuruz. Resim kutunun tahtaları arasına do-

* *Fırçalar, bir numaralamayla sınıflandırılır. Bunun kastediyor. (M.H.E.)*

kuz adet renkli röprodüksiyon yerleştirdim, senin arkadaşların için. İki tane de seçmece senin için koydum. Bunların birisi Van Gogh'un kendi başı... Ötekisi de El Greco'dan "Kont d'Orgaz'ın Gömülüşü". Bu tablo için bizim kitap: Greco'nun şaheseri diye ilave ediyor. Bana sorduğun bazı resim alıntılarının hangi kaynaklardan alındıklarını da araştırdım, öğrendim. Sana hepsini yolluyorum. Bunları bizim "Castelucho"dan değil, "Seine" kıyısındaki satıcılardan edindim. Çünkü bizim "Castelucho" kapalıydı...

Memişcik. Kartına çok sevindim, şimdi de, Viyana'dan mektup bekliyorum. Bana, mektubumu alıp almadığını bildir. Bir mektup yollamanı çok büyük bir sabırsızlıkla bekliyorum. Sana yollanan mektupların başına kötü şeyler gelebilme olasılığından ödüm kopuyor. Her gün, Paris-Soir'ları sana biriktiriyorum. Hepsini birden yollarım. Seni o kadar fazla düşünüyorum ki bana, sanki ben ortadan yok olmuşum gibi, geliyor! Son zamanlarda benim kopyama, çok çalışıyorum. İnan bana bu kopya işi, hiç de kolay değil. İnsan, kendini bazan kaybediveriyor... Göreceksin. Yolculuğun nasıldı? Sabahattin bana karşı ne kadar sevecendi. Ona nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum! Ona da Vahti'lerle iki kitap yolladım. Biri İngilizce, ötekisi de Fransızca. Fransızca olan, çok ender bir "Ortaçağ Şarkıları" kitabıymış. Safiye öyle dedi... Sabahattin'in zevki o kadar ince ki, ne alacağımı pek kestiremeyiştim. Pek bilmeden almıştım bu kitapları. Ben hiç edebiyattan anlamam!

Vahti, Paris'ten çarşamba günü ayrılacak. 31 Ağustos'ta, Marsilya'dan vapura binecek ve 6 Eylül saat 16'da İstanbul'da olacak. Onun seni görebileceğini düşünerek, kendimi teselli ediyorum. Ona, tarafımdan çok teşekkür et. Bana karşı çok terbiyeliydi. Herhalde onu karşılamaya iskeleye gidersin. Herhalde Londra'dan daha kolay olur her şey! Zannedersem, sizin radyo da, onlarda. Tabii ki bundan, hiç şöz etmedim. Bana en küçük bir zorluk çıkartmadıkları gibi sizlere yardım edebilmelerinin, kendilerine büyük zevk verdiğini söylediler.

Ah! Nonoşum! Nasıl olur da sen şimdiden Türkiye'de olabilirsin! Ah! Kâh üzüntülü, kâh güzel ve kâh umut dolu olaylarla iç içe hayat! Bana, çılgınlar gibi çalıştığını ve tuvallerin için çok ciddi araştırmalar yaptığını belirten mektuplar yazmanı bekliyorum. Senin gücüne her zaman hayran kalmışımdır. Senin daha çok kudret-

li olduğunu da, ben çok iyi biliyorum. Ben seni yakından tanıyorum. Gücün, geliştirilmeyi bekliyor... Kendine güven ve çok ama çok çalış. Senin kızın, senden, sadece bunu istiyor. Ben de sana ciddi çalışmalarımın sonuçlarını göstermek istiyorum. Haydi bakalım. Her ikimiz de iş başına! Evet... Haydi bakalım. Anlaştık... Sen, Paris'i artık elinin altında bil ...Ben seni, her olup biteden haberdar ederim. Sergilerden, dergilerden her şeyden haberin olur Memişcik. Ben sana şeref sözü verdim ve bu sözümü tutarım.

Memişciğim. Senin eski adreslerinden bazılarını buldum. Bunlardan bir Türkiye adresi çıkarttım! Acaba doğru mu yaptım? Bana çabuk yaz. Mesela "vasıtasıyla" ne demek? "Bankalar caddesi, Karaköy'de" ne demek? Bütün bunları da adrese ekledim, daha emin olmak için... Mektup, mutlaka eline geçsin istedim. En çok korktuğum mektuplarımın, gerisin geriye benim elime geri dönmesi!

Gümrüklerde... başınız belaya girdi mi? Viyana'da kalabildiniz mi? Sen, ailenin yanında ne hallerdesin? Hemen bana en hızlı şekilde yaz... Senin haberlerin gecikirse ben burada meraktan ölürüm.

Memişciğim. Küçücüğüm. Ah! Londra ne güzeldi, bir rüya gibiydi her şey. Bugün bile her şey rüya mıydı diye düşünüyorum! Hafızam iflas etti. Hep senin güzel gülüşünü hatırlıyorum. Aslan Bucişim. Vakit çabuk geçer. Seni binlerce kere öperim. Bu da, sana vermeyi düşündüğüm öpücüklerin sadece dörtte biri eder. Kalbim tamamen sana aittir artık, sadece sana ait. Nonoşum, benim küçük yaramaz Bucişim.

Ernestine

Sotty'ye parfüm yolladım.
Sabahattin'e selamlarımı ilet.

2 Eylül 1933

Memişcik, çalışmaya ara verdim. Çünkü aklım fikrim sendeyken, çalışmamın hiçbir yararı olmuyor. Bir aldatmaca... Hep, ilk tanıştığımız günleri yeniden yaşıyorum. Ne müthiş bir tesadüftü değil mi? Evet, üstüm başım, yüzüm ellerim, her yanım boyalıydı... Aklımı başıma toplar toplamaz, her şeyi yeni baştan düşüneceğim. Ah! Bakalım aklımı ne zaman başıma toplayabileceğim? Ne zaman? Ya uyku icat olmasaydı, ne yapardım acaba? Allahtan, gecelerim sakin... Uykularım da güzel rüyalarla bezeli... Buna çok seviniyorum, çünkü aslında pek rüya da gören birisi değilimdir... "Concorde" meydanının yanındaki bankoların birinin üzerinde, uzun süre önce bana söylediklerini hatırlıyorum. "Zor günler bizi bekliyor" demiştin. Çok doğruymuş. İşte, sen Türkiye'ye döndün. Ben de Paris'te kalıverdim. Gözlerimden yaşlar fışkırıyor. Ama ne yapayım, onları tutup biriktirmek içimde fırtınalar yaratacak. Sana ne demeliyim? Sana her şeyi söylemek isterdim. Bunları yazınca, boğazım tıkanıyor. Aramızdaki mesafeyi düşünüyorum. Şu hayatın cilvesine, nasıl dayanabileceğim bilmiyorum. Hayat, omuzlarıma çok ağır gelmeye başladı. Evet ümitlerle, cesaret verecek bir sürü de neden var ortalıkta, ama sevdiğim insandan, bu kadar uzak ve çaresiz kalmak da inan bana, hiç kolay değil... Sana yemin ederim ki çok zor. Gözlerimi kapayıp, başımı sallamak ve "Bütün bunların hepsi bir rüyayıymış" demek isterdim. Fakat bunu bir türlü yapamıyorum. Çünkü, rüyalar çok müphem. Halbuki sen, benim içimde capacanlısın. Seni, ta küçük çocukluğumdan beri hayal etmiştim. Nonoşum. Aslan Nonoşum. Senin yanında, sana bunları Londra'daki son saatlerinde imkânı yok açık açık söyleyemezdim. Kendimi çok gülünç hissederdim. Üzüntülerimin, müşküllerimin kimse farkına varsın istemem. Bu da benim kötü tarafım. Lime lime çözülüp kalmışlığımı, bu çaresizliğimi kimselere anlatamam ki ben. Ah! Seni nasıl arıyorum? Bir gülücüğün dünyalara değerdi... Bana, neşemi geri verirdi. Beni ağlar görünce sakın üzülme Nonoşum. Bu benim değil, tabiatın kabahati. Bu sefer neredesin? Kim bilir nerelerdesin? Bu kez çok uzaklarda, ailenin yanı başındasın... Ya ben küçük çocuğun

yüzüstü bırakınca neylerim? Başımı, çılgınca göklere çevirip, bizi kavuşturması için Tanrıya dualar ediyor, her gördüğümden, senden haberler soruyorum. Gri renkli kapının önünde olduğumu sanıyorum. Seni bir iskemlenin üzerinde oturur buluyorum. Küçük Nonoşum. Keşke seni bulabilsem de baş ucunda kanayan iri göz yaşlarıyla ağlayabilseydim! Neredesin Nonoşum? Ne yapıyorsun? Çabuk söyle bana... Bucişini unuttun mu? Meraktan ölmek üzereyim. Senden mutlaka haber gelmeli. Senin "cömert gözlerini, mini minicik küçücük burnunu öpüyorum." diye seslenmeni bekliyorum. Seni çok ama çok arzu eden bana yaz bütün bunları... Aslan Bucişim. Bir an önce yaz...

Memişciğim, bu sabah yazmaya devam ediyorum. Sana yazmak için, mektubunun gelmesini bekleyecek halim hiç kalmadı. Seninle konuşmaya, sana günlerimi anlatmaya, öylesine ihtiyacım var ki... Anlatamam sana. Bana kalırsa, herhalde, Sabahattin'le beraber siz Viyana'da kalmadınız. Kalabilseydiniz oradan bana muhakkak bir kartçık olsun yollardın. Demek, dosdoğru Türkiye'ye yöneldiniz. 30 veya 31 Ağustos'tan beri İstanbul'da olmalısınız. Senden ne zaman mektup alabileceğimi hesaplıyorum durmadan. Acaba benim yolladığım ilk mektup eline geçti mi? Zarfın üzerine çok uzun ve karma karışık bir adres yazmıştım. Benim kutularımı karıştırdım. Sana, eskiden gelen paketlerin kağıtlarını bile atmamışım, adres malzemesini oradan edindim. Şimdiye kadar bütün arkadaşlarını görmüşündür... Hocanla, dostların resimlerin için neler dediler? Memiş, sağlığın nasıl? Baş ağrıların ne âlemde? Bu kadar uzun bir yolculuktan sonra, kim bilir ne kadar yorulmuşsunuzdur? Gümrüklerden geçerken zorluk çıktı mı? Yeni elbiselerinin başına inşallah bir iş gelmemiştir? Bana gelince, dönüşte, vapurda sırtıma saplanan müthiş bir bel ağrısıyla çok uğraştım. Birkaç gündür epey azaldı. Geceleri uyku gelmemesinden şikâyetçiyim... bu gece mesela, topu topu dört saat uyuyabildim. Çok az tabii. Ama, uyansam da yatağımdan dışarıya çıkmıyorum. Aklımdan güzel şeyler geçiriyorum."Ne güzel oğlan" gibi şarkıları hatırlıyorum. Birdenbire "Hyde Park" aklıma düşüyor. Ne kadar mutluyduk, değil mi o günü. Londra'da dışarıya ilk yalnız başımıza çıkışımızdı! Yeşil ve gür çimenlere nasıl da yan yana uzanmıştık... Ne kadar mutluyduk. Üstümüzde bir sürü yeşil yaprak, mavi gökyüzü altında ne de güzel titreşiyorlardı. Her şey

ne kadar güzel ve iyiydi... O anları yeniden yaşamayı ne kadar isterdim. Herhalde o anları, sen de düşünüyor ve hatırlıyorsundur! Her zaman insan kendisini öyle hissedemez!

Ya sonunda, yalnız başımıza kaldığımız akşamların, yorgun mutluluklarına ne demeli? Mutluyduk... ve sen hep benimle olmayı istiyordun! Sana hiç kıyamıyordum. Çok mutluydum. Ah! Bunu şimdi, binlerce kilometre öteye gittiğinde, çok daha iyi anlıyorum. Ah! Güzel Türkiye. Doğduğun ülke. Onu ne kadar da çok seviyordun. Gözlerin, nasıl da pırıl pırıl parlıyordu, Türkiye'ye dönmekten söz açılınca. Meyvelerinizden, özellikle üzümlerinizden, dönüşte kavuşacağınız bir sürü şeyden bahsedince, sende gördüğüm kavuşma sevinci beni ne kadar da hüzünlendirirdi!! Ben bu uçsuz bucaksız mutluluğun yanında, aynı zamanda üzüntülerin de olabileceğini hissederdim. Sen hiç üzülme Bubuşum. Ben, her zaman yanındayım. Her zaman seninim. Yüreğin sıkıldığında, yaz bana... Bana her zaman ve ne şartlar altında olursa olsun, her bakımdan güvenebileceğini bilmeni isterim. Bana her yönden güvenebilirsin. Senin için yapmayacağım hiçbir şey olamaz. Anlıyorsun beni, değil mi? Nonoşum söyle bana... Yazdıklarım, seni üzüyor mu? Ama ne yapayım. Ben böyleyim. Yapmacık olamam. En azından samimiyetimden en ufak bir şüphem yok... Senin de hiçbir şüphen olmasın. Böyle bir Şeker Çocuğa başka nasıl davranabilirdim? Haydi, kapat o kara zeytin gözlerini... ve terk et benliğini, okşamalarıma. Ah! Londra'nın Mavi Perdeleri artık çok uzakta kaldılar. Her şey çok uzakta... Ama, şimdi ben, başka pencereler, başka perdeler düşünüyorum!!! Rüyalarımı bundan sonra hangi beşikte uyutacağız, göreceğiz. Kesin kararımı vermeden önce mutlaka gelip göreceğim seni. Senden çok uzun bir süre ayrı kalabileceğimi hiç sanmıyorum. Bunu çok kuvvetle hissedebiliyorum, eğer elimde bir olanak olsaydı, hemen şu anda uçar gelir yanı başına konardım. Hazreti Muhammed'in vaat ettiği cennette İstanbul'da... her yerde senin yanında olurdum. Benim bir uçan atım olsaydı, iki üç kanat darbesiyle beni sana ulaştırabilseydi... Şu kapıyı açtığımda ardında seni görebilseydim. Garip bir his. Senin bir türlü çok uzaklarda bulunduğuna, kalbim inanamıyor! Hayır diyorum. Ne konuşma tarzı, ne de alışkanlıkları. Bu sefer onun hiçbir yönü değişmeyecek! O, hep benim küçük Nonoşum olarak kalacak. Yeni güzel elbiseni çok

beğendiğimi sana söylemeliyim. Ben aslında, orasında burasındaki deliklere rağmen, senin eski gri elbiseni de çok seviyordum. O da sana çok yakışıyordu. Fakat yeni elbiselerin, mesleğimizi göz önüne aldığımızda, ne önemi kalır ki! Evet sana soracağım. Benim içinde bulunduğum durumda çalışabilmem mümkün mü acaba? Ya senin, çalışma sabrın var mı şu sıralar? Ben resim yapacağıma, sana mektup yazmayı tercih ediyorum. Çalışamıyorum! Ne yapayım? Bana bir tavsiyede bulun! Nasıl davranmalıyım? Gece gündüz aklım sende... Her Allahın günü, bu durum tekrarlanıyor. Bütün bunları, sana yazdığıma da, ayrıca üzülüyorum. Çünkü bu satırlar, bir irade eksikliğinin belirtileri. İnan bana, bütün bunlar benim elimde olan şeyler değil. Bana ne yapmam, nasıl hareket etmem gerektiğini söyle. İlk günler kendime daha hakimdim. Hele Ostend'den yolladığın kart elime geçince, hayata olan güvenim tamdı. Mutlu olmak istiyordum. Yani etrafımda bir mutluluk çemberi yaratmaya gayret ediyordum. Senin kartın, hemen ertesi gününden sonra, müthiş bir mektup açlığı baş gösterdi. Zavallı kapıcıma defalarca "Mektup var mı?" "Mektup var mı?" diye sormaktan, inan ki ben bile usandım. Doğrudan doğruya Türkiye'ye döndüğünüze göre, hemen oturup bana mektup yazacak bir durumda olmadığını da tahmin edebiliyorum. Ama gel gör ki gönül ferman dinlemiyor. Gönül, her an senden mektup bekliyor. Ha şimdi geldi, ha şimdi gelecek diye aklımı başımdan alıyor bu gönül. Daha şimdiden, çok uzun bir mektup olmasını... onu okurken uykulara dalmayı... uyandığımda tekrar tekrar mektubunu okumayı tasarlıyorum. Bütün bunlar, pek akıllıca şeyler değil ama bari sen anla beni! Kadın ruhu çok hassastır. Hele, kadın erkeğine körkütük aşıksa, ruhu çok kırılgan olur.

Nonoşum! Söyle bana. Hayata neresinden başladın? Bana tüm tasarılarını etraflıca anlat. Bütün bunlar beni çok ilgilendiriyorlar. Nasıl davranacaksın? Çalışmaya, evinde mi başlayacaksın? Yoksa buradayken tartıştığımız gibi, büyük ebatlı tuvaller için, kendine bir atölye mi tutacaksın? Bu arada senden bir isteğim var. Sakın benden başka model aklına bile getirme! Seni başka modellere katiyen emanet edemem! Ne şeytan olduğunu bilirim!!! Hayır, hayır, hayır, hayır! Aslan Nonoşum. Sana, benden başka model yasak... Böylelikle, seni bütün kötü düşüncelerden de korumuş olacağım! Bu düşünce moralimi düzeltti. Ayrılığımızı

unutturdu... İyimser oldum. Oturup, seninle konuşabildiğimi hayal ettim. İskelede, bir sürü insanın toparlandığını görebiliyorum. Seni o kalabalıkta nasıl seçemem. Sen mutlaka orada olacaksın, beni bekleyeceksin. Londra'daki gibi bana delice sarılacaksın. Bir sakin yer bulup sana hemen getirdiğim son resimlerimi göstereceğim. Tabii, biricik Nonoşuma bir sürü Alicengizlik getireceğimi de söylememe bilmem hacet var mı?! Ah! Çok paralı olmayı ne kadar arzulardım! Bahsettiğin en küçük detayları bile hatırlar, hiçbir şeyi eksik bırakmamayı isterdim.

Eh! İşte sabah olmaya başlıyor. Bir gün ışığı odama süzülüyor. Odama mutluluk getiriyor, bu ilk ışıklar... Memişciğim, benim küçücük Bucişkam. Çektiğimiz sıkıntılar karşısında, insan gururunu bile ayaklar altına alabiliyor. Benim sana yazdığım çocuksu şeyler belki seni de ağlatacak. Ben senden haber alınca, sevinçten ağlıyorum. Sahici mutluluk böyle olmalı. Buna eminim.

Bu akşam kendi kendime iskambil falı açıp, bakacağım. Mektup gelecek mi, gelmeyecek mi diye kağıtlara soracağım. Yok! Yok! Sana benim Matisse'den desenler çizerim, daha iyi... Belki de öğleden sonra krokiler çizmeye giderim. Keşke, sabrım olsa da çalışabilsem. İyi şeyler çıkarsa, sana da yollarım. Tembellik yapma. Haydi çabuk, çabuk, çabuk ol... Mümkün olduğu kadar çabuk davran. Nonoşum. Gidişinin bir rüya olmadığını bana söyle.

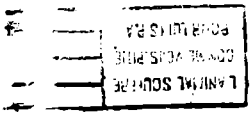
İlk mektubumun eline geçip geçmediğini bana bildir. Adres doğru mu? Doğru mu yazmışım bana söyle. Yazılanlar eline geçiyor mu geçmiyor mu, bana söyle. Haberlerini çok büyük bir sabırsızlıkla beklerken, seni binlerce kere öperim. Sana kocaman öpücüklerle "Yarına görüşelim" derim. Yarın da sana yazmazsam, çıldırırım. Sana, yazma arzusu dolu olarak, bu mektuba bir son veriyorum.

Memişciğim, senin Nonoşun bir çok kere seni gözlerinden öper.

Nonoşçuk.

Ernestine

Bedi Rahmi
Elmaruf mektebi muhallesi
Kaptan Paşa Sokagi
No: 5
Süleymaniye
ISTANBUL

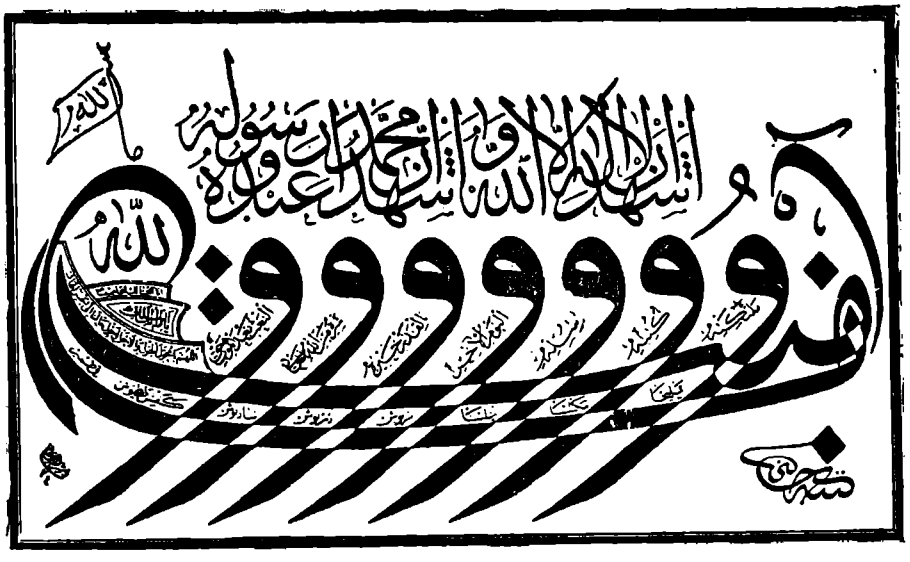
Mlle Ernestine Leibovici
1 Square Delambre 1
Paris (XIV).
FRNCE

1

Memiçek.

Je veux t'écrire, mais comment trouver un coin tranquille ou un café qui nous exitait bien, ou enfin un „Raytang Rum" de l'Armday hotel! Bucis demain ça sera le cinquième jour de mon arrivé j'ai une tas de chose à te raconter... mais ach abord il faut que je te dise: j'ai reçue ta première lettre sans et sauf mais quand même je te donne l'adresse de notre maisan:

Elmaruf mektebi muhallesi
Kaptan Paşa Sokagi No: 5
ISTANBUL Süleymaniye

İSTANBUL'DAN PARİS'E

6 Eylül 1933

Memişciğim,

Sana mektup yazabilmek için çıldırıyorum... Sana mektup yazabileceğim o sakin köşeyi nerede bulmalı! "Ardmay" otelinin bekleme salonunun, rahat koltuklu yerleri gibi rahat yerler, burada öyle pek kolayca bulunmuyor! Buciş, yarın buraya dönüşümün beşinci günü olacak. Sana söyleyecek bir sürü şey var, ama önce, şu kadarla başlayalım. Mektubun elime sağsalim ulaştı. Yine de sana adresimi bir kere daha veriyorum:

El Maruf Mektebi Mahallesi, Kaptan Paşa sokağı, No 5, Süleymaniye, İstanbul

Sana biraz da yolculuğumuzdan söz edeyim. Yolculuk bizi çok yordu. Turşuya döndük. Tam dört gece uyuyamadık. Buciş, on beş dakika uyuyabilmek için ne çarelere baş vurmadık... Ama, bir iki dakika sonra, bulduğumuz bu yeni pozisyonun da dayanılmaz olduğunu anlayıp, uyuyamıyorduk. Bütün bunları sana etraflıca anlatıyorum, çünkü bütün bunlar dört gece sürdü...

Ostend'de, sana Viyana'dan daha etraflı yazarım diye söz

vermiştim ya, sen bu mektubu alamadın tabii... Neden mi? Hey Allahım! İşin tam burasında, Buciş çok acayip öyküler var. Hele bir dinle beni: Viyana'ya akşamın saat sekizinde vardık. Büyük bir trajediyle bitmesine ramak kalan akşamımız orada, Viyana garında başladı. Ağabeyim, Cook acentasının bir memurunu tanıyormuş. Fakat bu geç saatte, her yer kapalıydı... Amerikan Ekspres de kapalıydı. Senin de uyardığın üzere, oteller ateş pahasıydı! Adam başı 16 şilin! Halimizi bir gözünün önüne getirebiliyor musun? Ah! Viyana'yı anında terk etmek mecburiyetinde kaldık... Oradan ver elini Budapeşte. Budapeşte'de, para işlerinde, birkaç kere hesap etmemize rağmen, yine de esaslı yanlışlıklar yaptığımızı anladık! İstanbul'a varabilmemiz için dört liramız çıkmıyordu. Ağabeyim, Viyana'daki para değiştirme işinde bir yanlışlık yapmış. Çok eksik para almış. Bulgaristan'dan geçerken ağabeyimin aklına, Sofya'daki Türk Konsolosluğu'na baş vurarak, yolculuğun sonuna kadar yetecek parayı bulup buluşturmak geldi. Ne olur ne olmaz diye, Sofya'da trenden indik. Tedbirli davrandık... valizlerimizi emanetçiye bıraktık... Konsolosluğumuzda bize çok da parlak bir karşılama töreni yapmadılar! Ama konsolosumuz Beyefendi bize dört Bulgar levasını seve seve verdi. Parayı aldık... Çocuklar gibi sevindik. Ama geldiğimiz taksinin yerinde yeller esiyordu. Herif kaybolmuş. Bizim de bir liramızı yürüttü. Oraya vardığımızda, trenin kalkmasına bir dakika kaldığını öğrendik. Ya emanetçideki bavullarımız? Onları kurtarabilmek için yolları diz boyu çamur dolu Sofya'da, yirmi dört saat beklemek zorunda kaldık. Konsolosluğa girmezden önce cebimizde kalan son parayı Sofya'da harcadık. Bilet almaya gelince, konsolosluktan aldığımız dört Bulgar levasının bizi İstanbul'a değil de, hemen Türk sınırının yanı başındaki, ilk Türk şehri olan Edirne'ye gitmemizi sağlayacağını öğrendik... Tekrar durumu bizim konsolosluğumuza dönerek, konsolosumuza arz ettik. Herhalde bir yanlış anlama olmuştur diye düşündük. Sonuç: Bize 15 lira daha gerekiyordu. Bu da aşağı yukarı 200 frank ediyordu. Ah!! Buciş... Çektiğimiz sıkıntıları tahmin bile edemezsin. Konsolos bey bizim İstanbul'a erişmemizi sağlayacak bilet parasını veremeyeceğinden ötürü bizden özür diledi. Balkanlardan çok zor şartlar altında geçtik!.. Bu ülkeyi hiç sevmedim. İnsanlar da hiç sevimli değiller. Ben başka şeyler düşünmüştüm. Mesela, güzel dağlar, yemyeşil bağlar, sağ-

lıklı insanlar. Düşünebiliyor musun... Almanya kadar düz ve benim kadar hastalıklı...

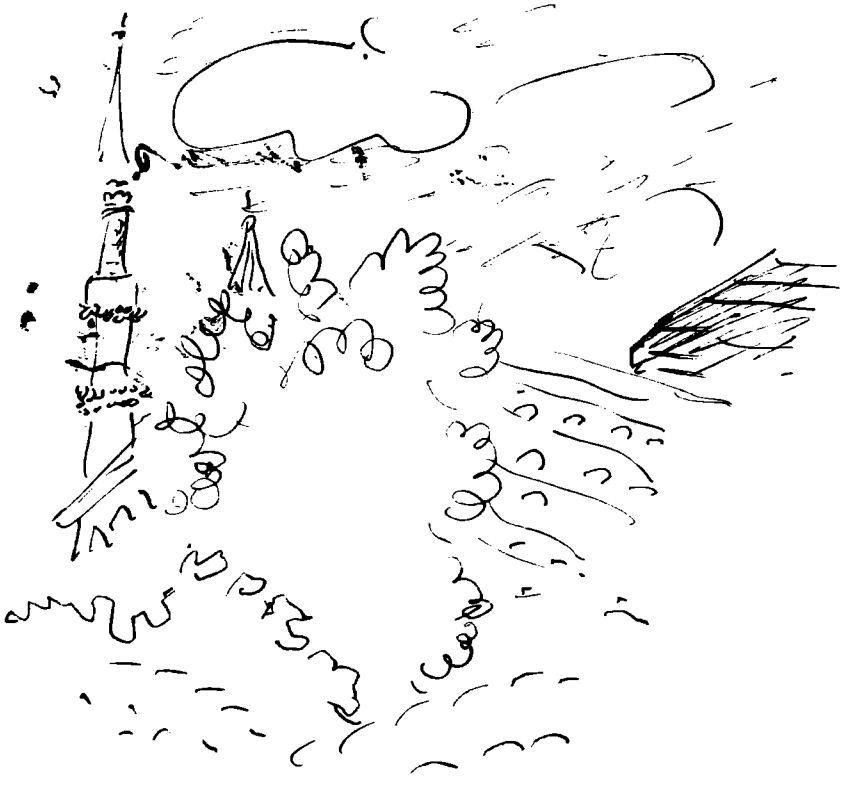
Bucişciğim, uzun sözün kısası zor belâ Türk sınırına geldik. Orada bize, biletsiz İstanbul'a gidemeyeceğimizi bildirdiler. Trenden hemen inip, onlara, oraya kadar borcumuzu ödememiz icap ediyormuş... Çünkü tren Edirne'de 5 dakika dururmuş. Orada işimizi yoluna koyup, ikinci Türk sınırına geldik. Burası daha da garip bir sınırdı. Yunanlılarla çok az bir toprak parçamızın olduğu bir yerdi... Serseri olmadığımızı, öğrenci olduğumuzu açıkladık... Bir polis komiseri işe karıştı ve bizim sorumluluğumuzu üzerine aldı, Buciş. Allah razı olsun. Sofya'da çok berbat bir otelde kaldık. Beş kuruşumuz yoktu. Oradan sana bir kart bile atamadım. İşte maceralarımızdan sana özetler. Trende neler olup bittiğini, garda geleceğimizi kimselerin bilmemesine rağmen bizi kimlerin karşıladığını, sana bütün bunları bir dahaki mektubumda anlatırım. Bu korkunç yorucu yolculuğu, sana biraz anlatmak bile beni yorgun düşürdü...

Memişcik... Küçük kız kardeşim Mualla'yı, iki misli olmuş buldum. Mustafa çok büyümüş. Sesi çok değişmiş. O gelişmiş erkek sesini düşündükçe, ürperiyorum. Ama, kişiliği sesi kadar gelişmemiş. Hâlâ, iki sene öncesi kadar çocuksu! Annem, hâlâ biraz genç. Babamı yaşlanmış buldum. Evimiz, bütün bu kalabalığa cevap vermiyor. Tabii, bir de İstanbul'da iş kovalayıp sık sık ziyaret eden hısım akrabalara ayrılan oda da var. Masada da onlara ayrılan yerlerini, unutma! Anacığım da bu kadar kalabalığa yemek yetiştirebilmek için çılgın bir uğraş içinde. Belki de biraz abartıyorum, bilmem ama bu kadar küçük bir evde bu kalabalık, insanın gözüne batıyor...

Dört gün devam eden bir nezle, canımı sıkar oldu... Ağzım, boğazım derken, şimdi de burnum su koyuverdi. Sana da bu mektubumu dün gece saat ikiye kadar yazdım. Bugün devam ediyorum. Daha, hiçbir şey çalışamadım. Çünkü, daha boya kutum elime geçmedi. Onu, arkamızdan gelecek bir bavulun içerisine yerleştirmiştim. Bir ay sonra bitecek bir yarışma için bir kompozisyon yapmalıyım. Bizim, özgürlüğümüzü kazandığımız son savaşı göz önüne alan bir konusu var. Seçecek başka konular da var... Ama ilkin, benim resim malzemelerimin gelmesi lazım.

Bembeyaz bir tuvale, doğrudan doğruya girişmek istiyorum.

La jolie bouche restera deux
minute grand ouverte !
c'est demain que Vahti arrive.
j'irai le prendre.

Eskizlerle kafam karışır, bilirsin. Bir ayakkabı boyacısında Fatih Sultan Mehmed'in, gemilerini tepelerden aşırtmasını temsil eden bir resim gördüm. Sen bu konuyu bilirsin. Paris'te ben de yapıştırma kağıtlardan böyle bir şeyler yapmıştım. Gördüğüm kompozisyon şahaneydi! Çok hızlı çalışılmış bir minyatür düşün. Büyüklüğü tam ayakkabı boyama sandığı kadar. Yemyeşil ve 40 santimetre. Yeşilli bir kompozisyon ama çok Duffy benzeri bir kompozisyon. Çok iyi bir Duffy. Buciş... Yeşil ve mavi hakim. Çok özgün konturları var. Mavi ve yeşiller, aralarında çok dengeliler. İlk beş günde gördüğüm ilk güzellik bu! İnşallah daha başkalarını da görürüm veya keşfederim.

Bugün hava çok güzel. Penceremin hemen ötesinde bir yıkıntı... daha gerilerde de pembe bir duvar önünde duran bir dut ağacı var. En geriden, beyaz bulutlara tırmanan iki minare ve görülen maviler tam bir "Utrillo" yapıyorlar, yeşil yaprakların ardında.

Mualla, kurşun kalemlerle oradan buradan çok güzel peyzajlar yapmış. Sana birkaç tane yollarım. Bir de sana, başka bir şey daha yollayacağım. Güzel ağzın hayretten açık kalacak. Yarın gidip alacağım.

Buciş. Aslan Buciş. Bir ziyarete gitmek için sesleniyorlar. Seni bin kere kucaklarım. Bir dahaki sefere daha uzun yazarım. Nonoşum.

B. Rahmi

7 Eylül 1933

Memişcik,

İşte, epey uzunca bir zamandır senden mektup beklememe rağmen, senden hiçbir haber yok... Hiç de iyi değilim. Gözlerim, kan çanağına, yüzüm tuzluğa, kafam da... Kafamı hiç sorma... Bu baş ağrısı beni deli edecek... Her gün ilaç almasam, başım çatlayacak!

Beklemek çok kötü. En kötüsü de senin hasta olabileceğini düşünmem. İstanbul'a varışınla ilgili, her Allahın günü, müthiş hesaplar yapıyorum... En ılımlı hesap kitapla, bana 2 Eylül'de yazmış olsaydın, şimdiye kadar çoktan elime geçerdi cevabın diye düşünüyorum. Ah! ne yapsam? Neye kansam? Bilmiyorum. Şu koca Paris'te tek başınayım. Kendini benim yerime koy da bir düşün bakalım. 4 Eylül Pazartesi'den bu yana, merdivenleri günde yirmi kere inip çıkıyorum. Yok! Yok! Yok! Bu postacının kafasını kırmak geliyor içimden. Dört gözle beklediğim mektubumu, bana bir türlü getirmiyor! Aslanım! Herhalde sen benim ilk mektubumu almışındır. Bana acele yaz. Yahu, sen benim Paris'te sıkıntıdan çatlamamı mı bekliyorsun? Kendimi öyle halsiz ve cansız hissediyorum ki, en hafif bir rüzgarcık bile beni sürükleyebilir! Ah! Senden uzaklarda ne kadar acı çekiyorum. Hayatımda, babacığımın ölümünden beri hiç bu kadar çok ağlamamıştım. Bugün, yine fotoğraflarına bakıp hüngür hüngür ağladım. Halbuki, sen hiçbir şeyden habersiz, bana tatlı tatlı bakıp, gülümsüyordun. Şu sıralarda ben çalışacağıma, sen de öte yandan mektuplarınla "Salon d'Automne"na resim yollayabilmem için beni yüreklendireceğine, oturtmuş beni hüngür hüngür ağlatıyorsun. Herhalde ben bu sene, bu halde katılamayacağım bu sergiye. Çok acı çektim bugünler. Vapura atlayıp yanma, İstanbul'a gelmeye hazırım. Artık dayanamıyorum... Sana tekrarlayayım. Artık dayanılmaz bir hale geldi... bu durum!!! Eğer beni bu durumda, daha fazla bırakırsan zavallı günlerim, penceremin önünde son bulacak... Bitecek... Artık ne sana ne de bana ne ağrı kalacak, ne de sızı!!!.

Memişcik... Gel de beni teskin et... Çok çok hastayım... Güzel dostluklarla dolu günlerimizi hatırlatırım sana... Ailen, bunca

senelik ayrılıklardan sonra, tahmin ediyorum ki seni bağırlarına basmışlardır. Kabul... Ne oldu? Paris tamamen kafandan silindi mi? Ya ben? Sen aklı başında kocaman bir adamsın... Bana acele cevap ver. Hasta, yorgun ve çok üzgünüm. Senden bir haber alana kadar da, aklım başıma gelmeyecek... Vahti'lerden kutunu aldın mı? Hoşuna gitti mi? Bütün bunları da yaz bana... Sakın tembellik yapma... Allah seni korusun. İnşallah hasta değilsindir. İnşallah en kısa zamanda sağlık haberlerini alırım. Seni de binlerce kere kucaklarım, benim küçücük Memişçiğim.

15 Eylül 1933

Küçük Memişçiğim...

Önce, benim canıma can katan mektubun için sana teşekkür ederim. Artık hiçbir şey düşünemez olmuştum. Yolculuğunuz boyunca başınıza gelenlere çok üzüldüm. Ben de Paris'e dönerken hep bunları düşünmüştüm. Biletinizi, niçin Londra-İstanbul olarak kestirmeyişinizi de pek anlayamamıştım? Demek ki bu tip yolculuklarda daha tedbirli olmak lazım geliyormuş! Hiç olmazsa, varacağın son noktaya ulaşmanı sağlama bağlamak gerekiyormuş. Her neyse... Ben de Paris-Yaş arasında bir sürü tatsız olay yaşadım... Allaha şükür, sağ salim yerinize varabilmişsiniz... Mektubun gecikince, dünyam kararmıştı... Bir de "Ostend"den gelen kartpostalda, müthiş bir baş ağrısından bahsedince, aklımdan çok kötü şeyler geçmeye başladı. Senin hasta olabileceğini düşünmek... aklımı başımdan aldı... Kötü düşünceleri kafamdan çıkartmak için neler neler denemedim ki! İmkânı yok. Hiçbir işe yaramadılar. Derdime, ancak senin mektubun deva oldu. Mektubun beni sakinleştirdi. Mektubunu neredeyse yiyecektim! Güzel ve tatlı bir mektuptu... Senden ayrılmayı hiç istemeyerek... onu defalarca okudum. Evet bu mektubun içersinde sen vardın... seninle yaptığımız uçsuz bucaksız konuşmalarımızı hatırladım... Kendimi yanı başında hissettim. Eh! Demek böyle! Artık İstanbul'da ve ailenin yanındasın! Zaman da ne kadar çabuk geçiyor değil mi? Londra'da birbirimizden ayrılalı iki hafta oluvermiş bile...

Doğrusu, 23 Temmuz'dan beri biz, bambaşka bir hayat yaşıyoruz.. Böyle bir hayat yaşayacağımızı, üç ay önce kim tahmin

edebilirdi? Halbuki içimden bir şey, sanki sen benim yanı başımdaymışsın da ben seni göremiyormuşum, diyor. Bana... Ama, az sonra beraber olabileceğimiz duygusu, hâlâ içimde, yerli yerinde durmakta!

Şimdi sana, Paris'e döndüm döneli yaptıklarımı şöyle bir anlatıvereyim. 20 ve 21 Eylül'de "Salon d'Automne"na iki resim yollamam gerekiyordu... Tabii oraya son işlerimden yollamak istiyordum... Ama haydi gel de, bu kafayla sanat yap da görelim bakalım! Yine de dünden beri, çalışmaya başladım. Tuvallerime, şöyle bir yakınlaştım, 40'lık bir tuval.. Konusu, beni uzun zamandır meşgul ediyordu...

Üzerinde türlü çeşitli yemeklerin hazır olduğu bir masa düşün... Masa yemeklerle donatılmış... Masaya, dirseklerini dayamış bir kadın var... Bu kadını, maviler içerisinde düşünüyorum. Fondaysa, kırmızılar hakim. Bir de, pencere kenarında, pencereden dışarıya bakan, bir başka kadın daha var... Mavili, yeşilli bir armoni hâkim... Kırmızıların mevcudiyeti sorun yaratabiliyor... Ama, daha tam olarak kararımı vermedim... Bu tuvali bitirdiğimde bir fotoğrafını çeker, sana yollarım. Evet! Evet! Sürpriz büyük... Sonunda onu aldım! Tahmin et bakalım! Evet. Bir Kodak! Yarın bile fotoğraf çekebileceğim. Belki benim natürmortumun bile bir fotoğrafını çekebilirim. Senin bunları görebilmen herhalde çok hoşuna giderdi... Çok esaslı bir makine.. 6 x 9'luk fotoğraflar çekebiliyor. Alabildiğime sevindim. Bir de, senin benden ikide birde fotoğraflar alabildikçe ne kadar mutlu olabileceğini de düşündüm. Dış görünüşünü sana nasıl anlatabilirim ki? Hiç bilemiyorum. Seninkinden daha büyük ve daha gösterişli! Yakında, sana güzel fotoğraflar çeker yollarım herhalde. Ben de, Londra'daki fotoğraflardan istiyorum... Paris'e döndüğümde senin şu "Ardmay" otelinde, bir hayli piyano çaldığın aklıma geldi... Bunu düşündükçe, üstüme bir hüzün çöktü... Küçük bir şarkıcığı bile becerip, seslendiremememe, çok canım sıkıldı... Halbuki benim piyanoya, taaaa küçüklüğümden beri, aşinalığım vardır!! Bak sana anlatayım. Oturduğum binanın dördüncü katında... piyano dersleri de veren, genç bir hanım yaşıyormuş... Hani, Safiye'ye kiraladığımız oda var ya... işte o odanın sahibesi... Oda kiralamaya gittiğimizde ben kadınla biraz pazarlık etmiştim... Kadın da sinirlenmiş, beni biraz azarlamıştı... Hayatın Fransa'da bile,

hiç kolay olmadığını, kızının bir "piyano hocası" olduğunu, konservatuar mezunu olmasına rağmen öğrenci bulmakta çok zorlandığını filan, laf arasında söyleyiverdiydi... İşte, bu konuşmadan sonra, bir "piyano dersi" konusu kafama fena halde takıldı... Seni çok kıskanmıştım... Ben de bir şeyler çalabilsem ne güzel olurdu... Her neyse... Düşündüm taşındım, karar verdim. Bir gün gittim... kapılarını çaldım, kadına, yine pazarlık yapmaya geldiğimi sanıp kapıyı yüzüme kapamasın diye, bir nefeste "Siz piyano derslerini kaç paraya veriyorsunuz" diye, soruverdim... Fiyatı, ders başına 10 Frankmış... Ama öğrenci olduğum için... bana özel bir fiyat verdi... Haftada iki dersten, ayda 50 franklık bir hesap çıkarttı... Bu fiyata 4 kere etüt de dahil. Öyle ya... verdiği ödevleri nerede ve neyle hazırlayabilecektim? Haydi hayırlısı... 1 Eylül'den beri derslere başladım. Başlangıcı, çok zor oldu... Ağabeylerimin hepsi çatır çatır piyano çalmalarına rağmen ben notaları okumasını bile unutmuşum! Halbuki şimdi notaları, gayet güzel okuyabiliyorum. Başlangıçta bu işi becerebileceğimi hiç aklım kesmemişti... Hiçbir şey çalamam sanmıştım... Ama şimdi derslere başladıktan sadece iki hafta sonra, küçük bir şarkıcık bile çalabiliyorum, "Malborough harbe gidiyor" parçanın adı... Tabii, bu arada başka küçük etütleri de becermeye başladım. "Do majeur" gamını, "La mineur"ü ve iki gamın arpejlerini de öğrendim. Herhalde ben, bir ay sonra, bu işi epey ilerletirim. Nasıl olsa kaybolup gidecek bir saatimi kurtarıp, değerlendirmek, müthiş hoşuma gidiyor... Düşünebiliyor musun... İstediğin her şeyi sana çalabileceğim! Bu marifetim çok hoşuna gidecek... Göreceksin... Güya, bunu senden gizleyecektim, ama beceremedim. Sevincimi senden gizleyemedim! Ah! Ne yazık ki, bizim akademide bir piyano yok! Halbuki, benim bu sıralar çok çalışmam lazım.. 1 Ekim'de akademi açılıyor... okul açılışları bir hoş oluyor... Bir sürü yeni öğrenci görüp tanıyorsun!! Bir sürü anı da geçmişte kalıyor... Bizim, seninle benim, Lhote Akademisi'nde geçen günlerimizin ayrı bir güzellikleri vardı... Tuvallerimizi yerleştirdiğimiz, tahta raflı yeri hatırlıyormusun? Sadece bu bile, bana, neler neler hatırlatıyor?! Sen de herhalde, Paris'ten, güzel anılarla dönmüşsündür. Bak.., meselâ, yağan çok ince bir yağmura rağmen Paris, bugünlerde yine de çok güzel... Bu yağış, çok makbule geçti... Bugüne kadar, çok boğucu bir sıcak vardı... Bu sefer paramı za-

manında aldım. Bu sefer de ceplerim dolu! Kalbim bomboş! Nereye gitsem, ne yapsam diye kukumav kuşu gibi düşünürken "Avenue de Maine"de dolaşırken aklıma çılgınca bir fikir geldi! Sen oralarda bir fotoğrafcıya, bir zamanlar, büyütülmek üzere fotoğraflar bırakmıştın... Birkaç ay önce, beraberce gittiğimiz o dükkanı aradım buldum. Resimleri sordum... Elimde fiş, miş, hiçbir belge yoktu... Ama öyle akıllı sorular sordum ki, beni geri çeviremediler... Arayıp, tarayıp resimleri buldular... Parasını ödeyip, seninkileri aldım. Benimkiler, iyi sonuç vermemişler... Hâlâ, dükkanlar kapalı... Birkaç gün sonra her yer açılır... Senin ilgini çekebilecek şeyleri gider, arar bulurum. Güzel Paris'imizden, ben seni her zaman haberdar ederim, merak etme!

Memişcik... Epey zaman geçtiğine göre sen, herhalde, resim kutuna kavuşmuşsundur... İstanbul hakkında neler düşündüğünü yansıtan mektuplarını bekliyorum. Paris'ten bu kadar uzakta ne yapıyorsun bakalım. Artık ciddi çalışmalara başlama zamanıdır... Doğrudan doğruya tuvale geçmek, bir bakıma çok iyi olacak... Evinde, herhalde bunu gerçekleştirebileceğine inanıyorum. Böylelikle enerjini, küçük işlere harcamadan, tüm dikkatini tuvallerine vereceksin... Evinizin çok ufacık olmasına rağmen, inşallah bu düzeni kurabilirsin. Senin neler yaptığını belirten, ufak eskizler yollarsan çok sevinirim. Hiç yarışmalara katılıyor musun? Bana, bütün bunları etraflıca yaz. Ne boy tuvallere ihtiyacın var? İstediğin boyutları seçmekte serbest misin? Senin hayatınla ilgili her şeyi bilmek istiyorum. Senin çok sıkı ve ciddi bir şekilde çalışmanı çok arzu ederim. Güzel Duffy üzerine söylediklerin, çok ilginç! Nasıl da döktürmüş!! Keşke ayakkabı boyacısının sandığını satın alsaydın! Ama dur bakalım, sen daha, kim bilir ne Alicengizlikler bulursun! Ben olsam sabırsızlanır, sevincimden bağırırdım. Böyle şaşırtıcı bir olayda, kendime hiç hakim olamam!

Ah! Demek, İstanbul müzelerini dolaşmaya başladın! Senin yanında olup bütün bu güzellikleri senin yanında görebilmeyi ne kadar arzu ederdim, Nonoşum. Hayat ne kadar da tatlı! Nasıl da çalışma arzusu doluyum! Bütün bu çalışma sevincimi sana borçluyum. Sağol, Nonoşkam!

Bana, İstanbul'un güzelliklerinden bahsederken, şahane minareleriniz, Utrillo'nun resimlerini andıran peyzajlarınız, yüreğimin atışlarını hızlandırıyor... Gözlerimi bir an kapatıyor ve ken-

dimi sahici bir resim dünyasının tam göbeğinde buluyorum... Çünkü yakın Doğunun, bizim en büyük ustalarımıza müthiş heyecan veren bir "ilhâm kaynağı" olduğu kanısına vardım. Evet... Bu ustalarımızın ruhlarında çok köklü bir naiflikle birlikte bir "âlimlik" bulunmakta... Kendimi nasıl ifade etmeliyim, pek bilmiyorum ama DAHİ kelimesi, onlar için en uygun kelime olurdu gibime geliyor... Kendi hür irademizle, biz bu ressamları 1'nci sınıf, 2'nci sınıf, 3'ncü sınıf ressamlar olarak tasnif edebilmişiz... Birkaç resimlerini beğenmeyince de, bazılarının sınıflarını değiştirmişiz! Bizim onları böyle bir sınıflandırmaya tabi tutmamız, belki çok hoş bir düşünce tarzı olarak görülebilir... Ama, ya onlar, bizim kendilerini böyle bir sınıflandırmaya tabi tuttuğumuzu bilselerdi, acaba ne yaparlardı? Buna çok içerlerler, bizim bu yersiz cesaretimizden ötürü her halde bizim canımıza okurlardı!

Senin, "Kaptan Paşa Sokağı" ibaresini taşıyan yeni adresini, çok sevdim... Ne kadar da yepyeni bir yazılım! Babanın adresine, bir süredir gözüm alışmıştı... Bir yıldır neredeyse ezberlemiştim. Şimdi bu yeni adres bana, dar sokaklı, küçük evli Yakın Doğu hayat tarzını anımsattı... İçerisinde ayran içilen, yoğurt yenen evleri görür gibi oluyorum. Şimdi, bütün bu insanın aklını kurcalayan yiyeceklerden, bir türlü annen gibi doğru dürüst pişiremediğim pilavlardan bol bol atıştırıyorsundur. Ailenin, Mualla ve Mustafa'nın fikirleri çok ilginç olmalı... Senin de gözlemlerini ilgiyle okudum. Hiç, Nezahat'tan bahsetmiyorsun? Herhalde o da bir hayli büyümüş ve güzelleşmiştir. Avrupa sınavını kazandı mı? Ya Sabahattin? O ne yapıyor, ne üzerinde çalışıyor? Fransa'da bunca zamandan sonra, İstanbul kim bilir ne kadar hoşuna gitmiştir... Londra'dayken bana yazdığın bir sürü şeyi yapmışındır. O konuların devamlarını da bana yazarsın, değil mi? Evet... Belki, bir çocuk ruhu taşıyabilirim ama inan bana, kötü kalpli değilimdir... Londra'daki son sabahımızı, inşallah hiç hatırlamazsın. Ah! Ne kadar da çok ağlamıştım değil mi? Ne kadar da kendimi kaybetmiştim! Ne yapayım? Elimde değildi? Sonra, bu zayıflıklarımdan ötürü kendimi çok suçladım. Bazen günde bin kere bunu yaptım. Ama çok da tatlı günlerimiz oldu Londra'da... "Hyde" Park günlerimizi, gecelerimizi, sabahlarımızı unutmak mümkün mü? Nonoşum. Benim Küçücük Memişciğim. 14 Temmuz gecesini hatırlasana. Gece yarısı saat ikide, eve dönerken, nasıl da ürk-

müştük... Ne kadar da sarhoştuk! Kalbimiz çarpınca, korkuyoruz, acı çekiyoruz belki de, ama nedenlerini bilemiyoruz. Bu olaylardan kalan tortunun neden kaldığını soruşturmuyor, nedenini bulamıyorum! Bulduğum neden de sonra, birdenbire insana çok saçma geliverirse? Değil mi?

Son haberler... Geçen gün bizim Marie-Antoinette, beni görmeye geldi... O gençle nişanlanmış. Görünüşte çok mutlu. Fazla bir şey sormaya cesaret edemedim. Bu sıralarda zaten, çok az görüşmüştük. 18 Eylül'de nihayet Fas'a gidiyormuş. İşte böyle. Onunla daha fazla arkadaşlık yapmak isterdim. Ama ne yapalım... Buraya kadarmış.

Sana, "Grand Palais"deki François Villon merkezinden, daha önce de söz ettiydim. Safiye'yle beraber onar tane bedava bilet aldık... Biletleri bitirdikten sonra iki franklık, ucuz tarifeden yararlanamadık. Ama üç franga karnımızı doyurduk... Gidip bu merkeze kaydolmak gerekecek. Öte yandan da insanı üzen de bir tarafı var. Sefalet, kendisini hissettirmiş oluyor... İnsana bir köpek muamelesi yapıyorlar... Nefretle tabakları önümüze atıyorlar... Tabii, bir insan olarak, sen de bu davranışlara alınıyorsun... Gelen ve bu ucuz yemekleri yiyen kişiler de Allahlık! Her tarafta, türlü çeşitli, üzüntülü görünüşler sergileniyor... Meselâ, 12 yaşında, dünya güzeli bir kızı olan kırk yaşlarında bir kadın, yetmiş yaşındaki eşiyle yemek yiyor... Adam çok yaşlı... Burnu inanılmaz ebatlı sivilcelerle dolu, ak saçlı bir herif! İnanılmaz, iğrenç bir iştihayla ve hayvansal gürültüler çıkartarak tabağını silip süpürüyor... İnsanın midesi bulanıyor bu gürültüden! Ah! Bir de o çocuğu zorlaması var ki o da inanılmaz. Kadın istiyor ki o genç kız, ayı görünümlü, burnu sivilce ve yağ kaplı ihtiyar babayı öpsün! Ne yapalım! Çocuk babasını öpmek istemiyor! Eyvah! Al sana, içler acısı bir durum! Ha! Bir de o açlıktan yüzleri süzülmüş insanların yiyeceklere bir saldırışları var ki, bana tıpkı, Dostoyevski "nin "Ölüler Evinden Anıları"nı hatırlattı!

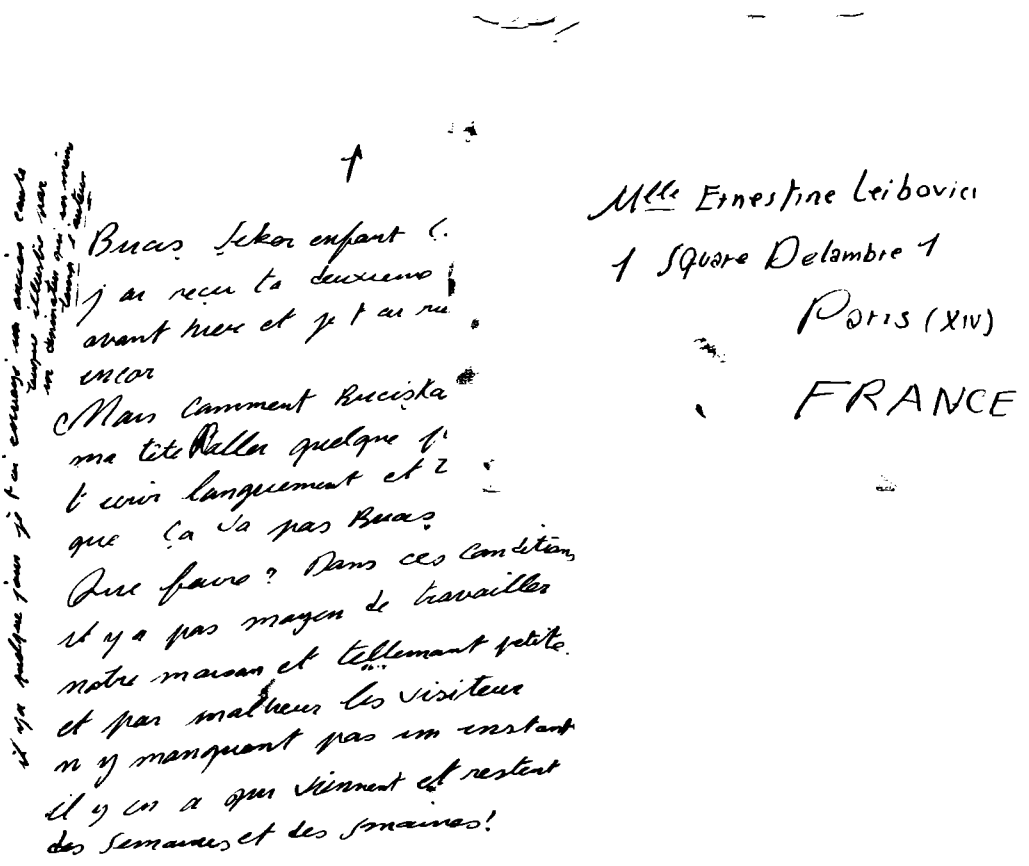
Memişciğim... Senden haberler beklediğimi belirterek, mektubuma son veriyorum. Bana evvelâ, yapmak istediğin, aradığın malzemeleri bulup bulamadığını bildir! Ne biçim malzemeye ihtiyacın var? Kararını ver... Bana bildir. Sonra, sana yolladığım, içi mektuplu "Paris-Soir"ları aldın mı? Bir "Beaux-Arts" aradım... Ama içersinde güzel bir şeyler bulamayınca boşuna para harcayıp

alıp sana yollamadım. Matisse'im için, sana mürekkepli kalemle bazı kopyalar yaptım... Onları da, gazetelerin içersine sakladım!

Düşüncelerim ve yazdıklarım karmakarışık... Her Allahın günü, baş ağrısı çekiyorum. Bu baş ağrısıyla ne yapacağım hiç bilemiyorum... Kronikleşiyor... Sağlığım da pek iyi değil... Çok yorgunum ve geceleri de üstünüze afiyet, doğru dürüst uyuyamıyorum... Şimdilerde biraz daha iyiyim... Memişciğim! Bana hemen yaz... Bana söz verdiğin gibi, haftada iki kere yaz bana... Sık sık yaz... Yaz ki sevinçten çıldırayım. Seni, binlerce kere kucaklarım. Yatarken kalkarken, seni her zaman ve her yerde kucaklarım..

Senin küçük Memişciğin.

Ernestine

İSTANBUL'DAN PARİS'E

13 Eylül 1933

Buciş, Şeker Çocuk,

İyi gitmiyor işler. Evvelsi günü, ikinci mektubunu da aldım. Fakat Bucişkam.. Başımı alıp nerelere gideyim? Sana uzun uzadıya "Buciş, işler iyi değil" diye nasıl yazayım!

Ne yazmalı? Bu şartlarda, çalışmamın imkânı yok. Evimiz o kadar küçücük ve nüfusumuz o kadar kalabalık ki... inanılamaz! Bir de bitip tükenmeyen konuklarımız bize hiç soluk aldırmıyorlar! İnanır mısın... gelip, haftalarca kalanlar var! Kendime bir köşecik ayırmama hiç imkân yok. Nasıl çalışabileceğim? Selam size büyük ellerim... Demek hepsi zavallı birer tasarı olarak kalacaklar!

Atölye olarak kullanmak üzere, babam bana bir küçük kiralık yer arıyor... Bu çok iyi olacak... Ama yine başlayacak pansiyoner hayatı, canımı sıkıyor... Bu evin kontratını bir sene uzattığımız için, bir sene daha buradan çıkmamız söz konusu bile değil.

Buraya döndüm döneli, elimi hiçbir şeye süremedim. Daha benim resim kutusu bile gelmedi.

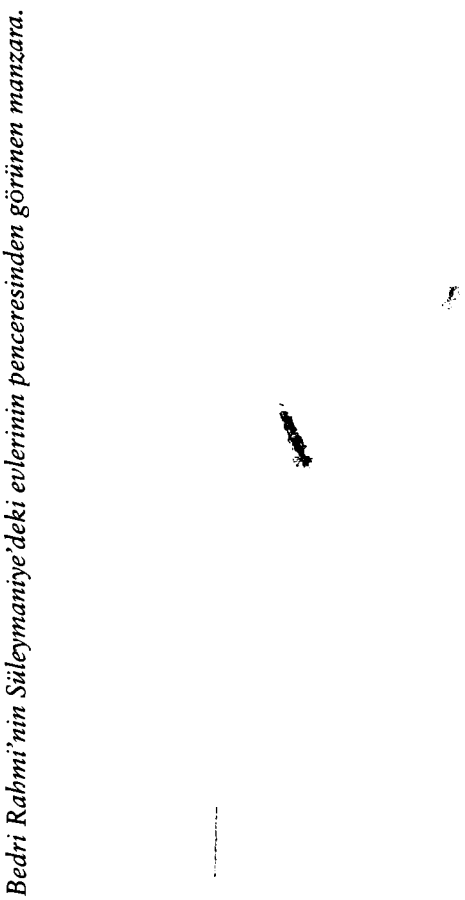
Ne garip değil mi... Daha benim bagajlarım henüz İstanbul'a varamadılar. Çok can sıkıcı ailevi ziyaretlerden ötürü, bir türlü gidip bagajlarımı, sormaya vakit bulamadım. Vahti de yarın geliyormuş. Gidip onu karşılayacağım. Ondan elimize geçen kartta yazılanlara bakılırsa, bize çok yakın bir yerlerde oturuyorlar.

Geçen günü akademiye... hocamı ziyarete gittim. Çok meşgul olduğu için ertesi günü beni evine davet etti. İşlerimi muhakkak görmek istiyordu. Ona, defterimi götürdüm. Benim defterimde senin de çok sevdiğin işlerimi, hocam da pek sevdi. Onun atölyesinden sana bahsetmiştim değil mi? Hani pencerelerinden Boğaz görünen... Şahane bir atölyedir hocamın atölyesi. Hocamın atölyesinde... müthiş kilimleri vardır.

Tuttu bana birkaç kilim parçası hediye etti. "Babana selam söyle. Sana bu kilimleri hediye ettim, çünkü işlerini çok sevdim" dedi... Benim defterime de birkaç gün el koydu. Doyamamış... Daha sindire sindire bakmak istiyormuş!! Akademinin önünden büyük bir peyzaj yapmak istiyorum Buciş. Akademinin önünden Boğaz'a doğru bakınca müthiş bir ışık var. Sadece renkler ve ışık... Bu peyzaj, Van Gogh'unu arıyor!!

Eyvah... inanılmaz bir şey oldu... Eve sık sık gelen bir tanıdık geldi... Beni buldu ve beni mektubumdan ayırdı. Kapıyı çalan geliyor. Bu insanlar da babalarının evi gibi çekinmeden, canlarının istediği zamanlarda gelip, canlarının istediği zamanlarda da gidiyorlar. Saatlerce oturabiliyorlar! Allahım! Ne işkencedir bu?

Dün akşam üstü, ortalığın sükûnetinden cesaret bulup sana bir mektuba başlamıştım. Hemen birisi geldi. Huzurumu kaçırdı. Mektup yazmaya ara verdim. Bu sabah devam ediyorum. Ağabeyim daha uyuyor. Babam işine gidecek, üstünü başını giyiyor. Yaşlı ahçımız, kahvaltı hazırlıyor. Annem ise odayı düzeltiyor...Mualla ona çok yardım ediyor. Nezahat ise evin bitip tükenmez konuklarıyla uğraşıyor. Buciş, bu misafirlerin beni ne kadar kudurttuğunu tahmin bile edemezsin. Her birine... ayrı ayrı bir

Bedri Rahmi'nin Süleymaniye'deki evlerinin penceresinden görünen manzara.

şeyler anlatmam gerekiyor, ilk intibalarımı, anılarımı... vs.vs.. Eh! Şimdi beni anlayabiliyor musun?

Bu zavallı mektuba başlayalı iki gün oldu. Bitirebilirdim. Ama nedenlerini biliyorsun. Bugün ne yapıp ne edip bu mektubu yollamalıyım! Memişciğim. Dün de ne kadar mutluydum! Hava çok daha güzeldi.

Vahti'ye, kutuyu almaya gittim. Aman Yarabbi... o ne kutuydu

öyle! Bu kadar güzel bir resim kutusunu nereden buldun? Müthiş güzel bir kutu. Ya Van Gogh ile El Greco'ya ne demeli! Röprodüksyonları paylaşacağım arkadaşlarıma, böyle röprodüksyonları isteyip istemediklerini soracağım. Eğer isterlerse tutarı kadar frangı, sana yollarım. Unutma, bana böyle bir hizmet için söz vermiştin!

Buciş, bugün hava yağmurlu. Sessiz ve çok çirkin bir yağmur. Odamın penceresinden görülen peyzajı beğenmeğe başladım. Ne

British Museum'da bir heykel.

Londra'dan bir görüntü.

Bedri Rahmi

Bedri Rahmi

yazık ki sakin sakin orada çalışmaya imkân yok. Bu küçücük evde, kendi başıma bir odayı işgal edemem. Böylesi bir hareket çok abartılmış bir hareket olurdu. Buciş, aslan Buciş.

Daha hiçbir şey yapamadım.

Ne diyordum: Bir sürü iyi ve geçerli özrüm var. Zaten özürler başka ne işe yarayabilirler ki!

.....

Bu yıl, Milli Bayramımızın Onuncu Yılı çok şaşaalı bir şekilde kutlanacak... Öyle anlaşılıyor.

Ankara'da, sana söz ettiğim, bir sergi açılacak. Katılanlara da 30.000 Türk lirası dağıtılacak. Ama ödüller, herhalde askerî konulara ağırlık veren resimlere gidecek. Aksi gibi, ben de askerî konuları hiç beceremiyorum. Ben, Akdeniz adalarına sığınan Yunanlıları temsilen yaralı bir MİNOTOR resmi yapmak istiyordum. Bu konu, benim kafamı kurcalıyordu. Fakat, böyle bir konunun Ankara'ya gelecek Yunanlı temsilcileri üzebileceğini söyleyerek dikkatimi çektiler. Yunanlılar, gelip bizim bayramımızı bizimle kutlayacakları için, onları incitmemek lazımmış. Ben de bu sefer bir "Dilâlem Çengisi" adını verdiğim bir başka kompozisyonum üzerine yoğunlaştım. Hani Gauguin'in "Yakubun Kavgası" tablosu var ya. Oradaki toprağın kırmızısını hatırla... Kırmızı değil de, yeşil-beyaz ve pembeli bir armoni arayacağım. Ne dersin? Buciş, içime doğuyor. Sen oralarda güzel güzel çalışıp, olgun işler çıkartıyorsun. Buciş... Seni, yaptığın kopya için, nasıl ödüllendirebilsem! Gel sana kocaman bir öpücük vereyim. Burda, senin kopyayı herkes çok beğendi. Herkes derken, arkadaşların çoğu da

henüz görmediler. Bir başka mektupta sana Yakup'tan söz ederim. Bir hayli ilginç birisi. Hayatını kazanmak için bir yerlerde çalışıyor. İyi de para kazanıyor. Ama, resme ayıracak hiç zamanı yok. Yaklaşan sergiye, o da bir kompozisyon hazırlıyor. Buciş. Nonoşcuk. Vahti bana, Safiye'yle beraber geleceğini söyledi... Demek Londra beklemelerine yine başlayacağız. Yakınlarda bir yerlerde sana bir oda kiralarım. Bizim evde görüşürüz. Sen de benim küçük misafirim olursun!

Seni bekliyorum, küçücüğüm, senin
Memişcik.

Ernestine Londra'da, 1933

21 Eylül 1933

Bucişkam,

Sanki, aylar boyunca sana hiç mektup yazmamışım, senden de hiç mektup almamışım gibi geliyor bana... Ama abartmamak gerek. Ne de olsa, benim Nonoşum şimdiye kadar bana üç mektupla, koca bir paket de "Paris-Soir" gazetesi yolladı. Bu mektup da, benim yolladığım üçüncü mektup olacak. Sana, bir de resimli bir kitap yollamıştım. Ümit ederim, eline geçmiştir.

Nonoşcuğum. Ancak bugün, tekrar resim yapasım geldi. Sana yemin ederim resim yapma keyfimi, sevincimi kaybetmiştim. Zaten ben bu keyfi taaa Londra'da bir yerlerde kaybetmiş... sonra da... "ne de olsa, ben tatilde sayılırım" diye üstelememiştim. Çok esaslı bir tatil oldu. Kendimi bir bıraksam, daha aylarca, yıllarca sürebilirdi. Eğer bugün "Ne cümle!" Evet. Bugün çalıştım. Hem de ciddi olarak çalıştım. İki füzen yaptım. İki "Mustafa" başı... Birisini, ezbere yaptım. İstediğim gibi çalıştım. "Matisse-Gauguin"vâri bir iş oldu. Ötekisine Mustafa poz verdi. Bir bisiklet gezintisi karşılığı, bana poz vermeyi kabul etti. Daha bitmedi. Bir de güzel, siyah bir peyzajımı, tekrar ele alıp bitirdim. Bu peyzaj, biraz fazla Van Gogh kokuyordu. Halbuki çalıştığım ilk iki füzende daha çok Gauguin etkisi vardı. Beni etkileyenlerden, açıkça bahsedebiliyorum. Renklerle oynaşırken, konuya bazan birkaç ışık darbesi vermek hiç de kolay olmuyor. Dömitentler ve 2 disonanslarla, kendimi kurtarıyorum. Buciş... Evimiz, hâlâ çok hareketli. Sana değişik vesilelerle bunu anlatmıştım. Bu durum da canımı çok sıkıyor. Ama gidip başka bir yerlerde, başka bir oda kiralama fikri bana, eskisi kadar çekici gelmiyor. Çünkü, bir yerlerde başka bir oda tutarsam, orada, temelli oturmak da isteyeceğim. Örneğin, geceleri de odamda kalabilmeyi düşünebilirim. Ama bu odada yaşayabilmem, yatıp kalkabilmem için, bana, biraz da rahatlık gerekecek. Duşlu, banyolu olsun demiyorum ama, en azından elektrik olmalı. Ama küçücük bir ampul bile, bana büyük masraf açar. Ya kışın ne yapacağım? Bir soba almak icap edecek! Her neyse, şimdilik bir oda aramaktan vazgeçtim. Eğer, bizim komşular bana çok düşük bir ücretle bir oda teklif ederler-

Bucarest

Il me semble que depuis des mois je t'ai rien écrit et rien reçu de toi. Tout de même mon Nounou m'en a écrit déjà trois lettre et un gros paquet de Paris toi.. Ça sera ma troisième lettre de plus je t'avais envoyé un joli bouquin illustré. j'espère que tu l'a reçu..

Nounounk c'est aujourd'hui que j'ai repris mes sens & travaille je te jure je l'avais ~~bien~~ perdu ce sens là. D'ailleurs c'est à Londre je me suis laissé dans une paresse en me consolant à chaque fois que c'était un repos pour moi. Ce repos qui faudrait encor des mois et peut-être; Si aujourd'hui « quelle phrase! » que j'ai travaillé. Hier j'ai fini deux fois la tête de Mustafa - Coeur. je l'ai commencé la j'ai fait « Matisse-

se ve eğer bu oda da hoşuma giderse... bu ücreti ödeyecek param da çıkışırsa, tutabilirim.

Memişciğim. Ankara'ya, talebimi yolladım. Bekliyorum. Bekliyorum ki, beni, buralarda bir okula atasınlar. Ama başka bir yerlere atamazlar inşallah! Burada keyfimiz yerinde. İstediğim kadar yemek yiyebiliyorum. Her yemekten sonra şahane kahveler önüme geliyor. Sigara da içiyoruz! Şeytan! Sen hâlâ sigara içiyor musun? Bari, çok içme! Babacığım, bütün gece öksürüyor. Ben de, son günlerde sigarayı çoğalttım!!

Bucişkam. Çok usluyum. Eski günlerin insanı heyecanlandıran rüyaları bile benden uzaklaştılar. İnşallah, böyle devam eder. Beni herkes niye çok zayıf buluyor, anlamıyorum? Geçen günü kendimi aynada seyrederken sanki gözlerimin altında mor halkalar görür gibi oldum. Halbuki, hiçbir yaramazlığım yok! Ve bir fil yavrusu gibi de yemek yiyorum. Daha ne yapayım?

Memişcik... Dün, öğretmenimde kalan bloğumu almaya gittim!.. Öğretmenim evde yoktu. Onu bizim eve, benim işlerimi görmeye çağırmayı vaat etmiştim. Evde benim resimlerime bakacaktı. Hoşuna giden olursa, satın alacaktı. Buna ne dersin? Bucişim. Çok güzel fotoğraflar için teşekkürler... ve piyano derslerin için tebrikler. Seni, piyanon boynuna asılı bulurum! Ağabeyim de Mualla'nın piyano çalışmasını çok arzu ediyordu!! Ama evimizde hiçbir zaman bir piyano olmadı ki! Hayatımızda da hiçbir zaman bir piyano olmasına olanak yok! Buciş... Babamın epeyi bir borcu olduğunu öğrendik... ve anneciğimin bileziklerini bozdurduk. Hayat, beyaz dişlerini göstermeye başladı! Ama bu beyaz dişlerin, hiç de güler bir halleri yok... Henüz bu dişler ısırmıyorlar! Ama, öyle hissediyorum ki, bütün bu düşündüğüm şeyler de pek uzaklarda değiller!

Geçen günü ağabeyim, babamın da desteklemesiyle bana bir "Diplomanın Yararları" nutuğu attı!

Eğer insanlarda bir lise diploması mevcut olursaymış, insanlar, hayatın beklemedik sürprizlerine hazırlıklı olurlarmış... Benim yerime, diploması olanları tercih ederlermiş... vs. vs. vs...

Bu küçük nutuk, benim hiç hoşuma gitmedi... Ben de onlara, kısaca benim böyle bir garantiye hiç ihtiyacım olmadığını... ressam olduğuma göre kimin benden ne diploması sorabileceğini... geçim meselesine de gelince benim ressamlığımın bana liselerin

birinde, ayda kırk liralık bir öğretmenliği sağlayacağını anlattım... Ağabeyim, tekrar tekrar:

"Düşün bir kere... Ayda kırk lira hayatın boyunca, ayda kırk lira... Hayatının sonuna kadar, ayda kırk lira" diye tutturdu...

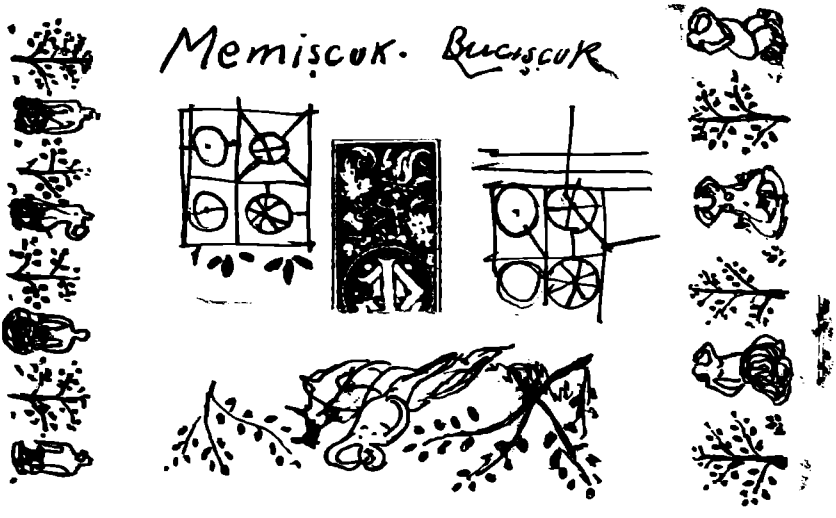
Umurumda bile değil... Hayat böyle!!

Sergi açma fikrinden vazgeçtim. Tuvallerim, hiç hoşuma gitmiyor... Beni rahatsız ediyorlar... Tahmin edemeyeceğin kadar beni rahatsız ediyorlar... Sadece birkaç guvaşım, bana ilerisi için bir şeyler vaat ediyor işte o kadar!

Buciş. Evimizde yatak altlarına serili ne kadar kilimimiz varsa... hepsini yerlerinden çıkartıp, yatak üstlerine serdim. Pazarlarda bir sürü güzel ve ilginç dokumalar var... Ama, bu adamlarla kıran kırana pazarlık yapmasını bileceksin... Yoksa, seni çocuklar gibi kandırırlar... Senden, en azından fiyatının iki katını isterler. Seni önce bir sınarlar... Bütün bu pazarlık aşama ve incelikleri insanın satın alma keyfini köreltiyor... Her yerde, bir sürü minyatür görülmekte. Ancak fiyatları, Paris fiyatları kadar... hatta bazan Paris fiyatlarından da daha pahalı! Henüz, Minyatür Müzesi'ni gezmedim, çünkü girişi çok pahalı... Müzelere bedava girebilecek bir belge bulmak gerek!

Küçücüğüm. İki gün önce bizim küçük dükkanımızda, şahane bir Matisse röprodüksiyonu bulmuşçasına sevindim. Çok sevindim, çünkü ağızlığını buldum. Hani, şu senin bana Londra'da aldığın o güzelim ağızlığını buldum. Bir haftadır benim güzelim ağızlığım kayıptı! Bucişkam... Çılgınlar gibi, her yerleri aradım. Hiç durmadan her bir tarafı didik didik ettim. Evin altını üstüne getirdim. Burnumu sokmadığım delik, altına bakmadığım oyuk kalmadı... Çöp tenekelerine varana kadar karıştırdım. Çok sevdiğim için, ağızlığımı çok aradım. Durmaksızın aradım. Ama günler geçti... Bulamadım. Koca bir hafta geçti... Gitti gider, ağızlık gitti... Ağızlık yok... Ay! Deli olmak işten değil...

Dün, ağabeyim, mavi yeleğinin cebinde, benim ağızlığımı bulmaz mı? Onun yeleği de, tıpkı benimki gibi... Bir sigara içtikten sonra, benim yeleğimin cebine koyacağım yerde gitmiş yanlışlıkla onun yeleğinin cebine koyuvermişim ağızlığımı!.. Benim ağızlık, ben evi darma duman ederken ağabeyimin yeleğinin cebinde beni beklermiş! Dün, ağabeyim o mavi takımını giyince benim ağızlık da bana kavuştu... O elbiseyi ağabeyim pek sık giy-

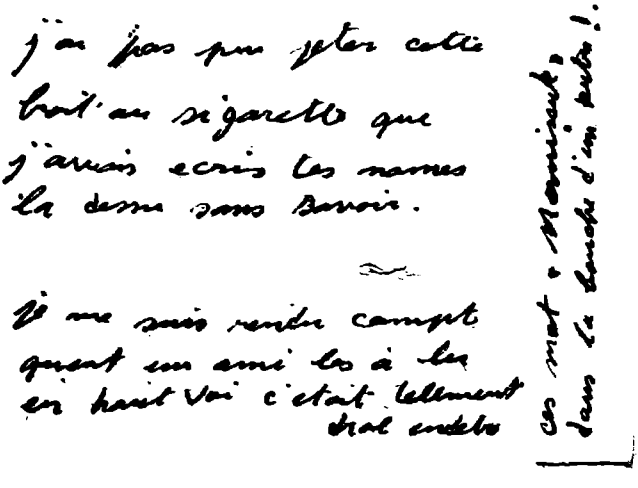
mediği için ayrılık bir hafta sürdü. Memişciğimin hatırası bulundu... Benim ağızlığım ağabeyiminkinden bin kat daha güzel... Ağabeyiminki çirkin! Benimkisinin çevresinde ince iplikler var. Sonra benimkinin bakırı çok daha kaliteli bir bakırdan. Değil mi, Nonoşum. Benim şeker çocuğum... Seni uslu kollarımla sımsıkı sarar, 10.000 kere öperim.

Senin,

B. Rahmi

Eski bir sigara kutusu üzerine yazılanlar:

Bu sigara kutusunu bir türlü atamadım. Üzerine, isimlerimizi bilmeyerek, farkında olmayarak yazmışım... Bir arkadaşım yüksek sesle, birden okuyunca farkına vardım. Bir başkasının ağzından, "Memişcik" kelimesini duymak, ne kadar acayip geldi bana!!

21 Eylül 1933

Küçük Memişcik,

Çalışmaya ara verdim. Halbuki bazı düzeltmeler de yapmam gerekiyordu. Ancak ikinci mektubuna cevap vermeyi geciktirmek de istemedim. Beni örnek almanı tavsiye ederim Buciş. Çünkü mektuplarını öylesine sabırsızlıkla bekliyorum ki ve senden gelen haberleri okurken, öylesine mutlu oluyorum ki, dünyanın hiçbir keyfi buna eşit olamaz. Bugün kafam ağır çalışıyor. Acaba mektuba nereden başlasam? Günlerim çok ağır ilerliyor... ve daha da geçmesi gereken bir hayli günümüz var. Seni görme mutluluğuna daha çok var. Nasılsın? İyi misin? Evin nasıl? Yatağın neye benziyor? Bazen, seninle iki kelime konuşmaya çok hasret kalıyorum. Ama hani ya Memişcik!.. Sen çok uzaklardasın. Bazen de seni rüyamda görüyorum. Pek sık olmamakla beraber, rüyalarıma giriyorsun! İki, üç gece öncesi rüyamda, beni öptün! Ama ne yazık ki bu bir rüyaydı! Bazen de rüyalar gerçek olabilirler değil mi? Gelelim sana ve o güzel Kerem ile Aslı masalına. Küçük kitapçık için çok teşekkür ederim. Şahane bir kitap... İçindeki bütün resimleri kopya edesim geldi. Ah! Çok şeytan ruhlu bir sanatçı. Desenleri sanki şeytanın kendi elinden çıkmış gibi! Şimdiye kadar ben böylesine güzel mürekkepli kalemle çizilmiş desenler hiç görmemiştim. Nonoşum, erkeklerin elbiseleri ile yüzlerindeki naif ifadeler arasındaki geçişler ne kadar yumuşak ve ne kadar ustacaydı! Böylesine mükemmel bir sanatı, acaba hangi kültür doğurdu? Bu reddedilebilir mi? Kerem ile Aslı'yı süsleyen resimlerle, Picasso'nun resimlediği kitapları, birbirleriyle karşılaştırdığımızda, acaba hangisinde daha fazla yürek gümbürtüsü, daha çok hayat kıpırtısı sezilmektedir? Kerem ile Aslı'daki resimler çok daha ağır basmaktalar. Onlar bize bir masalın görüntülerini, yani olmayan şeylerin yansımalarını vermekteler. Sana, onlara bakarken duyduklarımı, ancak böyle açıklayabilirim. Yüreğim coştu bu resimlere bakarken... Seneler boyu çalışmaların ne yararı oluyor ki? Bana göre bu kabiliyet Allah vergisi.

Nonoşum... Gelelim senin çalışmalarına... Beni meraklandırmaya başladın. Niçin bir türlü çalışmaya başlıyamıyorsun? Evi-

nizde herhalde, yeni bir düzenlemeye geçmeniz gerekecek... Yoksa, bu iş senin zararına olacak. Bu kadar da çok ve sık misafir ağırlanabilir mi? Zavallı annenin dinlenmeye hiç hakkı yok mu? Kendi kendinize haksızlık yapıyorsunuz. Bu kadar küçük bir yere kamp kurmak pek akıl kârı olmasa gerek. Onlara, yani misafirlere, bir de sizlerin de sıkıldığınızı hissettirmeniz gerekecek... Sana bütün bunları söyleyişimin nedeni bizim Romanya'da da durumların aynı olması... Misafirler yüzünden insan, kendi evinden soğuyabiliyor ve kendi evinde nefes alamaz oluyor... Paris'ten döndüğümde, bizim evde de ne tatsızlıklar yaşadığımızı sana söylemiştim, değil mi? Ben sakin bir hayata alışığım ve böyle bir hayatı severim. Dönüşümde evimi, bir özel kulübe dönüşmüş buldum. İsyan ettim... isyan ettiğim iyi de oldu. Beni rahat bıraktılar. Sonra da yavaş yavaş, hayatın sükuneti geriye döndü. Çalışabilmem için beni rahat bıraktılar. Yoksa, Doğu gelenek ve göreneklerine alışıyorsun. Paris'te rahat etmiştin değil mi?

Gelelim Paris'e. Paris, hâlâ çok sıcak. Paris, hâlâ çok güzel. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, sensiz her şey çok yavan ve çevremdeki bütün bu hareketlilik hiç umurumda değil... Beraberken yapabildiğimiz işlerle uğraşıyorum. Bizim röprodüksiyon dükkanımız "Lostehiche Diane" hâlâ kapalı. Sahaflarda kitap peşinde koşarken, zaman nasıl da çabuk akar giderdi! Sen, hep en güzel parçaları kendine bulur, seçer, alırdın! Seni nasıl takip ederdim! Hatta, seni çok kıskanırdım. Senin, nasıl oluyor da benden daha iyi röprodüksiyonlar bulabilmene çok içerlerdim. O röprodüksiyonlar yüzünden az kavga etmedikti! Ne kadar da çok çocukça davranırdık birbirimize! Ama hep barışırdık... Benim dönmemi dört gözle beklerdin. Ah! Gençlik! Şimdi bir tek sözünle bütün röprodüksiyonlarımı uğruna feda ederdim. Nonoşum. Hayat nasıl da sevdiğimizin üzerine titrememiz gerektiğini bize öğretiveriyor!

Safiye bana "Kerem ile Aslı"nın öyküsünü anlattı... Sağ olsun. Ne kadar da güzel ve dokunaklı bir öykü. Sevdiği kızın nasıl da yanından uzaklaştırıldığını, ne güzel işlemiş... Desenler ne kadar güzel... Keremin şarkıları çok dokunaklı. Astrologların anlayamadıkları aşkını açıklaması ne güzel. "Herkesin dallarına kuşlar konuyor. Sadece benim dallarıma konan kuş yok" demesi, ne ilginç. Keşişin, bahçesine geri döndüğünde, bir başka genç kıza

rastlaması, o kızı kendi "Aslı"sına benzetmesi, o kızı kendi Aslı'sı sanması ve o kızın kendisiyle alay ettiğini sezip, buna rağmen, ona söyledikleri ne kadar güzel! Onun beyaz boynunu, gergefinde iş işleyen sedef parmaklarını, saçlarının güzel kıvrımlarının eşsizliğinden bahsederken, Aslı'sından daha güzel bir başka kızın var olabileceğini ve de kendisinden daha da bedbaht bir Kerem'in bulunabileceğini söylemesi ne kadar da, dokunaklı Memişciğim! Bu güzel öykülerle tanışmaktan çok sevinçliyim. Keşke o güzel dilinizi konuşabilsem de her şeyi kendi başıma anlayabilseydim! Neyse. Yeniden sana çok teşekkür ederim Nonoşum.

Söyle bana benim küçücüğüm, senin yaramaz küçücüğünü çok özlüyor musun? Haydi, söyle bakayım! Sen de beni, benim seni aradığım kadar arıyor musun? Bunu duymaya ne kadar ihtiyacım var, bir bilsen! Seni düşünmekten gözlerimi kapayamıyorum! Her şey bana seni hatırlatıyor! Bucişkam... Her fırsatta "Nonoşum" demek ihtiyacını hissediyorum. İki buçuk ay geçti. Uslu uslu otur ve beni bekle, olmaz mı? On iki çift sihirli kanatları olan bir atın üzerinde geleceğim*... Hem de çabucak. Ah! Bunlarla kafam doluyken, bir uyusam, bir uyansam ki zaman geçivermiş... vakit de gelmiş olsa... Atlasam şu vapura da yanına gelebilsem! Hiç olmazsa bana daha sık ve uzunca yazabilseydin, bekleyişlerim daha da kolaylaşırdı... Ben de kendi hesabıma, sana çok çalışarak güzel işler yapmaya söz verirdim. Şu sıralar, büyük tuvaller üzerinde çalışıyorum. Tesadüfen de naif bir resim yapasım geliyor! Ama sen benim naifleri ne kadar çok sevdiğimi bilirsin!

Sana bir de fotoğrafımı yollayacağım. Ah! Senin resimlerin ne güzel. Benim çalışmalarım istediğim gibi yürümüyor... Birer Çingene kadar çirkinler! Her neyse, bu kadar da önemli değil... Sana yazarken, tuvalime bakıyorum. Keşke iyi mi, yoksa kötü mü diye sana sorabilseydim. Kendi kendinden sorumlu olup, kendi kendini yerebilmek çok önemli. Bu kritikleri yapmak lazım. Bugünlerde çok yapayalnızım. "Marie Antoinette" yarın gidiyor. Zaten, onu da pek ender görür oldum... Safiye birkaç gündür, yukarıda oturuyor. Buna çok seviniyorum. Birlikte gramofon din-

* *Ernestine'in bu "uçan at" düşüncesini Bedri Rahmi çok sevmiş, sanatına yansıtmış. Ankara Devlet Operası'ndaki üç panoyu görünüz. (M.H.E.)*

liyoruz. Geçen günü bit pazarından tanesi dört franga yeni plaklar aldım. Bir horonla bir Romen düğün merasimi müziği... bir de Romen çobanlarının türküsü sayılan "Doyna" aldım. Çok güzeldi... Romen halk şarkıları, Türk Halk Türkülerine çok benziyorlar. Eminim, eğer sen dinleyebilseydin sen de çok severdin. Piyano işim de iyi gidiyor. Bugünlerde bir "Canzonetta" üzerinde çalışıyorum. Çok zor ve çok güzel bir küçük şarkıcık. Çok zor, çünkü sol elin hareketi çok değişik. Sonuç: Becerebiliyorum. Öğretmenim bile beklediğinden daha çabuk becerdiğimi söyledi. Özellikle, sol elimin küçük parmağı üzerinde çalışıyorum. Bu parmakta bir enayilik var. Bunu, düzeltmeye çabalıyorum! Sana iftiharla, çok sıkı çalıştığımı söyleyebilirim. Artık, kendi kulaklarınla duyup "bana yalan söyleme" diyemeyeceksin. Tek sıkıntım az çalışabilmem. Bir piyanom olsaydı ve onu koyabilecek uygun bir yerim olsaydı bir tane kiralayabilirdim, her halde! Öğretmenim çok sevimli, bazan birlikte dört el çalıyoruz... Şimdi, bu müzikal konularla ilgili gevezeliklere bir son verelim. Senin çok iyi sonuç vereceğini tahmin ettiğim kompozisyonundan söz edelim... Pembe, yeşil ve beyaz. Ama, vermiyondan vazgeçebileceğini sanmıyorum, veyahut da bir renk uyumunu duyacaksın. Bu konu kaç zamandır senin kafandaydı... Bu konuyla ilgili çok da hazırlık yaptığını, ben biliyorum... Akıllı ve inatçısın. Bense, tam tersine, boş tuvale krokiler yapmadan girişiyorum. Tabii kafamda tasarladığım bir çözüm var, bu işe girişmeden önce. Aslında, bir işe girişmeden önce krokiler çizmemek bir eksiklik. Buciş... sonra ortaya bir sorun çıkarsa ne yapmak gerekecek? Nereleri takviye etmek isteyebileceksin? O tuvali kurtarmak istiyorsun. Bu da kolay olmuyor. Yahut da malzeme bana tuzak kuruyor. Kullandığım malzemeye, daha tam manasıyla hakim olduğumu söyleyemem... Belki de daha erken... Belki de zor işçilikten kaçıyorum. Belki de sahici işçilik budur. Bazen de, tabiatın karşısında durup, nasıl güzel işler çıkartabilirim diye düşünüyorum. Bana, bu imkânsız gibi geliyor... Ya da ben görmesini öğrenemedim! Önce oturup, akıllı uslu, konuyu inceliyorum uzun süre... Biraz stilizasyon yapıyorum. Seans sonunda yerimden kalktığımda, benim gayretlerim sonunda, bir de bakıyorum ki bizim tuval kapkara, kararmış! Sonra, önünde model olmadan, tuvalin üzerinden bir sürü şeyi kaldırıyorum... Tuvalim şarkılar söylemeye başlıyor. Daha taze görü-

nüyor... Nefes almaya başlıyorum. Bu ne demek oluyor? Yanılıyor muyum? Model önümdeyken, modele saplanıyorum.. Model önümden kalkınca tabiattan edindiğim izlenimler de uçuşuyorlar kafamdan... Tabiattan seçtiğin bir konuyu denemek, tabiatın tepkisi olarak yansıtmak olası değil... Ne kadar da isyan ettirici bir hal! Nasıl etmeli? Ne yapmalı? Çünkü, gölgeler bana heyecan veriyorlar! Tabiata bakıyorum... Benim hoşuma gidiyor! Gölgeler de adam akıllı siyah. Bir kalın gölge, bal gibi ikiye bölebiliyor. Ama iş benim tuvale geldi miydi, gölge benim tuvalimi berbat edebiliyor! Bu sorun benim portremde başıma geldi... Portremi, bensiz bitirdim. Ne felaket veya ne mutluluk! Şimdiki tuvalim fena değil. Öğrendiğim bir sürü şeyin bir araya toplanması. Renk ağır basıyor... Odamın içine irili ufaklı insanlarla bir de natürmort bile koydum. Gördüğün gibi bir hayli karmaşık! Sadece, onu bir yere koyup seyredecek yerim yok. Neyse... Birkaç gün sonra onu "Salon d'Automne"na yollayacağım. Pek öyle büyük bir arzum yok ama, çalışmak lazım. Sen de resminin Ankara'da sergileneceğini söylüyorsun. Ödülü kaparsan, ne iyi olur. Bana sorarsan senin çok şansın olacak, çünkü sen yeteneklisin!

Gördün mü... Demek senin hocan da defterindeki resimleri beğendi. Çok memnunum. Çok sevindim. Hem de pek çok... Sadece gözünü aç da, defter ortadan yok olmasın! Yahut "Herault" gibi en iyilerini seçip almasın! Ümit ederim ki senin hocan, senin ne kadar büyük bir aşkla resim yaptığını anlamıştır. Memişçiğim. Aslan Bucişkam. Nasılsın? Ah! Bana bir türlü ne İstanbul izlenimlerinden, ne de Paris'i ne kadar özlediğinden söz etmiyorsun. Daha bahsetmediğin neler neler var! Benim yolladığım kopyayı beğendiğini yazmışsın. Bunu okuyunca çok sevindim. Seni şeytan seni! Gel bakayım buraya. Seni bir kucaklıyayım. Bana iltifat ediyorsun. Ben iyi olduğumu bilmiyordum. Senin görüşünün olumlu olmasına çok sevindim. Demek sana yolladığım resim kutusu da hoşuna gitti... Bu kutuyla güzel tablolar yaparsın İnşallah... Seni mutlu etsin... Bu da bana yeter... Üzerine madeni bir plakayla adını koydurmayı unutmuşum. Plakayı ben gelirken, getiririm. İki buçuk ayımız kaldı. Eylül ayını artık saymıyorum. Her günü hesap ediyorum. Senin misafirin olma fikriyle inşallah sevinçten aklımı kaçırmam. Gelmeye can atıyorum. On iki Aralık'ta Fransa'dan ayrılıyoruz. Yani Paris'ten 14 veya 15 Aralık'ta ayrılıp

Marsilya'dan vapura bineceğiz... Tam vapura biniş tarihlerimiz kesinleşmedi... Vapurda o kadar gün nasıl yaşayacağım, hiç bilmiyorum, tahmin dahi edemiyorum. Ama seni tekrar görebilmek fikri bana cesaret veriyor... Nonoşum... Odan neye benziyor? Bana bütün bunları bir güzel otur yaz... Memişciğim... Çok güzel, ahşap bir insan mankeni gördüm. Bana Matisse'in çıplaklarından birisini hatırlattı... Kaç para olduğunu sorup öğrendim. 450 frankmış... çok pahalı... Ama sana bir sürü kompozisyonda çok yardım edebilir. Müthiş bir şey...

Röprodüksiyon konusuna gelince. Sen, benden ne istediğini bana bildir. Mektup elime geçer geçmez, ben gereğini yaparım. Sana, senin istediğin, renkli Greco'yu da bulur yollarım. 1 Ekim'i beklememiz lazım. Bu dükkan da, bu sene amma tatil yaptı... Ben de, senin kadar kapıları açmalarını bekliyorum. Sen de biraz sabırlı ol... Sana önce, onluk bir "Paris-Soir" paketi yolladıydım. Sonra, dayanamayıp bir ikinci onluk paket daha yolladım. Etti mi 20 "Paris-Soir"! Ardından da bir "Beaux-Arts"la bir tane "Nouvelles Litteraires" gönderdim. Sonuncusunun içersine de benim Matisse'den kopyaları doldurdum... Bütün bunlar sağ salim eline geçti mi? Bana hemen bildir. Bana da güzel, upuzun, mektuplar yolla...

Senin mektupların, beni mutlu kılıyorlar. Seni binlerce kere gözlerinden... haşmetli burnundan öperim.(seni çok sinirlendirse bile)! Ama, ben meselâ kulaklarını tercih ederim! Bilhassa o boynunun, o seni gıdıklayan yerine bayılırım. Seni nasıl da kızdırırdım değil mi? Nonoşum.

Senin küçücüğün

Ernestine

3 Ekim 1933

Benim küçücüğüm,

Üçüncü mektubunu da aldım. Senden bir haber alabildiğime ne kadar sevindim, anlatamam. 16 Eylül'den beri çok endişeliydim. Bu sefer, mektubunun elime geçmesi epey zaman aldı. 16 Eylül'den 26 Eylül'e kadar, 10 gün eder. Senin Nonoşun biraz rahatsızlandı. Ateşim çıktı. Hastaydım. Şükürler olsun, iyileştim. Mektubun bir türlü gelmemesi, beni çok üzüyordu. Mektubun gelir gelmez her şey değişti. Şimdi, çok mutluyum. İyileşmemde en büyük etken de, senin mektubun oldu diyebilirim. Mektubunu yastığıma iğneledim, uyuyunca bir süre orada kaldı... Ah! Benim akıllı Nonoşkam! Kendine benzeyen ağır başlı ve haber dolu mektubunu okurken çok göz yaşı döktüm. Bir sürü sıkıntın olduğun anlaşılıyor... Ah! Keşke yanında olup sana destek olabilseydim. Hayatını kazanma mecburiyetinde olan bir adamsın. Hocalığı düşünmeni anlıyorum ama önce ressamlık yer almalıydı... Hocalık da sonra gelmeliydi. Annelerimiz, babalarımız, geleceğimizi sağlama kaygısıyla bize iyilik yapacaklarına, tam tersine, bize kötülük yapıyorlar. Devlet Lise imtihanını vermek için çalışmaya başlamak, bence müthiş bir zaman kaybı. Oturup imtihanlara hazırlanacağına, resim çalışmak, bence çok daha önemli... Mesela, sen böyle bir seçimi rahatlıkla yapabilir miydin? Eline ne geçerdi? Zamanını kaybetmiş olurdun. Bu diplomayı almışlar da, ne olmuş yani? Benim Nonoşumla karşılaştırınca çoğu, bilgisiz, boş kafalı ve hiçbir işe yaramaz insanlar sayılır. Hepsi paraya çok önem veren, para, daha çok para kazanabilmek için çalışıp didinen insanlar. Daima yükseğe, daha yükseğe tırmanmaya çalışan insanlık için bu ne biçim bir düşünce tarzı, değil mi? Bu aslan yavrularının hepsi de, yüksek okul okumuş insanlar!

Onlar, insanın kendisini, gece gündüz resme adamasını, hafife alır ve dalga geçerler... Bu adamların, havanda su dövmelerini kimsecikler adam akıllı kontrol etmez... Sen... beni dinle... uzun gecelerin, saatlerin, nasıl uçup gittiklerini fark etmeksizin, melekler gibi çalış Nonoşum. Dur da sana iki söz edeyim. Çalışmak ve dirençli olmak! İşte bu ikili, birbirlerine daima destek olurlar...

Hiç üzülme ve sıkılma... Kırk lira? Bütün hayatın boyunca, hoca olarak kalmayacaksın ya!

İnsan, genç ve yetenekli olunca başarılı olmamasına imkân yoktur... Seni kim resim yolundan çıkartabilir? Birinin de bunu sana söylemesi gerek! HİÇ KİMSE!

Zayıf olma, Memişcik. Yani hiçbir zaman ümitsizliğe kapılma. Eğer, iki gün işlerin istediğin gibi yürümese de, sebat et... Çalış. Bu sefer başarırsın...

Bana gelince. Ailem, hep başımın etini yemekle meşgul! Liseyi bitirmeden bir buçuk yıl önce Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdiğim için, bana demediklerini bırakmamışlardı. Herkes bana lise diplomasının mucizevi nimetlerini sayıp döktü. İnan bana, ben bütün bunları hiç ciddiye almadım. İşte şöyle bir bakalım benim çevreme... Bir sürü arkadaşım lise mezunu olabildi... Şimdi arkadaşlarımla şöyle bir kıyaslıyorum da kendimi, hiç ama hiç pişman değilim. Benden daha iyi hiçbir tarafları yok... Nonoşum. Sen bana bakma. Neyi doğru biliyorsan, sen öyle yap. Yanı başındayken benim yaşantımı düzenlerdin. Yarın şöyle yapalım, öbür günü böyle yapalım derdin. Dediklerim sakın seni etkilemesin... Ama senin kendi geleceğin konusundaki düşüncelerin beni çok endişelendirdi... Bir de dişlerinin durumu beni çok korkuttu. İşte bu nedenlerle, bu sorunlarla ilgili düşüncelerimi belirttim.

Ressam olunca... resme sahiden gönül verince, insana, diş ağrısı bile etki edemez! Ne yapalım... Hayat böyle. Sanat, bir yoksulluk sayfası... Seneler boyu çalışır, didinir durursun... Sonra da kendine sorarsın? "Acaba ben yetenekli miyim? Acaba ben doğru yolda mıyım?" dersin...

Geçirdiğin aşamalar, kendini mini minnacık görüp, ilerleyememek endişesiyle harabolmak... yolunu tekrar keşfederek, yeniden resim yoluna koyulmamızın adına da sahiden SEFALET denemez... Bunun adına RESSAMLIK denir... Bütün ressamların zor zamanları olmuştur... Hepsi de, az çok para sıkıntıları çekmişlerdir... Bir Van Gogh da, bu arada, ölmez eserler yapıvermiştir!

Nonoşum... Yaşaman için, eğer sana kırk lira yetiyorsa... daha fazlasını niye isteyesin? Günün birinde yaptığın işten sahici doyuma ulaşabilirsen, bu haz, kırk liradan önemli olmaz mı?

Buciş... Bir tuvali sevmek çok önemlidir... Ah! Tuvallerinin,

hoşuna gitmemesine çok üzüldüm. Herhalde, hazırlanışlarındaki bir düzensizlik, belki de senin canını sıkıyordur. Tuvallerin güzel hazırlanması, başlı başına bir özen ister! Nonoşum. Guaşların çok taze... Haklısın. Sana cesaret veriyor olmalılar... Aferin benim Nonoşum... Cesur ol... Demek, Londra'daki uyuşukluktan kendini kurtardın... Mustafa'dan çalıştığın son iki portreyi çok merak ettim. Peyzajdaki renk uyumu nasıl oldu? Sana doğru dürüst poz veriyorlar mı? Füzenlerin Matisse-Gauguinvari... Muntazam yemek yemeni çok kıskandım. Özellikle bizim yemeklerden sonra içtiğimiz kahve yerine, Türk kahvesi içmene bayıldım! Ya salatalarınıza ne demeli? Senden mektup alamayınca sigara içişim çok arttı... Bana haftada iki mektup yazabilseydin, içtiğim sigara adedi, inan çok azalırdı! Anladın mı? Sen de çok sigara içiyorsun? Bu da hiç iyi değil... Fotoğrafında da pek sağlıklı görünmüyorsun. Ama doğuştan esmer oluşunun da bunda bir hayli payı var... Sen bana bakma... Yemene bak. Ben seni hiç kıskanmam. Tam tersine eğer buralarda bulabilseydim, ben de sizin o şahane pilavınızı yer, Türk kahvesini de höpürdetirdim. Geçen günü Safiye'nin bana bahsettiği, meşhur "Boza"nızdan içtim. Zaten, ben bozayı çocukluğumdan bilirim.

Buciş, hep midemden söz açtım. Aslında, ben yemek yemeden de yaşayabilirim. Ama tabii çok gerekli gıdaları almadan da olmaz. Şimdi biraz başım döndü. Henüz çok zayıfım. Bir de şu baş ağrısını ne yapacağımı bilemiyorum. Senin baş ağrılarıyla aran nasıl? Senin de çok canını acıtırdı bu baş ağrıları... Hatırlıyorum.

Benim resimlerle senin çok sevdiğin güzel Mısırlı Kız Başı'nın fotoğraflarını çektim. Bu akşama hazır olacaklar... Bu mektubumla hepsini sana yollayacağım. Bakalım, nasıl çıkacaklar? Fotoğrafçılığa yeni başladığım için kusurlarım olabilir! Nonoşum... Memişim... Zaman bir an evvel geçsin istiyorum. Şöyle bir aynaya göz atıyorum... Hastalığımdan ötürü, görüntüm berbat... Önümüzdeki aylarda kendime bakıp, güzelleşmeliyim. Kışa girmek üzere olmamıza rağmen, günler çok uzun... Pazar sabahları dışında her sabah piyano çalışmaları yapıyorum. Dersler çok iyi gidiyor. Öğretmenim, benden çok memnun. Benim kadar iyi bir öğrencisi olmadığını söyleyip duruyor... Bu da öğrencisi olarak, benim de çok hoşuma gidiyor doğrusu... Eski bilgilerimi tazeliyo-

rum. Parmak çalışmalarını gamlarla arpejleri çok iyi beceriyorum! Nonoşum, buna sevindin mi? Piyano çalışımı duysan, çok severdin... Piyano çalmasını bilen bir Küçücük daha iyi değil mi? Ciddi olarak çalışıyorum. Senin "Paris-Soir" gazetelerini de bir düzine, sayı atlamaksızın, biriktirdim. Yollanmalarını biraz geciktirdim... Sana içlerinde röprodüksiyonlar da yollayayım istiyordum. Geçen günü, Raspail bulvarında Portique'in tam karşısında senin 1 franga bir Çin işi bulduğun yerde, alış verişe gittim... Çok ilginç şeyler buldum. Bir Toulouse Lautrec bir Fragonard, bir harika Watteau ile bir başka klasik daha buldum. Kocaman çantam yanımda olmadığı için, bir köşeye ayırıp koydular. Eve dönüşümde, kendimi iyi hissetmedim. Aynı günün akşamı, hastalandım ve yattım. Safiye'ye "Ben hastayım, sen git, ayırdığım parçaları al" dedim. Safiye gitti ve dükkânı bulamadan geri döndü! Evvelsi günü ben gittim. Bu sefer de dükkân kapalıydı... Önceki gün, öğleden sonra, yine gittim, yine kapalıydı. Durum böyle olunca, ben de bizim kapıcıya başvurdum. Tabii, onun da dükkanını ne zaman açılacağı konusunda da en ufak bir bilgisi yoktu... Antikacının karısının hasta olduğunu duymuştum ben bir başka yerden... Herhalde bu nedenle dükkân kapalıydı... İşte bu nedenlerle, bugün tekrar uğradım. Bu sefer camekana "ölüm nedeniyle kapalıdır" yazısı asmışlardı. Demek ki kadıncağız ölmüş... Ne şansızlık... Adam için de çok zor olacak... Herhalde sekiz gün kapalı kalır... 2 Ekim Pazartesi günü açıldığında tekrar giderim... Hem de adamcağıza baş sağlığı dilerim... Bizim güzel dükkanımıza her gün uğrar, sahibini teselli ederim!...

Bucişim. Demek, bir melek kadar uslusun. Bu çok iyi bir haber. Ben de, bir sfenks kadar sessizim. Akşam saat 9.30'da yatağa girmeme hiçbir şey mani olamaz... En fazla saat 10.00'da, yatağımda, kitap okur oluyorum. Kelime dağarcığımı zenginleştiriyorum. Çok güzel bir roman okudum. Adı: Köyde Dumanlar... Yazarı da: Edmond Jaloux. Bir ressamın hayatı... ve Cezanne'dan çok söz ediliyor bu kitapta.

"Oh! diye bağırdı, bunu nasıl açıklamalı!!! Sadece üç ton var. Gri-mavi... koyu mavi... ve yeşil. Fakat, bu bir Sicilya veyahut bir Norveç manzarasının bir köşesini ayırt etmeye yetiyor... Provence'ın bütün ruhunu bu üç renkle yansıtırken, tüm tabiat sana yardım ediyor... Bunu söylemek kolay da, yapmak zor... Bura-

larda bir adam... bu sorunları çözebiliyor... Raymond... Bir gün gelir, onunla tanışırsın... Adı Paul Cézanne... Kayınpederim bu adama şapkasını çıkarttı... O, bir dahi... Ama daha kimse bunun farkında değil... Herkes, bir gün öğrenecek... Benim arkadaşım bir "Primitif" ruhu taşıyor... O resmin bir AZİZİDİR.

Bitmemiş resimlerle dolu bir atölyeye erişene kadar içi Lamarque'dan ateş pembesi tüylü, bir sürü içi doldurulmuş kuşların sıralandığı, uzunca bir koridor boyunca yürüdük.

Atölyenin en güzel yerinde, bir resim sehpanının üzerine yerleştirilmiş. Resim, ister istemez dikkatimi çekti... Kırmızı bir tarlayı kesen bir dizi çam ağacı... Bu sanat eseri, bende, bir çocuk tarafından yapılmış hissini uyandırdı...

– İşte! dedi, Maurice... Bu bir Cézanne'dır. Söyle, güzel değil mi?

Gözlerimi dört açtım. Hoşuma gidecek bir şey görmedim. Genç ve cahil birisinin farkına bile varamadığı konularda fikir beyan etmesinin, doğru olamayacağı düşüncesiyle, bir şeyler söylemeye, cesaret edemedim.

"Bu dehanın sırrını çözebilmek" diye mırıldandı Maurice. Böyle bir kabiliyetle donanmış olmak ne mucize! Her Allahın günü süren ne güzel bir bayram!"

Kitap harika... Resim hakkında söylenilenler de çok ilginç. Safiye'den ödünç aldım. Nonoşum. Daha önce yolladığım dört beş mektubu almış olmalısın.. Bu sana yazdığım altıncı mektup.. Ne kadar da çok mektup yazıyorum değil mi? Buna rağmen sana her Allahın günü yazmak isterdim!!! Sana yazmak, bana yaşama sevinci veriyor. Seni bana yaklaştırıyor... ve beni birazcık olsun sakinleştiriyor... Bu arada, senden on günden beri mektup gelmemesi de hayatımı hiç ama hiç, kolaylaştırmıyor. Ama senin durumunu da tahmin edebiliyorum. Bir resim atölyenin olmayışı, dişlerinin başına açtığı sorunlar. Ama sen şunu hiç aklından çıkartma. Ben Paris'teyim. Ve senin Bucişkan senin en yakın arkadaşın. Sen üzülme... Yine buluşuruz... Yine konuşuruz... Hayat daima sana gülümseyecek... ve resme olan tutkun seni daima ayakta tutacak... 12 Aralık'ta Paris'ten ayrılıyoruz... 14 Aralık'ta da Marsilya'dan İstanbul'a doğru yola çıkacağız. İnşallah, 21 Aralıkta da İstanbul'a varmış olacağız. Nonoşum... Kalbim sevinçten küt küt atıyor. İki ay sonra uslu, dünya tatlısı Nonoşumun yanı başında

olabileceğim... Derini, özlemle okşayıp seni binlerce kere öpeceğim... Sen de uslu ellerinle beni öper okşarsın... Geceler hüzünlü ve uzun. Seni öylesine özledim ki, uyumazdan önce, daima son mektubunu okuyorum. Benim sigara ağızlığımı bulmana çok sevindim. Senin bu zavallı Nonoşun sevdiği eşyaları, sürekli kaybeder durur. Bana kulak ver Buciş... Yemeklerini doğru dürüst ye ve özellikle çok çalış... "Paris-Soir"larını, röprodüksiyonlarını sana getireceğim... Kim bilir, eğer çok sıkı çalışırsan belki Noel Anne sürprizler de getirebilir... Londra'dan döndüm döneli, bizim evden hiç ses çıkmadı. Halbuki onlara da:

"Sakın beni gurbet ellerde mektupsuz bırakmayın" diye yazmıştım!

Senin küçücük kızın, seni milyonlarca kere öperek bu mektubu bitiriyor. Moralin çok iyi olsun ve çok çalış... Senin her zaman, Nonoşçuğun...

Ernestine

Mlle Ernestine Leibovici
1 Square Delambre 1
Paris (XIV)
FRANCE

Memuş?
Que t'es donc? Il y a plus que deux
semaines que j'ai reçu reçu de toi
j'avais reçu tes Paris Soirs et
puis une lettre. C'est tout!
Ecoute Memuşcik ils ont vu tes
dessins dans les journaux!. et
quelque lignes ajouté sur le
journal de Beaux-Arts. alors un
bon jour je reçois un appele
de la poste. Je me dis ça doit
être les jolis dessins de ma Memuş
Memuş, j'y cours et un employé
me dit très poliment:
Mamzelle! ça c'est bon pour
une fois! Il y a une quantité de
lettre dans des journaux Mamzelle!

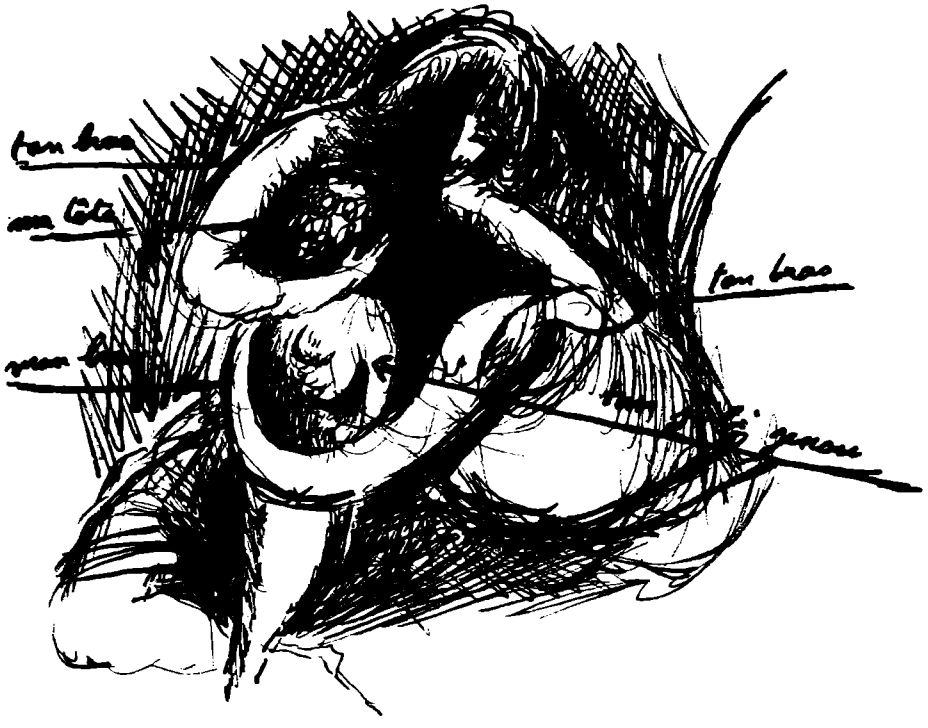
İSTANBUL'DAN PARİS'E

4 Ekim 1933

Memişcik, Şeker Çocuk,

Bu sabah, sana çok kötü bir kalemle yazdım. Bu yazıyla sana yazdığım için, özür dilerim. Kendi yazdığımı, kendim bile okuyamadım. Şimdi, dolma kalemimi değiştirdim. Benim küçük şeker çocuğumla, artık rahat rahat konuşabilirim. Bugün, Milli Eğitim'den cevap geldi. Bana, İstanbul liselerinde boş öğretmenlik görevi olmadığını bildiriyorlar. Eğer, bir başka yere gitmeyi arzu ediyorsam, benden, askerlikle bir ilişiğimin bulunmadığını bildiren belgelerimi istiyorlar... Şimdilerde, Anadolu'ya geri dönmeye niyetim yok... Bir gün, ben de, mutlaka Anadolu'ya giderim.

Bucis Bucis il pleut et je regarde
par ma fenêtre mon petit
paysage aux Minards se mouille
en dehors mais rit quand même
Bucis Bucis cette pluie folle me
rappelle une tas des jolis choses
Minuscule il pleut sans cesse
et je cherche tes genoux

Ama, herhalde biraz daha sonra... Ankara'da tanıdıklarım olsaydı, öyle tanışlarım olsaydı, çoktan İstanbul'a tayinim çıkmış olurdu. Ankara'da tanıdıklar bulmak için zor olmadı ama, galiba biz bu işe biraz boş verdik!!

"Ağlamayan bebeğe
Süt vermezler!!" der, eski bir Atasözü.

Buciş... Bugün gittim, akademiye yeniden kaydoldum. Askerlik görevim için bana bazı olanaklar tanınması söz konusu. Öğrencilerin katıldıkları askerlik dersleri, askerlik görevini önemli bir oranda azaltıyormuş. Askerliklerini yapan delikanlılardan öğrendiğime göre askerlik yapmak, pek de o kadar kolay değilmiş!!! Göreceğiz bakalım!! Kim bilir... Bakarsın beni de olgunlaştırır!! Askerlik görevi ilk defa benim hayatın zorluklarıyla tanışmamı sağlayacak. Doğrusunu söylemem icap ediyorsa Buçişim, hayat benim için hiç de zor olmadı, bugüne kadar. İşte, bir yerlere öğretmen olarak atanmamı bekler bir durumdayım. Ağabeyim kendisini kurtardı. Nezahat ve Mualla da, üniversite öğrenimlerini yakında tamamlayacak, onlar da, kendilerini kurtaracaklar. Benim, daha da ilerilere gideceğime dair içimde bir his var!! Belki de çok yakın bir gelecekte, içimdeki bu duygular, gerçekleşebilir.

Birkaç gündür, bir dergi kapağı kompozisyonunun üzerinde çalışıyorum. Dergi sana bahsettiğim büyük kutlamaya, Cumhuriyetimizin Onuncu Yılına hazırlanıyor. Buçiş bir sipariş üzerine çalışmak çok zor oluyor... Senin meşhur resim siparişini hatırlıyorum!!! Benim öyküm de, tıpkı seninki gibi... Ne yapalım? Hayat işte böyle. Çok basit bir kompozisyon istiyorlar benden. Türkiye'mizin, on yılda gösterdiği gelişmeleri özetleyen bir kompozisyon yapmam gerekiyor. Bu işi bana söyleyen kişi, özellikle çok kolay anlaşılmasını istiyor. Bir de diğer bütün dergi kapaklarından hiç birisine benzememesini istiyor... Ne yapsam acaba? Semboller mi çizsem? Bu gelişmeyi simgeleyen semboller de çok basit bir anlatım tarzı olurdu... Aklıma, bir sürü şey geldi. Ben, bir tanesinin üzerinde durdum:

Havaya fışkıran yoğun bir su kümesi!!! Bunu, stilize ettim... Buna, bir de benim çok pencereli küçük evlerimi ekledim... Göklere erişen bir su fışkırması... Bu pırıltılı daireler, yavaş yavaş genişliyorlar! Ağabeyim, bu siparişleri çok ciddiye alıyor... Benim, yavaş yavaş kendimi tanıtmamı arzuluyor... Bana çok cesaret ve-

riyor... Siparişlere karşı bir türlü yüreğimin ısınmadığını söyleyince, bana mutlaka başarılı olacağımı söylüyor. "Başlangıçta fazla hızlı yürümez ama zamanla işler hızlanır" diyor.

Nonoşçuk... Geçen günü, benim sevgili öğretmenim Çallı, bizim eve geldi... Onu akademiden gittim, aldım. Ah! Benim sevgili öğretmenim, fitil gibi sarhoştu... Onu bu halde bize nasıl getiririm diye çok düşündüm. Ama bu düşüncelerimin hiçbir faydası olmadı... Öğretmenim, yola çıkmaya çoktan hazırdı. Salondan dışarı çıkarken, yüksek sesle Velasquez'in büyük resmine bakıp, resmi küfüre varan sözcüklerle yeriyor... ve öğrencilerin önünde hiç durmadan "Tatar" kelimesini defalarca tekrarlıyordu!!! Benim zavallı öğretmenimin ilk defa bu kadar sarhoş olduğuna şahit oldum... Velasquez'in kocaman kompozisyonunda, tablonun dörtte birini kaplayan bir atın üzerindeki adamı işaret ederek:

"Tatara bak, Tatara" diye bağırıyor... çırpınıyordu... Bu koca atı, panonun ön planına yerleştirip hiç sıkılmadan "Tatarını" bize çevirmesini çok yersiz buluyordu... Aslını ararsan Velasquez'in atı hakkında söylediklerinde, yerden göğe kadar haklıydı benim öğretmenim. Fakat ağızdan üç-beş kere çıkan "Tatar" sözcüğü beni çok rahatsız etti... Onu bize götürdüğüme götüreceğime, bin kere pişman oldum. Her neyse, öğretimden bir sürü şikayeti olan genç bir adamla da uzun uzadıya konuştuktan sonra, nihayet akademiyi terk edebildik!! Yolda çok sendeliyordu. Tam bir sarhoş gibi yalpalıyordu... ve ben de bu arada, hayatımda ilk kez bir sarhoşa yol arkadaşlığı yapıyordum!! Ve maalesef bu sarhoş... benim öretmenimdi!! Nihayet... evimize gelebildik... Evde, akademideki gibi konuşur ve davranırsa diye ödüm kopuyordu!! Fakat Allahtan ağabeyimin ve şişman bir şair olan Sabri'yle gelen Vahti'nin yanında öğretmenim kendisini toparladı. Çok içkili olmasına karşın, yanındakiler üzerinde iyi bir izlenim bıraktı... Resimle ilgili olarak konuşurken, çok ender olarak yaptığı esprilerden bile yaptı... Benim öğretmenimin Fransızca kelimeler, hatta Fransızca cümleler bile kullanabilmesi beni çok güldürdü...

Mesela... "Bien installé" diyordu.. "Ça fait plaisir" diyordu, vs. vs. vs....!! Ona, tabii bütün işlerimi gösteremedim. Fakat duvarlarda asılı işlerimi gördü. Döndü, ağabeyime:

"– İşte, ben Bedri'de bunu çok seviyorum. Ona bir Alman ressamı denilebilir mi? Denilemez! Ona bir Fransız ressamı deni-

lebilir mi? Denilemez! Hele Hollandalı bir ressam hiç denilemez... O bir Türk ressamıdır. Zevki de, Türk zevkidir" demesine şahit oldum.

Babam, öğretmenimi, yemeğe alıkoymak niyetindeydi. O akşam da, daha eve dönmemişti... Ama öğretmenimi bu akşam eve yemeğe getireceğimi biliyordu.

Öğretmenim, bu akşam başka bir sözü olduğunu söyleyip, gitmek isteyince, zaten bir hayli içkili olduğunu bildiğimden, kalması için de fazla ısrar etmedim. Halbuki babam, Çallı'nın rakıya olan düşkünlüğünü iyi bildiğinden, ben söylemeden kendisi gereken hazırlıkları yapmıştı... Her neyse... benim öğretmenim, kaba sözler sarf edip beni zor durumda bırakmadan gitti ve ben müthiş ferahladım!! Sonradan da bunu, çok düşündüm. Bu durum öğretmenim için çok olağan olmalıydı. Onunla ilgili bir sürü öyküler dinlemiştim ben bugüne kadar... Ama... sana nasıl anlatayım bilmem ki... Onun yanında yürürken kendini ufacık, küçücük bir çocuk gibi hissettim ve onu evimize davet ettiğimize, pişman oldum. Evet Buçişim, onun yanında kendimi, bir küçük çocuk gibi hissettim. Eski öğrencilerinin, benim gözümün önünde, öğretmenleriyle senli benli olmalarına, sanki öğretmenleriyle eşitlermişçesine rahat konuşmalarına, çok içerliyorum. Hele, bir şişko artist bozuntusu, uzun saçlı, kafası bereli, garip yürüyüşlü bir herif beni deli etti... Öğretmenimizle, sanki onun arkadaşıymış gibi konuşabiliyordu... Mesela ona:

"Allah kahretsin. Sağdan soldan viskiyi fazla kaçırdığını, kendinden geçtiğini duyuyorum" diyebiliyordu bu herif, benim öğretmenime. Buçiş. Ne kadar üzüldüğümü sana hiç anlatamam. Bu sanatçı bozuntusu aşağılık herifi inan bana oracıkta dövesim geldi...

Buçişkam. Galiba benim sevgili öğretmenimden çok fazla söz ettim. Artık başka şeylerden konuşalım. Resimli kitabımı, demek, çok sevdin?! Böyle olmasına hiç şaşmadım. Sana başkalarını da yollarım inşallah. Geldiğinde birlikte dolaşırız, kitapçılarla sahafları... Geçen günü bir minyatür müzesine gittim. Ve müzeden dışarı, çıldırarak çıktım. Çünkü sorumlu kişi, beni gölge gibi takip ediyordu... Ben yürüyorum... o da yürüyor, ben duruyorum, o da duruyordu... Ay!!! Herif arkama yapıştı. Duruyorum... o da duruyordu. Kulağımın dibinde, soluk alışlarını duyuyordum. Canım

minyatürleri acele acele dolaşıp, bu terbiyesiz gölgeden canımı kurtardım...

Zaten, müzelerin canları cehenneme. Dünya kadar şaheser gördüm. Zaten, müzeler konusundaki fikirlerimin bir bölümünü sana Londra'dan, yazmıştım ve kafamı ne hale soktuklarından da bahsetmiştim!!!

Buçiş. Bugüne kadarki işlerimden sana söz açmaya utanıyorum. Haydi... Çekinme sor bana... Koca koca tuvallerim neredeler? Hep guvaş çalışıyorum. Çiçekler içerisinde, bir baş yapmaya çalıştım. Ama bu akşam da, pek başarılı olmadığımın farkına vardım. Bu kafamı değiştirmem lazım!! Yoksa... kısa zamanda ben de örnek bir başarısız ressam olacağım!!

Sen, sergin için çalıştığın tuvallerini bitirebildin mi? Bana bir fotoğrafını yolla... Akademin ne zaman açılıyor? Yoksa açıldı mı? Düzenli olarak akademiye devam ediyor musun? Memişcik... Uslu bir kız mısın? Yoksa hâlâ sana çikolata ikram edenler var mı, Memişçiğim? Sana ikram olunan çikolataları, sakın yeme!! Safiye ne alemde? Sana güzel masallar anlatması, çok güzel... Vahti bize sık sık uğruyor... Zavallının, daha bir yerlere tayini çıkmadı... Bekliyor...

Buçişkam... Saat tam iki... Sabah sekizde, kahvaltı yapıyoruz... Sabahları uzatmak huyumdan vazgeçtim. Genellikle, gece yarısı yatıp, sabah sekizde kalkıyorum. Ya sen, benim küçük kepçe kulaklım, ya sen akşamları saat kaçta yatıyorsun? Biliyor musun Buçiş... Düzenli hayattan korkmaya başlıyorum. Felaket... Düzenli hayatın yavaş yavaş, beni işgal etmeye başladığını, makinalaşmaya yüz tuttuğumu, hissediyorum.

Geçen akşam senin "Paris-Soir"ları bitirdim... "Violetta Nozière" işi, çok ilgimi çekti... Bana kalsa... baba suçlu. Yoksa böyle namuslu bir baba kızının kötü yola düşmesine nasıl göz yumar? Vay anasını!!! Kızını kullanan bir baba!! Küçük Nonoşum... Sen bu işe ne diyorsun?

Bucişkam... Artık yatmalıyım. Sana, iyi geceler dilerim. Kocaman kollarla seni kucaklarım. Güzel güzel uyu, benim küçük şeker Nonoşcuğum. Koca koca öpücükler.

Senin küçücüğün

Bedri Rahmi

Nonoş...

Ne oluyor? İki haftayı aşkın bir süredir senden mektup gelmedi? Paris-Soir'ları, ardından da mektubu aldım. Sonra da sessizlik!! Dinle Nonoşçuğum... Gazetelerin içine sıkıştırdığın desenlerin farkına varmışlar... Bir de "Beaux Arts" dergisinin içerisine yazdıklarını görmüşler... Postadan bana bir çağrı geldi... "Her halde, benim iyi kalpli Nonoşum'dan yine ne güzel şeyler geldi" diyerek, postahaneye koştum... Çok terbiyeli bir memur bana:

"– Beyefendi... Bu seferlik affediyorum... Sizin gazetelerin içinden bir sürü mektup çıkıyor... Eğer bu işi devam ederse sonu kötüye varır. Arkadaşınıza yazıverin... Gazete paketlerinin içine mektup doldurmasın. Bu seferlik, küçük bir ceza ile durumu atlatacaksınız. Ama bir daha olursa, bu sefer... vs. vs."

Dinliyor musun beni, Nonoşum. Gazetelerin içerisine başka şey koyma ve üzerlerine de yazı yazma bir daha. Eğer bana röprodüksiyonlar yollamak istiyorsan, onları üzerlerine yazı yazmadan, dergilerin içerisine koyabilirsin...

Her neyse... Mektup yoktu, Paris-Soir"ların içerisinde... Mektubun, dün geldi... Mürekkepli kalemle yapıp yolladığın işler için çok teşekkür ederim. Senin için esaslı bir alıştırma oluyorlar değil mi? Bu defa bu kalemi kullanmanın bütün inceliklerini öğrenmişsindir sanırım. Son defa, sana bir siparişten söz ettimdi... Maalesef, küçücüğüm, bu hızlı tempo birkaç gün sürdü. Ardından başka bir iş çıkmadı. Sessizlik... Sükunet... Bazan kendimi işi bitmiş atılmış bir boş şişe kadar boş, bomboş hissediyorum. Kendi, kendime soruyorum: "Sen, acaba ne işe yararsın" diyorum!!! Nonoşum. Verecek yanıtı, hiç de kolaylıkla bulamıyorum!! Bazen resim beni bırakıp, öyle uzaklara kaçıyor ki... onu tekrar yakalamak benim için çok zor oluyor!! Buçişkan, bazen kendi kendime, resmin, ressamla, tabiat arasında geçen bir mücadele olup olmadığını soruyorum... Buna, ressamla, araç-gereç arasındaki sürtüşme, hatta boğuşma da diyebilirim!!!

Buçişkam, geçen günü, bulutlara bakıyordum. Bulutlar, çok ağır ağır, yerlerini ve renklerini değiştirerek, başımın üzerinden geçip duruyorlardı. Kendi kendime:

"Tabiat, geçip gidiyor
Tuval, olduğu yere duruyor"

diye söylendim. Tuvalle bulutlar arasında hiçbir bağ olmama-

sı gerek... Tabiata bir sınır koymak, ne cüret!! Buçiş... Tabiat, öylesine kocaman, tuvallerimiz ve kafacıklarımızı da öylesine minicikler ki, anlatamam!!!

Ah! Buçiş!! Penceremden dışarıya bakıyorum... Şakır, şakır, şakır yağmur yağıyor... Benim minareli peyzajım, sırılsıklam ıslanıyor. Bu çılgın yağmur bana neler neler, ne güzel anılar hatırlatıyor... Durmadan yağmur yağıyor... ben senin dudaklarını arıyorum!!!

Bedri Rahmi

13 Ekim 1933

Aslan Memişcik...

Seni çok merak ettim. Arka arkaya inanılmaz rüyalar da gördüm, 26 Eylül'den taa 7 Ekim'e kadar, senden hiçbir haber çıkagelmedi... Bu arada, sen de, benden niye mektup gelmiyor diye hayıflanmışsın!! Haydi bakalım... Sen de çok iyi biliyorsun ki, 18 Eylül'de gazeteleri, 19 Eylül'de bir mektup, 23 Eylül'de bir mektup daha... içine de Türk Posta Pulları koymuştum... Almadıysan, yazık oldu pullara!! Upuzun da bir mektuptu. Sonuncuyu da 29 Eylül'de resimlerimin fotoğraflarıyla yollamıştım. Senin iki haftadır mektup alamadığını söylemem çok ama çok şaşırtıcı, Memişcik... Hiç senin küçücüğün sana yalan söyler mi? Sana yolladığım gazeteleri açıp, içlerinden, ne hakla mektuplarımı alıyorlar? Böyle bir şeyin olabileceğine inanmak dahi istemiyorum. Vahti'ye, Safiye, sekiz sayfalık mektuplar koyardı, gazetelerin içine, Vahti de hepsini aldıydı. Ben, arada bir iki sayfacık veyahut da bir küçücük mektupçuk eklemişimdir. Böyle şeylere sakın üzülme... Peki ya onlu "Paris Soir"lar içine koyduğum bir "Watteau" ile içersine bir "Modigliani" sıkıştırdığım "Arts et Décoration" dergisinin akıbetleri bakalım ne olacak!!! Şimdi paketi yırttım. Açtım. Derginin bir yerine iki satır eklemiştim, orasını, yırttım arttım... Artık, açıp okuyabilirler... Şimdi, artık tek kelime yok... Bütün bu insanlar, hayal kırıklığına uğrayacaklar!!! Her halde... gazetelerin içinden çıkan mektupları okumak eğlenceli olmalı. Her neyse, eğer benim paketler sana gelmiyorlarsa, sen benim paketlere, git!!! Onları sen bir soruştur. Dün de gazeteyle, dergi yolladım. Yarın, yine gazete yollayacağım ve onlarla beraber, çok güzel şeyler gelecek... sana Memişcik. "Cahierr d'Art" da çıkan, Matisse sayısını hatırladın mı? O dergiyi senin için aradım, taradım, buldum, aldım! Bir de şahane, hiç bilmediğimiz Van Gogh'lar ve Gauguin'lerle dopdolu müthiş bir kitapçık buldum bit pazarında!! Bilmiyorum ki postayla mı yollasam, yoksa gelirken, yanımda mı getirsem? Eğer kaybolurlarsa, sahiden çok üzülürüm. Neyse, bana ne kadar verdiğini yaz. Sen ne dersen, ben öyle yaparım. "Cahier d'Art"ın, gittim, son sayısı inceledim. Bir

sürü genç kübist yer alıyordu... Ben, Matisse sayısını tercih ederim. Olur biter... 100 Frank civarında... Hemen abone edemem. Önümüzdeki ay yola çıkmazdan önce, olabilir.– "Forme" aradım. Yeni bir şeyler yok... "Minautaure" de öyle... Bizim dükkân, ayın 2'sinde açıldı. Hiçbir yenilik yoktu... Nedenini sordum. Bugünlerde gidip, yeni mal alacakmış!! Yine de Van Gogh kitabı, renkli olmamasına rağmen, sadece siyah beyaz olmakla beraber, şahaneydi... Ah!! Bir de renkli Matisse kitabı düşürsem bir yerlerden elime... Kim bilir benim Memişimin ne kadar hoşuna giderdi... Bekle sen Nonuşcuk... Araştırır, onu da bulurum inşallah. Öğretmeninin haline pek şaştım. Hocan, çok kötü bir yolda... İçmeyi anlarım. Ama öğrencilerine, kör kütük sarhoş bir halde görünmesini katiyen kabul edemem. Bu benim midemi bulandırır. Mektubunu okurken ben de aynen, senin duygularını hissettim. Ah!! Yazık... Demek, bir insanı kurtarmak mümkün değil!! Resimden anlayan bir adam. Yetenekli bir ressam. Bu yetenekleri neye yarar ki? Rakıyla iyi resim yapılamaz... Belki bir sefer iyi sonuç alınır. Ama daima rakı galip gelir. Onun yanında kendini küçük bir çocuk gibi hissetme çok doğal. Sen tertemizsin. Kötü huylardan arınmışsın. Biz mutluyuz... Ben de o Çallı hocanın senli benli konuşan eski öğrencisini dövebilirdim. Dahası var... Aynı zamanda senin hocanı da esaslı bir şekilde silkeler... kafasından aşağı kova kova suları döker... ona "Hocam... Niçin bu kadar fazla rakı içiyorsunuz?" diye sorardım. "Hocam bu beladan sizi kurtaramaz mıyım?" diye sorardım. Nonoşum... Belki de çok sert bulacaksın yazdıklarımı ama içkiyi fazla kaçıranlardan nefret ediyorum. Bu bir uyur gezerlik halidir ki, insan çevresine çok zarar verebilir. Ama asla resim yaptıramaz... Öyle sanıyorum ki sen de benimle aynı fikirdesin. Nonoşum... Ben resim yaparken, aklı başında olan bir ressamı severim. Ressamın aklının başında olması, şaheserler yaratmasına mani değildir!! Yaşlanma hali, bazan insana kendi kendisini avutmak ihtiyaçları yaratabilir. Matisse gibi, Picasso gibi bir deha olunca insan, işler de ağır bastırınca, günlerin niçin 48 saat olmadığına hayıflanır... Eğer bu özveriyi gösteremiyorsa, içki veya diğer belalara kendisini kaptırır, gider. Şimdi de aklım Bay André Lhote'a takıldı, o da, kendisine has bir başka şekilde, sevimsiz... Nonoş... Bana bugünlerde çok acayip şeyler söyledi... ona çok acıdım, bu garip sözle-

rinden ötürü. Eğer bir görebilseydi kendisine ne biçim baktığımı, söylemezdi, ikimiz hakkında bir sürü eşek şakaları yapmazdı. Onun, bu domuzluklarını dinleyecek sabrım kalmadı. Ona bu konuşmalarını durdurmasını sertçe söyledim. Beni hiç tanımamış olduğunu bildirdim. Ona akademiye, benim özel hayatımla ilgilenilsin diye değil, sanat aşkıma bir yön verilsin diye geldiğimi, onu çok aşağılıyarak bildirdim. Bunları duyunca şaşırdı. Sustu. Ertesi günü akademiden çıkarken tesadüfen karşılaştık. Benden, sarf ettiği sözler için özür diledi... Fransa'da, bu çeşit şakaların yapılmasının, hoş görülmesi gerektiğini belirtti... Ben böyle eşek şakalarına hiç kızmamalı, alınmamalıymışım... vesaire, vesaire, vesaire...

Bu işe çok canım sıkıldıydı... Hele o aptal Poliakoff, bire bin katarak anlatıyordu her şeyi... Bugün de ona akademik sorumluluklarının dışına çıkmamasını, hatırlattım. O da özür diledi. Bu arada da bana "Bu işi fazla büyütüp ciddiye aldığımı, tamamen tersine Lhote'un beni çok beğendiğini, herkesle de böyle şakalaşıp takıldığını söyledi. Ben de ona bu eşek şakalarından hiç hoşlanmadığımı bir kere daha belirttim. Bayan Brie beni sakinleştirdi... Kendisiyle de böyle eşek şakaları yaptıklarını anlattı. Bütün bu tartışmaları duymuş. Her neyse bu konuyu da geçelim.

Nonoşum, Memişciğim. Genç kız olmak da hiç kolay değil!! Ben çok sıkı çalışıyorum. Fakat, hâlâ malzeme sorunum var. Kendi kendimin cesaretini de kırmak istemiyorum. Ama temiz tuvallere, iyi yağlı boyalara... ve özellikle kaliteli yağlarla incelticilere ihtiyaç var. İnceltici mi kullanmalı yoksa yağ mı? Yağın, resmi kararttığı aşikar!! Ben sana, haşhaş yağını tavsiye ederim. Nonoşum. Yeniden beni çok telaşa düşürttün. Haksız da olmana rağmen niye bu kadar cesaretin kırık? Ah!! Paris'te ne kadar üretken bir dönem yaşamıştık... İnşallah akademinin açılışı sana çok çalışma azmi verir ve tekrar hummalı bir çalışma temposuna girersin. Senin akademin ne zaman açılacak? Benimki 2 Ekim'den beri açık... Bir haftadır, felaket bir model poz veriyor... Hep aynı şekilde duruyor. Bayan Brie ile "Ozenfoul"ya gittik. Bir akademisi varmış... Bizi şahsen kabul etti. Atölyesi oldukça genişti... O da kendi kendisini, Lhote'dan daha fazla pazarlıyordu!! Oralardan ikinci kez geçtiğimizi anlayınca, bize kendi faaliyetlerinden ve kübizmin başı olduğundan filan söz etmeye başladı... Desinatör ola-

rak öğrencilerinden ne istiyormuş? Doğrusu, istediği tuvallerin boyutları çok büyüktü... Bu tuvallerin içerisinde birer patates gibi birbirinin üzerine yapışık yüzlerce beden, kol, ayak, bacak... en ufak bir estetik duygusundan yoksun olarak, üst üste tıkış tıkış yığılarak, korkunç bir zevksizlik örneği teşkil ediyorlardı...

Adam bütün bunları çok "Pür" (yani temiz) olarak kabul ediyor... kendisini de "püristlerin" piri olarak görüyordu!!!

Ama inan bana bu adamın püristle, müristle, hiç alakası yok... Ne karmaşa!! Her yöne yayılmış, kötü yerleştirilmiş sardalye dizileri sanırsın insanları...

Çok daha garip olanı bana, ben oradayken, bir çok kere:

"– Ben sizi bir yerlerden hatırlıyorum. Eminim... Ben unutmam. Ben bir fizyonomistim... Bir gördüğüm simayı bir daha, imkânı yok unutamam..." diye kancayı taktı... Döndü dolaştı tekrar tekrar bundan bahsetti... Sonra, vazgeçti... unuttu bunları sanmışken az sonra yeniden başlamasın mı!

"Ah! Yemin ederim ben sizi bir yerlerden hatırlıyorum. Ama nereden acaba" diye tutturmaz mı? Bayan Brie'ye hitap ederek benden söz etti...

"On altıncı asır tipi var. Gözleri büyük ve yay gibi kaşları var...!!"

Her neyse o heriften bize bıkkınlık geldi. Çok kendisiyle meşgul ve kendinden geçmiş bir hali vardı. Bir de, çalışırken neden bizleri ağırlamak ihtiyacını duymuştu? Oradan çok yorgun ve kafalarımız karma karışık olarak ayrıldık... Onunla bizim Lhote'u karşılaştırmaktan bitap düştük. Her şeye rağmen bizim Lhote bu heriften bin kere ağır bastı.

Ertesi günü, Bayan Brie ile "Observatoire"ın yanında, "Blv. Montparnasse"daki dükkâna bir kitap almaya gittik. O iyi kampli hanımı senin de hatırlaman lazım, çünkü seninle birlikte daha önce bu dükkâna gitmiştik.. Fakat, ne kadar da garip bir tesadüftür, bu hanım da bana:

"Sizi sanki bir yerlerden gözüm ısırıyor" demez mi!!! Haydi bu hanım, haklı da olabilirdi. Çünkü buraya seninle beraber, bir kez daha gelmiştim. Fırsat bu fırsat... her şeye bakmak istedim "Minautaure"un o çok ilginç 2'nci sayısı da vardı, 25 frank. Sen biliyorsun o sayıyı, önce, hemen sana almak istedim. Ama sonra da, buna benzer sende bir sürü dergi olabileceğini düşündüm.

Özellikle Negro sanatıyla ilgili bir hayli resim vardı. Senin için onu satın alabilmeyi isterdim.

Günlük hayata dönelim. Sana günlerimin çok ağır ve zor geçtiğini söyleyebilirim. Bu aralar çok sıkı çalışıyorum. Akademiden sonra, eve dönüyoruz. Evde, bir iki saat natürmort çalışmaları yapıyoruz. Daha sonra da dışarıya çıkıp, kâh "Dôme" kahvesine uğruyoruz, kâh Safiye'lerde üçümüz çay içiyoruz. Saat 9'da giriyorum yatağıma. En geç de 10'da uyumuş oluyorum. Haftada bir gece de sinema gecemiz. Hani peynir aldığımız dükkânın yanındaki "Gaité" sokağındaki küçük sinemaya gidiyoruz. İşte benim yaptıklarım bunlar. Gördüğün gibi, çok basit bir hayatım var!!

Çikolatalara gelince!! Çikolatanın, neredeyse hiç yüzünü gördüğüm yok. Londra'dan beri hiç ağzıma atmadım. Fakat, İstanbul'da çikolata yeme hakkımı saklı tutuyorum. Tamam mı benim şeker küçücüğüm. Burada hiç çikolata yok. İstanbul'dakiler kim bilir ne güzeldir. Zaten bu çikolata işinden de bir hayli söz ettim. Keşke bu kadar da uzatmasaydım. Şimdi İstanbul'a uçup gelesim var!! Uç!! Haydi uç!! Sabret!! Her zaman, sabret!! Bir gün, bir gece daha derken zaman geçiyor. Benim takvimime de her gün yeni bir işaret daha konuyor, mürekkepli kalemle. Bu da, bir gün daha geçti demek oluyor. Bir tane, bir tane daha geçti demek oluyor. Bir tane, bir tane daha. Ama her gün, birbirine eş değer desem, yalan söylemiş olurum. Bazı günler çok mutlu, bazı günler de, bekleme acısıyla dolu geçiyor. Kapıcım bile benden yaka silkiyor. Kadına mektup sora sora her halde onu sorularımla bıktırdım bu işten. Beni anlamaya hiç gayret etmiyor. Anlayacağı da hiç yok.

Nonoşum. Desenin çok güzel. Fikir olarak sonuncusu, benim desenlerimle çakışıyor. Sen, şeytanın ta kendisi olmalısın!! Böyle düşündüğümü nereden tahmin ettin!! Ne istediğimi nasıl da bilebildin? Seninle, tamamen aynı fikirdeyim!!

Öğleden sonra, mektubuna devam ediyorum. Sana yine bir sürü bir şeyler aldım. "L'art Décoratif" dergisinde çok ilginç El Greco'lar, Cézanne'lar Laurencienne'ler var. Bir de küçük ama nefis Van Gogh'la bir de çıplak var içerisinde. Bir tane de "I'Action" dergisi elime geçti, içinde Matisse'lerle Braque'lar var. Makale de iyi hazırlanmış. Okumanı isterdim. "André Salmon" diye birisi yazmış. Daha neler neler var.

Nonoşum. Benim tuvalim hakkında ne düşündüğünü bana açıkça yaz ve çok samimi ol. Benim yolladıklarım, inşallah, eksiksiz eline geçiyordur. Memişciğim, benim sana tüm yolladıklarımın hepsi eline geçmiyor mu yoksa? Eğer böyle bir durum varsa, bu beni çok üzer. Senin, içerisinden geçtiğin durum hakkındaki kişisel düşüncelerini ve niçin kendini boş ve hiçbir işe yaramaz bir boş şişe gibi görmen beni çok üzdü. Bunlar, ne kadar da yanlış düşünceler böyle? Nereden de çıkartıyorsun bunları? İnşallah uzun sürmezler. Ben senin yeteneğine, inan bana, gözüm kapalı inanıyorum da, sen kendi yeteneğine niçin inanmıyorsun? Fikirlerin çok yanlış. Sen çok yanlış düşünüyorsun, yanlış yoldasın. Geleceğinden neden bu kadar korkuyorsun? Hangi etkenler senin gibi bir sanatçının böyle düşünmesini sağlayabiliyor?

Sabahattin'nin geleceğini bence kim garanti edebilir? Hayır. Hayır. Bunlar temelsiz düşünceler. Sen, herkesten daha ileriye gideceksin. Çok yeteneklisin. Sadece çok çalışmalı ve her şeyden önce kendi kendine güvenmelisin. O canım krokilerle, o güzelim resimleri kim yaptı? Öyleyse neden bu endişeler, bütün bu şüpheler? Senin "boş" olduğunu, ben katiyen düşümde bile düşünemem. İnsanın içine şüphe düşmeye görsün bir kere giderek, sen de, buna inanır olursun. Buna karşı da durulmaz. Bu sipariş için niye kendini bu kadar hırpaladın? Sana sipariş verdiler diye mi? Yoksa "adın duyulsun" diye mi zorladın kendini? Hayır efendim. Bundan böyle, sadece ve sadece kendin için resim yapmalısın. Sadece kendi hesabına ve Resim Aşkını tatmin için çalışıp, ter dökmelisin. İçindeki Allah Vergisi güçleri kontrol altına alabilmeyi öğrenmelisin. Ün, şan, şöhret, varsın olmayıversin. Daha fazla idealist olabilmeli ve resmi, çok ciddiye almalısın. Evet. Evet. Bunlar olmadan, olmaz. Niçin, kendini tembelliğin kucağına atasın? Mücadele et bu tembellikle Nonoşum, onu cehennemin dibine yolla. Bu tembellik bırak bereli ve pelerinli, başarısız, on para etmez ressamların üzerine gelsin çöksün.

Sen bana yaptığın çalışmalardan eskizler yolla. Arada bir de fotoğraflar çek. Mümkün olunca sana klasik ve modern resim hakkında haberler yollarım. Şimdi, gözümün ta içine bak. Şundan yüzde yüz eminim. Geleceğin, öğretmen olup olmamana bağlı değil. Bunu kafana sok. Senin bu yılgınlığının, bu kanatları kırılmışlığının, çaresizliğinin tedavisi, acı çekmekten geçmektedir.

Sen başarılı olabilmek için, dur bakalım, daha ne acılar çekeceksin!! Acı çekmelerin daha sonu gelmedi. Tabii bütün bu kadar lâfı ediyorum sana, eğer sen Paris'teki o müthiş coşkuyla resim yapmaya devam etmek istiyorsan. Eminim ki sıra, büyük tuvallere de gelecek bir gün. Belki de pek yakında bu söylediğim gerçekleşecek.

Şimdi sana çalışabilecek bir yer lazım. Şimdi, Nonoşum sana bir şey daha söylemek istiyorum. Sen zamanın kolayca geçip gitmesini arzu etmiyor musun? Benim sabrım kalmadı. Hele şu mektup beklemeler beni çok rahatsız ediyor...

Bizimkiler de bana, Londra'dan onlara hiçbir şey yazmadım diye, içerlemişler!! Herkes, bende bir sürü kusur buluyor. Halbuki, bende de birkaç iyi nitelik bulunabilir. Ne yapayım? İçimden onlara yazmak gelmeliydi. Bana Marie-Antoinette'le niçin görüştüğümü soruyorsun?

Londra'ya gidişimin bütün sıkıntılı anlarını benimle paylaştığından ötürü ona çok şey borçluyum. Bana Nonoşumu görme imkânını o sağlamıştı.

Seninle mektuplaşmayı düşünürken aileme resmi mektuplar yazmayı beceremedim. İnşallah, zamanla bana karşı kinleri azalır. Bu sırada Fas'tan Marie Antoinette'den haber aldım. Bir mektup da, Romanya'dan Lisa'dan geldi. Romanya'ya döndüğüne çok pişman olmuş. Sıkıntıdan patlıyormuş. Benden gazete dergi göndermemi istiyor. Ona da bir şeyler yollarım, vakit bulursam iki satır da yazarım.

Bir de Popa*'dan mektup geldi. Önümüzdeki ay evleniyormuş. Çok çalışıyormuş. Sana da selamlarını yolluyor. Ne garip ve sinir bozucu biri. Niçin ona Paris'te olup olmadığını yazmamışım. Hoppala! Bak şimdi!

Sigarayı da azaltmaya çalışıyorum. Sana söz vermiştim değil mi? Nonoşum. Yapacağım şeyleri düşünmek bile bana heyecan veriyor. Birlikte sahafların, bit pazarlarının altından girecek üstünden çıkacağız. Bana her şeyden önce pencereleri sağlam perdeli bir oda bulmalısın! Müzeler ve Adalar için de bir sürü projem var.

Bugünler biraz asabiyim. Akademiye gideceğim. Akşama da

* *B. Rahmi'den önce Ernestine'e kur yapan Romanyalı bir sanatçı. (M.H.E.)*

piyano dersim var. Bu sabah piyano çalışmadım. Ama sayende piyanomu çok ilerlettim. Sabahattin'in istediği abonmanın fiyatını, gidip öğreneceğim. Onun abone ücreti 52 ile 62 frank arasındaymış. Nonoşum. Dieppe'deki gibi güneş dolu bir merhaba diyorum. Bil bakalım, seni nerenden öpeceğim!!! Her zamanki yerden. Yine oradan. Güzel gözlerinden. Çikolata kokmayan dudaklarla.

Aslan Buçiş.

Senin Nonoşun.

Ernestine

Sana yarın, dergiler ve geçen haftanın "Nouvelle Littéraire"ini de yollayacağım.

Paris'ten Lyon'a
1 Nisan 1932

Bedri!

Ruhumu okşayan ilk mektubunuzu birden aldım. Lyon'a ne zaman dönmüş olabileceğinizi hesaplıyor ve mektubunuzu sabırsızlıkla bekliyordum. Lyon şehrini hiç tanımaz ve merak etmezdim. Şimdilerde çok merak ve hayal eder oldum. Son gezintimizde, tanışmamızdan söz ederken, takınmış olduğunuz alaycı ve sarfettiğiniz iğneleyici sözlerden şüphelenmiş, belki de bir daha bana yazmazsınız sanmıştım.

Her şeye rağmen, yine size kalbimde tatlı bir heyecanla cevap veriyorum. Gittiğiniz günden beri nasıl olduğumu size belki tam manasıyla anlatamam ama gittiğiniz günün gecesi çok neşeli olduğumu söyleyebilirim, o kadar sevinçliydim ki herkes benim aklımı yitirdiğimi sandı! (...)

Ernestine

Lyon'dan Paris'e
Pazartesi 4 Nisan 1932

Ernestine,

Odamda yapayalnızım. Pastel kutusunu bana ödünç veren bir ressam arkadaşın pastelleriyle bir şeyler yapmaya çalıştım. Yalnızım. Dışarıda yağmur yağıyor... ve ben, belki de yirminci kere mektubunuzu okuyorum. Hatta size, mektubunuzu okuya okuya ezberledim, diyebilirim.

Evet, Ernestine... Mektubunuz bana neler neler, ne ümitler vermedi ki! Hiç durmadan, ben şu cümleyi tekrarladım durdum:

"Bana güveniniz"

Güvenmek! Nasıl olur da ben size güvenmem Ernestine. (...)

Bedri Rahmi

Bedri Rahmi'nin çizgileriyle Eren Eyuboğlu.

ISBN: 975-458-184-3
OTM: 11010101